

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Duygu GÜDEKLİ

**ULUSLARARASI GÖÇ VE SUÇ KORKUSU: KADINLAR ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA**

Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2024

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Duygu GÜDEKLİ

**ULUSLARARASI GÖÇ VE SUÇ KORKUSU: KADINLAR ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA**

Danışman
Prof. Dr. Nurşen ADAK

Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2024

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Duygu GÜDEKLİ'nin bu çalışması, jürimiz tarafından Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Ana Bilim Dalı Doktora Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	:Prof. Dr. Emine UÇAR İLBUĞA	(İmza)
Üye (Danışmanı)	:Prof. Dr. Nurşen ADAK	(İmza)
Üye	:Prof. Dr. Ayselin Gözde YILDIZ	(İmza)
Üye	:Prof. Dr. Ümit AKÇA	(İmza)
Üye	:Doç.Dr. Gülay DİKO	(İmza)

Tez Başlığı:

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi :/....../2024

Mezuniyet Tarihi : 08/08/2024

(İmza)
Prof. Dr. Seda BAYRAKTAR
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Doktora Tezi olarak sunduğum “Uluslararası Göç ve Suç Korkusu: Kadınlar Üzerine Bir Araştırma” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Duygu GÜDEKLİ

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Duygu Güdekli
Öğrenci Numarası	20185275001
Enstitü Ana Bilim Dalı	Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet
Programı	Doktora
Programın Türü	() Tezli Yüksek Lisans (X) Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Nurşen ADAK
Tez Başlığı	Uluslararası Göç ve Suç Korkusu: Kadınlar Üzerine Bir Araştırma
Turnitin Ödev Numarası	2396909138

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam sayfalık kısmına ilişkin olarak.../.../... tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı; alıntılar hariç %3 alıntılar dahil %11'dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:
(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;
Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.
() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;
Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

.../.../...

imza

Prof. Dr. Nurşen ADAK

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	İ
ŞEKİLLER LİSTESİ	V
TABLolar LİSTESİ	VI
KISALTMALAR LİSTESİ	VII
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
TEŞEKKÜR.....	X
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI GÖÇ VE KADIN

1.1. Uluslararası Göç	6
1.1.2. Tarihsel Gelişimi	7
1.1.2.1. Dünya'daki Tarihsel Gelişimi	7
1.1.2.2. Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi	10
1.2. Uluslararası Göçmen Kategorileri	13
1.3. Uluslararası Göç Teorileri ve Kadın.....	17
1.3.1. Uluslararası Göç Teorilerine Genel Bakış	17
1.3.2. Uluslararası Göç Araştırmalarında Kadın	21
1.4. Uluslararası Göçün Feminizasyonu.....	25
1.5. Uluslararası Göç ve Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadınlar Üzerindeki Etkisi.....	27

İKİNCİ BÖLÜM

GÖÇMEN KADINLARDA SUÇ KORKUSU

2.1. Suç ve Suç Korkusu.....	30
2.2. Suç Korkusunu Açıklayan Teoriler ve Kadın.....	34
2.2.1. Suç Korkusunda Başlıca Kuramsal Çerçeveler	34
2.2.1.1. Savunmasızlık/Kırılganlık Teorisi.....	34

2.2.1.2. Mağduriyet Teorisi	39
2.2.1.3. Düzensizlik Teorisi.....	41
2.2.1.4. Sosyal Bütünleşme Modeli	42
2.3. Suç Korkusu Araştırmalarına Feminist Mercekle Getirilen Eleştiriler	44
2.4. Suç Korkusunun Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Yeniden İncelenmesi	46
2.5. Suç Korkusunun Kadınların Üzerindeki Etkisi ve Başa Çıkma Yolları.....	51
2.6. Türkiye'deki Göçmen Kadınların Suç Korkusu.....	55

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SAHA ARAŞTIRMASI VE VERİLERİN ANALİZİ

3.1. Araştırmanın Konusu, Önemi ve Amacı	61
3.2. Alan Araştırmasının Yöntemi, Yaklaşımı ve Paradigması.....	62
3.2.1. Araştırma Evren ve Örneklemi.....	63
3.2.2. Veri Toplama Araçları ve Katılımcıların Belirlenmesi	66
3.2.3. Araştırmanın Güven Duyulabilirliği ve Etik Boyutu	67
3.2.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	69
3.2.5. Veri Analizi	69
3.3. Suç Korkusuna İlişkin Genel Bakış ve Bulgular	70
3.3.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri	72
3.3.2. Suç Korkusuna Neden Olan Unsurlar	73
3.3.2.1. Yalnızlık	73
3.3.2.2. Suç Korkusunun Kaynağı Olarak Erkekler	74
3.3.2.3. Karanlık ve Tenha Yerler	77
3.3.2.4. Takip Edilmek	80
3.3.2.5. Öteki Göçmenler.....	82
3.3.3. Mağduriyet Deneyimine İlişkin Bulgular.....	86
3.3.3.1. Doğrudan Mağduriyet Deneyimine İlişkin Bulgular.....	86
3.3.3.2. Dolaylı Mağduriyet Deneyimine İlişkin Bulgular.....	92
3.3.3.2.1. Kitle İletişim Araçları Vasıtasıyla Oluşan Suç Korkusu	92
3.3.3.2.2. Yakın Çevre Vasıtasıyla Oluşan Suç Korkusu	97

3.3.4. Kadınların Savunmasızlığına İlişkin Bulgular	100
3.3.4.1. Kadın Her Yerde Kadın: Güçsüz ve Kırılgan.....	100
3.3.4.2. Genç ya da Yaşlı Suç Mağduru Kadın Olmak	105
3.3.5. Yaşanılan Yere İlişkin Bulgular	107
3.3.5.1. Komşuluk İlişkileri	107
3.3.5.2. Yaşanılan Yer	110
3.3.6. Kadınlığın İnşası ve Suç Korkusu	114
3.3.6.1. Cinsiyete Dayalı Sosyalleşme	114
3.3.6.2. Güç ve Hakimiyet.....	119
3.3.6.3. Kamusal Alan-Özel Alan Ayrımı	124
3.3.7. Kadın Göçmen Olmak.....	126
3.3.7.1. Antalya’da Göçmen Kadın Olmak	126
3.3.7.2. Kanunlara Yabancı Olmak	129
3.3.7.3. Göçmen Kadınlarda Dil Bilme	133
3.3.7.4. Göçmen Kadınlarda Topluma Uyum	136
3.3.7.5. Suç Korkusunda Sosyal Desteğe Sahip Olma	138
3.3.7.6. Kadınların Göç Sürecine İlişkin Deneyimleri	141
3.3.7.7. Yerli Kadından Farklı Olmak	143
3.3.7.8. Türk Vatandaşı ile Evli Olmak	148
3.3.8. Suça Maruz Kalmamak İçin Alınan Önlemler	150
3.3.8.1. Bulunduğu Fiziki Ortamı Güvenli Kılmaya Yönelik Önlemler	153
3.3.8.2. Hedef Haline Gelmemeye Yönelik Alınan Önlemler.....	157
3.3.8.2.1. Dış Görünüş	157
3.3.8.2.2. Kamusal Alanda Yer Alma Zamanı	161
3.3.8.2.3. Sosyal İlişkiler ve İletişim	163
3.3.8.3. Korumadan Yararlanmaya Yönelik Önlemler.....	168
3.3.8.4. Psikolojik Olarak Etkilenmemeye Yönelik Önlemler	171
3.3.9. Kendi Ülkelerine Kıyasla Antalya’da Kendilerini Güvende Hissetme Durumlarına Yönelik Bulgular	173
3.3.10. Bir Suçun Mağduru Olma Durumunda Yardım İsteme.....	179

SONUÇ	183
KAYNAKÇA.....	197
EK 1- KATILIMCI VERİLERİ.....	219
EK 2- ÖN GÖRÜŞME FORMU	222
EK 3- DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME SORULARI	223
EK 4- ÖRNEK DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME DEŞİFRESİ.....	225
ÖZGEÇMİŞ	230

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Toplumsal Cinsiyet ve Göç Arasındaki İlişki	28
Şekil 2.1. Kırık Cam Döngüsünde Suç Korkusu	41
Şekil 3.1. Dış Görünüşe Yönelik Alınan Önlemler	159
Şekil 3.2. Vatandaşlık Durumuna Göre Sosyal İlişkilerde Alınan Önlemler	165
Şekil 3.3. Vatandaşlık Durumuna Göre Korumadan Yararlanmaya İlişkin Önlemler	170

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1.Göç Açıklamalarının Gelişimi	18
Tablo 1.2. Göç Çalışmalarında Pozitivist ve Postmodern Bilim Anlayışı	19
Tablo 2.1. Suç Korkusuyla Bağlantılı Olarak Savunmasızlığın Farklı Boyutlarının Analitik Çerçevesi.....	38
Tablo 2.2. BMMYK Mülteci Kadınlar Risk ve İstismar Alanları Tablosu	57
Tablo 3.1.Türkiye'ye Gelen Yabancı Göç (%).....	64
Tablo 3.2. Vatandaşlığa Göre En Çok Geline Ülke	65
Tablo Ek-1. 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri	219

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BM	: Birleşmiş Milletler
Bkz.	: Bakınız
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
LGBTİ	: Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Trans ve İnterseks
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNHCR	: Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı

ÖZET

Korkunun bireysel olduğu düşünülse de suç korkusu sosyal bir problem olup kişinin sadece psikolojik sağlığını, iş ve özel hayatını olumsuz etkilememekte, aynı zamanda toplumsal hayatla entegrasyonuna engel olmakta, kimi zaman toplumsal düzeni de tehdit etmektedir. Korkularımız da suç unsuru da asırlardır var olmasına rağmen suç korkusu son bir asırdır araştırılmaya başlanmış, erken dönem çalışmalar suçun varlığı ile suç korkusunun ortaya çıktığına odaklanmıştır. Ancak suç korkusu, suç tehdidi olmadığı zamanlarda da kendini göstermiştir. Suç korkusu konusunda yapılan çalışmalar kadınların erkeklerden daha çok suç korkusuna sahip olduğu yönündedir. Kadınların suç korkusunu daha fazla yaşamaları toplumsal cinsiyet normları ve toplumsal cinsiyetin inşası ile yakından ilgilidir. Suç korkusunun sadece kadınlarda değil toplumdaki göçmenler gibi diğer dezavantajlı bireylerde de yaygın olduğu görülmektedir. Dünya’da ve Türkiye’de giderek artan uluslararası göçmen nüfusu dikkate alındığında suç korkusunun sadece bireyin yaşamını değil toplumsal düzeni de olumsuz etkileyebileceği aşikardır. Bu bağlamda bu çalışmada kadın ve göçmen olarak çifte dezavantaja sahip göçmen kadınların suç korkusuna ilişkin deneyimlerinin anlaşılması amaçlanmaktadır. Bu amaçla çalışmada; bireylerin yaşadıkları deneyimleri, dünyayı algılama ve anlamlandırma şekillerini keşfetmeye, anlamaya ve yorumlamaya imkan veren niteliksel araştırma yöntemi benimsenmiş, Antalya’ya uluslararası göç ile gelen toplam 38 kadınla derinlemesine görüşme yapılmış ve elde edilen veriler MAXQDA programında analiz edilerek literatürle birlikte yorumlanmıştır. Çalışmada göç eden kadınların suç korkusu kadınlık ve göç pratikleriyle ilişki içerisinde anlaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma verileri göçmen kadınların dezavantajlı konumları ile suç korkusu arasında erkek fail ve cinsel suçlar temelinde ilişki kurduğunu ve bu bağlamda korkularının kaynağının asıl olarak kadın olmakla ilgili olduğunu göstermekle birlikte dil bilmeme, kültürel farklılık, sosyal destekten yoksunluk, yabancı kadın algısı ve yasal haklarını bilmeme gibi unsurların göçmen kadınların suç korkusuna etkisi olduğu da bulgulanmıştır.

Anahtar kelimeler: Suç Korkusu, Kadın Göçmen, Toplumsal Cinsiyet, Uluslararası Göç

ABSTRACT

International Migration and Fear of Crime: A Study on Women

Fear is typically seen as an individual emotion. Still, fear of crime is a social problem that affects a person's private, professional, and psychological well-being in addition to making it difficult for them to integrate into society and occasionally endangering social order. While crime and fear have coexisted for generations, research on fear of crime has only recently begun. Early studies emphasized that fear of crime is a reaction to the existence of crime. Nonetheless, there have been cases of fear of crime even when there are no real dangers. Research on the fear of crime indicates that women have more fear of crime than males have. Gender norms and the formation of gender are intimately linked to women's increased fear of crime. Not only do women often fear crime, but so do other marginalized groups in society, such as immigrants. Fear of crime can have a detrimental impact on social order in addition to badly affecting the lives of individuals, given the growing number of foreign immigrants in Turkey and throughout the world. In light of this, the current study attempts to comprehend the experiences of migrant women regarding their fear of crime, as they confront a double disadvantage as women and immigrants. The study employed a qualitative research methodology that facilitates the examination, comprehension, and interpretation of people's experiences and their perspectives and understandings of the world. 38 women who immigrated to Antalya through international migration participated in in-depth interviews; the data collected were analyzed using the MAXQDA program and evaluated in light of existing research. The purpose of the study is to determine how migrant women's fear of crime related to their gender and migratory patterns. The study concludes that immigrant women relate their precarious status to a fear of crime, mostly because of male offenders and sexual offenses. This suggests that being a woman is at the core of these anxieties. Additionally, factors such as language barriers, cultural differences, lack of social support, perceptions of foreign women, and lack of awareness of legal rights were found to influence the fear of crime among migrant women.

Keywords: Fear of Crime, Female Migrant, Gender, International Migration

TEŞEKKÜR

Toplumsal cinsiyet alanı ile tanışmam oğlum Ayaz’a aldığım ütü masası oyuncağının çevremde garipsenmesi ile başladı. Yakın kız arkadaşlarım eşlerinin oğullarına “kız oyuncağı” aldirmayacağı söylemleri akademisyen olmanın verdiği merak duygusu ile beni araştırmaya ve alana ilgi duymaya itti. Kız oyuncakları erkek oyuncakları ayrımının nedenlerini keşfetme çabasıyla başladığım bu yolculuk kadınların suç korkularını anlama noktasındaki tez çalışmasıyla devam etti. Alan dışı lisans ve yüksek lisansa sahip olmanın eksikliğini hissettirmeyen, doktora sürecine başlangıcımdan bugüne bana inancını her zaman hissettiren, her zaman bana yol gösteren, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin içinde kadın olma, anne olma, eş olma, çalışan kadın olma, evlat olma gibi pek çok rollün içinde sıkışıp ben bu tezi bitiremeyeceğim diye düşündüğüm anda hissedip bana inancını yineleyen çok kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Nurşen ADAK'a sonsuz teşekkür ederim. Tez izleme komiteleri ve tez savunma jürisi aşamalarında deneyimleri, bilgileri ve desteklerini esirgemeyen, her zaman tezi bir adım öteye götürmek için beni motive eden değerli hocalarım Prof. Dr. Emine İLBUĞA ve Prof. Dr. Ayselin YILDIZ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca doktora ders dönemi boyunca eksiklerimi tamamlamamı sağlayan, feminist bakış açısıyla ilerlememi sağlayan ve alana ilişkin kıymetli bilgilerini aktaran hocalarıma da teşekkür ederim. Bir dönem üstüm olan ve ilk doktora mezunumuz olan Ahmet ELNUR'a tez yazımına ilişkin deneyimlerini paylaştığı ve ihtiyacım olduğunda desteğini esirgemediği için teşekkür ederim.

Bu çalışma sürecinin belki de en zor kısmı göçmen kadınlarla görüşmenin yapılmasıydı. Bu zorlu süreçte bana destek veren Öğr. Gör. Dr. Zeynep AKTAŞ ÇİMEN, Aynur TAT, Duygu KANDAMAR ŞAHİN, Rawda MEKDDAD, Av. Lale HESENOVA, Nermin ve Gülay'a çok teşekkür ederim.

Lisansüstü eğitime başlamam konusunda ısrarcı ve devam etmem noktasında destek olan annem Lütfiye EBEPERİ'ye ve rahmetli babam Yılmaz EBEPERİ'ye, zorluklarda baş etmeme yardımcı olan Ebru EBEPERİ ÖZTÜRK'e destekleri için minnettarım. Kendisinden her zaman ilham aldığım, anne kız ilişki yaşadığım, harika bir evlat yetiştiren yakın zamanda kaybettiğim çağdaş bir öğretmen olan kayınvalidem Tiller GÜDEKLİ'ye özlemle teşekkürlerimi sunuyorum.

Antalya'ya geldiğim süreçte buraya ait hissetmemi sağlayan, kadının kadının yurdu olduğunu hatırlatan, gece buluşup eve dönerken “eve giren haber versin” diyerek tez konusunu sürekli anımsatan alfabetik sıraya göre Aybike, Dilek, Neşe, Şeyma ve Remziye'ye dostlukları ve destekleri için teşekkür ederim.

Hayattaki en güzel tercihim sevgili eşim, yol arkadaşım aynı zamanda meslektaşım Doç. Dr. Ayşad GÜDEKLİ'ye hayatıma kattıkları için, her zaman desteğini hissettirdiği için, üzerimdeki pek çok kadınlık rollerini hafifletip bu tezi yazabilmem için gerekli ortamı sağladığı için ne kadar teşekkür etsem azdır. Tek erkek çocuk annesi olarak başladığım doktora yolculuğunu iki erkek annesi olarak tamamlayan bir anne olarak çocuklarımdan onlarla oynayamadığım zamanlar için özür diliyorum. Aynı zamanda “annem tezini bitirsin bizimle daha çok oynayacak, kendi kendimize oynayalım” diyen canlarım Ayaz ve abisini dinleyip kendi kendine oynayan Uraz'a çok teşekkür ediyorum.

Bu tez çalışmasının onlar olmadan olmayacağı bilinci ile görüşmeyi kabul eden değerli katılımcılara da çok teşekkür ediyorum. Duyduğunuz güven, verdiğiniz içten cevaplarla tezime katkı sağladınız. Son teşekkür ise kendime. Çok zor ve uzun bir yolculuğu tamamlayabilmiş olmanın gurur ve mutluluğu paha biçilmez.

Duygu Güdekli

Antalya, 2024

GİRİŞ

Suç korkusu insanlar üzerinde suçun kendisinden daha fazla etkili olmakta; stres, endişe, güvensizlik, uyumsuzluk ile yabancılaşma hatta psikolojik rahatsızlık gibi sonuçlara yol açmaktadır (Uludağ, 2010:4). Suç korkusu uluslararası literatürde “fear of crime” olarak ifade edilmekte ve toplumda cereyan eden suçlardan mağduriyet yaşama korkusuna karşılık gelmektedir. Suç korkusu bazı araştırmacılara (Acierno, vd. 2004) göre risk ve tehlike durumunda ortaya çıkan bir olgudur. Suç korkusunun tek bir tanımı bulunmamaktadır. Bu durumun nedeni suç kavramının kendi karmaşık yapısı, korkunun nedenleri ve doğuştan gelmesinin yanı sıra öğrenilir oluşu, bireysel özelliklerin farklılığı ve bunlara ek olarak kültür ve çevre gibi etkenlerle etkileşimi sonucu ortaya çıkan karmaşık yapısıdır. Yapılan çalışmalar bir tanım yapmaktan ziyade suç korkusunun nedenleri üzerine yoğunlaşmıştır. Yapılan çalışmalar yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve gelir, çevresel faktörler, psikolojik faktörler, geçmiş deneyimler, yabancılık ve aidiyet gibi faktörlerle suç korkusu arasındaki ilişkiye odaklanmış, kadınların genellikle her yerde, sosyal sınıf, ırk veya etnik kökene bakılmaksızın erkeklere göre daha çok korku bildirmeleri araştırmacıların dikkatini çekmiş, feminist hareketin etkisi ve feminist kriminolojinin suç korkusunu ele alması ile birlikte toplumsal cinsiyetin suç korkusu ile ilişkisi ve kadınların bu bağlamda daha çok korku bildirmelerine etkisi araştırılmaya başlanmıştır.

Kadınların suç korkularına ilişkin merakım Covid 19 Pandemi sürecinde yüksek öğretim kurumlarında derslerin uzaktan eğitim yoluyla sürdürülmeye başlanması ve öğrenci olmayan boş binaların içinde ders anlatırken yaşadığım korkularla başladı. O zamana kadar Antalya’ya yerleşen bir yerli göçmen olarak yandaki apartmanların yakınlığından duyduğum rahatsızlığı, eşim il dışına giderken kendimi savunmasız hissedişimin nedenini hiç sorgulamamıştım. Herkesin benzer şekilde korkmadığını kadın olmanın korku duymayla ilişkisini boş okulda korkarak ders anlattığım ancak erkek hocalarla ders aralarında yaptığımız sohbette “ne var korkacak” söylemleri ile fark ettim. Bu durumun nedenini araştırmaya kendi korkularımın nedenini keşfetmeye başladığım bu süreçte diğer kadın hocaların da benzer korkular yaşadığını hatta kimisinin eşleri ile okula geldiklerini öğrendim. Araştırmalarım beni suç korkusu kavramına ve hayatın her alanında etkisi olan toplumsal cinsiyet kavramına

götürdü. Bu nedenle bu çalışma kadınların suça maruz kalma korkularını toplumsal cinsiyeti odağında anlamlandırma çabasının bir ürünüdür.

Geleneksel toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ile zayıf, güçsüz, pasif, mağdur, kurban olarak nitelendirilen, toplumsal hayat içerisinde ikincilleştirilen ve özel alanda konumlandırılan kadınların da toplumsal cinsiyet rollerini içselleştirmesi ile hem hane içinde hem iş hayatında hem sosyal ve gündelik hayatta toplumsal cinsiyet rolleri yeniden üretilmektedir. Dolayısıyla kadınlar erkeklere göre dezavantajlı durumda yer almakta, yabancılardan, erkeklerden özellikle de yabancı erkeklerden, yalnızlıktan, kamusal alanda tek başına olmaktan, gece dışarda olmaktan korkması gerektiği gibi ön bilgiler kadınları suça maruz kalmaktan korkmasına neden olabilmektedir. Feminist kriminolog olan Rader (2008) kadınların yaşamları boyunca çeşitli kanallar vasıtasıyla suç korkusunu açıklarken bu korkunun öğrenildiğine dikkat çekerek odağına aileyi almıştır. Benzer şekilde Warr (1985) kadınların tecavüze uğrama korkusu ekseninde aileye odaklanmıştır. Rader ve Haynes (2011) sosyal öğrenme teorisi ekseninde suç korkusunu kadınların ve erkeklerin nasıl öğrendiğini açıklamaya çalışmıştır. Öte yandan kadınların erkeklere göre saldırılara karşı daha savunmasız oldukları, kadınların çocuklarına karşı sorumluluklarının ve dolayısıyla endişelerinin onların suç korkusunu artırdığını, kadınların kamusal alan üzerinde erkeklere göre daha az yer aldıkları ve daha az kontrole sahip oldukları için daha çok korktukları, kadınların kamusal alan korkusu, yabancı korkusu ve erkek korkusu içinde kardeşler, babalar, partnerler gibi tanıdığı erkeklere bağımlılık içinde sosyalleştikleri de toplumsal cinsiyet ile suç korkusu arasındaki ilişkiyi ortaya koyma noktasında yapılan çalışmaların çıkış noktasını oluşturmuştur (Gilchrist, vd., 1998:284).

Toplumsal bir sorun olarak görülen ve hem bireyin hem de toplumun yaşamını olumsuz etkileyen suç korkusuna yönelik yapılan çalışmalarda ortaya çıkan sonuç cinsiyetin önemli bir belirleyici olduğudur. İlk dönem yapılan çalışmalarda kadın ve erkeklerin korku düzeyleri üzerine yoğunlaşmış, erkeklerden bağımsız olarak ya da kadınlık deneyimleri ve suç korkusu noktasında çalışmalar yapılmamıştır. Bu duruma etkili olan şey pozitivist metodolojinin 19. yüzyılın ortalarında kriminolojiye hakim olması ve sosyal fenomenin deneyimler yoluyla nasıl anlamlandırıldığından çok kesin olarak ölçülebilen bilgiye odaklanmasıdır. Feminist Kriminolojinin etkisi ve çabaları ile suç ve toplumsal cinsiyet ilişkisi bireysel anlamları da göz önünde bulunduracak şekilde araştırmalara başlanmıştır (Lind ve Morash, 2013:288). Pozitivist metodolojinin hakimiyeti ile suç korkusuna ilişkin yapılan çalışmalar kadınların erkeklerden daha çok korktuğu yönünde genel bir çerçeve çizerek ve bu korkuların zaman, yer, yaş gibi

unsurlara bağılı olarak değişebildiğini göstererek, kadınların suç korkularını toplumsal bağlam ve öznel deneyimleri ile anlamlandırmanın gerekliliğine dikkat çekmiştir. Çünkü kadınların korkusu doğuştan gelmemekte, sosyal olarak inşa edilmektedir. Ebeveynler, arkadaşlar arasındaki tartişmalar ya da hikayeler, herhangi biriyle yapılan bir tartişmada karşılaşılan uyarılar ve dahası kadınlar ve aile hakkındaki ideolojilerin kültürel aktarımı yoluyla korkular öğrenilmektedir (Koskela, 1999:115).

Toplumsal cinsiyet ve suç korkusuna yönelik yapılan çalışmalarda kadınların özellikle kamusal alanda güvenliklerini tanıdık bir erkeğin varlığıyla ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bu durum kadınların erkeklerden farklı olarak kamusal alanı daha deneyimlemesi ile ilişkilendirilebilir. Kadınların kamusal alandaki deneyimi daha çok “kendini savunma egzersizi” olarak nitelendirilebilir. Bu deneyim farklılıkları bu alanın diğer kazanımlarını engelleyebilmekte, kamusal alanda suç korkusu bilincinin yansımalarının sonucu olarak bedensel ve zihinsel savunma hali kadınların kendi benlikleriyle kamusal alanda yer alamamasına ve erkeklerin kontrolünü sürdürmesine katkı sağlamaktadır (Gardner, 1990:325). Ayrıca yapılan çalışmalarda kadınların suça maruz kalma sorumluklarının kadınlara yüklendiği ve kadınların da toplumsal cinsiyet rollerinin etkisiyle bu durumu içselleştirerek çeşitli güvenlik tedbirleri aldığı görülmektedir. Bu tedbirleri almadığı takdirde de kendi mağduriyetinin sorumlusu olacağı yönünde toplumsal bir baskı hissetmektedir. Yapılan alışma sonucunda, suç korkusunu toplumsal cinsiyetle ilişkili olarak ele alan ve feminist bir bakış açısıyla kadınların deneyimlerine odaklanan çalışmaların arttırılması gerekliliği dikkat çekicidir. Öte yandan Türkiye’de bu bağlamda yapılan az sayıda çalışma olup yapılan alanyazın taraması sonucunda g ve suç korkusuna yönelik sınırlı sayıda çalışmaya ulaşılmıştır. Ayrıca g ve suç korkusuna yönelik yapılan çalışmalar genellikle göçmenlerin ülkede bulunuşlarının ülkedeki vatandaşların suç korkusuna etkisine yönelik olmuş, göçmenlerin suç korkularına ilişkin bir çalışmaya rastlanmamıştır. Başlı başına bir dezavantajlılık nedeni olabilen g, suç korkusunu da tetiklemektedir. İnsanlık tarihiyle birlikte başlayan ve insan hareketliliği olarak ifade edilen g günümüzde küresel bir konu olarak modern dünyanın da gündemini meşgul etmektedir. Küreselleşme ile birlikte ön plana çıkan uluslararası g, gn neden olduğu sorunlar ve göçmenlerin durumları hem politik hem sosyolojik yönden tartişmaları beraberinde getirmiştir.

Göç hareketleri kadının eğitimini, sosyal yaşamını, evliliğini ve aile ilişkilerini, iş hayatını, fiziksel ve psikolojik sağlığını etkileyen bir süreçtir. Kendisi için her şeyi ile yeni olan bir coğrafyada hayatta kalma mücadelesi veren kadınlar hem kadın oldukları hem göçmen

oldukları için iki kez dezavantajlı kabul edilmektedir (Yanık ve Karaali, 2018:68). Göç edilen bölgenin dilini bilmeme ya da bir gelir elde ederek yaşamını sürdürme kaygısı göç eden kadınların eğitimlerini devam ettirememesine neden olabilmekte yine dil bilememe ya da farklı kültüre sahip olma kültürel uyum sorunlarına neden olmakta, kadınlar göç ettikleri bölgede aidiyet sorunları yaşayabilmektedir. Bununla beraber bulunulan bölgedeki diğer insanlar tarafından dilsel, dinsel etnik ya da sınıfsal nedenlerden dolayı ötekileştirilme, huzuru bozma, suçu arttırma, kamu kaynaklarının boşa kullanılması nedenleriyle sosyal olarak dışlanabilmektedir. Göçmen kadınlar iş hayatında da ucuz işgücü olarak özellikle hizmet sektöründe kayıt dışı olarak güvencesiz işlerde çalıştırılmaktadır. Böylece göçmen kadınlar gelir düşüklüğü, sağlık güvencesinin olmaması, dil sorunu, sosyal dışlanma, eğitimsizlik, statü düşüşü, yabancılık, göç sürecinde ya da sonrasında suça maruz kalma gibi nedenlerden dolayı fiziksel ya da psikolojik olarak sağlık sorunları yaşayabilmektedir (Kurtuldu ve Şahin, 2018).

Castles tarafından “göçler çağı” olarak nitelendiren içinde bulunduğumuz dönemde hareket etmek isteyen kitle sayısı artmaktadır. Göç hacim olarak büyümekle birlikte çeşitli biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde göç “kaotik, ne zaman, nereye, nasıl yöneleceği bilinmeyen” bir olgu (Erder, 2000) olarak çıkmaktadır. Bauman (2019:15) çevremizde birlikte yaşamaya çalıştığımız insanları dost ya da düşman olarak ayırarak nasıl davranacağımızı bildiğimizi, ancak yabancılara dair bilimizin böyle bir kategori oluşturmaya yetmeyecek kadar az olduğundan ve onların hareketlerini kontrol edemeyecek olmanın bizde korku yarattığına dikkat çekmektedir. Dolayısıyla artan göç hacmi, değişen göç biçimleri özellikle de düzensiz göçler, göçmen korkusunu yaygınlaştırmakta, günümüzde “göçmen olmak suçlu olmakla” birlikte anılmaya başlanmaktadır. Dolayısıyla çeşitli nedenlerden dolayı yaşadıkları ülkeyi terk eden/etmek zoruna kalan göçmenlerin “yasalar karşısında sadece korumasız değil suçlu konumda kalmaya” başladığı görülmektedir (Erder, 2010:42).

Ülkemizde suç korkusu ve göç bağlamında yapılan çalışmaların göçmenlerin suç korkusunu arttırıcı bir unsur olup olmadığı çerçevesinde yapılmış (Karasu, 2018; Kaşlı, 2021) korunmasız olan göçmenleri odağa alarak onların suç korkularına yönelik bir çalışmaya literatürde rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu çalışma hem göçmen hem de kadın olmaları nedeniyle çifte dezavantaja sahip olan ve başta cinsel suçlar olmak üzere savunmasız konumlarından dolayı suça maruz kalma ihtimalleri yüksek olan göçmen kadınların suç korkularına ilişkin deneyimlerini araştırmanın odağına almaktadır. Suç korkusunu göçmen kadınların korkuları üzerinden anlamlandırmaya çalışan bir çalışmaya Türkiye’de rastlanmamış

olmakla birlikte yurtdışı alanyazında da göçmenlerin suç korkularına ilişkin sayılı çalışma (Ackah, 2000; Lee ve Ulmer, 2000; Yun vd., 2010) olduğu, bu çalışmaların ise göçmen kadınlar özelinde yapılmadığı görülmektedir. Bu nedenle bu araştırma özgün konusu ve göçmen kadınların kırılgan konumlarını sorunsallaştırması açısından önemlidir. Göçmen kadınların suça maruz kalma korkularının kaynağını ve hangi suçlardan daha çok korktuklarının anlaşılabilmesi korkularının azalmasını, kendilerini güvende hissetmelerinin ve böylelikle sosyal bağlar kurarak toplumsal hayata uyum sağlamlarının yolunu açabilir.

Kadın göçmen olmanın suç korkusuna olan etkisi üzerine yapılandırılan bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesi çizilmiş, uluslararası göç ile uluslararası göçmen kategorileri, göç ve göçün feminizasyonuna ilişkin teoriler ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümü göçmen kadınların suç korkusu üzerine kapsamlı literatür araştırmasını içermekle beraber konu teoriler, modeller ve eleştiriler ekseninde irdelenmiştir. Çalışmanın son bölümü olan üçüncü bölümde ise öncelikle araştırmanın metodolojisi açıklanarak daha sonra saha araştırması ve göçmen kadınlarla yapılan görüşmeler sonrası elde edilen veriler analiz edilmiştir. Çalışma toplumsal cinsiyet temelli dezavantajlar ile göçmen olma dezavantajlarının kesişim noktaları üzerinden göçmen kadın olmanın suç korkusuna etkilerinin neler olduğu ve ne gibi sonuçlar doğurduğunu anlamayı ve analiz etmeyi amaçlamaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI GÖÇ VE KADIN

1.1. Uluslararası Göç

İnsanlık tarihiyle neredeyse yaşıt olan ve binlerce yıl öncesine uzanan göç, öncelikle coğrafi bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanların yaşadıkları köyden, kasabadan, şehirden başka bir yere yerleşmesini ifade eden göç, tarih boyunca sıklıkla yaşanan bir deneyim olmuştur. Göç olgusu pek çok bilim dalının çalışma alanına girmiş, göç kavramına ilişkin tanımlamalar ve sürece ilişkin yapılan anlamlandırmalar ya da açıklamalar birbirinden farklı kuramlarla yapılmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla da göç kavramı ile ilgili tek bir tanımda karar kılınamamıştır. Ancak göçün tanımlaması yapılırken bazı ortak özellikler etrafında toplanılmıştır. Bu özellikler; göçün nereye yapıldığını içeren mekân, göçün süresini belirten zaman ve göç edilmesindeki amacın ne olduğunu belirten nedendir (Özyakışır, 2013:7). Bu çerçevede göçün yönü göç hareketlerinin sınıflandırılmasında bir özellik olarak ortaya çıkmıştır. Bir ülkenin kendi sınırları içinde yer değiştirme hareketliliği *iç göç*; ülke sınırlarının aşılmasıyla yapılan yer değiştirme hareketliliği ise *dış göç* ya da *uluslararası göç* olarak adlandırılmaktadır (Özkan, 2019:129). Faist (2003:24) uluslararası göçü genellikle başarılı bir iç göçten sonra gelen “göç silsilesinin bir parçası” olarak tanımlamıştır. Castles ve Miller (2008:1) uluslararası göçü “dünyanın dört bir yanında siyaseti ve toplumları yeniden şekillendiren ulusaşırı bir devrimin parçası” olarak tanımlamaktadır. Kaya (2018:154) uluslararası göçü, gündelik hayatın pek çok alanını etkileyen çok katmanlı bir yapı ve dünyayı birbirine bağlayan bir fenomen olarak tanımlamaktadır. Göçün uluslararası boyut kazanması diğer bir ifadeyle insanların bir ülkeden başka bir ülkeye giderek yeniden yerleşmesi coğrafi olgu olmaktan öte politika, ekonomi, kültür, kimlik gibi beşerî alanlarla bağlantısı nedeniyle sosyal bir olgu olarak daha geniş anlamda ele alınmaktadır (Bartram vd., 2019:13-14). Faist (2003:30) uluslararası göçü “çok sayıda bağ ile çok sayıda ulus devlet içindeki iki ya da daha çok konumu ve hareket edenlerle kalanlar arasındaki çeşitli bağları özetleyen, çok-boyutlu ekonomik, siyasi, kültürel ve demografik bir süreç” olarak tanımlamaktadır. İçduygu (2010:19-20)’ya göre bugün göç olarak ifade ettiğimiz olgu modern toplumun bir olgusudur ve bu durum özellikle uluslararası göç için söz konusudur. Modernite ve yeni dünya düzeniyle kurulan ulus-devletler sistemi ile uluslararası göçün yaygınlaşması paralellik arz etmektedir. Çünkü

uluslararası göç ulus devletin inşasında özellikle ulus devletin nüfusunun homojen yapıya dönüşmesini sağlamayı amaçlayan bir siyasal araç haline dönüşmüştür. Siyasi terminolojide devlet halkı olarak ifade edilen ulus, bu ifadenin daha da ötesinde kültür, dil, köken ya da tarihsel açıdan ortaklıklar ile şekillenen siyasi topluluktur (Habermas, 2002:16). Dolayısıyla bu yönüyle potansiyel ikilikleri yaratmaktadır. Bartram vd. (2019:14) de benzer şekilde uluslararası göçü kavramsal olarak algılamak için ulus kavramına odaklanmak gerektiğine işaret etmiş, bir ülkeden başka bir ülkeye göç edenlerin milliyet ya da milliyetler ile bağdaştırılan farklılıkları yüzünden yabancı olarak algılandığına dikkat çekmiştir. Bu algılamanın temelinde ise ulus devletlerin yabancılık ve milliyet ikiliği üzerine inşa edilmesi yatmaktadır. Bu bağlamda uluslararası göç, ulus devlet ve milliyetçilik ilişkisinin temelinde “ulusun görünüşte homojen görünen biz kimliği” (Schenk, 2021:397) ile bu homojenliğin dışında yer alan “öteki” ya da “yabancı” algısı etrafında kavramlaştırılmaktadır. Göçmenlerin kimliklerinin ana unsuru olan milliyetleri gittikleri ülkelerde yabancı ya da bizden olmayan olarak algılanmalarının temel nedenidir (Bartram vd., 2019). Dolayısıyla ulusun homojen görünüşünün dışında kalanlar farklılıkları ile dikkat çekmekte, farklı olarak algılanmaktadır. Farklılık algısı bu yönüyle göçmenleri ülke içinde göç edenlerden ayırt etmektedir.

1.1.2. Tarihsel Gelişimi

1.1.2.1. Dünya’daki Tarihsel Gelişimi

Göç, demografik büyümeye, iklim değişikliğine ve ekonomik ihtiyaçlara yanıt olarak ortaya çıkmış, siyasi ve ekonomik nedenler, savaşlar ile zorunlu ya da gönüllü olarak devam etmiştir (Castles, 2000:273). Uluslararası göçün atardamarı farklılıklardır, kişiler kendi ülkeleriyle başka ülkeler arasındaki farklılıklara sahip olmak ya da farklılıkları deneyimlemek için göç etmektedir. Örneğin kendi ülkesinde olamayan daha yüksek yaşam standartlarına sahip olmak, daha güvenli yaşamak, politik özgürlüklere sahip olmak, daha sakin bir yerde ya da sadece daha güneşli bir yerde yaşamak gibi pek çok unsur göç nedeni olarak sayılmaktadır (Bartram vd., 2019:14-15). Öte yandan sadece göç edenlerin farklılıkları deneyimlemeyi talep etmesi değil, tarihsel süreç içerisinde yaşanan gelişmeler de uluslararası göçün nicelik yönünden artması ve nitelik yönünden farklılaşmasını beraberinde getirmiştir.

Göç sürecinde yer alan üç aktör olarak ifade edilen göç veren ülke (menşe ülke), göç alan ülke (hedef ülke) ve göçmenlerin isteklerine, ihtiyaçlarına ya da yaşadıkları tecrübelere göre göç süreci de şekil değiştirmiş, farklı formlarda ortaya çıkmıştır. Öte yandan uluslararası

göç sürecinin değişimine neden sadece göçün üç temel aktörünün değişim ya da dönüşümleri değildir. Aynı zamanda göç sürecini farklılaştıran temel unsurlardan birisi de dünyada ve uluslararası alanda yaşanan değişimlerdir.

Tarihsel süreç içerisinde yaşanan gelişmeler, özellikle sömürgecilik, küreselleşme, ulus-devletlerin ortaya çıkışı ve sanayileşme göçe ivme kazandırmış, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ise göçün kapsamı ve hacmi genişlemiş, 1990'dan sonrasında hızlı büyümesi devam etmiştir. Uluslararası göçün neden başladığına dair birçok kuram önerilmiş, değişen göç olgusuna ve dünya düzeninde yaşanan gelişmelere göre yeni teoriler geliştirilmiştir. Uluslararası göçe ilişkin erken dönem kuramlar göçü ekonomik temelli olarak ele almış ve göç nedeni olarak ülkeler arasındaki gelir farklılıklarına odaklanmıştır. Goldin ve Reinert (2006) uluslararası göçü “tarihsel olarak yoksulluklardan kurtulmanın en önemli yolu” olarak nitelendirmiş ve göç ile küreselleşme ilişkisine dikkat çekmiştir.

Modern küreselleşmenin ilk aşaması olan 1870-1910 yılları arasında dünya nüfusunun %10'u yoksulluktan kurtulmak için kalıcı olarak göç etmiş, ulus devletlerin gelişmesiyle göç nedenleri farklılaşmaya başlamıştır. 1980 öncesi dönemde sömürgecilik ve uluslaşma sürecinin etkisi ile köle ticareti ilk göç dalgasını oluşturmuş, köle ticaretinin yasaklanması ile birlikte sömürgelerden sömürgeci ülkelere sözleşmeli işçi ve uşak götürme şeklinde göç süreci devam etmiştir. İkinci göç dalgası ise sanayileşmenin gelişmesine bağlı olarak kırdan kente ve Kuzey Amerika ile Avustralya'ya gerçekleşmiş hem iç göç hem de uluslararası göçler bu dönemde yoğun şekilde yaşanmıştır (Erbaş, 2019:269). Bu dönemde küreselleşme eğilimleri belirginleşmiş, ilk iş göçü göçleri yaşanmış, başlangıçta pek müdahale edilmeyen göçler ulus devlet anlayışının yükselişi ve göçmenlerin ulusal egemenliğe tehdit olduğu düşüncesi ile kısmen sınırlandırılmaya başlanmıştır. 1919-1945 arası dönemde ise ulusal egemenliğe tehdit olarak algılanan göçmenlerin serbest dolaşım hakkının kısıtlanması, sınır kontrollerinin yapılması, etnik kıyım ve asimilasyon faaliyetleri gündeme gelmiştir (İçduygu, 2010:20).

Ulus devletlerin ortaya çıkması da uluslararası göçü etkileyen bir diğer unsur olmuştur. Özdemir (2009:171) bugünkü anlamada göç olgusunun oluşmasındaki en önemli olayın İkinci Dünya Savaşı ve sonrasında yıkılan Avrupa ülkelerinin yeniden yapılanma süreçleri çerçevesinde ortaya çıkan işgücü açığı olduğunu savunmaktadır. Öte yandan İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan dekolonizasyon süreci de sömürge ülkelerinde yaşayanların geri dönüş göçüne neden olmuştur. Yine bu dönemde Avrupa'nın niteliksiz işgücüne artan ihtiyacı “misafir işçi” uygulamalarını beraberinde getirmiştir (Yamanlar, 2020:562). Ayrıca Soğuk

Savaş Dönemi (1947-1991) olarak nitelendirilen bu dönemde kalıcı ve geçici iş göçü daha kontrollü ve planlı hale getirilmiş, geçici göçmenler kalıcı yerleşimcilere dönüşmüş ve asimilasyon politikalarının yerini entegrasyon politikaları almaya başlamış, çok kültürlü toplumsal yapılar gelişim göstermiştir (İçduygu, 2010:20). Bu dönemde özellikle 1970’lerde kapitalizmin krize girişi ile yaşanan ekonomik krizlerin göç olgusunu açıklanmasında önemli bir rolü olmuştur.

1980’li yılların ortasında hızlanan göç hareketleri, Sovyetler Birliği’nin çöküşü ve sonrasında uluslararası alanda yaşanan değişimlerin de etkisiyle yeni göç akımlarının başlaması ile ivme kazanmış, hem göç eden kişilerin sayısı artmış hem yeni göç türleri ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla Soğuk Savaş’ın bitimi ile “göçler çağı” olarak isimlendirilen bir döneme girilmiştir (Erbaş, 2019:168). Castles (2002:1143) uluslararası göçün uluslararası ilişkiler için kilit konumuna gelişini baraj kapaklarının açılmasıyla hızla dökülen su metaforu ile anlatmakta ve Soğuk Savaş’ın bitimi ile iki kutuplu yapının çökmesinin nüfus akışlarına neden olduğunu savunmaktadır. Sovyetler Birliği’nin dağılmasının ardından Rusya ve Doğu Avrupa ülkelerinde yaşananlar, özellikle de Yugoslavya’nın dağılmasının ardından yaşanan katliamlar neticesinde Sırp katliamından kaçan Boşnak ve Hırvatlar bulundukları bölgeyi terk etmek zorunda kalmış, sığınmacı ve mülteci göçü dalgası bu dönemde yaşanmaya başlanmıştır (Erbaş, 2009:270).

1990’ların sonuna doğru kitlesel göçlerin gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması üzerine uluslararası göç ülkelerin gündemlerinden geri sıralara geçmiştir. Ancak 1997-1999 Doğu Asya Mali Krizi’nin yaşanması ve beraberinde gelen göç hareketleri, göçü yeniden siyasal gündeme taşımış, ekonomik ve sosyal sorunlardan göçmenler sorumlu tutulmuştur (Castles, 2000:279). Bu dönemde önceki yüzyıllara göre etkisi giderek artan küreselleşme ile uluslararası göç hareketleri yeniden yoğun bir şekilde tartışılır olmuş, küreselleşme göç ilişkisinde bazı hususlar ön plana çıkmıştır. Bu hususlardan biri küreselleşme sürecinin insanların göç etme olanaklarını ve olasılığını arttırdığı yönündedir (İçduygu, 2010:22). 1990 yılında dünyadaki göçmen sayısı kabaca dünya nüfusunun %2’sine eşitken (Castles, 2000:274), 2020 yılı Dünya Göç Raporu’na göre bu oran %3,5’a çıkmıştır. Öte yandan bu dönemde göçün hacminde yaşanan değişimlerin yanında göç algısında da önemli değişimler yaşanmıştır. Daha önce bir ülkeden başka bir ülkede kalıcı ya da uzun süreli kalma amacıyla başlayan göç yolculuğu farklı bir form kazanarak farklı ülkelerde kısa süreli kalma ya da başka ülkelere hareket etme şeklini almıştır. Bu durum hem göçün süreklilik arz eden bir hale gelmesini hem de daha önceleri üç aktörün (göç edilen ülke, göç alan ülke ve göçmen) anıldığı göç sürecine transit ülkelerin ve uluslararası örgütlerin de

dahil olma durumunu doğurmuştur (Özdemir, 2009:172). Dolayısıyla küreselleşme sürecinin kazandığı hızlı ivme ile göçün “yalnızca ulus-devletlerin temel aktör olduğu bir dünyanın olgusu olduğunu düşünmek güçleşmiş”tir (İçduygu vd. 2014:52). Çünkü bu dönemde önceki dönemlerde göç ya da göç çeşitlerini betimlerken kullanılan terimler yetersiz kalmış (göç alan-göç veren terimleri), yeni terimler ortaya çıkmış (ulusaşırı alanlar) ya da göç şekillerinin kesin çizgilerle ayrılması (geçici-kalıcı göç, yasal-yasadışı göç) zorlaşmıştır. Öte yandan kitle iletişim alanındaki ve ulaşım ortamındaki gelişmeler, insanlar arasında küresel ölçekte haberleşmenin artışı, ekonomik eşitsizlikler ve devlet ilişkilerindeki insan hakları kavramlarının ortaya çıkışıyla birlikte pek çok ülke hem göç alan hem göç veren ülke konumuna gelmiştir (İçduygu, 2010:22-24). Aynı zamanda göçmenler daha sık ve hızlı hareket edebilmiş, aynı göçmenlerin köken ülke ile bağlarını koparmadan hedef ülkeye gidip gelmesi ulusötesi göçmen/topluluk göçmen gibi yeni tanımları ortaya çıkarmış, tek bir yere bağlı olmayıp birden fazla yere bağlı olan, birden fazla yerle etkileşim halinde olan göçmenler ülkeler arasında sosyal, ekonomik ve siyasal ilişkilerin kurulmasında önemli rol oynamıştır. Bu durum ulus ötesi bir alanın oluşmasını sağlamıştır (Yücel Yönlü, 2018:63).

Uluslararası göçün etkilerinin günümüzde nitelik değiştirdiğini, önceki dönemde yapılan geçici ya da kalıcı göçlerin ulus devletin egemenliği ve gücüne yönelik bir sorgulamaya yol açmadığını söylemek mümkündür. Ancak küreselleşme ile bu durumun değişmeye başladığı görülmektedir (Castles, 2002:1146-1147). Siyasal gelişmelere, ekonomik değişimlere, çatışma ve iç karışıklıklara bir karşılık olarak göçün tarihten günümüze kapsam ve hacim olarak yaşadığı değişim süreci halen devam etmektedir. Bu değişim sürecindeki muhtemel eğilimler göçün küreselleşmesi, göçün hızlanması, göçün farklılaşması, göçün giderek siyasallaşması ve göçün feminizasyonu olarak ele alınabilir (Castles ve Miller, 2008:12).

1.1.2.2. Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi

İnsanın coğrafi hareketliliği olarak oluşan ve gelişen göç kavramı; anlam, boyut, şekil ve isim değiştirse de insanlık tarihi ile neredeyse aynı yaşıttır. Göç olgusunun bir kavram ve beraberinde de bir sorun olarak nitelendirilmesi ise özellikle 20. yüzyılda oluşmaya başlamıştır.

Türkiye’de göç çalışmaları 1980 yılı önce ve sonrası olarak şekillenmiştir. 1980 öncesi yani Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan 1980 yılına kadar olan süreçte Türkiye’nin göç konusunda kaynak ülke konumu taşıdığı dönem olarak nitelendirilmektedir (Sallanan Gül vd.,

2020:312). Türkiye’de göç olgusunun önemli bir kırılma noktası olan 1980’li yıllara gelene kadar insan hareketliliğinin en yoğun yaşandığı dönem Türk-Yunan Mübadelesi dönemi olarak kabul edilmektedir. 1922-1938 yılları arasında gerçekleşen Türk-Yunan mübadelesinde ulus devlet anlayışının etkisi ile artan bir hareketlilik cereyan etmiş ve özellikle Lozan antlaşması ile göç süreci resmi bir hal almıştır. Türkiye’de yaşayan 2 milyonun üzerinde Rum ile Yunanistan’da yaşayan yaklaşık yarım milyon Türk arasında zorunlu mübadele gerçekleşmiş ve her iki ülke de bu mübadeleye rıza göstermiştir. Diğer taraftan göçmenlerin ikameti ile ilgili hukuki düzenlemeler yapılmış ve Lozan Antlaşması sonrası göç edenler adi iskana tabi tutulmuş, ev ve toprak sahibi olabilmıştır (İnliceliler, 2019:26).

1940’lı yıllara gelindiğinde ise Balkan ülkelerinden Türkiye’ye göç hareketliliği yaşanmıştır. Bulgaristan başta olmak üzere Romanya ve Yugoslavya’dan önemli ölçüde göç alan Türkiye’de somut bir sosyokültürel dönüşümün gerçekleştiği gözlenmektedir. Bu ülkelerde yaşayan Türk-Soy’ların yaşadıkları ve maruz kaldıkları baskılar, yaşadıkları topraklarda huzursuzlukları ve kaosu beraberinde getirmiş, birçok insan Türkiye’ye göç etmek zorunda kalmıştır. Bulgaristan siyasi iktidarının sert söylemleri orada yaşayan Türklerin standart yaşam pratiklerine sirayet etmeye başlamış bu da kargaşayı doğurmuştur. O tarihlerde her iki ülkede karşılıklı notalar vermiş ve devlet nezdinde ilişkiler gerilmeye başlamıştır.

1980 yılına yaklaşıldığında bir diğer önemli göç dalgası 1979 yılında gerçekleşen İran devrimi ile olmuştur. O dönemde sayıları yaklaşık 1.5 milyonu bulan İranlı sığınmacının belirli bir süre dahilinde Türkiye’de kalabilecekleri öncesinde imzalanan uluslararası sözleşmeler gereğince kabul edilmiştir. İranlı sığınmacıların önemli bir bölümünün üçüncü ülkelere geçiş kolaylığı Türkiye tarafından sağlanmış olmakla birlikte yaklaşık 200 bine yakın insanın da ülkede kaldığı düşünülmektedir (Kümbetoğlu, 2003:292).

Uluslararası göçün küre ölçeğinde görülmeye başladığı 1980’lerde farklılaşma, kültürlerarasılık, kadınlaşma ve düzensizleşme gibi perspektiflerle Türkiye’de göç ve göçe bakış açısı inşa edilmeye başlanmıştır. Küreselleşen dünyada göç örüntüleri, göç rotaları ve göç merkezleri değişime uğramış, geleneksel çıkış ve varış coğrafyalarına yeni yerler eklenmiştir. 1980 sonrası dönemde Türkiye hem göç alan, hem göç veren hem de transit ülke konumuna gelmiştir (Yakar, 2020:38). Bu duruma Türkiye’nin Avrupa’ya yakınlığı ve kıtaya toprak olarak da dahil olması nedeniyle için bir koridor vazifesi görmesinin etkisi olduğu söylenebilir. Ancak bu dönemde Türkiye sadece koridor vazifesi görmemiş aynı zamanda ekonomik, siyasi temelli göçlerin ve Sovyetler Birliği’nin dağılması ile başlayan yeni göç akımlarının varış noktası

haline gelmiştir (Coşkun, vd., 2022:20). Türkiye’de göç ve göçün sebepleri konuları daha çok 1980 sonrası tartışılmaya başlanmış ve akademik camiada araştırılmıştır. Yapılan bu çalışmalar özellikle Eski Sovyet devletlerinden göç edenlerin çoğunluğunun kadın oluşu ile bağlantılı olarak toplumsal cinsiyet ekseninde de yapılmaya başlamıştır. Yaşanan bu kadın göçünün temel nedenleri genellikle işsizlik ve yoksulluk olmuş, evin tek gelir kazananı konumuna geçen kadınlar “toplumsal cinsiyetlendirilen alanlarda geçici işler arayan döngüsel göçmenler” haline gelmiştir (Coşkun, vd., 2022:20).

Göçün en çok etkilenenleri dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye’de de kadın ve çocuklar olmuştur. Uluslararası Göç Örgütünün Raporu’na göre Türkiye’deki göçmenlerin %53’ü kadınlardan oluşmaktadır (Coşkun vd., 2022:16). 2011 yılında cereyan eden Suriye iç savaşı ile beraber Türkiye’ye göçlerin artması Türkiye’nin göç politikası ve anlayışında bir kırılma noktasını temsil etmektedir. Birleşmiş Milletler (BM) kayıtlarına göre 2019 yılı itibarıyla Türkiye’de Suriyeli göçmen sayısının 4 milyona yaklaştığı tahmin edilmektedir. Bu sayının hemen hemen yarısı kadın ve kız çocuklarından oluşmaktadır.

Günümüz Türkiye’sinde ülkedeki göçmen kadınlar hukuki statü olarak kendi içerisinde farklılıklar barındırmaktadır. 2000’li yıllarla beraber göçle ilgili belirli aralıklarla aksiyon alan Türk hükümetleri bilhassa çalışma izni, evlilik vb. konularda yasal birtakım düzenlemeler gerçekleştirmiştir. SSCB dönemi devletlerinden Türkiye’ye gelen göçmenlerle beraber çeşitli ülkelerden gelen mülteci kadınlar hakkında araştırma ve çalışmalar da artış göstermektedir. (Coşkun vd., 2022:21-23). Feminist perspektiften yapılan göç çalışmalarına ilişkin olarak Gülay Toksöz ve Nazlı Şenses’in çalışmaları kadın ve göç literatüründe önemli yer tutmaktadır. Özellikle düzensiz göçün git gide artmaya başladığı dönem olan 1990’lar aynı zamanda SSCB’nin dağılma dönemine denk gelmiş olması bu düzensizliği tetikleyen belirleyici unsur olmuştur. Mekik göçünü de doğuran söz konusu süreçte kadın göçmen sayısı yükselişe geçmiş neden Türkiye’ye seçtikleri araştırmalara konu olmuştur (Erder, 2007:48). Demirdizen’e (2013) göre buradaki etki “itme-çekme” prensibidir. Yukarda da bahsedildiği üzere Sovyet ülkelerinden Türkiye’ye göç eden kadınlar çoğunlukla tezgahçılık, tercümanlık, mankenlik, modellik vb. iş alanlarında kendilerine yer bulmuştur. Son yıllarda ise özellikle eğlence sektörü ve ev işi ve çocuk bakımı gibi alanlarda çalıştıkları gözlemlenmiştir (Toksöz ve Ulutaş Ünlütürk, 2011).

Türkiye’de yaşlı ve çocuk bakımına ilişkin sunduğu hizmetlerin yetersiz olması ve kamusal hizmetlerin sınırlılığı orta ve üst sınıf ailelerin hizmet satın almaya yönelmesini doğurmuştur. Genellikle yatılı hizmet alımına giden ailelerin bu refleksi göçmen emeği ihtiyacını da arttırmıştır. Bu noktada yerli çalışanların yatılı sistemi tercih etmemeleri bu ihtiyacı büyüterek doğurmuştur (Demirdizen, 2013:332).

Ev işinde çalışan göçmenlerin Türkiye’yi tercih ettiği zaman dilimi sadece son 30 yıllık bir konu olmamakla beraber zamanla yanlarında çalıştıkları ailelerin gelir düzeyi incelendiğinde son yıllarda orta sınıf aileler de evlerinde göçmen kadınları istihdam etmeye başlamıştır. Ağır ekonomik koşullar altında yaşamayı tercih etmeyen kadınların Türkiye’yi tercih etmesinde ekonomik faktörler olduğu kadar tarihi bağlar, kültürel kodlardaki yakınlık da etkilidir (Demirdizen, 2013).

1980’lerden sonra kadın göçmen nüfusunun artışının altında yatan nedenler yıllar geçtikten sonra daha da fark edilir düzeye ulaşmıştır. Bilhassa sayıları giderek artan kadın göçmenlerin sorunları gün yüzüne çıkmış Avrupa Birliği (AB)’nin baskısı, konu ile alakalı sivil toplum kuruluşlarının (STK) ortaya çıkan bu sorunları dile getirip baskı geliştirmesi, bu alanda yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesini beraberinde getirmiştir. Bu yasal düzenlemeler arasında en önemlilerinden biri 2011 yılında yapılan düzenlemedir. 2011 yılı ayrıca Suriye’de meydana gelen iç savaşın başladığı yıldır. 11 Nisan 2013 tarih ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu¹ ile 13 Ağustos 2016 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan 6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu² öne çıkan kanunların başında gelmektedir.

1.2. Uluslararası Göçmen Kategorileri

İnsanlar birçok nedenden dolayı göç etmekte, zaman zaman bazı nedenler daha fazla ön plana çıkmaktadır. 1945’lerden sonra yaşanan göçlere baktığımızda en yaygın göçlerin kalıcı

¹ 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile ilgili detaylı bilgi için: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf>

² 6735 sayılı kanun hakkında detaylı bilgi almak için: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/08/20160813-1.htm>

yerleşim göçü, geçici emek göçü ve mülteci hareketi olduğunu söylemek mümkündür. Öte yandan göç süreci dinamik bir süreçtir, bu nedenle zaman içinde göç nedenleri çoğalmakta, iç içe geçmekte bir nedenle başlayan göç başka bir nedenle göçü tetikleyebilmektedir. Ayrıca resmi göçler düzensiz göçleri teşvik edebilmekte, geçici başlayan göçler kalıcı niteliğe dönüşebilmekte ve yeni göç türleri ortaya çıkabilmektedir (Castles, 2002:1148-1153). Göç türleri ya da göçmen tipolojileri kategorize edilirken alan, zaman, akışın boyutu, sebep ve yasal durum ölçütlerinden yararlanılmaktadır. *Alan* göçün yerli ya da uluslararası oluşunu; *zaman* göçün daimi ya da geçici oluşunu; *akışın boyutu* göçün bireysel, grup ya da kitlesel oluşunu; *sebep* göçün gönüllü-gönülsüz ya da zorunlu mülteci kaçışını; *yasal durum* ise göçün yasadışı ya da yasal yönünü ortaya koymaktadır (Faist, 2003:47). Bu kategoriler ekseninde göçmelerin ırkına, etnik kökenine dayanmadan uluslararası göçmenleri şu şekilde kategorize edebiliriz; Geçici işçi göçmenler, yüksek vasıflı ve ticari göçmenler, düzensiz göçmenler, mülteciler, sığınmacılar, zorunlu göçmenler, aile birleşimi için göç edenler, geri dönen göçmenler (Castles, 2000:270-271).

- *Geçici işçi göçmenler:* Sınırlı bir süre için işe girerek para göndermek için göç eden kadın ve erkeklerdir. Bir ülkeden başka bir ülkeye çalışmak amacıyla göç eden ancak sürekli değil sınırlı bir süre için işe girerek para gönderme niyetinde olan gruptur. Bu gruptaki işçiler genellikle göç ettikleri ülkede süreli çalışma izni almakta ve belirli işlerde çalışabilmektedir. Kaçak göçmen işçiler ile öğrenciler, stajyerler ve başka bir ülkeye belirli bir işi yapmak üzere işverenlerince gönderilen işçiler göçmen işçi tanımının dışında yer almaktadır (Civan ve Gökalp, 2011:236-237). Geçici işçi göçmenlere kabul eden ve gönderen ülkeler açısından bakıldığında; işçi göçmenleri kabul eden ülkeler işgücü talep ederken genellikle kalıcı ve topluma tam olarak entegre olmalarını istememekte, gönderen ülkeler ise ülkenin ekonomik kalkınmasındaki çıkarlarını da gözeterek yurtdışında iş bulmalarını, havale göndermelerini ve kazandıkları becerilerle ülkelerine dönmelerini istemektedir (Chi, 2008:500). Dolayısıyla geçici işçi göçünde geldiği ülkeye dönüşe vurgu yapıldığı görülmektedir.

- *Yüksek vasıflı ve ticari göçmenler:* Ulusötesi şirketlerin ve uluslararası kuruluşların işgücü piyasalarında hareket eden yönetici, profesyonel, teknisyen veya benzeri niteliklere sahip kişiler veya uluslararası piyasalarda iş arayan yüksek vasıflı kişilerdir (Castles, 2000:270-271).

- *Düzensiz göçmenler:* Belgesiz ya da yasadışı olarak bilinen bu göçmenler gerekli belgeleri ve izinleri olmadan genellikle iş aramak için bir ülkeye giren kişilerdir

(Castles, 2000:270-271). Göç edilen ya da göç sırasında geçiş yapılan ülkeye hukuk kurallarına aykırı şekilde giriş yapan veya hukuk kurallarına uygun olarak giriş yapmış olmakla birlikte kendisine tanınan izin süresinin sona ermesinden sonra ülkede bulunma hukuki statüsünü kaybeden kişilerdir. Kısaca ülkeye giriş ve ülkede kalış biçimleri yasadışı, belgesiz, gizli ya da düzensiz statüde olan göçmenlerdir (Kapar, 2020:148).

- Mülteciler: Irkı, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan ve bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönmeyen veya dönmek istemeyen kişilerdir (Castles, 2000:270-271). 28 Temmuz 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Birleşmiş Milletler Cenevre Sözleşmesi'nde mülteci şu şekilde tanımlanmıştır;

“ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs”

Söz konusu Sözleşmenin 3. maddesinde ise Sözleşme hükümlerinin uygulanmasında mülteciler arasında “ırk, din veya geldikleri ülke bakımından” ayırım yapılmayacağı düzenlenmiştir.

Mülteci hareketi genellikle diğer göçmen türlerinin motivasyon kaynağı olan ekonomik sebeplere değil daha çok siyasi çatışmalara dayanmaktadır. Ülkedeki siyasi çatışmalardan kaynaklanan mülteci hareketi hedef ülkedeki siyasi faktörlerden de etkilenmektedir (Bartram vd., 2019:232). Mültecilerin üretimi sürecinin asıl teşvik edicileri devletlerdir. Dekolonizasyon süreci ve yeni kurulan ulus devletlerin hem içlerindeki siyasi iktidar mücadelesi hem de küresel ve bölgesel güçlerin müdahalesi mülteci üretim sürecini tetiklemektedir. Öte yandan mültecilerin ortaya çıkışı sadece ulus devletlerin kuruluşundaki mücadele ve müdahalelerle sınırlı değildir. Aynı zamanda siyasi rejim değişiklikleri ve beraberinde getirdiği toplumsal ve ekonomik dönüşümler de mülteci üretim sürecini etkilemektedir (Faist, 2003:102-103).

- Sığınmacılar: 1951 yılındaki mülteci şartlarına haiz olmayan koruma bulmak için sınır aşan kişiler.
- Zorunlu göçmen: Mülteciler ve sığınmacıların dahil olduğu ancak kapsamının sadece onlarla sınırlı olmadığı, çevresel felaketler ya da kalkınma projeleri (yeni fabrikalar,

yollar, barajlar vb.) nedeniyle taşınmaya zorlanan kişilerdir (Castles, 2000:270-271). Giddens (2010: 522) tarihsel süreç içerisinde yaşanan büyük çaplı göçlere bakıldığında bu göç hareketlerinin çoğunun gönüllü olarak değil zorunlu olarak gerçekleştiğine, köle ticareti ile başlayan sürecin savaşlar nedeniyle ülkesinden edilen kişilerle devam ettiğine dikkat çekmektedir.

- Aile birleşimi: Yukarıda sayılanlardan biri altında başka ülkeye göç edenlerle katılmak için giden kişilerdir. ABD, Kanada, Avustralya ve çoğu AB üye ülkesi dahil olmak üzere birçok ülke, yasal göçmenler için aile birleşimi hakkını ilke olarak kabul etmektedir (Castles, 2000:270-271). Green (2012:792)'e göre aile birleşimi ya da evlilik göçü göçmen gönderen ve alan ülkeler açısından göçün neden olabileceği demografik dengesizlikleri düzeltmenin en iyi yoludur.

- Geri dönen göçmenler: Başka bir ülkede bir süre kaldıktan sonra menşe ülkelerine dönen insanlardır. Geri dönüş göçü sıklıkla emeklilik, başarısızlık, muhafazakarlık ve yenilik çerçevesinde değerlendirilmektedir. Muhafazakarlık gidilen ülkeye entegre olmaya çalışmamış ve göç tecrübesinden fayda sağlayamamış kişiyi işaret ederken, yenilik gittikleri ülkedeki alışkanlıkları ve değerleri benimseyenler ve göç tecrübesinde öğrendiklerini evde uygulamak amacıyla dönenlere işaret etmektedir. Başarı ya da başarısızlık ise göçmelerin amaçları ile bu amaçlarına ulaşmaları noktasında ortaya çıkmaktadır. Her geri dönüş başarısızlık anlamına gelmemektedir. Örneğin göç etme amacı kalıcı olarak yerleşmek olmayan para biriktirmek olan birinin hedeflediği parayı biriktirerek ülkesine geri dönmesi bir başarı göstergesidir (Bartram vd., 2019:262-263). Emek göçünün yeni ekonomisi kuramına göre göçmenlerin göç sürecinde yeterli bilgi ve birikim elde ettikten ve menşe ülkesinde gerekli yatırımları yaptıktan sonra dönmesi mantıklı bir aşamadır (Haas, vd., 2015:415). Dolayısıyla bu bakış açısıyla geri dönüşün göçü göçmenlerin hedeflerine ulaştığı ve kazanımlarını haneye aktardığı başarılı bir göç deneyimi olduğunu söylemek mümkündür. Neoklasik teorinin ise geri dönüş göçünü işçi göçmenleri ile sınırladığı görülmektedir. Geri dönen göçmenleri göçün maliyet ve faydasını yanlış hesaplayan, yüksek kazançlar elde edemeyen göçmenler olarak nitelendirmekte ve geri dönüşü başarısızlık olarak ifade etmektedir (Cassarino, 2004:255).

1.3. Uluslararası Göç Teorileri ve Kadın

1.3.1. Uluslararası Göç Teorilerine Genel Bakış

İnsanların neden göç ettiği sorusu on yıllardır göç araştırmalarının merkezinde yer almaktadır. Göç konusunda araştırma yapanlar göçün motivasyon kaynağının ne olduğunu ya da göç sürecinin aktörlerinin göçün başlamasındaki rolünün ne olduğunu anlamaya ve göçün dinamiklerini ortaya koymaya çalışmıştır. Günümüzde göç özellikle daha iyi yaşam standartları, daha güvenli bir alanda yaşama isteği gibi nedenlerden dolayı artmakta, toplumdaki hemen hemen her kişiyi doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir. Çeşitli nedenlerle aynı ülke içinde başka bir yere ya da kendi ülkesinden başka bir ülkeye giden göçmenler göçü bizzat deneyimlerken, hiç göç etmeyen kişiler ise göç edenlerin yakınları, arkadaşları olarak ya da göçle gelenlerin gelişinin sonucu olarak göçten etkilenmektedir (Castles, 2000:269). Dolayısıyla göçün giderek artması ve göçten doğrudan ve dolaylı etkilenenlerinin de göç sürecinin bir parçası olması sürecin karmaşık yapısını ortaya koymaktadır. Bu nedenle göçün tek bir teoriyle açıklamasının pek mümkün olmadığını görülmektedir.

Erken dönem göç çalışmalarına bakıldığında göç hareketini daha çok ekonomik temelli olarak ele aldıkları ve daha makro düzeye odaklandıkları görülmektedir. Ancak zaman içinde göçün değişen yapısı göçün açıklanmasında klasik açıklamalardan neo-klasik ekonomik teorilere geçişi beraberinde getirmiştir. Ardından göçün sadece ekonomik temelli olarak açıklanamayacağı, göç sürecinin karmaşık yapısı olduğundan hareketle farklı disiplinler çerçevesinde göç farklı bakış açılarıyla analiz edilmeye ve aile, sınıf, toplumsal cinsiyet, sosyal ağlar, antropolojik veriler ekseninde de göç araştırmaları yapılmaya başlanmıştır (bkz. Tablo 1.1).

Göç hareketlerinin sürekliliği, değişkenliği, çeşitliliği ve farklı kombinasyonlarla başlaması, sürmesi ya da kümelenmesi klasik anlamda göç teorilerinden farklı bakış açıları geliştirilmesi gerekliliğine ve göç sürecinin anlamlandırılmasında bir paradigma değişikliğinin varlığına ihtiyaç duyulmuştur. 1980’lerde postmodern sosyal bilimin yükselişi ile beraber genel geçer bir göç teorisi oluşturma fikrinden vazgeçilmiştir. Özellikle sosyologlar ve antropologlar tarafından yapılan son dönem göç araştırmalarında emik bir bakış açısıyla göçmenlerin deneyimlerine, yaşamlarına ve kimliklerine odaklanılmıştır (Haas, 2021:1).

Tablo 1.1.Göç Açıklamalarının Gelişimi

Paradigma	Temel	Varsayımlar	Veri kaynakları	Göç ve Toplumsal Cinsiyet İlişkisi
Klasik Açıklamalar	Göç demografik bir olgudur.	Göç yasalara tabidir.	Kaydedilmiş nicel veriler (nüfus sayımı)	İnsan boyutu olmadığı için tanım gereği toplumsal cinsiyet ilişkisi yoktur.
Neo-klasik Ekonomiler				
1. Makro	İşgücü piyasası	Ücreti farklılaşmış işgücü piyasası serbest akışı (bırakınız yapsınlar)	Kaydedilmiş nicel veriler (sosyal anketler)	Toplumsal cinsiyetten bağımsız
2. Mikro	Rasyonel seçim	Göç maliyet-fayda belirleyicisidir		
Neo-liberal Ekonomiler	Ücret ve tüketim birimi	Riskin çeşitlendirilmesi olarak göç	Nicel veriler	Hane halkı cinsiyet ilişkisi
Marksist Ekonomiler	Bölümlere ayrılmış işgücü piyasası	Alıcı ekonomilerin yapısal ihtiyaçları	Nicel makro ekonomik veriler	Niş iş piyasaları ve kadınların sömürülmesi
Feminist Açıklamalar				
1. Bölgesel düzeyde açıklamalar	Sosyal ağlar	Göçün sosyal sermaye tabanı	Sosyal anket ve antropolojik veriler	Göç toplumsal cinsiyetlidir.
2. Neo-marksist ve Postmodern	Sınıf ve toplumsal cinsiyet kesişimi	Sosyal süreçler toplumsal cinsiyetlidir.		

Kaynak: Pinnawala, 2009:29

Göç çalışmaları modern ve postmodern bilim anlayışı etrafından da farklılaşmıştır (bkz. Tablo 1.2). Pozitivizmin göçün kolayca anlaşılabilir, nedenlerinin saptanabilir olduğu ve farklılıklardan ziyade aynılıklara odaklanarak genel geçer teorilerle açıklanabileceği görüşüne karşılık postmodernizm göçün farklı biçimlerde meydana geldiğine, nedenlerinin karmaşık olduğuna dikkat çekmektedir. Asıl önemli olanın genel geçer bir teori yerine her durumun kendi özelinde değerlendirilmesi ve göçe ilişkin farklı deneyimlerin anlamlandırılması olduğu düşüncesi ön plana çıkmaktadır.

Tablo 1.2. Göç Çalışmalarında Pozitivist ve Postmodern Bilim Anlayışı

Modernizm/Pozitivizm	Postmodernizm
Göç ve göçmenlik olmuş bitmiş ve dolayısıyla da her yönüyle kolayca kavranabilir ampirik bir gerçekliktir.	Göç ve göçmenlik olmuş bitmiş ve dolayısıyla kolay kavranabilir ampirik bir gerçeklik değil devam etmekte olan bir oluş halidir
Göç sürekli olarak benzer biçimde ve aynı nedenlerle olmaktadır.	Göç farklı biçimlerde olmakta ve farklı nedenlere dayanmaktadır.
Göçün nedenleri saptanabilir çeşitliliktedir.	Göçün nedenleri çok çeşitli olduğundan saptanamaz karmaşıklıktadır.
Göç eden gruplar homojen ve göç biçimleri benzerdir.	Göç eden gruplar heterojen ve göç biçimleri çok çeşitlidir.
Belirli bir tarihsel anda gözlenebilecek farklılıklar geçicidir.	Yapılması gereken asıl şey, göçle ilgili farklılıkların saptanmasıdır.
Farklılıklar değil benzerlikler asıl olarak öne çıkartılması ve vurgulanmalıdır.	Farklılıkların önce çıkarılması ve vurgulanması gerekmektedir.
Göç tek bir teori ile açıklanabilir/ teorileştirilebilir.	Göç konusunda teorileştirme yapılamaz, sadece incelenen örnek özelinde açıklamalar yapılabilir
Sonuçta makro düzeyde genel geçer önermeler oluşturabilir.	Sonuçta genel geçer değil, ancak o duruma özgü değerlendirmeler yapılabilir.

Kaynak: Erbaş, 2009: 141.

Günümüzde göç teorileri olarak karşımıza çıkan tablo son derece çeşitli ve karmaşık bir yapıyı temsil etmektedir. Bir yandan pozitivist ve postmodern göç çalışmaları etrafında göç çalışmaları sınıflandırılırken bir yandan da göç teorilerinin karmaşık yapısı göç araştırmacılarının bazı şemsiyeler altında bu teorileri toplayarak alanı düzenleme çabasını beraberinde getirmiştir. Prayor göç kuramlarını klasik, çatışma ve sistemler olmak üzere üç başlıkta toplamaya çalışmıştır. *Klasik* olarak işlevselcilikle bağdaştırılanları, *çatışma* olarak Marksizim ile bağdaştırılanları ve *sistemler* olarak genel sistem kuramlarıyla bağdaştırılanları kategorize etmiştir. Benzer bir sınıflandırma Gross ve Lindquist tarafında işlevselci, yapısalci ve entegre yaklaşımlar olarak yapılmıştır (Bakewell, 2015:193). Haas (2021) ise göç teorilerinin karmaşık görünümünün işlevselci ve tarihsel yapısalci paradigma olarak iki ana paradigma altında toplanabileceğini savunmuştur. Sosyal teorinin işlevci paradigmasına göre göç, fayda-maliyet hesabı yapanların bir optimizasyon stratejisidir ve bu açıdan bakıldığında neo-klasik denge modelleri, itme-çekme modelleri, göç sistemleri teorileri ve göçmen ağı

teorilerinin işlevselci paradigma başlığında sınıflandırılabilir. Diğer yandan göçün hem toplumların içinde hem de toplumların arasındaki yapısal ekonomik ve güç eşitsizlikleri tarafından şekillendiğine dair benzer görüşler içeren neo-Marksist çatışma teorisi, bağımlılık teorisi, dünya sistemleri teorisi, ikili emek piyasası teorisi ve eleştirel küreselleşme teorisinin çatışma teorisi olarak da bilinen tarihsel yapısalci paradigma içinde sınıflandırılabilir. Öte yandan Haas (2021)'a göre göç teorilerinin karmaşıklığının giderilmesi teorilerin 5 analitik boyutta birleştirilebilmesiyle mümkün olabilir.

1. *Farklı analiz düzeyi:* göçün makro, orta ve mikro düzeyde açıklamaları farklı kavramsal araçlar gerektirebilir. Uluslararası göç teorileri, insanların neden göç ettiğini ve karar alma aşmalarını mikro, makro ve ikisinin ortasında kalan orta düzey kuramlar olarak üç düzeyde ele almaktadır. Mikro kuramlar karar alma sürecindeki bireysel değerleri ve beklentileri ele alırken, makro düzey bireysel değerleri geri plana bırakarak ekonomi, siyaset, kültürel oluşum ve ekoloji gibi toplu ve yapısal düzeyi ele almaktadır. Orta düzey ise daha çok toplumsal bağlar, sembolik bağlar ve bu bağların içeriği ekseninde karar alıcıları incelemektedir (Faist, 2003: 57-58).

2. *Farklı bağlamlarda (ulusal, coğrafi, bölgesel):* İşlevselci neo-klasik teoriler, daha zengin ülkelerdeki nispeten sınırlandırılmamış göçü açıklamak için daha iyi çalışabilirken, tarihsel-yapısal yaklaşımlar, yoksul veya “gelişmekte olan” ülkelerdeki veya baskı ve şiddet koşullarında meydana gelen göçü açıklamak için daha yararlı olabilir. Massey ve arkadaşları (1993) da göçü açıklamak için göç teorilerinin uygulandığı bağlama göre seçilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir.

3. *Farklı sosyal gruplar arasında:* zaman içinde aynı noktada ve aynı coğrafi ve ulusal bağlamda bile göç, sosyal olarak farklılaşmış bir süreçtir; bu nedenle farklı teorilerin farklı mesleki, beceri, gelir, sınıf veya etnik gruplara farklı derecelerde uygulanabilirliği olması muhtemeldir. Örneğin, neoklasik varsayımlar, daha yüksek vasıflı göçmenlerin göçünü açıklamada nispeten daha iyi olabilirken, neo-Marksist teoriler, daha az vasıflı ve görece yoksul kol işçilerinin göçünü anlamada daha faydalı olabilir.

4. *Farklı zaman aralıklarında:* Göç süreçlerinin itici güçleri ve iç dinamikleri genellikle zaman içinde ve çeşitli yörüngeler ve göç sisteminin oluşum ve düşüşünün birbirini izleyen aşamaları dolayısıyla da göçü açıklayan sosyal, kültürel, ekonomik mekanizmalar da değişir.

5. *Farklı tematik ve disipliner bakış açılarından:* Aynı göç hareketini kültürel, ekonomik, sosyal, sınıfsal, teknolojik, demografi gibi pek çok farklı açılardan, farklı metodolojiler ve veriler kullanarak analiz edilebilir.

1.3.2. Uluslararası Göç Araştırmalarında Kadın

Erken dönem göç araştırmalarında göçmenler cinsiyetsiz terimlerle tanımlanmış, göçmenlerin kararlarında cinsiyetin etkisi ya da göç etmeye neden olan mekanizmaların etkisinin cinsiyete göre farklılaşabileceği göz ardı edilmiş, heteroseksüel erkek deneyimi temel alınmış ve bu deneyimin herkes için aynı olduğu varsayılmıştır (Schrover ve Moloney, 2013:12). Erken dönemde göç araştırmalarında göçmenlerin cinsiyet dağılımlarını İngiliz nüfus sayımı verilerinden elde eden Ravenstein göçmenlerin çoğunun kadın olduğunu ve kadınların kısa mesafeli göçlerde erkeklerden daha fazla olduğunu ortaya koymakla birlikte uluslararası göçte erkek egemenliğini savunmuştur. Ravenstein'in uluslararası göçün erkek egemen olduğu yönündeki analizi kendisinden sonraki birçok çalışmada da sürdürülmüş, uluslararası göç erkek göçü olarak normalleştirilmiştir. Göç araştırmalarının altında yatan genel varsayım erkeklerin para kazanmak için göç ettikleri, kadınların ve çocukların ise erkeği takip ettiği yönünde olmuştur. Everett Lee'nin göç konusunda geliştirmiş olduğu “itme-çekme” teorisi de bu noktaya vurgu yapmış ve göç kararında herkesin söz sahibi olmadığına, çocukların ve kadınların göç kararını kendileri vermediklerine, ebeveynlerine ve kocalarına eşlik ettiklerine dikkat çekmiştir (Pedraza, 1991:306). Kadınların göç süreci üzerinde çalışılacak bir alan olarak görülmemiş, kadın göçünün özgüllükleri göz ardı edilmiştir. Feminist araştırmaların etkisi ile 1970’li yıllardan itibaren “göçün sadece erkekleri içeren bir fenomen”, göç sürecindeki kadınların ise “basmakalıp bir şekilde pasif bağımlılar” olarak ele alınışı sorgulanmaya başlanmış ve kadın göçmenlere ilişkin araştırmaların yapılması gerekliliği dile getirilmeye başlanmıştır. Bu dönemde göçmen erkeklerle ilgili kitap tanıtımı yapan Berger ve Mohr; gerek evlerde gerek fabrikalarda çalışan kadın göçmen işçilerin de ayrı bir çalışma alanı olarak ele alınması gerektiğine dikkat çekmiştir. Ancak giderek artan kadın göçmen sayısı ve kadınların göç deneyimlerinin de ayrı bir alan olarak araştırılması gerekliliği söylemlerine rağmen göç araştırmaları erkekleri ve onların deneyimlerini odak noktasına almış, göç literatürü kadınları göz ardı etmeye devam etmiştir (Morokvasic, 1984:899).

1980’li yıllara kadar genel fikir birliği erkeklerin uluslararası göçte sayıca fazla olduğu iken 1980’lerde ABD Çalışma Bakanlığı verilerinde uluslararası göçmen sayılarında cinsiyet

dağılımı açısından farklılaşma olduğunun ortaya konması ile genel kabul “tepetaklak” olmuştur. Ayrıca Houston ve arkadaşları ise yaptıkları araştırmada bunun yeni bir durum olmadığını aslında, 1930’lu yıllardan beri tüm göçmenlerin en az yarısının kadın olduğunu ve 1970’lerden gelen yeni göçmenlerde ise erkek sayılarının kadın sayısından az olduğunu, yeni yetişkin göçmenlerin üçte ikisini kadınların oluşturduğuna dikkat çekmiştir. BM’nin 2006 yılında yayınladığı raporda da bu durumun ABD’ye özgü olmadığı, 1960 yılında dünyadaki tüm göçmelerin %45’ini kadınların oluşturduğu ortaya konmuştur (Donato vd. 2011:496). Donato ve arkadaşları (2006) “A Glass Half Full? Gender in Migration Studies” adlı makalesinde 1980’li yıllarda yabancı bir ülkede bulunan kadın göçmenlerin sayısının erkek göçmenlerden daha fazla olduğunun tespitine, hatta bir grup ABD hükümet istatistikçisinin uluslararası göçün erkek egemen olmaktan çıkarak kadın egemen bir forma dönüştüğü yönündeki tespitlerine ve bu durumun Ravenstein’in kuramıyla çelişmesine rağmen neden araştırılmayıp görmezden gelindiğini irdelemektedir. Bu durumun nedenini iki şeye bağlamaktadır: Kadın akademisyenlerin azlığı ve mevcut açıklamaların teorik olmadığıdır. Lutz (2010) ise kadın göçmenlerin göz ardı edilmesini dört başlıkta ele almıştır. İlk olarak 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında baskın toplumsal cinsiyet düzeninde erkeklere odaklanmanın normal olarak kabul edilmesidir. İkinci neden olarak kadınların erkekleri takip ettikleri ve erkekler gibi göç sürecini deneyimlediklerinin düşünülmesidir. Dolayısıyla farklı bir başlık altında ele alınmalarına gerek olmadığı düşüncesi hakimdir. Üçüncü olarak sosyal dönüşüm ve modernite teorilerine geri dönüşü neden olarak sıralamaktadır. Son olarak Donato’nun (2006) dikkat çektiği gibi sahada ve teori yapımında kadın araştırmacıların olmayışıdır. Bu bakış açısına teorinin kendisini inşa eden kişinin toplumsal cinsiyetinden bağımsız olarak düşülemeyeceği varsayımı hakimdir.

Özellikle akademide bu verileri analiz ederek teorileştirecek kadın akademisyenlerin azlığı, göç araştırmalarının erkek egemenliğinde şekil almasına neden olmuştur. Green (2012:784) de “1930’lardan beri Amerika Birleşik Devletleri’ndeki göçmen akımlarının çoğunluğu kadınlardı, ancak feminist tarihçiler onları arayıp bulana kadar “keşfedilmediler”” sözleri ile benzer bir noktaya dikkat çekmiştir. Feminist hareketle birlikte daha çok kadın araştırmacının göçe olan bilimsel ilgisi artmış, pek çok sosyolog, antropolog, sosyal tarihçi disiplinlerarası göç çalışmaları alanı yaratarak, göçmen kadınların deneyimlerini aile üzerine yapılan konferanslardan öteye geçirmeyi amaçlamıştır (Donato, 2006:10). Özellikle 1970’li yıllarda Fransa’da erkek göçünün durması ve göç dalgalarının kadın merkezli olması ile

feminist hareketin eş zamanlı oluşu göçmen kadınların Fransa’da ayrı bir araştırma alanı oluşmasına zemin hazırlamıştır. 1970’li yıllardan 1980’li yılların başına kadar olan süreçte feminist bilim, kadınların erkek merkezli ve önyargılı olarak göç çalışmalarından dışlandıklarını üzerinde yoğunlaşmaya başlamıştır. Ancak bu dönemde de kadınlar ayrı bir birey ve göç sürecinin ana aktörleri olarak ele alınmamış, daha çok aile birleşimi için bağımlı olarak göç edenler olarak ele alınmaya devam etmiştir (Hondagneu Sotelo, 2000:113). Kofman ve arkadaşları (2000:14) kadınların göç sürecinde bu şekilde ele alınışının yanıltıcı olduğuna, cinsiyetin göç deneyiminde kilit bir değişken olduğuna dikkat çekmiştir

Kadın göçmenlere ilişkin ilgi 1980’lerden itibaren ABD ve birçok Batı toplumunda “Kadın Çalışmaları”nın kurulması ile artmıştır. 1980’li yıllardan 1990’lı yılların başına kadar süren süreçte feminist göç araştırmacıları inceleme alanlarına toplumsal cinsiyeti dahil etmiş, kadınlarla erkekleri karşılaştırmak yerine toplumsal cinsiyete odaklanmıştır. Lutz (2010:1649) 1980 sonrası göç çalışmalarını dört döneme ayırmış, kadınların göç hareketlerini görünür kılma, göç deneyimlerini ortaya koymayı amaçlayan ilk dönem çabaları “telafi edici” yaklaşım olarak nitelendirmiştir. Bu ilk dönemde göç araştırmalarına kadınlar dahil edilmeye başlanmış olmakla birlikte daha çok bu dahil ediliş kadın ve erkeklerin bireysel farklılıkları düzeyinde, doğurganlık, eğitim düzeyi gibi demografik veriler ve göçmen erkeklerin istihdam oranlarıyla karşılaştırılmaları şeklinde olmuştur (Hondagneu Sotelo, 2000:113). Dolayısıyla kadınların göç çalışmalarına dahil edilişine yönelik ilk çabalar “ekle-karıştır” şeklinde olmuş, kadınlar eğitim, istihdam ve gelir boyutunun araştırılması noktasında analitik bir değişken olarak erkeklere eklenmiştir. Erken dönem çalışmalar toplumsal cinsiyeti ve onun güç ilişkilerini, temsillerini, kadınlık ve erkeklik rollerinin etkileri ile göç sürecini farklı deneyimleyen kadınlıklar ve erkekliklerin varlığını göz ardı etmiş, niceliksel bir analiz kategorisi olarak kadını ele almıştır (Remennick, 2016). Lutz’un sınıflandırmasına göre ikinci aşamada kadınların göç hareketlerine katkısına odaklanan “katkı aşaması”nda kadınların göç sürecindeki özel rolü ve belirli göç deneyimlerine odaklanılmıştır. 1980’lerin ortasında başlayan ve 1990’ların başında daha da gelişen ve Lutz (2010:1649) tarafından üçüncü aşama olarak ifade edilen dönemde ise kadınların ortak özelliklerinden ziyade “güç ilişkileri”ndeki farklılıklara odaklanılmıştır. Özellikle yerlileri göçmen kadınlardan ayıran sosyal, kültürel, ekonomik eşitsizliklerle ırk ve sınıf farklılıkları etrafında çalışmalar yapılmıştır.

Amerikalı Fransa tarihçisi Joan Scott’ın 1986 tarihli ‘Gender: A Useful Category of Historical Analysis’ makalesi tarihçiler arasında toplumsal cinsiyet çalışmaları noktasında ilgi

çekici ve etkileyici referans kaynağı olmuştur (Green, 2012:784). Scott (1986:1067) toplumsal cinsiyetin cinsler arasında algılanan farklılıklara dayalı sosyal ilişkilerin kurucu ögesi olduğunu ve iktidar ilişkilerini anlamak için toplumsal cinsiyet üzerinden konuya bakmak gerektiğini savunmuştur. Scott'un (1986) dikkat çektiği toplumsal cinsiyet bakış açısı 1990'ların ortasından itibaren göç çalışmalarına da hakim olmaya başlamıştır. Lutz (2010:1650)'un dördüncü aşama olarak adlandırdığı bu dönemde göç çalışmaları kadın çalışmaları perspektifinden toplumsal cinsiyet perspektifine doğru bir paradigma değişimi yaşamıştır. Hem postmodern paradigmanın sosyal bilimlerde ön plana çıkması hem de feminist hareketin etkisiyle kadın akademisyen ve araştırmacıların artması ile toplumsal cinsiyet göç araştırmalarının odak noktası haline gelmiştir. Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin nasıl toplumsal düzenin bir ürünü olduğu ve aynı zamanda onu nasıl ürettiği sorusu yeni çalışmaların odak noktası olmuştur. Göç sürecinin, göçmenlerin bu süreçte yaşadıklarının, görevlerinin ve yükümlülüklerinin ya da onlardan beklentilerin, etkilendikleri ya da etkiledikleri ilişkilerin, beraberlerinde getirdikleri ve karşılaştıkları toplumsal yapıların çatışma ya da kesişme noktalarının göçmenler üzerindeki etkilerinin daha iyi anlaşılabilmesi için yaşamın her alanına sirayet eden toplumsal cinsiyetin araştırmaların merkezine alınması ile mümkün olabileceğine dikkat çekilmiştir (Morokvasic, 2014:355).

Cinsiyetin akışkanlığının ve tek bir kadınlık olmadığı, sınıf, ırk, cinsiyet ilişkilerinin kesişimsel olduğunun kabulü, göç araştırmalarında öznel kadınlık deneyimleri ile göç toplumsal cinsiyet ilişkisinin temel alınmasını sağlamıştır (Hondagneu-Sotelo, 2000:115). Göç araştırmalarında önceleri sınıf, kapitalizm, emek piyasasına yönelik sorular yer alırken, günümüzde hem devlet düzeyi hem de bireysel düzeyde göç ve toplumsal cinsiyet ilişkisi, toplumsal cinsiyetin ayrı bir kategori olarak göçe etkileri incelenmeye başlanmış, böylelikle göçmen kategorisindeki anlayışın derinleştirilmesi amaçlanmıştır (Green, 2012:785). Morokvasic (1984) yılında yaptığı çalışmada göç kararını ve göç sonrası deneyimleri hane içi, işgücü piyasaları ve kültürdeki toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlik sistemi çerçevesinde ele almıştır (Nawyn, 2010:750). 1990'lı yılların ilk çeyreğinden itibaren ise toplumsal cinsiyet göçün kurucu unsuru olarak ele alınmaya başlanmıştır (Hondagneu Sotelo, 2000:117). Green (2012: 786) göç araştırmalarında sayısal verilerin bilinmesinin önemli olduğunu kabul etmekle birlikte “göçe neden olan ve eşlik eden cinsiyete dayalı temsillerin ve ilişkilerin” ve toplumsal cinsiyetin göçmenlerin temsillerine, göç sürecine karar verilmesine ve kimin gidip kimin kalacağının belirlenmesine etkisinin incelenmesinin göçmenlere ilişkin anlayışımızı

derinleştirmeye katkı sağlayacağını savunmaktadır. Son kırk yıllık geçen süreçte göçün toplumsal cinsiyet lensi takılarak yapılan analizi tek boyutlu ve yerel olandan çok boyutlu ve küresel olana kadar geniş yelpazede ve çok çeşitli mekânsal ölçeklerde gerçekleştirilmiştir (Donato, 2006:6).

1.4. Uluslararası Göçün Feminizasyonu

Uluslararası göçün erkek göçü olarak tasavvur edilmesi son kırk yılda değişime uğramıştır. Bu süreçte erkek egemenliğinin nedeni daha çok erkeklerin işçi olarak işe alınırken kadınların aileleri oluşturma veya yeniden birleştirme yönünde hareket etmesidir. Kadınların zaman içinde özellikle aile birleşimi temelli göçünün cinsiyetler arasında daha dengeli oranlar ürettiği düşünülse de bu durumun genel geçer değildir. Bu düşüncenin ortaya çıkmasında kadın göçmenlerin ucuz işgücü olarak işverenler tarafından tercih edilmeye başlanmasının ve göçmen işçinin erkeği nitelendirmesi yönündeki tekeli yitirmesinin de etkili olduğu söylenebilir. Öte yandan hizmet sektöründe ve ev içi işlerde artan küresel talep, ev içi hizmetlerle ilişkilendirilen kadınların erkeklerden bağımsız olarak göç etmelerine de imkan sağlamaktadır. Ayrıca göz önünde bulundurulması gereken diğer bir hususta kadınların belgesiz göç etmelerinin de günümüzde daha kolay olduğudur (Donato, 2011:499-500).

1980'lerden itibaren yaşanan sosyoekonomik değişimler, Soğuk Savaş'ın sona ermesi, yeni bölgesel çatışmaların başlaması, göç türlerinin çeşitlenerek geçici ikamet ve dolaşımsal ve geçici şekillere evrilmesi kadınların göç etmeleri için yeni nedenler, yeni yollar yaratmıştır (Kofman, 1999:271). Neoliberal politikalar ve sektörel daralmaların etkisiyle işgücü piyasalarında erkeklerden ziyade kadın işgücüne talep artmaya başlamıştır. Bu dönemde cinsiyete dayalı iş kategorilerinin göç sürecinde de kendini gösterdiği görülmektedir. 19. yüzyıl erkek göçmenleri madencilik, ağır sanayi veya tarım işlerinde erkeklerin tanımladığı işlere yönelirken, aynı yüzyılda kadınlar daha çok tarlalarda ve genellikle tekstil fabrikalarında çalışmış, 20. yüzyılın sonlarına doğru ise kadınlar Batı ekonomilerinin hizmet alanında sektörleşmesi ile birlikte ev içi hizmetler başta olmak üzere hizmet sektöründe yoğun olarak istihdam edilmeye başlanmıştır (Green, 2012:788).

Uluslararası göçe çeşitli nedenlerle ve çeşitli biçimlerde dahil olan kadınların gittikleri ülkede işgücüne dahil oluşları toplumsal cinsiyet rollerine paralel seyir izlemiştir. Bu dönemde göç için cazibe merkezi olan Avrupa ülkelerinde özellikle 25-54 yaş arası yabancı kadınların yaşlı, çocuk, engelli bakımı, konuk ağırlama, temizlik gibi daha az vasıflı ve geleneksel kadınlık

rollerine uygun işlerde ve eğlence sektöründe seks işçisi olarak istihdam edildiği görülmektedir (Kofman, 2013:587). 19. yüzyılda kıtlık, yoksulluk, topraksızlık ve bunların neden olduğu sosyal değişim nedeniyle İrlanda'dan göç edenlerin yarısından fazlasını oluşturan kadınlara ilişkin yapılan çalışmada; özellikle bekar kadınların istihdam olanaklarının yetersizliği, görücü evliliklerinin artışı ve ev hizmetlerinde istihdam edilebilmelerinin yarattığı itici güçlerle göç ettiklerini ortaya konulmuştur. Ayrıca göç ederek ev hizmetlerinde çalışan kadınların kadın akrabalarının da kadın göç zincirini başlattıklarına dikkat çekilmiştir (Pedraza, 1991:312-313).

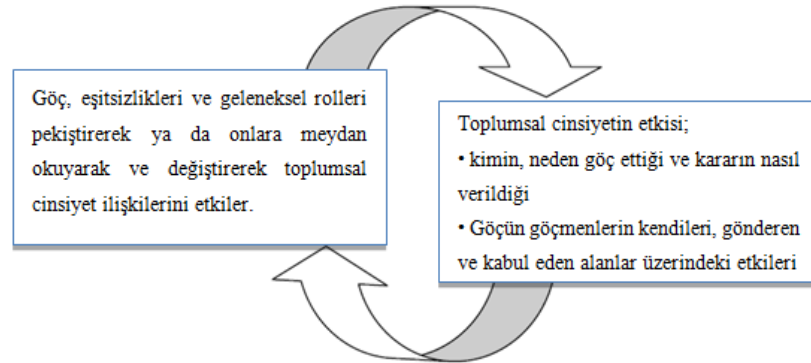
Erkeklerin evi geçindirenler olarak göç etmesi ve kadınlarında göçün pasifleri olarak erkekleri takip edişi toplumsal cinsiyet normları bakımından “normali” ifade etmekte iken kadınların göç sürecine hizmet sektörünün ana karakteri olarak özellikle hane içindeki işlerde çalışması yine kendisine biçilen toplumsal cinsiyet rollerine uygun olarak görüldüğü için “normali” ifade etmeye başlamıştır. Bu dönemde uluslararası göç süresince “erkek sanayi işçisi ve aileleri” olarak egemen olan sembolik göçmen figürünün yanına “kadın ev/bakım işçisi figürü” de eklenmiştir. Dolayısıyla kadınlar erkeklerden ayrı olarak da göç sürecinin aktifleri olarak anılmaya başlanmıştır (Morokvasic, 2014:360). Bu süreç göçün feminizasyonu olarak literatürde kendine yer bulmuştur (Castles ve Miller, 2008).

Göçün feminizasyonu göç eden kadın sayısının fazlalaşmasını değil erkekleri takip eden pasif göçenlerden, bireysel kararlar alarak göç eden aktif göçmenlere dönüşü ifade etmekte ve göç süreçlerinin toplumsal cinsiyete duyarlı süreçlerine vurgu yapmaktadır (Coşkun, 2016:93). Kadınların bağımsız olarak göçmenler olarak ele alınışları, bu değişimin nedenleri üzerine çalışmaları beraberinde getirmiştir. 1990'lı yıllardan itibaren kadınlar farklı nedenlerle göçe dahil olmaya başlamıştır. Yapılan çalışmalarda şu nedenler ön plana çıkmıştır (Gülçür ve İlkcaracan, 2002:411); göç alan ve göç veren ülkelerdeki cinsiyet rollerindeki değişimler, göç alan ülkenin resmi olmayan ev işi ve seksle ilgili hizmet sektöründe kadınlara olan artan talep, kadınların artan ekonomik ihtiyaçları, baskıcı veya sıkıcı çevresinden kaçmak, kendilerine ‘daha iyi bir hayat’ yaratma istekleri ve uluslararası evlilikler şeklindedir. Green (2012) göçün feminizasyonunu salt olarak emek piyasalarındaki ya da tekstil sektörünün talebin artışı ile açıklamanın mümkün olmadığı ikincil ve önemli bir belirleyicinin ise devletin göç politikalarındaki değişimlerin olduğunu ifade etmektedir. Çünkü devletin göç politikalarında cinsiyet temelli bir değişim yaşanmıştır. Bu duruma örnek olarak ABD’ye erkeklerin göç etmesinin yasaklanarak, kadın ve çocukların işçi olarak ya da aile birleşimi nedeniyle gelmesi şartının konulması gösterilebilir (Jotov, 2018:115).

1.5. Uluslararası Göç ve Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadınlar Üzerindeki Etkisi

Göç ve toplumsal cinsiyet karşılıklı olarak birbirini etkileyen ve birbirinden etkilenen unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Göçün nedenlerinden göç kararının alınmasında yaşanan sürece, göç kararını alan kişiden göç sürecinde yaşananlara, gidilen ülkede varoluş biçimlerinden göçün etkilerine kadar birçok alanda toplumsal cinsiyet ana etki unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanların göç nedenleri farklı olmakla birlikte daha iyi ekonomik şartlara sahip olmak, savaştan, politik ve sosyal baskıdan kaçmak, aile kurmak ya da aile birleşimini sağlamak, daha iyi bir hayat yaşamak için göç ettikleri bilinmektedir. Bu nedenlerin her birinde toplumsal cinsiyetin izlerini bulmak mümkündür. Örneğin para kazanma ve aileyi geçindirmek için göç eden bir erkekte, kocasının peşinden göç eden bir kadında, heteroseksüel baskıdan kaçan bir LGBTİ’de, cinsel tacizden, şiddetten ya da zorla evlendirilmekten kaçmak için göç eden bir kız çocuğunda, daha iyi bir hayat yaşamak için göç eden ancak sadece kadın olduğu için düşük ücretle çalıştırılan bir kadında toplumsal cinsiyet normlarının göç etmeleri üzerindeki etkilerini görebiliriz. Hatta daha geniş bir açıdan bakarak uluslararası göç ile ilgili erken dönem çalışmalarda kadının görünmez kılınmasında da toplumsal cinsiyetin etkisini görebiliriz.

1990’lı yıllardan itibaren toplumsal cinsiyet hem göç sürecini hem de kadın ve erkeklerin bu süreçteki deneyimlerini etkileyen ve şekillendiren bir norm olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte sosyal bilimlerdeki paradigmanın değişiminin de etkisi göç araştırmalarında niceliksel analizlerle genel geçer doğrulardan ziyade derinlemesine bilgi alınmasını sağlayan niteliksel analizlere doğru bir geçiş yaşanmıştır. Dolayısıyla göç eden kadın ve erkeklerin sayıca oranlarından öte geçilmiş, göç nedenleri, göç deneyimleri, toplumsal cinsiyetin bu sürece etkisi, göçün göçmenler üzerindeki etkileri ve sonuçları ile ilgili bilgilerin alınabilmesi mümkün olmuştur. Yaşanan bu kavrayış değişimi göçün kadınlar üzerindeki etkileri ve geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini dönüştürme ya da yeniden inşa sürecine etkileri hakkında bilgi sahibi olmamıza imkan sağlamaktadır (Remennick, 2016).

Şekil 1. 1. Toplumsal Cinsiyet ve Göç Arasındaki İlişki

Kaynak: Jolly ve Reeves (2005:7)

Erkek ve kadınların göç sürecinde karşılaştıkları fırsatlar ve tehditler farklılaşmaktadır. Kadınlar göç sürecinde insan hakları ihlalleri, şiddet ve cinsel sömürü, ayrımcılık, insan ticareti ve fuhuşa zorlanma gibi riskler karşı karşıya kalmakta, bu durum “göçün toplumsal cinsiyet açısından tarafsız” bir olgu olmadığını ortaya koymaktadır (CEDAW, 2009:2). Dolayısıyla kadınlar beslenme, barınma, sağlık, öz bakım gibi temel ihtiyaçlarını karşılama noktasında yaşadıkları zorluklara ek olarak, kadın olmalarından dolayı farklı zorluklara, farklı suçlara maruz kalmaktadır (Ökten, 2018: 174). Göçmen kadınlar bu süreçte sadece suça maruz kalmamakta, işgücü piyasalarındaki cinsel temelli ayrımcılığın tecrübe etmekte, kayıt dışı, güvencesiz olarak çalışmak durumunda kalmaktadır. Öte yandan özellikle düzensiz göçmenlerin ülke vatandaşlarının çalışmak istemedikleri işlerde düşük ücretle çalışmayı kabul ettikleri görülmektedir (Yanık ve Karaali, 2018:69). Kadınların Türkiye’ye göç nedenlerinden biri toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olsa da göç ederek bu durumdan her zaman kurtulamamaktadır. Türkiye’de toplumsal cinsiyete hassas desteğin olmayışı kadın göçmenler ciddi risklerle karşı karşıya kalmaktadır ve bu riskler küçük uydu şehirlerde daha fazla olabilmektedir (Coşkun ve Eski, 2022:151).

Lordoğlu (2010: 90) göç eden bireyi “tek kişilik bir haçlı seferine” çıkan birey olarak niteleyerek bu sürecin zorluğuna dikkat çekmektedir. Çıkılan sefer her ne kadar zor olsa da sonucunda çeşitli kayıplar verilebileceği gibi çeşitli kazanımlarda elde edilebilmektedir. Göç edilen ülke ile terk edilen ülkenin toplumsal yapıları da göçün kadınlar üzerindeki etkisini farklılaştırabilmektedir. Ataerkil bir toplumdan daha eşitlikçi bir toplum yapısına sahip bir ülkeye göç eden kadın baskılardan kurtulabilmekte, eğitim ve iş fırsatlarına sahip

olabilmektedir. Bilinç düzeyi arttıkça, düzenli bir gelir elde etmeye ve kendisini ayrı bir birey olarak göremeye başladıkça erkeklerle aynı haklara sahip olmayı talep edebilmektedir (Korkmaz, 2018:103). Kahya Nizam (2020:357) tarafından Türkiye'deki Somalili kadın sığınmacılarla yapılan çalışmada göçün kadını güçlendirici yönünde bir örnektir. Eşiyle birlikte gelip yıllardır eşinin şiddetine maruz kalan katılımcı Somali'de kocasından boşanamayacağını, Türkiye'ye gelerek boşanabildiğini ifade etmiştir. Pessar (1989:241) tarafından 1980-1983 yılları arasında ABD'deki Dominikli kadın göçmenlere yönelik yapılan çalışmada, ücretli bir işte çalışan kadınların hane içindeki ilişkilerinin ataerkil ilişkilerden ve değerlerden daha fazla eşitlikçiliğe doğru bir hareket yaşandığını ortaya koyulmuştur. Evi geçindirme sorumluluğunun birlikte üstlenilmesinin hane içinde de ev işlerinin yapılması, bütçe kontrolü, otorite gibi konularda kadınların da söz sahibi olmasını ve bu konuda kadınların bilinç düzeyinin artmasını sağladığı görülmüştür.

İKİNCİ BÖLÜM

GÖÇMEN KADINLARDA SUÇ KORKUSU

2.1. Suç ve Suç Korkusu

Günümüz modern toplumlarının ortak buluştuğu payda “endişe”dir. Modernleşmenin etkisiyle birlikte artan ve çeşitlenen riskler ile ortaya çıkan “risk toplumunda” (Beck, 2011:49) “herkes için az ya da çok risk taşır” (Beck, 2009:3). Dolayısıyla riskin her yerde oluşu, güvenlik ihtiyacını ve korkuyu gündeme getirmektedir. Toplumsal hayat içerisinde bireylerin temel ihtiyaçlarının en önemlilerinden bir tanesi güvenlidir. Bireylerin güvenliğini tehdit eden ve toplumdan kendini soyutlamasına kadar varabilen sonuçlara yol açan sorunlardan biri suçtur. Suçun önlenmesi toplumsal hayatta düzenin ve güvenliğin sağlanması için önemlidir. Çünkü suç, toplumun varlığını tehlikeye sokmakta ve toplumsal hayatın sürdürülmesini olanaksız kılabilmektedir (Selçuk, 2014:88). İnsan davranışının ürünü olan suç, her toplumda tüm zamanlarda görülen çok boyutlu ve karmaşık bir olgu olmasına karşın üzerinde anlaşılan tek bir suç tanımı yoktur. Suçun tanımlanmasında ve algılanmasında içinde bulunulan toplumun dinamikleri, kültürel yapısı, problemleri, öncelikleri, hassasiyetleri ve ekonomik yapısı belirleyici olmaktadır (Güllü, 2014:104). Dolayısıyla suç evrensel bir olgu olmakla birlikte suçun kapsamı ve nitelendirilmesi toplumdan topluma ya da aynı toplumda zamanla değişebilmektedir (Akpolat, 2011:234). Suç olgusunun farklı şekillerde sınıflandırılması bulunmakla birlikte sınıflandırmalardan biri kişilere karşı suçlar ve mala karşı suçlar şeklindedir.³ Kişilere karşı işlenen suçlar genel ifadeyle şiddet suçları olarak anılmaktadır;

³ Türk Ceza Kanunu’nda suçlar Uluslararası Suçlar, Kişilere Karşı Suçlar, Topluma Karşı Suçlar ve Millete Karşı Suçlar olmak üzere dört başlıkta tasnif edilmiştir. Kişilere karşı suçlar; i. Hayata karşı suçlar; ii. vücut dokunulmazlığına karşı suçlar; iii. işkence ve eziyet; iv. koruma, gözetim, yardım ve bildirim yükümlülüğünün ihlali; v. Çocuk düşürtme, düşürme ve kısırlaştırma; vi. cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar; vii. hürriyete karşı suçlar; viii. Şeref ve onur karşı suçlar; ix. özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar; x. Malvarlığına karşı suçlar olarak alt suçları içermektedir. Anılan Kanun’a göre mal varlığına karşı suçlar kişilere karşı suçlar başlığında yer almakla birlikte literatürde suçlar kişilere karşı suçlar ve mal varlığına karşı suçlar olarak ayrıldığı için genel

cinayet, taksirli adam öldürme, tecavüz, saldırı ve darp, mülke yönelik suçlar; hırsızlık, soygun, zimmete para geçirme olarak sınıflandırılmaktadır (Kubar, 2020:361). Gerek mala karşı suçlar gerekse kişilere karşı suçlar bireylerde korkuya neden olmaktadır. Bir suçun mağduru olma düşüncesi suçtan bağımsız olarak korkuya neden olabilmekte, suçun varlığının yarattığı sorunlar kadar önemli başka bir toplumsal soruna yol açmaktadır (Şenol ve Gülver, 2020:27). Bu nokta toplumsal sorunlara yol açan önemli bir etmen suçun ötesinde yarattığı korku ise; korku da irdelenmesi gereken önemli bir nokta olarak ortaya çıkmaktadır. Bireyler hastalanmaktan, işsiz kalmaktan, terk edilmekten, ölmekten, belirsizlikten, bir hayvandan, bir doğal afetten ya da doğa olayından vb. korkabilir. Dolayısıyla bireyler bir suçun mağduru olmaktan da korkabilir (Yazgan, 2017:67). Evrensel ve hayati bir duygu olan korku “gerçek veya hayali tehditlere maruz kalmanın neden olduğu hem çağrışımsal hem de çağrışımsal olmayan bileşenlerden oluşan bilinçli bir durum” olarak tanımlanır (Izquierdo vd., 2016:696). Bu tanımdan hareketle korkunun nedenlerini gerçek tehditler veya gerçek olmayan tehditler olarak ayırmak mümkündür. Gerçek sebebe dayalı korkularda bireyin somut bir durum/kışı/objeye karşı geliştirdiği ve nedenini bildiği korkular söz konusu iken gerçek olmayan bir sebebe dayalı korkularda kişinin korkusunun nedenini tam olarak tanımlayamadığı, ancak güvende olmadığı hissi ile korku duyduğu bir durum söz konusudur (Yazgan, 2017:67). Gençöz (1994:9) kişinin düşüncelerinin korkuya sebep olduğunu, dolayısıyla korkunun kaynağın içinde bulunulan durumda değil, bu durum için geliştirildiğimiz düşüncelerde aramamız gerektiğini savunmaktadır. İnsan doğasının bir parçası olan korkunun aynı zamanda sonradan öğrenilen bir yanında bulunmaktadır. Dolayısıyla bireyin korkuya neden olan düşünceler geliştirilmesi, yaşamının ilk yıllarından itibaren nelerden korkması gerektiğini öğrenme sürecinin bir parçasıdır (Eren, 2005:24). Bu nedenle suç korkusu olgusu ele alınırken korkunun bileşenleri ve kökenlerinin de göz önünde bulundurulması önemlidir.

Suç korkusunun tek bir tanımı bulunmamakla birlikte yabancı literatürde “fear of crime” olarak yer almaktadır. Suç korkusu alanyazın da kimi zaman doğrudan korku olarak ele alınırken kimi zaman endişe kimi zaman risk algısı kavramları ile birlikte açıklanmıştır. En genel anlamda suç korkusu gerçekleşecek bir suçun mağduru olma konusunda bireyin yaşadığı duygu durumunu ifade etmektedir. Burada ifade edilen korku, zaman zaman ilişkili olduğu endişe olarak ele alınmıştır.

Suç korkusunun tek bir tanımı yapılmasa da yapılan çalışmaların çoğunda toplanılan ortak payda suç korkusunun bireylerin yaşam kalitelerini azalttığı, kamusal yaşamdan soyutlanmalarına neden olduğu, suç ve cezalandırmaları arttırdığı dolayısıyla bireysel kaygının ötesinde geçerek doğurduğu sonuçlar bağlamında önemli toplumsal sorunlara neden olduğudur (Alper ve Chappell, 2012:346). Suç korkusunun bireysel korkunun ötesine geçerek “büyük bir sosyal sorun” (Box vd. 1988:40) olarak ele alınmaya başlanması ile suç korkusu araştırmaları da artmaya başlamıştır. Bu araştırmalarda suç korkusunu kavramsallaştırmaktan ziyade nedenlerine odaklanılmış, nedenleri ve bu nedenlerin farklı durumlarda farklı sonuçlar ortaya koyması ile genel geçer bir tanım yapılamamıştır. Bu durumun nedeni suç kavramının kendi karmaşık yapısı, korkunun nedenleri ve doğuştan gelmesinin yanı sıra öğrenilir oluşu, bireysel özelliklerin farklılığı ve bunlara ek olarak kültür ve çevre gibi etkenlerle etkileşimi sonucu ortaya çıkan karmaşık yapıdır. Rountree (1998) suç korkusunun çok boyutlu yapısına dikkat çekmiş ve suç korkusunun nedenlerinin tek yönlü bakış açısıyla anlamanın mümkün olmadığını, her korku türü için suç-korku ilişkisinin ve nedenlerinin ayrı faktörlü bir bakış açısıyla incelenmesi gerektiği üzerinde durmuştur. Öte yandan suç korkusunu, bilişsel ve duygusal bileşen kombinasyonu olarak ele almış, risk algısını bilişsel bileşen; korkmayı ise duygusal bileşen olarak kategorize etmiştir.

Suç korkusunu anlama ve kavramlaştırmaya yönelik Warr (1987) “algılanan risk” ve “riske karşı duyarlılık” ilişkisine dikkat çekmiştir. Warr (1987), algılanan risk ve riske karşı duyarlılığın korkunun oluşumunda birlikte hareket ettiğini ve her ikisinin de düzeylerinin yüksekliğinin yüksek korkuya neden olacağını savunmuş, korkuyla algılanan risk ve riske karşı duyarlılık arasındaki güçlü ilişkiye dikkat çekmiştir. Yaptığı çalışmalarda yaşlıların ve kadınların yüksek korku bildirmelerinin riske karşı duyarlılıkları ile ilişkisini temel almıştır. Bireylerin içinde bulunduğu çevresinin özelliklerini kendi zihninden sorgulayarak kendisine karşı risk oluşturabilecek unsurlar örneğin zaman (gündüz ya da gece), kendisiyle ilgili özellikler (kıyafet, duruş, seksi tavır), diğer insanlar (tanıdık ya da yabancı) ile ilgili algıların

risk duygusuna dönüştürdüğü üzerine odaklanmıştır. Pain (1993:64) suç korkusunun “doğası gereği 'korku' yaratma olasılığı daha düşük olan diğer suç türlerinden çok daha fazla cinsel saldırı korkusu ve diğer sistematik şiddet biçimleri için geçerli” olduğunu ifade ederek mala yönelik suçlar ile kişilere karşı suçlar ayrımına dikkat çekmiştir. Garofalo (1981:840) da suç korkusunun kapsamını otonom ve duygusal tepkiyi ortaya çıkaran fiziksel zarar tehdidi ile sınırlandırmış, mülk kaybına verilen tepkinin daha çok bireysel ve hesaplayıcı olduğunu dolayısıyla endişe olarak tanımlanabileceğini savunmuştur. Madriz (1997:117) suç korkusunun duygusal bir korku olduğunu “suç korkusu, suçun gerçekliğinin ötesine geçen ve meçhul yabancının imgesinde ve kaçırılmaların ve başı kesilmiş kadın bedenlerinin korku hikâyelerinde somutlaşan çok sayıda sembol, temsil ve kodu kapsar” sözleri ile açıklamıştır.

Yapılan çalışmalar bir tanım yapmaktan ziyade “suç korkusu” kavramındaki suçun hangi suçlarla daha çok ilişkilendirildiği, korkunun ise hangi anlamda ele alınması gerektiği noktasında araştırmaları derinleştirmekle birlikte suç korkusunu önleyebilmek için öncelikle nedenlerinin ne olduğu üzerine de yoğunlaşmıştır. Callanan (2004:19) suç korkusunun nedenlerini kişisel mağduriyet, mahalledeki suç seviyeleri, dolaylı mağduriyet, ceza adaleti konularının siyasi istismarı ve medyada suç haberlerinin sunumu olarak sıralamıştır. Lane (2012) de suç korkusunu cinsiyet farklılıkları temelinde ele almış, suça maruz kalma nedenlerini savunmasızlık, ataerkil toplum yapısı, farklı sosyalleşme ve fiziksel güvenlik açığı ile ilişkilendirmiştir. Garofalo (1981:844) bireylerin suçla ilgili bilgilerinin boyutunu ve içeriğini kişilerin sosyal konumunun belirlediğini savunmaktadır. Bireyler suça ilişkin bilgilerini doğrudan deneyimlerinden (mağdur ya da tanık olarak), başkalarının deneyimleri hakkında kişiler arası iletişimden ya da kitle iletişim araçların vasıtasıyla elde etmektedir. Elde edilen bu bilgilerin bireysel oluşturduğu “belirsiz suç imajı” bireylerin algılarına göre şekillenmektedir. Garafalo (1981)’u bu durumu şöyle bir örnekle açıklamaktadır: “İrksal önyargıya sahip bir birey bir haberde failin siyah olarak tanımlandığını fark etme olasılığı ya da failin siyah olduğunu düşünme olasılığı daha yüksek olabilir”. Warr, (1994:19)’ın “...erkeklerle ya da gençlere zararsız ya da nispeten önemsiz görünen koşullar ya da olaylar, ima ettikleri ya da öne sürdükleri suçlar nedeniyle kadınlar ve yaşlılar için daha tehlikeli görülmeye yatkındır” sözleri de suç ile ilgili bireysel algılara işaret etmektedir. Nitekim Garofalo (1981:844)’da suçun kapsamı (mahallede, tüm şehirde, şehrin çeşitli yerlerinde mevcut ve değişen oranlar), doğası (farklı suç türlerinin nispi oraları ve şiddet miktarı),

sonuçları (yaralanma, maddi kayıp, damgalanma) ve failin ve mağdurun özelliklerinin (fiziksel, psikolojik ve sosyal) bireyin sahip olduğu suç imajını etkilediğini ortaya koymuştur.

2.2. Suç Korkusunu Açıklayan Teoriler ve Kadın

2.2.1. Suç Korkusunda Başlıca Kuramsal Çerçeveler

Suç korkusu yaşamın pek çok alanına sirayet etmekle beraber insanların gündelik yaşantılarını, sosyal ilişkilerini, davranışlarını, kararlarını ve hatta konumlarını etkilemektedir. Bununla beraber geniş bir etki alanına sahip olması nedeniyle de son derece kompleks bir yapıya sahiptir. Etkiledikleri, eklemlendikleri ya da beslendikleri ile etkileşim halinde olan suç korkusu, 1960'lı yılların ortalarından itibaren sosyal bir sorun olarak ele alınmaya başlanmıştır. ABD'de artan suç oranları ve halkın bu durum karşısında suça uğrama korkusunun arttığı yönündeki anket sonuçları ve suç konusunun siyasallaşması ile medyanın ve politikacıların bu konuya olan ilgisinin de etkisiyle 1970'lerin başından itibaren Batı'da suç korkusu önemli bir araştırma alanı olmuştur. Türkiye'deki çalışmalar incelendiğinde 2000'li yılların ilk çeyreğinde suç korkusuna yönelik çalışmaların (Gaziarifoğlu, 2009; Yücel, 2009; Dolu vd., 2010; Gökkulu, 2011) başladığı görülmektedir.

Literatüre bakıldığında ilk dönem suç korkusu araştırmalarının çoğu demografik veriler ekseninde ve suç korkusu anketleri çerçevesinde gerçekleştirildiği görülmektedir. Erken dönem araştırmalarda cinsiyet bir değişken olarak kabul edilmiş, suç oranları ile kadınların bildirdiği yüksek korku oranlarındaki farklılık çelişki olarak ele alınmış, bu çelişkinin nedenleri ise çeşitli suç korkusu teorileri ile açıklanmaya çalışmıştır. Erken dönem suç korkusu teorilerinin toplumsal cinsiyeti göz ardı ettiği görülmektedir.

Bu dönemde suç korkusunu anlamaya yönelik teorileri odaklanma alanlarına göre; savunmasızlığa odaklananlar (savunmasızlık/kırılğanlık teorisi), dolaylı ya da doğrudan mağduriyete deneyimine odaklananlar (mağduriyet teorisi), çevreye ve çevrenin yarattığı güvensizlik duygusuna odaklanalar (düzensizlik teorisi) ve sosyal bütünleşmeye odaklananlar olarak sınıflandırabiliriz (Hale, 1996).

2.2.1.1. Savunmasızlık/Kırılğanlık Teorisi

Savunmasızlık kişinin ya da grubun kendini koruma kapasitesinin yoksunluğu sonucunda ortaya çıkmaktadır. Savunmasızlık teorisi bireyi ve grupları odak noktasına alarak, onların sahip oldukları ya da olamadıkları demografik özelliklerin suç korkusu ile ilişkisini ele

almaktadır (Box vd. 1988; Hale, 1996; Lane, 2012; Killas, 1990). Killias (1990) savunmasızlığın boyutlarını hem riske maruz kalan, hem ortaya çıkan sonuç hem de kontrol kaybı noktasına ele alarak, daha yüksek korku seviyelerine yönelik analitik bir çerçeve sunmaktadır (bkz. Tablo 2.1). Dolayısıyla kişisel savunmasızlık olasılık, kontrol, ortaya çıkan sonuca ilişkin farklı algı süreçleriyle birlikte işlemektedir (Killias, 1990; Jackson, 2009). Garofalo (1981:844-845) bu farklı algı süreçlerinin aşamalarını şu şekilde sıralamaktadır;

1. Yaygınlık: Bildiğim yer ve durumlarda suç miktarları neler?
2. Olasılık: Belirli yer ve durumlarda suçun yaygınlığı ile benim bu yer ve durumda olmam durumunda bir suçun mağduru olma ihtimalim ne kadar?
3. Fiziksel özelliklerim ve koruyucu kaynaklarım dikkate alındığında suçlular için ne kadar çekici bir hedefim? Bir mağduriyet girişimine ne kadar direnebilirim?
4. Bir beni mağdur etmeye çalışırsa veya beni mağdur etmeyi başarırsa hangi kayıplara (fiziksel, psikolojik, mali) uğrarım? Bu kayıpları ne kadar iyi karşılayabilirim?

Bireyler her bir noktayı ayrı ayrı analiz etmemekle birlikte bu hususlar korkunun üretilme aşamasında bireyin bilinçsiz ve/ya dolaylı olarak düşüncelerine etki etmektedir. Dolayısıyla savunmasızlık ekseninde bu soruların yanıtlarına baktığımızda kendilerini suça maruz kalma ihtimali yüksek olarak algılayanların, fiziksel ya da sosyoekonomik yönden bir suça direnebilme, onun sonuçları ile baş edebilme yönünden kendini zayıf hissedenlerin daha çok korkması beklenmektedir.

Hale (1996:95) suç korkusunu ilişkin geliştirilen modellerin hepsinde savunmasızlığın mutlaka ele alınacağını ifade etmekte, “ya hızlı koşamadıkları ya da saldırganları savuşturmak için fiziksel cesareten yoksun oldukları ya da evlerini korumaya güçleri yetmediği için ya da iyileşmeleri ortalamadan daha uzun sürdüğü için kendilerini koruyamayacaklarını hisseden” kişilerin suça maruz kalmaktan daha çok korkacaklarını savunmaktadır. Bu görüş çerçevesinde yaşlılar, kadınlar, yoksullar ve etnik azınlıklar suça maruz kalmaktan en çok korkanlar olarak kategorize edilmektedir. Yapılan çalışmalarda suç korkusunun ortak noktası ve “*en tutarlı yordayıcısı*”nın kadın ve erkek arasındaki farklılıklar olduğu üzerinde durulmuştur. Yapılan çalışmaların çoğu kadınların erkeklerden daha çok suça maruz kalmaktan korktuğunu ortaya konmuştur (Warr, 1984,1985; Ferraro, 1996). Kadınların sokakta erkeklere oranla suça maruz kalma ihtimalinin daha düşük olduğu halde neden “her zaman, her yerde, sosyal sınıf, ırk veya etnik kökene bakılmaksızın” erkeklere oranla daha çok korktuğu bulgusu “*risk-korku*” paradoksunu ortaya çıkarmıştır (Lane, 2012:57). Kinsella (2007:1) bir yandan risk korku

paradoksuna dikkat çekerken diğer yandan kadınların tanıdıkları bir erkeğin mağduriyetine maruz kalma ihtimali daha yüksek olmasına rağmen daha çok yabancıların şiddetinden korktuklarına dikkat çekmiş ve her iki durumu da “ironi” olarak nitelendirmiştir. Hem risk-korku paradoksunu anlama hem de karmaşık olan suç korkusunu kavramsallaştırma noktasında bir güvenlik ekipmanı şirketinin İcra Kurulu Başkanı Harry Figgie tarafından hazırlanan ve kendi ismiyle anılan rapor dikkat çekicidir. 1980 yılında suç korkusunun yapısını anlamaya yönelik ABD’de hazırlanan bu raporda suç korkusu “*biçimsiz korku*” ve “*somut korku*” olarak kategorize edilmiştir. Biçimsiz korku kişinin gündelik hayatında güvensiz olma duygusunu ifade ederken, somut korkular örneğin cinayet, gasp, tecavüz gibi kavramsallaştırılmış korkuları ifade etmektedir. Bu ayrımada biçimsiz korkular -örneğin geceleri dışarda olmak sizi rahatsız eder mi sorusu- genel ve tanımlandırılmayan bir suç korkusuna, somut korkular ise belirli bir suça karşı duyulan korkuya işaret etmektedir. Dolayısıyla somut korkular ekseninde hangi suç türlerinin kimler için ne kadar korku yarattığı ile biçimsiz korkular ekseninde aynı değişkenler kullanılarak yapılan çalışmalarda elde edilen bulguların karşılaştırılma imkanı ortaya çıkmıştır. Bu karşılaştırmalar sonucunda çeşitli farklar olabileceği görülmüştür.

Korkuları somut bir biçimde ele alarak doğrudan tecavüze uğrama korkusu ve cinsiyet ilişkilerini ele alan Warr (1985) Seattle’da 1981 yılında 339 (158 erkek ve 181 kadın) katılımcı ile yaptığı anket çalışmasında kadınların tecavüze uğrama korkuları ile diğer suçlara uğrama korkularını karşılaştırmış, 19-35 yaş arasındaki kadınların tecavüzden saldırı, cinayet, soygun da dahil olmak üzere tüm suçlardan daha çok korktuğunu, 36-50 yaş arasındaki kadınlarda tecavüz korkusunun ikinci sırada yer aldığı (birinci sırada evde yokken eve birinin girmesi), yaş ilerledikçe tecavüz korkusunun diğer korkuların gerisinde kalmaya başladığını ortaya koymuştur. Neredeyse tüm kadınların ortak korkusu olan tecavüzün yaşa göre değişmesini de algılanan risk ve riske duyarlılık açısından ele alarak 36 yaş altı kadınların tecavüze uğrama olasılığının nispeten daha fazla olduğuna dikkat çekmiştir. Öte yandan tecavüz korkusunun tecavüzle bağlantılı olabilecek diğer suçlardan korkuyu da (örneğin kişi evde iken giren hırsızın tecavüz etmesi) besleyebileceğini savunmuştur. Benzer şekilde Ferraro (1996) da yaptığı çalışmada tecavüz korkusunun diğer korkulara etkisini araştırmış, tecavüz korkusunun diğer suç türleri ile ilişkilendirildiği, özellikle yüz yüze suçlarla karşı karşıya kalan kadınların suça ek olarak tecavüz mağduru da olabileceği (örneğin evdeyken hırsızlık yapılması- hırsızlığa direnirken tecavüze uğrama riski) korkusu ile erkeklere göre daha az mağduriyete uğrama ihtimali olan suçlarda da yüksek korku bildirdikleri sonucuna varmıştır. Ayrıca tecavüz korkusu

ve tecavüzün diğer suçlarında uzantısı olabileceği düşüncesi dışarda bırakıldığında erkeklerin cinayet, saldırı gibi suçlarla ilgili kadınlara göre daha yüksek korku bildirdikleri sonucuna varmıştır.

Fiziksel olarak savunmasız grupta konumlandırılan yaşlı insanların hava karardıktan sonra mahallelerinde kendilerini gençlere göre daha az güvensiz hissettikleri (Hale, 1996) yapılan araştırmalarda ortaya konulsa da bunun aksini ortaya koyan çalışmalar da yapılmış, kültüre ve yaşanılan çevreye göre yaş ile suç korkusu ilişkisinin farklılaştığı sonucuna varılmıştır (Killias, 1990:101). Örneğin, güçlü bir sosyal desteğe sahip olduğunu hisseden yaşlıların suç korkuları azalmasa bile suç korkularının olumsuz etkileri azalacaktır (Yin, 1982: 240). Yaşlı bireylerin eşit derecede suç korkusu yaşamadıklarından hareketle yaşlı bireylerin cinsiyeti, fiziksel durumu, yaşadıkları çevre, etnik kökeni gibi değişkenler araştırma konularına dahil edilmiştir (McCoy vd., 1996:191-193). Bununla birlikte biçimsel korkular çerçevesinde yapılan araştırmalarda da suç korkusu ile yaş arasında güçlü bir ilişki saptanırken, belirli bir suçu odağa alarak yapılan somut korku çalışmalarında bazı korkularla yaş arasında güçlü bir ilişki saptanamamıştır (LaGrange ve Ferraro, 1987; Derksen, 2012:3). Yin (1982) yaptığı çalışmada yaşlı insanların en büyük sorunlarının suç korkusu yönündeki bulguların aksini ortaya koymuş ve yaşlı insanların en temel sorunun sağlık bozukluğu ve yetersiz para olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ancak bu sonuç yaşlı insanların suç korkusunun olumsuz yönlerine maruz kalmadığını ifade etmemektedir. Yaşlı insanların suç korkusu ile kendilerini iyi hissetmeleri arasında ilişki bulgulanmıştır. Box vd. (1988:350) cinsiyet ile yaşın suç korkusu üzerindeki etkilerinin gözden kaçırıldığını, kadınlar yaşlandıkça yaşın ve cinsiyetin “çifte tehlike” etkisinden dolayı daha korkulu hale geleceklerinin pek doğru olmadığını, yaş ilerledikçe cinsiyet- korku farkının daraldığını ifade etmektedir.

Suç korkusu araştırmalarında yaş ve cinsiyetin rolü temel paradokstur (Hale, 1996). Bu paradoks kadınların ve yaşlıların korkularının rasyonelitesinin sorgulanmasına neden olmuştur. Kadınların ve yaşlıların korkularının irrasyonel olarak değerlendirilmesinin göz ardı edilen yönü savunmasızlığın farklı boyutlarının olduğudur (bkz. Tablo 2.1). Savunmasızlığın sadece fiziksel boyutlarının ele alınmış olması, kadınların ya da yaşlıların mağduriyetin sonuçlarına erkelere ya da gençlere göre daha duyarlı olabileceğinin, ortaya çıkışını daha az kontrol edebileceğinin değerlendirme dışında bırakılmasıdır. Bu nokta da üzerinde durulması gereken şey savunmasızlığın, fiziksel olarak saldırıya karşı koyamamanın yanında suçun algılanan ciddiyeti ve cinsel saldırı çağrışımı ile birlikte değerlendirilmesi gerektiğidir (Killias, 1990;

Jackson, 2009:5). Nitekim Alper ve Chappell (2012) suç türlerini ayırarak (mala yönelik suçları ve şiddet suç) yaptığı çalışmada “yaş ve cinsiyetin suç korkusunun tutarlı yordayıcısı olmadığı” sonucuna varmıştır.

Tablo 2. 1. Suç Korkusuyla Bağlantılı Olarak Savunmasızlığın Farklı Boyutlarının Analitik Çerçevesi

Savunmasızlığın Boyutları	Riske maruz kalma (... durumunda daha yüksek)	Sonuçların ciddiyeti (...durumunda daha ciddi)	Kontrol kaybı (...genç bir adamın saldırısı durumunda, pek bir şey yapamaz)
Fiziksel	-Kadınlar (cinsel saldırılarla bağlantılı olarak)	-Kadınlar (tecavüz-ciddi uzun vadeli sonuçlara ve yaralanmalara neden olma) -Yaşlılar ve sağlık durumu kötü olanlar (Ciddi ve kalıcı sonuçları)	-Kadın -Yaşlı -Fiziksel olarak savunmasız kişi
Sosyal	-Riskli işler: taksi şoförleri, banka çalışanları, geç kapanan işyerinde çalışanlar, seks işçileri	- Sosyal destek ağı ve/ya yeterli desteği olmayan mağdurlar	-Yalnız kurban (özellikle birden fazla suçlunun olduğu ortamda)
Durumsal	-Yüksek suç bölgesinde ya da yakınında yaşayanlar	-Terkedilmiş/yardımanın bulunmadığı bir alanda mağdur olanlar (yaralananlar)	-İssiz bölgede -Resmi veya doğal gözetimin olmadığı yerde

Kaynak: Killias, 1990:100

Cinsiyet ve yaştan sonra literatürdeki diğer kırılganlık türleri ırk/etnisite ve sosyoekonomik durumdur. Yaşanılan bölgenin ırksal olarak heterojen/homojen olmasının bireylerin suç korkusu üzerinde etkisi bulunmaktadır. Irksal bakımdan heterojen bölgede yaşayan azınlıklar ve yüksek azınlık nüfusa sahip yerlerde yaşayan vatandaşlar yüksek şu korkusu bildirmektedir (Rader, 2017:6). Yapılan çalışmalar daha çok beyazların korkularına odaklanmış, beyazların göçmen grupların ve azınlıkların varlığını suç ile ilişkilendirdiğini ortaya koymuştur (Bianchi, vd. 2012).

Gelir ve sosyal statü açısından alt seviyede olan bireyler zengin ve üst statülü olan kişilere göre daha çok suç korkusu bildirmektedir. Bu durum yoksulların suç oranlarının yüksek

olan yerlerde yaşaması, özel araç yerine toplu taşıma kullanması, önlem almak için gerekli sermayeye sahip olmaması ile açıklanmaya çalışılmıştır (Rader, 2017:6-7).

2.2.1.2. Mağduriyet Teorisi

Mağduriyet teorisinin genel çerçevesi, daha önce bir suçun mağduru olan (doğrudan mağduriyet) ya da çevresindeki kişiler, kitle iletişim araçları vb. aracılığıyla başkalarının mağduriyet deneyimleri ile ilgili bilgi sahibi olan (dolaylı mağduriyet) kişilerin daha çok suç korkusu yaşayacağıdır (Garofalo, 1981:844). Mağduriyet deneyimi ve kişinin mağduriyet olasılığı arttıkça suç korkusunun da paralel olarak artacağı, topluluk içinde suç düzeyleri yükseldikçe suç korkusunda yükseleceği yönündeki teori kısmen ampirik çalışmalarla desteklense de suç korkusunu tek başına açıklamaya yetmemiştir. Çünkü yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçlar farklılaşmıştır. Karakuş ve arkadaşları (2010), Çardak (2012), Alper ve Chappell (2012) yaptıkları çalışmalarda mağduriyet deneyimi ile suç korkusu arasında güçlü bir ilişki ortaya koyarken, Bennet ve Flavin (1994), Fishman ve Mesch (1996) bu yönde bir ilişki saptamamıştır. Lee ve Ulmer'in (2000) Chicago'daki Koreli göçmenler üzerine yaptığı çalışma, daha önceki mağduriyet deneyiminin (şiddet ve mala yönelik suç) suç korkusunu artırmadığını göstermektedir. Yun vd. (2010) Houston'da ki Çinli göçmenlere yönelik yaptığı çalışmada önceki mağduriyet deneyiminden mala yönelik suç ile suç korkusu arasında anlamlı istatistiksel ilişki olmadığı ancak şiddet mağduriyeti ile suç korkusu arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Box vd. (1988:352)'ne göre mağduriyet ile korku arasında negatif bir ilişki bulunmaktadır. Çünkü mağdurlar daha fazla önlem alarak daha az korku duyabilmekte, mağdur olmanın olumsuz etkilerini yaşayarak bertaraf edebilmekte, zamanla mağduriyet deneyiminin olumsuz etkilerini silebilmektedir. Ancak daha öne mağduriyet deneyimi yaşamış olanların suç tehdidinin yoğun olduğu bir yerde yaşamaları halinde mağduriyetin ve onun etkilerinin azalması ya da unutulması tekrarlanan hatırlatmalar nedeniyle her zaman mümkün olamamaktadır. Dolayısıyla mağduriyet deneyimi ve suç korkusu ilişkisi yaşanılan alandaki faktörlerle birlikte değerlendirilmelidir.

Garofalo (1981:845) korkuyu gerçek ve beklenen korku diye ikiye ayırmakta, gerçek korku ve beklenen korkuyu ilişki içinde ele almaktadır:

“Bir kişi geçmişte belirli durumlarda gerçek bir korku hissetmişse, bu kişinin gelecekte benzer durumlarda korku hissetmesi olasılığı daha yüksektir; Eğer bir kişi varsayımsal bir durumda korku hissedeceğini tahmin ediyorsa, benzer bir durumla karşılaştığında gerçek korkuyu yaşaması daha olasıdır”.

Mağduriyet ve suç korkusu ilişkisi dolaylı mağduriyetin suç korkusu üzerindeki etkisine de odaklanmıştır (Farrall, vd., 2007:2-3). Bu noktada özellikle medya ve medya da yer alan suç haberlerinin suç korkusuna etkisi incelenmiştir. Madriz (1997) medyanın suç korkusu üzerindeki etkisinin yarattığı görünümler ile istatistiklerden daha etkili olduğunu savunmaktadır. Suçla ilgili çevremizden duyduğumuz hikayelerin ya da medya da yer alan görünümlerin suç korkusunu etkilediğine dikkat çekmektedir. Yapmış olduğu çalışmada beyaz kadınların tecavüz konusunda Siyah ve Latin kadınlardan daha fazla endişe duyduklarını ortaya koymuş ve bu durumun nedenini ise medyadaki görünümlerle ilişkilendirmiştir: “Medya, beyaz kadınları Siyah veya Latin kadınlardan daha sık tecavüz mağduru olarak gösterme eğilimindedir”. Chiricos vd. (2000) medyanın bireylerin korkuları üzerindeki etkisine ilişkin 1997 yılında TV haberleri üzerinden yaptıkları çalışmada yerel haberlerin suç korkusunu yükseltirken, ulusal haberlerin suç korkusuna etkisinin olmadığı sonucuna varmıştır.

Mağduriyet ve korku arasında her zaman aynı yönde bir ilişki olmadığı görülmektedir. Bu nokta Farrall vd. (2007:3) mağduriyet-suç korkusu arasındaki ilişkinin metodolojik sorunlar nedeniyle tam olarak incelenemediğine dikkat çekmiştir, bu sorunları dört başlıkta ele almıştır;

1. Suç istatistiklerine bakıldığında sayısal olarak erkeklerin daha çok mağdur olduğu, mağduriyetin suç üzerindeki etkisini araştırırken erkeklerin korkuyu bastırma eğiliminde olması,

2. Suç anketlerindeki soruların kısıtlı bir dönemi (son 12 aydaki mağduriyet deneyimini) kapsaması, mağduriyet deneyiminin etkisinin daha uzun sürebileceğini göz ardı etmesi,

3. Mağduriyet anketlerinin mağduriyeti, sürece değil tek bir olayın anlık görüntüsüne indirgemesi,

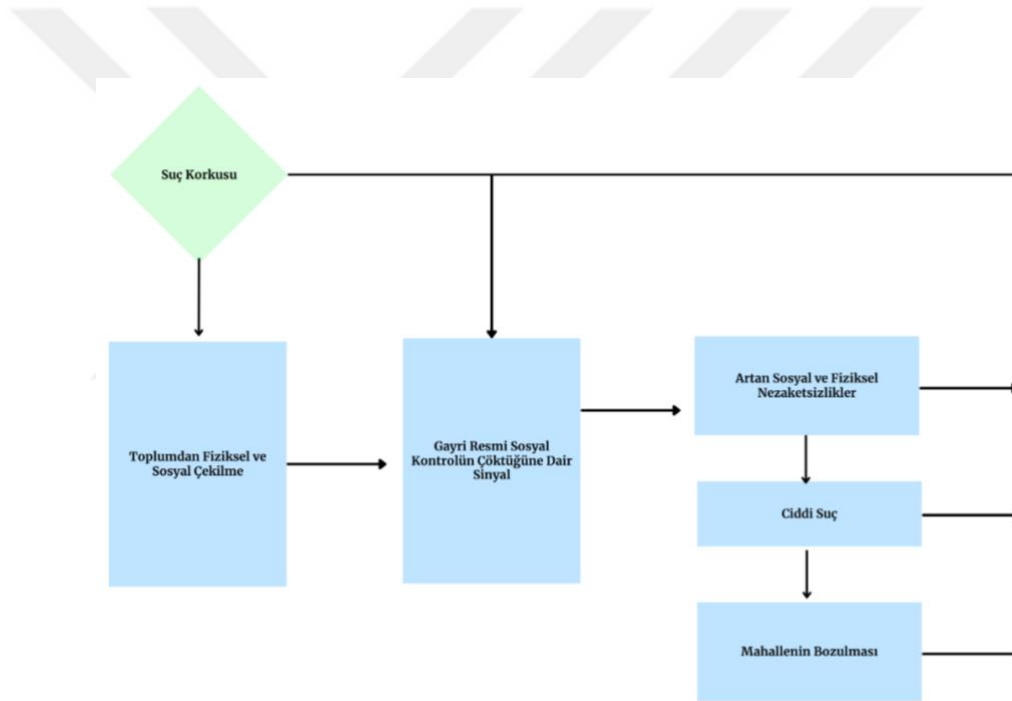
4. Suç korkusunun ölçümündeki tutarsızlıklar.

Yukarıda sayılan metodolojik sorunlar ve yapılan çalışmalardan çıkan farklı sonuçlar ele alındığında mağduriyet tezinin suç korkusunu açıklamada tek başına yeterli olmadığı söylenebilir. Dolu ve arkadaşlarına (2010:66) göre kişilerin demografik özellikleri,

sosyoekonomik faktörler, toplumsal yapı ve değerlerin göz ardı edilerek suç korkusuyla sadece mağduriyet deneyimi arasında bir ilişki kurma yanlış bir algılamaya neden olmaktadır.

2.2.1.3. Düzensizlik Teorisi

Yaşanılan çevredeki düzensizlikler ya da bazı kaynaklarda ifadelendirdiği şekliyle mahalle nezaketsizlikleri suçun kendisi kadar korku duygusunu yaratmaya aracılık etmektedir. En basit şekliyle mahalledeki düzensizlik arttıkça insanların risk algı ve korku duyguları artacaktır (LaGrange, vd. 1992:311).

Şekil 2. 1. Kırık Cam Döngüsünde Suç Korkusu

Kaynak: Doran ve Lees (2005:2)

Wilson ve Kelling (1982) düzensizlik ve suç korkusu ilişkisine dikkat çekmekte, “kırık camlar” teorisi olarak anılan teoriyle bu ilişkiyi açıklamaktadır. Bu teoriye göre “bir binadaki bir pencere kırılırsa ve tamir edilmezse, geri kalan tüm camların yakında kırılır...Önem gösterilemeyen davranışlar topluluk kontrolünün bozulmasına yol açar” (Bkz. Şekil 2.1). Düzensizlik aynı mahallede yaşayan insanların korkarak mahalleden uzaklaşmasına neden olduğu için gayri resmi sosyal kontrolü azaltmaktadır (Gainey, vd., 2011:122). Dolayısıyla önem verilmeyen davranışlar domino taşı etkisi göstermekte ve birbirini tetiklemekte, mahalle

sakinleri de umudunu yitirip kontrol etmekten vazgeçmekte, mahallelerde ciddi suçlar yaşanmaktadır (Wilson ve Kelling, 1982:32-33; Doran ve Lees, 2005:1). Skogan (2015:480-481) da benzer şekilde düzensizlik “her zaman geleneksel suçla birlikte, kentsel mahallelerin istikrarını baltalamada, gayri resmi sosyal kontrolün doğal süreçlerinin altını oymada, toplum istikrarını caydırma ve suç korkusunu teşvik etmede rol oynar” sözleri ile düzensizlik-suç korkusu ilişkisine dikkat çekmiştir.

2.2.1.4. Sosyal Bütünleşme Modeli

Sosyal bütünleşme modeli bazı kaynaklarda düzensizlik modeli ile birlikte ele alınmaktadır. Bu modele göre sosyal sermaye, uyum ve kolektif etkinlik (komşuların mahalle üzerinde sosyal kontrol uygulayacağı inancı) unsurların korku düzeyini etkilemesindeki rolleri ile birlikte ele alınmaktadır (Sargeant vd., 2017). Kişilerin komşularına güvenmesi ve onlarla güçlü bağlara sahip olması endişesini azaltmaya aracılık edeceğinden, kişinin algıladığı mağduriyet riski artsa da kişinin korku düzeyinde bir artış yaşanmayacaktır (Gainey, 2011:120).

Ross ve Jang (2000)’e göre düzensizliğin yüksek olduğu mahallelerde yaşayanların daha düzenli ve sosyal kontrolün olduğu mahallelerde yaşayanlara göre daha yüksek korku ve güvensizlik yaşamaktadır. Düzensizlik algısı yüksek mahallelerde yaşayanların korkularını azaltmada mahalledeki sosyal bağlar önemli yer tutmaktadır. Sosyal bağlar, komşularla gayri resmi entegrasyon (komşuların birbirine gitmesi, birbirine ödünç şeyler vermesi, yardım etmesi) ve mahalle organizasyonlarına resmi katılımdan (mahalle derneklerine, suçu önleme ve toplumsal hizmetlere gruplarına katılma) oluşmaktadır. Sargeant vd. (2017), Avustralya’nın Brisbane kentinde sosyal sermaye ile suç korkusu arasındaki ilişkiyi incelemiş, kolektif etkinliğin suç korkularını azaltan “*önemli bir sosyal süreç olduğu*” sonucuna varmıştır.

Mahalle ile uyumun suç korkusu ile ilişkisi bulunmaktadır. Mağduriyet sonrası dönemde kendilerine yardım edecek sosyal desteği olmayan kişilerin, mahallede arkadaşı olmayan ya da komşuluk ilişkilerinin güçlü olmadığı yerde yaşayan insanların suçla baş edemeyeceklerini düşünülerek suçtan daha fazla korkmaları muhtemeldir (Box vd., 1988: 342). Nitekim Alper ve Chappell (2012:360) yapmış oldukları çalışmada komşuluk ilişkilerinin güçlü olmasının hem mala yönelik hem de kişisel suçlardan mağduru olma korkusunu azalttığını, özellikle de kişisel suçlara maruz kalma korkusu noktasında düzensizlik ve önceki mağduriyet algılarından da daha etkili olduğu sonucuna varmıştır. Benzer şekilde Riger ve arkadaşlarının (1981) yaptığı çalışma da topluluk bağları ile suç korkusu arasında ilişki olduğunu, güçlü

topluluk bağlarının korku seviyesini düşürdüğünü ortaya koymuştur. Bu sonucu ortaya çıkaran nedenleri ise bireyin topluluk içinde yer alarak mahalledeki tehlikeli alanları öğrenip oralardan uzak durabilmesi ve olası bir tehdit altında yardım alabilmesi olarak sıralamamıştır. Böylelikle bu farkındalıklara sahip olan bireylerin suç tehdidinden kaynaklanan streslerinin azalacağını, toplulukla birlikte daha doğru “*zihinsel haritalara*” sahip olacağını savunmuştur. Dolayısıyla güçlü komşuluk ilişkilerinin hem tedbir alma, hem yardım alma, hem kişilerin kendilerini yalnız hissetmeyerek psikolojik rahatlık sağlama işlevi olduğunu söylemek mümkündür. Norris ve Kaniasty (1992) suça maruz kalma korkusu, tedbirli davranışın mağduriyete etkisi ve psikolojik sıkıntıları incelediği çalışmasında; uyanıklık, kilitleme, komşular (resmi olmayan iş birliği) ve resmi programlar olmak üzere tedbirin dört farklı yönü değerlendirmiş, yapılan değerlendirme sonucunda tedbirin sonraki suçların oluşmasında engelleyici etkisi bulunmadığını ancak belirgin olarak komşuluk ilişkilerinin suç korkusunu arttırmamak için tek önlem olduğu sonucuna varmıştır.

Baumer ve Hunter (1979) kişilerin çevresindeki düzensizlikleri ve yabancıları algılaması, sosyal entegrasyon ve suç korkusu ilişkisi üzerine yaptığı araştırmada, sosyal entegrasyonun kişilerin sokaktaki yabancıları ya da sokakların düzensizliğinin algılama dereceleri ile ilişkisini ortaya koymuş, sosyal entegrasyonun suç korkusunu etkilediği sonucuna varmıştır. Bu çalışma da sosyal olarak entegre olanların korkuları üzerinde sokaklardaki kişilerin ya da sokak düzeninin etkili olmadığı ancak sosyal olarak entegre olmayanların yabancıları ya da düzensizlikleri algılama düzeyleri arttıkça suç korkularının da arttığı ortaya konulmuştur.

Ross ve Jang (2000) algılanan bozukluğun çok olduğu bir mahallede yaşamak, güvensizlik ve mağduriyet korkusu, sosyodemografik özellikleri de göz önüne alarak yapmış oldukları çalışmada algılanan mahalle düzensizliği ve sosyal bağların önemli ölçüde etkileşime girdiğini, komşularla olan gayri resmi sosyal bağlar, düzensizliğin korku ve güvensizlik yaratan etkilerini tamamen ortadan kaldırmasa da önemli ölçüde azalttığını ortaya koymuştur. Öte yandan demografik veriler ışığında kadınların erkeklere, beyaz olmayanların beyaz olanlara, çocuğu olanların olmayanlara göre daha çok korktuğunu ortaya koyarken yaşlıların gençlere göre daha çok korktuğuna ilişkin bir bulguya varmamıştır. Ackah (2000) da yaşadıkları mahalleri tehlikeli olarak algılayanların daha az suç korkusu yaşadıklarını ortaya koymuş, bu durumu ise duyarsızlaşma ile açıklamıştır. Tehlikeli bir mahallede yaşamamanın göçmenleri duyarsızlaştırarak korkularını azaltabileceği ihtimalini öne sürmüştür.

2.3. Suç Korkusu Araştırmalarına Feminist Mercekle Getirilen Eleştiriler

Suç korkusuna ilişkin çalışmalar ortaya çıktığı ilk dönemden günümüze yapılan eleştirilerin ışığında, ortaya çıkan farklı sonuçların anlamlandırılması çabalarıyla değişmiş ve gelişmiştir. Bu değişimde hem dünyada yaşanan gelişmelerin hem bilim alanında yaşanan paradigma değişimlerinin, hem farklı alanların suç korkusuna ilgi duymaya başlamasının hem de feminist hareketin etkisi söz konusudur. Suç korkusuna ilişkin yapılan ilk çalışmalarda korkunun önlenmesi için izlenecek yolların neler olduğu anlaşılmaya çalışılmış ve genel çerçeve genellikle demografik veriler ışığında anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Nitekim bu çalışmalar yapılırken suç oranları, kimlerin daha çok suça maruz kaldıkları da değerlendirmeye alınmıştır. Suç korkusunun nedenlerini anlamaya yönelik yapılan anketlerdeki genel görünüm kadınların daha çok korktuğu yönünde olmuştur. Ayrıca suça maruz kalma oranları erkeklerden daha düşük olan kadınların erkeklerden daha çok korkmaları literatüre “risk-korku” paradoksu olarak girmiştir. Bu paradoksun neden ortaya çıktığı ve nasıl açıklanabileceği araştırılırken aynı zamanda çeşitli eleştiriler ve metodolojik eksiklikler ortaya konmuştur.

Metodolojik olarak ortaya çıkan ilk eksikliklerden biri yapılan araştırmaların gelecekteki mağduriyet olasılığı ile algılanan riski ölçen bilişsel değerlendirmelere dayanması, duygusal korku veya endişeyi içeren duygusal boyutun göz ardı edilmesidir (Alper ve Chappell, 2012:347-348). Bu nedenle suç korkusuna ilişkin metodolojik sorunların giderilmesi amacıyla korku ve algılanan mağduriyet riski ayrı kavramlar olarak ele alınmaya başlamış, korkunun içsel duruma, algılanan mağduriyet riskinin ise dışsal bir duruma, dış çevrede algılanan tehdide karşılık geldiği ifade edilmiştir (Baumer ve Rosenbaum, 1980:5). Suç korkusuna ilişkin yapılan anketlerde kişilerin genellikle algılanan mağduriyet riskine odaklanılarak “gece mahallenizde tek başınayken ne kadar güvende hissediyorsunuz” gibi sorular sorularak derecelendirmeleri istenmiştir. Burada ortaya çıkan bir diğer problem genellikle toplumsal olarak arzu edilen sonuçların ortaya koyuluyor olmasıdır (Baumer ve Rosenbaum, 1980:10-11). Bu durum aslında kadınların daha az mağduriyet bildirirken daha çok korku yaşamasını, “risk-korku paradoksunu” açıklar niteliktedir. Yapılan anketlerde kadınların erkeklere göre daha çok korku bildirmeleri bu noktada beklenen bir sonucun ortaya konmasıdır. Çünkü erkeklerin toplumda genel kabul görmüş cinsiyet rollerinin etkisi ile güvende olmadıklarını ya da korktuklarını dile getirmeleri sıklıkla karşılaşılan bir durum değildir. Öte yandan kadınlara ne kadar korktuklarını soran anket soruları olsa da, bu korkunun ne zaman başladığını, bu korkuyu neyin tetiklediğini ortaya koyma noktasında yeterli olamamıştır (Skogan, 1986:175).

Suç korkusu araştırmalarına getirilen bir diğer eleştiri kullanılan yöntemle ilgilidir. Araştırmaların çoğunda anket kullanılmış olması, anketlerin sosyal fenomenin geniş tanımını verebilse de sorunlu olarak görülmekte ve bazı grupların yeterince temsil edilmemesine neden olmaktadır. Araştırmaların çoğunda “*suç korkusu gibi karmaşık fenomeni*” basit, belirsiz ve tek bir soruyla (mahallenizde geceleri tek başınıza güvende yürüyebilir misiniz?) ele almıştır. Bu sorunun iki eleştirel yönü bulunmaktadır. İlki bu sorunun hiç suçtan bahsetmemesi, ikincisi ise yalnızca mahalleye odaklanmasıdır. Bu noktada suça maruz kalma ihtimali yüksek olunan evler ve işyerleri göz ardı edilmekte, aile içi şiddet görmezden gelinmekte, kadına karşı işlenen tüm suçlar yabancılar tarafından kamusal alanda işleniyor gibi ele alınmaktadır (Madriz,1997: 12-13). Dolayısıyla suç korkusu araştırma anketlerinde sorulan sorular, kadınların yaşamları boyunca tanıdıklarından gelen şiddetle ilişkili korkularını göz ardı etmekte, kadınlara yalnızca yabancı erkeklerden korkuyorlarmış gibi davranılmaktadır (Stanko, 1995:49). Kadınların cinsel saldırıları polise bildirilme ihtimali düşüktür, ki bu tanıdık tarafından meydana gelen saldırı ise daha da düşmektedir. Kadınların utanma, damgalanma korkusu, misilleme veya travmayı yeniden yaşamak zorunda olmama ve polise veya hukuk sistemine inanmama gibi nedenlerden dolayı suçu bildirmeme eğiliminde oldukları bilinmektedir (Pain, 1993:53). Dolayısıyla kadınların erkeklere göre daha az suç bildiriyor olmaları daha az suça maruz kaldıklarını kesin olarak göstermemektedir.

Alper ve Chappell (2012:346-347) korkunun suça özgü işlevselleştirilmesinin önemine dikkat çekmiş, korkunun tek bir genel başlıkta değerlendirilmesinin “*suç türlerine ilişkin korkular arasındaki önemli incelikleri maskeleyebileceği*”ni savunmuştur. Nitekim yapmış oldukları çalışmada kadınların suç türlerine göre suç korkularının değiştiği, kendilerini kişisel saldırılara karşı savunmasız hissederken, mala yönelik suçlara karşın erkeklerle aralarında cinsiyet farklılığının bulunmadığı ortaya koymuş, “kadınlar erkeklerden daha çok korkar” genellemesinin de yanıltıcı olduğuna dikkat çekmiştir.

Aile içi şiddetin suç korkusu araştırmalarında ihmal edilmesinin yanı sıra ihmal edilen bir diğer konu da kadınlara yönelik suçların özellikle de cinsel suçların hepsinin bildirilmediği, bu konuda gün yüzüne çıkmamış verilerin olduğudur (Stanko, 1995:49). Bu noktada Pain (1993:54) hassas bir konuda nasıl yüz yüze görüşme yapılacağı konusunda eğitimsiz kişilerin suç anketlerini uyguladığına ve bu kişilerin yüz yüze görüşmelerde gerekli duyarlılığı göstermemeleri nedeniyle kişilerin maruz kaldığı suçu bildirmediğine dikkat çekmiştir.

Özetle suç korkusu ve bu korkunun kadınların hayatlarına etkileri ve bu korkunun meydana geldiği sosyo-yapısal bağlam çalışmaların çoğunda göz ardı edilmiştir (Madriz,1997:13). Son dönem yapılan suç korkusunu yeniden kavramsallaştırma çalışmalarında ortaya koyulduğu üzere “korku ve risk” zamanda, mekanda ve bağlamda sabit değildir, devam eden bir süreç, endişeli olma halidir. Dolayısıyla suç korkusu “*anlık bir terör*”den ziyade “*sürekli bir uyanıklık*” halidir (Pain, 1993:65). Rountree'nin (1998) yaklaşımı ile suç korkusu geniş anlamıyla mağdur olma endişesidir. Araştırmalarda gözden kaçmaması gereken nokta suçun günlük yaşamdan ayrı deneyimlenmediği, günlük yaşamda sürekli suça maruz kalarak bunu normalleştiren ve suç olarak adlandırmayan bireylerin olduğudur (Pain, 1993:54). Yapılan bu eleştiriler ışığında; suç korkusu araştırmalarının konumuz ekseninde daraltırsak kadın ve suç korkusu araştırmalarının sosyal bağlam içerisinde, toplumsal cinsiyet lensi takılarak ve kadınların öznel deneyimlerinin dikkate alınarak yapılması gerekmektedir.

2.4. Suç Korkusunun Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Yeniden İncelenmesi

Suç korkusuna yönelik yapılan son dönem çalışmalar ve geliştirilen teorilerde savunmasızlık, mağduriyet, düzensizlik, sosyal bütünleşme gibi temel teoriler dikkate alınmakla birlikte, kadınların suç korkusunu anlamak için farklı sosyalleşme, ataerkillik, toplumsal cinsiyet gibi bakış açıları da yer almıştır. Stanko (1995)'ya göre suç korkusunun en büyük yordayıcısı toplumsal cinsiyettir. Kadınların erkeklerden daha çok korktukları ve korkularının kaynağının da erkek şiddeti olduğu düşünüldüğünde suç korkularının büyük çoğunluğunun temelinde erkek şiddeti yatmaktadır.

Fiziksel, duygusal ve sosyoekonomik yönden zayıf olmaları nedeniyle kendilerini savunma konusunda yetersiz hissedenlerin daha yüksek düzey suç korkusu yaşayacaklarını (Hale, 1996) belirten savunmasızlık teorisinden hareketle toplumsal cinsiyet rolleri nedeni ile özel alanda konumlandırılan, toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle hem eğitim hem sosyoekonomik kazanım noktasında gelişim fırsatı bulamayan kadınların daha yüksek düzeyde korku bildirmelerinin irrasyonel bir durum olmadığı söylenebilir. Öte yandan kadınların savunmasız olarak nitelendirilmesinin bizzat özünde de toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının rolü söz konusudur.

2.4.1. Toplumsal Cinsiyet Dinamikleri ve Suç Korkusu

Kız ve erkek çocuklarının toplumsallaşma süreci birbirinden farklı gelişmektedir. Doğumla birlikte cinsiyet ve ona yüklenen roller bireyin hayatını doğrudan etkilemektedir. Kadınlar ve erkeklerin toplumdaki konumu, gündelik yaşantıları, rolleri, kendi ön kabulleri ve kendisinden beklenenler ekseninde farklılaşmakta, bu durum toplumsal cinsiyetin rolünü gözler önüne sermektedir. Nitekim kırk yılı aşkındır suç korkusu alanında yapılan araştırmaların sonuçlarına bakıldığında kadınların erkeklere nazaran daha çok korktukları yönündedir. Bu çerçevede ortaya çıkan risk-korku paradoksunu açıklama çalışmaları da göstermiştir ki; kadınların korkusunun nedeni sadece biyolojik olarak kadın olmakla ilgili değildir. Kadınların korkuları sosyal bağlam üzerinde ele alınması ve toplumsal cinsiyet dinamikleri ile açıklanması gereken bir olgudur. Toplumsal cinsiyet perspektifinden kadınların suç korkularına *farklı sosyalleşme, kamusal alan- özel alan ayrımı* ile güç ve hakimiyet ilişkileri göz önünde bulundurularak bakılabilmektedir.

Farklı sosyalleşme erkeklerin güçlü ve korkusuz olarak toplumsallaştırılırken kadınların erkeklerden farklı olarak itaatkâr ve zayıf olarak toplumsallaştırılmasını suç korkusunun odağına almaktadır (Lane, 2012:58-60). Farklı sosyalleşmenin bir sonucu olarak erkek ve kız çocuklarının korku düzeylerinde değişim yaşanmakta, kızlar bu süreçle birlikte “korkulu kadınlara” ve erkekler de “korkusuz erkeklere” dönüşmektedir (Cops ve Pleysier, 2011:61). Korku ve toplumsal cinsiyetin iç içe geçmiş ve öğrenilen yapısı nedeniyle Rader ve Haynes (2011:296-298) sosyal öğrenme teorisi ekseninde kadınların ve erkeklerin suç korkusunu nasıl öğrendiğini açıklamaya çalışmıştır. Aynı zamanda cinsiyete dayalı korku modelini oluşturarak, bu modeli “cinsiyetleştirilmiş suç korkusu sosyalleşmesi” olarak kavramsallaştırmıştır. Toplumsal cinsiyet normlarının kadınlara ve erkeklere sürekli hatırlatıldığı, aile, akranlar, sosyal çevre, öğretmenler hatta yabancılar tarafından sürekli doğrudan ya da dolaylı olarak bu normlara uyması gerektiği mesajının aktarıldığı, sosyalleşme süreci içinde erkeklerin “korkusuz”, “kadınların koruyucusu” olduğu ve korkularını ifade etmemeleri gerektiği mesajlarını içselleştirdiğini savunmaktadır. Yine bu içselleştirmenin bir yansıması olarak toplumun kendisinden beklediği cinsiyet rollerine cevap olarak kadınların korku söylemlerini olduğundan daha fazla ifade edebileceği, benzer şekilde erkeklerin de korkularını saklayabileceği düşünülmektedir (Lane, 2012). Nitekim yapılan çalışmalarda erkeklerin kadınlardan daha az korku bildirmesinin altında kendisine biçilen korkusuz olma, korkularını saklama kalıpyargısı olabileceği gözden kaçırılmamalıdır.

Kadınların suç korkusu ile ilgili aldığı mesajların verildiği ortamlardan biri ailedir. Warr (1985) çalışmasında birçok kadının yaşam döngüleri içinde belli bir periyotta (çalışma verilerine göre genelde 35 yaşın altında) tecavüz yaşama korkusu yaşıyor olması ile toplumun kültürel yapısını birlikte ele almış, suç korkusunda birincil sosyalleşme merkezinin yani ailenin etkisinin olduğuna dikkat çekmiştir. Madriz (1997:11)'de kız çocuklarına aileleri ve çevreleri tarafından suç mağduru olmaya ilişkin kimi zaman belirsiz kimi zaman açık imaları içeren mesajlar verildiğine "Kızlara "Hanımefendi gibi oturun", "Bacaklarınızı birleştirin", "Eteğini aşağıda tutun" ve "Yabancı erkeklerle konuşmaktan kaçının" çünkü yapmazsanız, "Başınıza kötü bir şey gelebilir." sözleri ile dikkat çekmiştir. Griffin'in (2015:7), Rape: The Politics of Consciousness kitabında kendi hayatından sunduğu bir yaşanmışlık bu noktaya işaret etmektedir:

"Tecavüz korkusundan hiç kurtulmadım. Çok erken yaşlardan beri, çoğu kadın gibi, tecavüzü doğal ortamımın bir parçası olarak düşündüm-korkulacak ve ateş ya da şimşek gibi buna karşı dua edilecek bir şey...Büyükanneimin kilitler konusunda titiz olduğunu gözlemledim ... Dışarıdaki tehlikenin gizlendiğini hissettim. Sekiz yaşında şüphelerim doğrulandı. Büyükanne beni erkeklerin duymayacağı evin arka tarafına götürdü ve garip erkeklerin küçük kızlara zarar vermek istediğini söyledi. Karanlık sokaklarda yürümemeyi, yabancılarla konuşmamayı, garip arabalara binmemeyi, kapıları kilitlemeyi ve mütevazı olmayı öğrendim".

Cops ve Pleysier (2011) suç korkusunun cinsiyet temelli farklılaşmasının altında kadınlar ve erkeklerin farklı sosyalleşmesinin yer aldığına dikkat çekmiş, yapılan çalışmaların çoğunlukla yetişkin kadın ve erkeklerle odaklanmasını eleştirerek toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenildiği sosyalizasyon sürecinin başladığı çocukluk ve ergenlik dönemlerinin göz ardı edilmemesi gerektiğini savunmuştur. Fetchenhauer ve Buunk (2005) ise aile içindeki geleneksel rollerin ergenlerin suç korkularına etkisi üzerinde yaptığı nicel çalışmada kızların başlarına gelebilecek her türlü şiddet olayının olasılığı konusunda daha endişeli olduğu, aslında bunun sadece suçla ilgili olmadığı fiziksel yaralanmaya neden olabilecek olaydan korktuklarına dikkat çekmiştir. Çevrenin ve kültürün kadın ve erkeklerin suç korkuları üzerindeki etkisini reddetmemekle birlikte bu korkuların farklılığını evrimsel bir yaklaşımla ortaya koymuş ve aile yapısının geleneksel olup olmayışının ya da ailedeki güç ve statü dağılımlarının kız ve erkek lise öğrencilerinin suç korkusu üzerinde etkisi olmadığı sonucuna varmıştır.

Ebeveynler çocuklarına bilinçli ya da bilinçsiz olarak bazı şeylerden korkmayı öğretmektedir. Hamilelik anından başlayarak bir ömür boyu devam eden sorumluluk duygusu ve çocuğuna bir şey olacak korkusu ile çoğu zaman kadın kendisi için korkmayı bir nevi arka plana iterek çocuğu için korkmayı öncelemektedir. Gerek sosyal çevre gerek medya gerekse tıbbi söylemlerin kadına verdiği mesaj çocuğunu güvende tutmak yönündedir. Çocukluk çağındaki ebeveyn korkuları çocuklar ergenliğe doğru ilerledikçe şekil değiştirmekte, endişelenilen konular da farklılaşmaktadır. Aynı zamanda ergenlik dönemi ile, çocukluk döneminde kız ve erkek çocuk için aynı olan endişeler farklılaşmaya başlamaktadır. Kızlar bu dönemde tehlikeli durumlara karşı daha çok uyarılmaktadır (De Groof, 2008:270). Çocuklukta yaşanan korkunun türüne, örneğin çocuğun kaçırılabilceğine paralel olarak yabancılara karşı dikkatli olunması her iki cins içinde söylenirken, ergenlikle birlikte tehlikeli olan yabancı genellikle yabancı erkek şeklini alarak kız çocuklarına korkulacak nesne olarak öğretilmektedir. Bu konuda Koskela (1999:115) tarafından toplumsal cinsiyet, korku ve mekanlar arasındaki ilişki üzerine yaptığı çalışma da kadının aile içinde yer alan bir erkek tarafından diğer erkelere karşı korunması gerektiği, diğer erkeklere karşı savunmasız ve güçsüz olduğu düşüncesinin ailenin, mekanın cinsiyet ayrımının ve medya başta olmak üzere diğer bilgi kaynaklarının etkileşimiyle kadınlara empoze edildiğine dikkat çekmektedir. Madriz (1997:138)'in yaptığı çalışmada katılımcı kadınların erkek kardeşlerinin gece dışarı çıkmasına izin verilirken kız oldukları için kendilerine izin verilmediği, ailesi tarafından suça maruz kalabilme ihtimalinin bu yolla sürekli hatırlatıldığı söylemleri bu durumu gösterir niteliktedir:

Kamusal alan özel alan ayrımı toplumlarda cinsiyet temelli iş bölümünün bir yansıması olarak kadınların özel alan olarak adlandırılan hane içinde, erkeklerin ise üretim faaliyetlerinin yapıldığı kamusal alanda konumlandırılmasını ifade etmektedir. Suç korkusu ve suça maruz kalınan alan olarak genellikle kamusal alan akla gelmektedir. Suçlu olarak genellikle yabancı birinin algılanması ve yabancı biri ile daha çok etkileşime girdiğimiz alanın kamusal alan olması bu durumun nedenidir. Ceccato (2016:69) kamusal alanı kişinin etkileşime girdiği, sosyalleştiği ve gezip alışveriş yaptığı, başkalarının ya da kentsel yapıların yanından geçip gittiği bir yer olarak tanımlamakta ve bu tanımlamaya “*suçun kurbanı olunabilecek*” bir yer ifadesi de eklemektedir. Toplumsal cinsiyet ekseninde bakıldığında üretimin merkezi olan kamusal alanda erkeklerin, yeniden üretimin merkezi özel alanda ise kadınların konumlandırılarak cinsiyetli mekanlar yaratıldığı söylenebilir. Ve bu cinsiyetli mekanlar, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin yeniden üretildiği, güç ilişkilerinin sürdürüldüğü mekanlar

olarak karşımıza çıkmaktadır. Suç korkusu ekseninde kamusal alan ise kadının tecrübe edemediği, tecrübe etse de kendini güvende hissetmediği bir mekan olarak ifade edilebilir. Stanko (1995)'ya göre suç korkusu araştırmalarında tehlikenin başat göstergeleri olarak karanlık sokaklar, açık alanlar, düzensiz mekanlar, تنها yerler vb. gibi kamusal alana ve kamusal alandaki kadınlara odaklanmasının tehlikenin tanınmayan erkekten geldiği algıları güçlendirmektedir. Dolayısıyla bu algı kadınlarda kamusal alanda var olma korkusunu tetiklemektedir.

Toplumsal cinsiyet temelli iş bölümü kadınlarla erkekler arasında eşitsizliğe neden olmaktadır. Van Eijk (2017: 103-104), kadınların savunmasızlığını vurgulayarak kendini korumayı öngören geleneksel normların yerine alternatif normların yer alması ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin artmasının kadının toplumdaki konumunu dolayısıyla da kadın ve erkek arasındaki farklılıkların belirsizleşmesini sağlayacağını savunmaktadır. Dolayısıyla suç korkusunun kadın ve erkekler arasında belirginleşmesinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dikkat çekmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucu olarak kadınların özel alanda erkeklerin ise kamusal alanda varlığı sosyalizasyon sürecinde erkeğin güç alanı olarak benimsetilen alanda kendini güvende hissetmemesine neden olabilmektedir. Ergen kız ve erkeklerin suç korkusuna ilişkin De Groof (2008:280) tarafından yapılan diğer bir çalışmada kızların erkeklerden daha çok korktuğu sonucu ortaya çıkmıştır. De Groof (2008) bu sonucun ortaya çıkmasında kızların boş zamanlarını daha çok evde ve aile denetimi altında geçirirken erkeklerin kamusal olanı tecrübe etmesinin etkili olabileceğini ileri sürmüştür. Erkeklerin kamusal alanda güç kazanırken kızların ev içinde yer alması dışarıdaki hayatın kızların korku duygularını arttırabileceğine dikkat çekmiştir.

Kadınlarla erkekler arasındaki cinsiyet eşitsizliğinin bir yansıması olarak erkeklerin kamusal alanda egemenliğini sürdürme istediği, elde ettiği kontrol etme gücü ve bu gücü sürdürmek için başvurduğu yollar, kadınların korkularını arttırabilmekte, ataerkil toplum yapısı ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini odağında kadınların suç korkusu ele alındığında kadınlar daha fazla korkabilmektedir (Lane, 2012:58-60).

Güç ve hakimiyetin sahibi ataerkil toplumlarda erkektir. Güç karşında güçsüz, hakim karşısında tabii olduğu sürece gerçek anlamına ve amacına ulaşmaktadır. Dolayısıyla temel amaçlardan bir erkek hakimiyetinin sürdürülmesidir. Suç korkusuna bu açıdan bakıldığında toplumun yapısının ve toplumdaki güç ilişkilerinin bir yansıması ya da bir sonucu olduğunu söylemek mümkündür. Madriz (1997:151), “hakimiyet ve tabiiyet ilişkilerini kalıcı olarak

yeniden üreten toplumsal bir bağlamda suç, suçlular ve mağdurlarla ilgili baskın ideolojilerden ve sosyal kurumlardan güçlü bir şekilde etkilenirler” sözleri ile suç korkusu içerisindeki bileşenin (suç, mağdur, suçlu) dolayısıyla da suç korkusunun toplumdaki baskın ideolojilerden ve güç unsurlarından etkilendiğini ifade etmektedir. Bu bakış açısıyla gücün sahibi erkek olarak kabul edilen toplumlarda bu güç ilişkisinin sürdürülmesi için kadınların mağdurlar olarak inşa edildiği ve kadınların mağduriyet yaşamamaları için gücün tabiiyetinde olması gerektiği imajı verildiği söylenebilir. Nitekim Karakuş ve arkadaşları (2010), Türkiye genelinde suç korkusuna ilişkin yaptıkları çalışmada, Türk vatandaşı kadınların korkusunun savunmasızlık ile mağduriyet bileşeni içerdiği ortaya konmuş, bu durumun ise geleneksel ve ataerkil toplumun cinsiyet kalıplarının yansımalarının bir sonucu olabileceği ileri sürülmüştür. Stanko (1995:55) kadınların korkularının temel nedeninin bir erkeğin şiddetine maruz kalmak olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir: “Kadınların tehlike konusundaki endişeleri, aşırı büyümüş çalılarla ya da loş sokaklarla ilgili değildir. Endişeleri, tehlikeli bir adamın onları yakalamak için çalıları ve loş ışığı kullanma olasılığıyla ilgilidir”. Bu nedenle kadınlar erkek şiddetinin mağduru olmamak için çeşitli önlemler almakta, aldıkları önlemlerin bir kısmı ise toplumsal cinsiyet hiyerarşilerini güçlendirmeye, güç ilişkilerini pekiştirmeye ve kadınları uygun bir davranış kalıbına sokmaya hizmet etmektedir (Madriz, 1997:147).

2.5. Suç Korkusunun Kadınların Üzerindeki Etkisi ve Başa Çıkma Yolları

Suç korkusu kadınların sosyal hayatını kısıtlayan, izole bir hayat yaşamasına neden olan, hayat kalitesini ve hareket serbestisini düşüren, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üretmek suretiyle hem kadınları hem de toplumsal hayatı olumsuz yönde etkileyen bir sosyal inşadır. Suç tehdidine karşı insanların vermiş olduğu tepkilere ilişkin iki farklı görüş bulunmaktadır. Bunlardan birisi Durkheim’in suç tehdidinin insanları bütünleştirdiğini, toplu olarak hareket etmeye sevk ettiği bu durumundan hem topluluk içinde dayanışmayı arttırdığı ve suçu önlemeye yardımcı olduğu görüşüdür. Bir diğer görüş ise bunun tam aksi yöndedir. Conklin suç korkusunun güvensizlik yarattığı bu durumun ise bireylerin topluluktan soyutlanma yoluna gittiği, kolektif yaşama katılımı azalttığını savunmaktadır. Yapılan ampirik çalışmalar ikinci görüşü destekler niteliktedir (Skogan, 1986:178-179). Dolayısıyla suç korkusu ve korkuya verilen bireysel tepkiler farklı olmakla birlikte suç korkusu ile sosyal sonuçlar arasında doğrudan bir bağlantı bulunmaktadır. Suç korkusunun yaygınlaşması bireylerin güvensizlik duygusu ile sosyal hayata yabancılaşmasına neden olabilmekte, bu durumun

sonucunda da dolaylı olarak suçla ilgili olmayan önemli sosyal sonuçları da beraberinde getirebilmektedir (Garofalo, 1981:852).

Feminist kriminolog Rader (2008:34), kadınların yaşamları boyunca çeşitli kanallar vasıtasıyla suç korkusu ile ilgili mesajlar aldığına, dolayısıyla bu mesajların korkularına etki ettiğine dikkat çekmiştir. Madriz (1997:130) ataerkil toplumsal düzende kadın bedeninin erkeklerin arzu nesnesi haline geldiğini ve bu durumun kitle iletişim araçları ile gönderilen mesajlar yoluyla da pekiştirildiğini ifade etmektedir. Toplumsal yapıda ortaya çıkan ve verilen mesajlar yoluyla pekiştirilen “erkeklerin arzu edilen bir kadın gördüklerinde dürtülerine karşı koyamayacakları miti”, kadının bedeni üstünde kontrolü olmadığı, eğer bir erkek o bedene sahip olmak isterse olabileceği mesajını vermektedir. Dolayısıyla bu mesajın içerdiği bir alt mesaj kadınlar suçtan korunmak için bedenlerini kapatmalı, arzu edilmeye engel olmalıdır. Bu nedenle suçtan korunmak kadının sorumluluğundadır. Gardner (1990:315) Kadınlara yüklenen suçtan korunma sorumluluğa işaret ederek, kadınlara kendi mağduriyetlerinin sorumluluğunun ve mağdur olmamak için “sokaklarda güçlü durmak”, “gerekli önlemleri almak”, “suçu önlemek” görevlerinin yüklendiğine dikkat çekmektedir. Kadınların suç korkusuna ilişkin aldığı önlemleri inceleyen Warr (1985) kadınlar tarafından alınan önlemleri; güvenlik önlemleri (alarm sistemi, kapı zinciri, kapı kilidi taktırmak ve silah edinmek) ve sosyal yaşam tarzı önlemleri (tek başına dışarı çıkmaktan kaçınma, geceleri dışarı çıkmaktan kaçınma, şehrin belli yerlerinden kaçınma, kapıyı açmama) şeklinde kategorize etmiştir. Güvenlik önlemleri noktasında kadınlarla erkekler arasında önemli bir farklılık yokken (silah edinme dışında) sosyal yaşam tarzı önlemleri konusunda çok büyük farklılıklar vardır.

Stanko ve Madriz gibi feminist kriminologlar suçu önleme sorumluluğunun kadının üzerine yüklendiğine ve erkeklerin yerine onların bilinçli olması gerektiğine dikkat çekmiştir. Ayrıca yapılan çalışmaları erkeklerin neden kadınlara zarar verdikleri yerine kadınların neden korktuklarına ve kendilerini nasıl savunacaklarına odaklanılmasına da eleştiri getirmiştir (Lane, 2012). Stanko (1995:53) kadınların suç korkusu nedeniyle toplum içindeki faaliyetlerini kısıtlayarak, daha fazla güvenlik önlemleri alarak kendini denetlediğine dikkat çekmekte, bu durum hükümet politikaları ve polis tavsiyelerinde de- kadınlara geceleri tek başlarına yürümemeleri, uzun yolculuklara çıkarken arabalarında benzin olduğundan emin olmaları vb. gibi – yer alarak kadınların kendi mal ve canlarının sorumlusu olduğu düşüncesini pekiştirdiğini ifade etmektedir. Kadınlara yüklenen bu sorumluluğun kadınların kendi bireysel kararlarıymış

gibi rıza ekseninde çeşitli ideolojilerle örgütlendiğine ve güç hiyerarşilerine dayandığına dikkat çeken Madriz (1997:155-156) bu ideolojileri şu şekilde listelemiştir;

- Suçlular fiziksel özelliklerinden tanınabilir,
- Suç ve suç korkusu yalnızca kolluk kuvvetlerinin çabalarıyla çözülebilir,
- Siyahi ve Latin genç erkekler ve kadınlar ve "yeni" göçmen gruplarının üyeleri Amerika Birleşik Devletleri'nde tehlikeli bir sınıf oluşturur,
- Suç mağdurları ağırlıklı olarak beyazlardır,
- Hayatlarını ciddi şekilde sınırlayarak ve özünde kendi polis güçleri haline gelerek kendilerinin ve çocuklarının mağduriyetinden kaçınmak kadınların sorumluluğundadır,
- "Normal" suç, yabancı yırtıcılar tarafından işlenirken işlenen suçlardır. Evde, işte veya okulda "gerçek suçlar" değildir, çünkü bunlar ideal suçlular tarafından masum kurbanlara karşı işlenmez,
- Tek başına bir kadın yabancı yırtıcıların kolay hedefidir, bu nedenle kadınların kendilerini korumak için "güvenli" erkeklere ihtiyacı vardır çünkü yardımına gelebilecek başka bir kadın hiçbir şekilde yardımcı olamaz,
- Bir kadının koruyucusu yoksa, güvendeymiş gibi davranmalıdır.

Kadınların suç mağduru olmamak için başvurduğu en yaygın yollar şunlarıdır; kendini soyutlama, hedefi güçlendirme, kişisel görünümü değiştirme, koruyucu arama, korkuları görmezden gelme, çocuklarını koruma, koruma taşıma ve karşı koymadır (Madriz, 1997:118). Valentine (1989:385-386) kadınların kamusal alanda erkek şiddetinden uzak durabilmek için “her gün pazarlık yaptıklarını” ifade etmiştir. Bu bağlamda kadınların hayatında önemsiz bir ayrıntıymış gibi görülen bulunulan yeri ya da geliş-gidiş rotalarının belirlenmesinde yapılan pazarlığın yansımalarının olduğu, bu rotaların rastgele belirlenmediği kamusal alanda kendi güvenliğini sağlama stratejisinin bir parçası olduğunu ortaya koymuştur. Madriz (1997) yaptığı araştırmada katılımcıların geliştirdiği güvenliğini sağlama (gece vardiyasında çalışmama, daha iyi bir mahallede ya da güvenli sitede yaşama, toplu taşıma yerine özel araç kullanma...) stratejilerinde sosyoekonomik kısıtlamaların ve engelli, yaşlı, sağlık sorunu olan kadınlarda da fiziksel kısıtlamaların varlığına dikkat çekmiştir.

Griffin (2015:32) tecavüz korkusu kadınların gündelik faaliyetlerini etkisine ele almıştır. Bu durumun bir sonucu olarak kadınlar suç mağduru olmamak için geceleri dışarda olmama, evden çıkmama gibi hayatlarını kısıtlayıcı tedbirler almakta, yalnızlaşarak, sosyal

hayattan uzaklaşmaktadır. Korku nedeniyle aldığı güvenlik önlemlerinin bir yansıması olarak dışarı çıkmamak ya da bazı yerlere bazı zamanlarda gitmemek gibi kısıtlı hayat sürmek kadınlara hem korkularını hem de güçsüz konumları hatırlatmaktadır. Kadınlar saldırı korkusuyla dışarıya çıkmamalarının bir sonucu olarak özel alanda yerlerini sabitlerken kamusal alanın kontrolünü erkek egemenliğine bırakmaktadır (Koskela, 1999:112-113).

Kadınlar “pasif ve mütevazı” olmanın güvenli, “kışkırtıcı olmanın” ise korkutucu olduğu düşüncesiyle hayatlarını tasarlamaktadır (Griffin, 2015:32). Gardner (1990:320) tarafından suç konusunda kadınların aldığı önlemlere ilişkin 25 kadın katılımcı ile yaptığı derinlemesine görüşmede katılımcıların neredeyse tamamına yakınının “erkeklerin saldırısına davet eden kışkırtıcı kıyafetler giymemeye” ve “davetkar davranışlardan kaçınmaya” çalıştığını ortaya koymuştur. Suç korkusu, sokaklarda soyulma, cinsel tacize uğrama veya taciz edilme korkusu nedeniyle kadınların giyinme şeklini de etkilemektedir. Kadınlar özellikle taciz ve tecavüz korkusu genellikle vücutlarını savunmak veya gizlemek ve hatta kendilerini erkekleştirmek zorunda hissetmektedir. Kadınlar bu zorunluluk hissi ile hatları belli olmasın diye daha bol giyinme, topuklu ayakkabı yerine spor ayakkabıyı tercih ederek dikkat çekmeme ya da kadın olduğunun anlaşılmaması için saçını topuz yapıp şapka takma (Madriz, 1997:129) gibi stratejiler geliştirmiştir.

Kadınların suç korkusuyla yaşam tarzlarında değişiklik yaptığı, kendine biçilen özel alandan kamusal alana çıkarken gerek giyim tarzı gerek tavırlarıyla toplumsal cinsiyetin kamusal alanın hakimine yani erkeğe biçtiği rolleri taklit ederek dikkat çekmemeye çalıştığı ve çoğu zaman da bu alanda tanıdık bir erkekle yer alarak kendini koruma altında hissettiği yapılan çalışmalarda görülmektedir. Rader (2008:46) tarafından evli kadınlarla boşanmış kadınların suç kokusuna ilişkin yaptığı çalışmada katılımcı kadınlardan evli olanların evlilikle birlikte kendi suç korkularını eşlerine aktararak güvenli olma duygusu yaşadığı, boşanmış kadınların ise suç korkuları ve güvenlik uygulamalarını kendileri yönetmek durumunda kaldığını ifade etmiştir. Ayrıca araştırmaya katılan katılımcılar suça maruz kalmaya hazırlıklı olması gerektiği, yanlarına bir erkek almaları ya da bu mümkün değilse de erkeksi özellikler göstermeleri gerektiğini bildirmiştir. Bu hazırlığı yapmayanların, tehlikeli yerlerde kadınsı olarak görünenlerin yani toplumsal cinsiyetin çizdiği sınırların dışına çıkarların ise mağduriyetlerinden suçlanabileceklerini ifade etmiştir.

Kadınların suç korkusuyla başa çıkmanın bir yolu, koruyucu bulmaktır. Madriz (1997:133-134) tarafından yapılan çalışmada kadınların çoğunun sadece yanlarında tanıdık

birileri varken güvende hissettiklerini ortaya koymuş öte yandan koruyucu figürlerin en çok tanıdık dolayısıyla en güvenli kabul edilen erkekler (koca, baba, erkek kardeş, erkek arkadaş) olduğunu ortaya koymuştur. Ancak çalışmaya katılan kadınlardan bazıları çoğunluğun aksine kendi güvenliğini bir erkeğin varlığıyla ilişkilendirmemiş, özellikle yakın partner şiddeti yaşayan kadınlardan bazıları başka bir kadının varlığı ile kendilerini güvende hissettiğini belirtmiştir. Van Eijk (2017) kamusal alan ve suç korkusuna yönelik Hollanda da yaptığı çalışmada, 28 heteroseksüel çift ile yaptığı görüşmeler sonucunda katılımcılar, kadınların daha savunmasız olduğu ve erkeklerden daha temkinli olması gerektiği şeklindeki genel görüşe katıldıklarını ve erkek partnerleriyle (birlikte yaşadıkları için) kendilerini daha güvende hissettiklerini ortaya koymuştur. Van Eijk (2017), erkeklerin de benzer şekilde koruyucu bir rol üstlenme eğiliminde olduğunu tespit etmiştir.

Kadınların suç korkusuyla başa çıkmanın bir yolu korkuları koruyucu alet taşımaktır. Bunlar silah, kesici/delici alet, biber gazı, beyzbol sopası, şok aleti gibi saldırı altında kullanabilecekleri aletler olabilmekte, kadınlara bu aletleri evlerinde/arabalarında bulundurabilmektedir. Öte yandan suç hedefi olabilecek evlerinin, işyerlerini, mallarını, cüzdanları vb. çeşitli önlemler alarak (alarm, parmaklık, güvenlik kamerası vb.) korumaya çalışmakta; aynı zamanda bazı kendilerine yapılacak saldırılara karşı koymak için fiziksel olarak güçlendirme, spor salonuna yazılarak kas yapma, savunma sanatlarını öğrenme, çete kurma gibi girişimlerde de bulunmaktadır. Bazı kadınların suç korkusuyla baş etmek için korkularını görmezden geldiği görülmektedir (Madriz, 1997).

2.6. Türkiye'deki Göçmen Kadınların Suç Korkusu

Günümüzde göç türleri ve nedenleri keskin sınırlarla birbirinden ayıramayacak şekilde iç içe geçmiş, karmaşık bir yapıya sahiptir. İnsanların yaşamlarını birtakım hedeflere ve ihtiyaçlara göre şekillendirildiği çerçevesinde göç süreci değerlendirildiğinde Maslow'un (1943) "İhtiyaçlar Hiyerarşi'si Teorisi" akla gelmektedir. Bu teoriye göre insanların kendini gerçekleştirmesi gereken son basamağa ulaşması için altta yer alan basamaklardaki ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Bireylerin yaşamlarını sürdürmek için en temel ihtiyaçları olan "fiziksel ihtiyaçların (hava, su, besin, barınma vb.)" bir üstünde "güvenlik ihtiyaçları" yer almaktadır. Bu piramide göre güvenlik ihtiyaçlarının karşılanması halinde kişiler bir sırasıyla sonraki aşamalar olan "ait olma ve sevgi", "değer ihtiyacı" ve "kendini geliştirme" noktasına gelebilmektedir. Dolayısıyla göçmelerinde hayatlarındaki en temel

ihtiyaçlarından biri güvenliktir. Güvenlik daha doğrusu güvende hissetme durumu suç korkusu ile de yakından ilişkilidir. Göçmenlerin suç korkusuna ilişkin yapılan sınırlı sayıda çalışma göçmenlerin genel nüfusa oranla daha çok suç korkusu yaşadığını ortaya koymuştur (Yun, vd., 2010:3).

Göçmen karşıtlığı günümüzde son derece yaygındır. Madriz (1997:24) göçmen karşıtlığı ve göçmenlerin mağdur olsalar sınır dışı edilecekleri korkusu ile şikayet edemeyecekleri düşüncesinin suluda yarattığı ihbar edilmeme güvencesi nedeniyle göçmenlerin suç korkusunu daha çok yaşayabileceklerine dikkat çekmiştir.

Göçmen kadınlar özellikle de düzensiz göçmen kadınlar hem kadın olmanın hem göçmen olmanın yol açtığı sorunlar nedeniyle kimi zaman kendilerini güvende hissedememektedir. İş hayatında savunmasız olduklarını bilen işverenlerin çalıştıklarının karşılığı olan creti vermelerinin bir koşulu olarak göçmen kadınlara cinsel birliktelik teklif ettikleri, bu teklifin reddedilmesi halinde de polise şikâyet edemeyeceklerini bildiklerinden ücretlerini ödemedikleri bu nedenle kadınların çok sık iş değiştirmek zorunda kaldığı bilinmektedir. Öte yandan yapılan çalışmalar sadece iş hayatında değil, gündelik hayatta da suça maruz kalan göçmen kadınlardan özellikle vizesiz olanların sınır dışı edilme korkusu ile polise başvurmadığı hırsızlık, gasp, şiddet ve taciz gibi durumlarda sessiz kalmak zorunda kaldıklarını göstermektedir (Toksöz vd. 2012:107).

Savaştan, i çatışmadan kaçan kadınlar çoğu zaman zayıf ve güçsüz durumlarından faydalanmak isteyen siviller, askerler, isyancılar, güvenlik gleri, resmi görevliler ve sivil toplum rgt üyelerince cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Öte yandan kalabalık nedeniyle birkaç ailenin aynı çadırı paylaştığı durumlarda diğer ailenin erkekleri tarafından tacize uğradıkları görülmektedir (kten, 2018:174). Yılmaz ve Tuncer (2018:46-50) tarafından Van'da Sığınmacı kadınlara ilişkin yapılan araştırmada katılımcılardan birisi yaşadığı en büyük zorluğu alt sınıf-st sınıf fark etmeksizin erkeklerin ilişki kurmak istemesi olduğunu söylemiştir. Benzer şekilde Coşkun ve Eski (2022:147) tarafından yılında İstanbul ve bazı uydu kentlerde kadın ve LGBTİ sığınmacılarla yaptıkları çalışmada göçmen kadınların güvencesiz olarak kaçak çalışmalarının ve sınır dışı edilme tehdidinin savunmasız konumlarını arttırdığı, tacize uğrayıp korktukları için seslerini çıkaramayan göçmen kadınların varlığı görülmektedir.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) mülteci kadın ve kız çocuklarının g sürecinin başlangıcından itibaren yaşadığı problemleri 5 başlıkta toplamıştır (bkz. Tablo 2.2).

Tablo 2. 2. BMMYK Mülteci Kadınlar Risk ve İstismar Alanları Tablosu

Çatışma Sırasında, Kaçıştan Önce	İktidarda bulunan kişiler tarafından taciz edilme Cinsel olarak işkence görme Askerler tarafından cinsel şiddete maruz kalma Toplu tecavüz ve hamile bırakılma Çatışma halindeki tarafların silahlı mensupları tarafından kaçırılma
Kaçış Sırasında	Haydutlar, sınır muhafızları tarafından cinsel saldırı İnsan tacirleri ve köle ticareti yapanlar tarafından yakalanma
Sığınma Ülkesinde	Otorite sahibi kişiler tarafından cinsel saldırı Ailelerinden ayrı düşmüş kız çocuklara, bakıcı aile yanındayken cinsel taciz Aile içi şiddet Yakacak toplarken, su almaya giderken cinsel saldırı Hayatta kalabilmek için cinsel ilişkiye zorlama/zorla fuhuş Sığınma ülkesinde yasal bir statü beklerken ya da yardım kaynaklarına erişmeyi beklerken cinsel taciz
Geri Dönüş Sırasında	Kadınlara yönelik zararlı geleneksel uygulamaların tekrar başlatılması Ailelerden ayrı düşmüş kadın ve çocuklara cinsel taciz İktidarda bulunanlar tarafında cinsel istismar Haydutlar, sınır muhafızları tarafından cinsel saldırı, geri dönüşe zorlanma
Yeniden Bütünleşme	Geri dönenlere ceza olarak cinsel taciz Yasal statüyü düzene sokmak için cinsel zorbalık Kadınların karar alma sürecinden dışlanması Kaynaklara erişimin engellenmesi

Kaynak: UNHCR Türkiye, (unhcr.org)

Tablo 2.2'ye bakıldığında mültecilerin maruz kalabilecekleri suç tehditlerinin daha çok cinsel temelli olduğu görülmekle birlikte maruz kalabilecekleri suçlar bunlarla sınırlı değildir. Ayrıca bu tehlikelere maruz kalacak göçmen kategorisi sadece mültecilerle de sınırlı değildir. Örneğin sığınma ülkesinde karşılaşılabilecek tehditlerden biri olarak sayılan aile içi şiddet evlilik birleşimi/ evlenme yoluyla yapılan göçlerde de karşımıza çıkmaktadır. Göçmen kadınlar sadece göç sürecinde ya da göç ettikleri ülkede yabancıların şiddetine maruz kalmamakta, hane içinde şiddete de maruz kalmakta ve çoğunlukla sessizliklerini korumaktadır. Bunun nedenlerine baktığımızda aile içi şiddetin normalleşmesi, somut koşullardaki imkansızlıklar ve yabancı bir ülkede yeni hayat kuracak kazanımlardan yoksunluk (Atasü Topçuoğlu, 2022:170),

yabancı ülkede “başımızda bir erkek olsun” düşüncesi olduğu görülmektedir. Ayrıca göçmen kadınların kamusal alanda erkekler vasıtasıyla kamusal güvenlikten yararlanması ve kendilerine ön yargılı bakılması nedeniyle sessizliğini sürdürdükleri görülmektedir. Bu durumu Deniz ve arkadaşları (2020:287) tarafından evlilik göçmeni kadınlar ile ilgili yapılan çalışmada da bulgulanmıştır.

Göçmen kadınlar suça maruz kalmanın getirdiği zorlukların yanında başlarına gelen hırsızlık, taciz, şiddet gibi durumlarda da nereye başvuracaklarını da bilememektedir (Yılmaz ve Tuncer, 2018: 52). Korku kadının erkeğe bağımlılığını arttırmakta ve onun tahakkümünü pekiştirmektedir. İş yerinde taciz, ücret gaspı gibi bir durumla karşılaşmak istemeyen kadınlar “geleneksel kabullerin koruyuculuğuna sığınmakta” iş görüşmelerine eşleri ile gitmektedir (Deniz, 2020:293). Suça maruz kalma korkusunun eril tahakkümü pekiştiren yönü Sevlü (2020:414-417) tarafından Gaziantep’te göçmen kadınlara ilişkin yaptığı çalışmada da bulgulanmıştır. Bir suça maruz kalarak aile şerefine zedelenebileceğini düşüncesi ile kadınların dışarı çıkmasına izin verilmediği ortaya konmuştur. Ayrıca suç korkusu ile karşı karşıya kalan/suça maruz kalan kadınların kimi zaman bu durumu eşlerine anlatmadıkları görülmektedir. Bu davranışın altında namusunu koruması sorumluluğunun kadına verilmesi ve suça maruz kalması durumunda namusunu koruyamadığı için suçlanacağı düşüncesi yer almaktadır.

Pusch (2012:82) tarafından Türkiye’de yaşayan ve çalışan yüksek nitelikli yabancılarla yaptığı çalışmanın sonucunda iyi eğitim ve niteliklere sahip olmalarına karşın yarısından fazlasının kültürel sermayesini Türkiye’de değerlendiremedikleri için ikamet ve çalışma izinlerinin olmadığına dikkat çekmektedir. İkamet ve çalışma izninin olması göçmenlerin özellikle işveren karşısındaki savunmasızlığının törpülenmesi adına son derece önemlidir. Sınır dışı edilme korkusu ile pek çok göçmenin şiddete, ayrımcılığa maruz kaldığı, emeğinin karşılığı ücretini alamamasına rağmen şikayetçi olmadığı görülmektedir. Nitekim kayıt dışı çalışma sanılanın aksine sadece eğitimsiz ya da niteliksiz göçmenlerin başvurduğu bir çalışma biçimi değildir. İkamet ve çalışma izni olmayan göçmenler başta cinsel taciz olmakla birlikte pek çok suçun mağduru olabilmektedir. Uzun süre Türkiye’de yaşayan, Türkçe bilen ve Türkiye’de yüksek lisans derecesi alan Najy (2022:205) yaşadığı deneyimi şu şekilde kaleme almıştır:

“Ben de göçmen bir kadın olarak, vatanımdan, dini kurumlardan, otoriter ailemden ve topluluktan kaçarak buraya geldim. Baskı altında olmadan, patriyarkal güç ilişkileri altında ezilmeden ya da cinsel tacize

maruz kalmadan bağımsız yaşayabilmek ve hayallerimi gerçekleştirebilmek için kaçtım. Ancak kendimi farklı yollardan olsa da benzer patriyarkal güç ilişkileri içinde buldum...İkamet başvurum reddedildikten sonra bu durumu bilen ve bundan yararlanmaya çalışan ev sahibim olmak üzere bazı Türk erkeklerinin tacizine maruz kaldım...Türkiye’de yalnız yaşayan göçmen bir kadın olarak kendimi güvende hissetmiyorum”.

Bu noktada kültürel bağlam, özellikle iş yaşamında göçmen kadınların nasıl algılandığı ve konumlandığı konusunda öne çıkmaktadır. Siviş ve Yıldız (2023), İzmir’de yürüttükleri çalışmada Türk işverenlerin Suriyeli işçilere yönelik anlatılarının sadece ekonomik çıkarlar tarafından değil, aynı zamanda yerel düzeydeki tarihi ve sosyo-kültürel dinamiklerin benzersiz özellikleri tarafından da şekillendiğini ve bunun sonucunda kuramsal bağlamda farklı "hak ediş" çerçeveleri ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Diğer bir ifade ile göçmen kadının yerel toplum tarafından nasıl algılandığı, hangi "hak ediş" algı gerekçelendirilmesinde konumlandırıldığı da önem kazanmaktadır.

Göç eden kadınların güvenlik algısı veya kendini güvende hissetme durumları kendi ülkelerinde karşı karşıya kaldıkları tehditlere, yaşadıkları tecrübeler, kendi ülkelerindeki güvenlik ihtiyaçlarının karşılanma oranlarına göre farklılık gösterebilmektedir. Nitekim Türkiye’de bir suça maruz kalma korkusu yaşayan ve kendini güvende hissetmeyen göçmen kadınlar olmakla birlikte tam tersine kendini son derece güvende hisseden göçmen kadınlar da bulunmaktadır. Yapılan saha araştırmalarında göçmen kadınlar Türkiye’de oldukları için genel olarak memnun oldukları ve tecavüz korkusu yaşamadıklarını ifade etmektedir (Kahya Nizam, 2020: 362). Seda Gönül (2020) tarafından Suriyeli göçmen kadınlara yönelik yapılan farklı bir çalışmada da göçmenlerin kendini Türkiye’de güvende hissettiği bulgulanmıştır.

Suç korkusu, toplumsal cinsiyet ve göçün feminizasyonu birlikte düşünüldüğünde göçün kadını bağımsızlaştırabilecek, güçlendirebilecek, toplumsal cinsiyet rollerinden özgürleştirebilecek yönünün suç korkusu nedeniyle ortaya çıkamaması da söz konusu olabilmektedir. Nitekim göçmen kadınlarla yapılan bazı çalışmalarda kadınlar suça maruz kalmamak için dışarı çıkmama, Türk kadınlarına benzemek için “kılık değiştirme”, kız çocuklarını korumak için erken yaşta evlendirme, dışarıya eşyle çıkma, iş görüşmesine eşyle gitme vb. gibi yöntemlere başvurduklarını ifade etmiştir. Göçmen aileler için kız çocuklarının cinsel suça maruz kalması korkusu ile baş etme yöntemlerinden biri kız çocuklarını erken yaşta evlendirmektir. Bu durumun altında yatan düşünce kızlarını bir erkeğin koruması altına vermektir (Yaman, 2022:231). Uçar (2020) tarafından Gaziantep’te Suriyeli göçmen kadınlara

ilişkin yapılan çalışma da suçun kadınların mental sağlığına olumsuz etkisi ortaya konulmuş, uğradığı taciz sonrası dışarı çıkmaya cesaret edemeyen kadınların deneyimlerine yer verilmiştir.

Göçmen kadınların sadece göçmen oldukları için suça maruz kaldıkları düşüncesinin altında son dönemlerde daha çok görünür olan yabancıların tehdit ve korku unsuru olarak görülmesi yer almaktadır. “Toplumsal hafızalara kaydedilmiş olan yabancılardan korkma” duygularının su yüzüne çıkması ile yabancıları istememe, dışlama davranışları artış göstermiştir (Kümbetoğlu, 2003:273-276).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SAHA ARAŞTIRMASI VE VERİLERİN ANALİZİ

3.1. Araştırmanın Konusu, Önemi ve Amacı

Bu çalışmanın amacı uluslararası göçmen kadınların suç korkusunu ve suç korkusunun toplumsal cinsiyet ile olan ilişkisini ortaya koymaktır. Bu amaç çerçevesinde uluslararası göçmen kadınların deneyimlerinin ve korkularının kendileri tarafından aktarılması ve anlamlandırılması, deneyim süreçlerinin betimlenerek yorumlanması önemlidir. Bu nedenle bu çalışmada göçmen kadınların suça maruz kalmaya ilişkin korkuları emik bir bakış açısıyla tümevarımsal olarak yorumsamacı paradigma ekseninde ele alınacaktır.

Uluslararası göçmen kadınlar hem kadın oldukları hem de göçmen oldukları için çeşitli dezavantajlara sahip olmakta aynı zamanda içinde doğdukları toplumlar tarafından göç sürecinde de kendilerine atfedilen toplumsal cinsiyet normları ile karşı karşıya kalmaktadır. Coşkun vd. (2022:18) belirttiği gibi göçmen kadınlar kesişimsel olarak pek çok sorunla karşılaşmaktadır:

“Hareket halindeki kadınların küçük bir azınlığı kendi vatandaşlıklarının, eğitimlerinin ve sosyal sınıflarının gücü ile korunsun da çoğunluğu göç sırasında politika yapımcıların, polislerin, sağlık görevlilerinin, işverenlerin, ev sahiplerinin ve daha pek çoklarının toplumsal cinsiyet algısından dolayı çeşitli zorluklarla baş etmek zorundadır”.

Bu nedenle alanyazındaki çalışmalar çerçevesinde eğitim düzeyi, cinsiyet, gelir düzeyi gibi faktörlerin kişilerin kendilerini savunmasız olarak algılamasına etkisi, aidiyet duygusu ve sosyal bütünleşmenin, dolaylı ya da doğrudan mağduriyet deneyimi ile yaşanan çevrenin suç korkusuna etkisi birlikte düşünüldüğünde, bu çalışmada kadın göçmenlerin göç ve göçmenlik deneyimlerinin suç korkusu ekseninde toplumsal cinsiyet bağlamında anlamlandırılması önemlidir.

Çalışmanın diğer bir önemli yanı bu çalışmanın suç korkusunu toplumsal cinsiyetle ilişkili olarak ele alan ve feminist bir bakış açısıyla kadınların deneyimlerine odaklanan bir çalışma olmasıdır. Çünkü toplumsal cinsiyet perspektifiyle suç korkusunu ele alan çalışmaların sayısı oldukça azdır. Ülkemizde benzer şekilde suç korkusu araştırmalarının çoğunda toplumsal cinsiyetin ele alınmadığı görülmektedir. Aynı zamanda yapılan alanyazın taraması sonucunda

kadınları ve erkekleri bağımsız olarak ele alan, azınlık kadınlar, engelli kadınlar ya da LGBTİ bireylere yönelik çalışmalar noktasında oldukça boşluk olduğu görülmektedir. Ayrıca yapılan çalışmalar da kadınların öznel deneyimlerine odaklanılmadığı, tüm kadınların tek bir grup gibi ele alındığı görülmektedir. Madriz (1997:54) durumu şu sözlerle eleştirmektedir:

“Banliyölerdeki bir gencin duygularını şekillendiren korkular ve görüntüler, “projelerde” veya toplu konutlarda yaşayan bekar bir Afrikalı Amerikalı annenin korkuları ve İngilizce bilmeyen ve sosyal destek ağı olmayan belgesiz göçmen bir kadının korkularından farklıdır.”

Bu çalışma ile kadınların korkuları özdeş ve irrasyonel olmadığından, sosyoekonomik durum, sınıf, yaş, ırk gibi bileşenleri ile bulunduğu ya da büyüdüğü toplumsal yapının, kadınların suç korkularını farklılaştırdığını ve bu bileşenlerin içerisinde göçmen olmanın da suç korkusuna etki edebileceğinden hareketle; göçmen kadınları tek bir grup olarak ele alıp genelleme yapmaktan ziyade tek tek göçmen kadınların suç korkularını anlamamızın alanyazındaki boşluğa katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca suç korkusu ve göçmenliğe ilişkin yapılan çalışmaların çoğunda göçmenler risk unsuru olarak ele alınıp göçmenlerin varlığının yerli halkın suç korkusuna etkisi ele alınmıştır. Bu çalışmanın göç ve suç korkusuna ilişkin diğer çalışmalardan farkı göçmenlerin suç korkularına odaklanması ve toplumsal cinsiyet boyutunun göz ardı edilmemesidir.

Kadınların mağduriyet korkusu ile kaçınma, kendini kısıtlama ya da bir erkeğin varlığına ihtiyaç duyma gibi güvenlik önlemleri almak yerine nasıl bu korkularla baş ederek toplumsal alanda yer alabileceğine yönelik çalışmaların yapılması, bu çalışmanın çıktıları ile dışarda yer alan kadının içerdeki kadını da cesaretlendirebileceği düşünüldüğünde son derece önemlidir.

3.2. Alan Araştırmasının Yöntemi, Yaklaşımı ve Paradigması

Araştırmada, fenomenolojik araştırma deseni kullanılmıştır. Bu araştırma deseni birkaç kişinin bir olayla ilgili yaşadığı deneyimlerin ortak özelliklerinin tanımlanmasına odaklanarak, onlardan söz konusu fenomenle ilgili veri toplayarak bütüncül bir betimleme yapar (Creswell, 2016:77). Fenomeni odağa alarak nasıl sorusu ile (nasıl algılama, anımsama, anlamlandırma...) birleştirip insanlardan derinlemesine veri toplamayı amaçlar. Bu şekilde bir veri toplamak ancak fenomeni doğrudan deneyimlemiş insanlarla derinlemesine mülakat yapmakla mümkündür (Patton, 2014: 104). Bu çalışma kapsamında araştırılacak fenomen suç korkusu

incelenecek kişiler ise uluslararası göçmen kadınlardır. Bu nedenle başka bir ülkeden göç eden kadınların suç korkusuna ilişkin algı ve tutumlarını kendi bakış açılarıyla anlamlandırarak zengin ve derin bilgi alma, göçmen kadınların suç korkusuna ilişkin yaşamış oldukları ortak deneyimlerin anlamını tanımlama noktasında derinlemesine mülakat ve mülakat sırasındaki gözlemlerden yararlanılmıştır. Kümbetoğlu (2017:72), derinlemesine görüşmeleri, sıradan görüşmelerden ayıran en önemli farkın, araştırmacının konuşmayı yönlendirmesi, zaman zaman ayrıntılı sorular ile zenginleştirmesi, konuşan kişinin kendisini rahat hissetmesinin sağlaması ve araştırma amacından sapmayacak biçimde dizayn edilmesi olduğunu belirtmektedir.

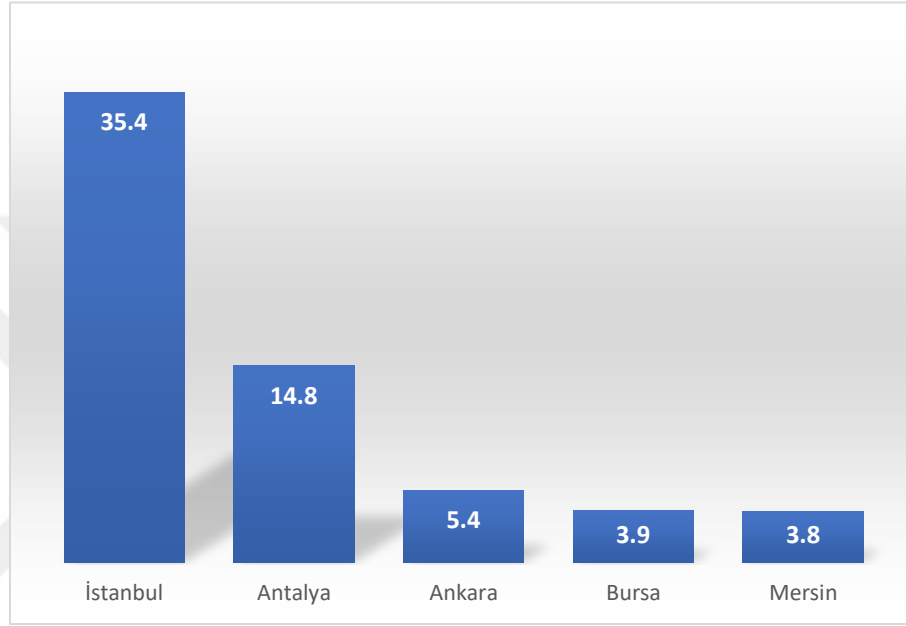
Bu çalışmanın paradigması olarak yorumsamacı paradigma (hermeneutik) seçilmiştir. Yorumsamacı paradigma, insanların yaşam tecrübelerini, pratiklerini ve bu pratiklere yükledikleri anlamları çözümlemeye kanalize olur. Yorumlama ve anlama dayanan bu paradigma, kişisel tecrübeleri içinde barındıran kompleks yapıları çözümlemede etkin bir role sahiptir (Van Het Hof, 2024:62). Göçmen kadınların suç korkusu konusundaki edinimleri, yaşadıkları çevresel ve kültürel bağlam içinde değerlendirilmelidir. Bundan dolayı, araştırmada derinlemesine görüşmeler yapılarak kadınların kişisel deneyimlerine ve algılarına odaklanarak, suç korkusunun ne şekilde ve nasıl oluştuğunu ve söz konusu korkunun ne gibi faktörlerden etkilendiğini anlamayı ve anlamlandırmayı amaçlamaktadır.

3.2.1. Araştırma Evren ve Örneklemi

Başka bir ülkeden Türkiye'ye göç eden kadınlar araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini Antalya'da yaşayan uluslararası göç eden kadınlardır. Örneklemin belirlenmesinde milliyet, etnik köken, sınıf vb. sınırlamalar bulunmamaktadır. Çünkü kadın göçmenlerin maruz kaldıkları çeşitli önyargı, ayrımcılık, istismar ve şiddet türleri ve seviyeleri sadece cinsiyetlerine değil, aynı zamanda sınıflarına, milliyetlerine ve etnik kökenlerine göre değişebilmektedir (Piper, 2003:460). Bir diğer unsur ise suç korkusu ve güvenli alan/güvenli kent ilişkisi bağlamında anlamlıdır. Bu çerçevede Numbeo Güvenlik Endeksi'ne (<https://www.numbeo.com/crime/rankings.jsp>) göre 2022 yılında Türkiye'nin ise en güvenli şehri Antalya'dır. Türkiye'nin en güvenli şehir olmasının yanında aynı zamanda Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre de İstanbul'dan sonra en çok yabancı göç alan ikinci şehirdir (tuik.gov.tr). Söz konusu bu durumun temel nedenlerine bakıldığında, Antalya'nın Türkiye'nin önde gelen turizm destinasyonlarından biri olması, doğal güzellikleri, iklim koşulları ve ulaşım olanakları gibi faktörlerle tanınırlığının ve çekiciliğinin yüksek olması ön

plana çıkmaktadır. Bununla birlikte, kültürel çeşitliliğin zenginliği de Antalya'yı bir cazibe merkezi haline getirmekte ve dolayısıyla göç hareketlerini artırmaktadır.

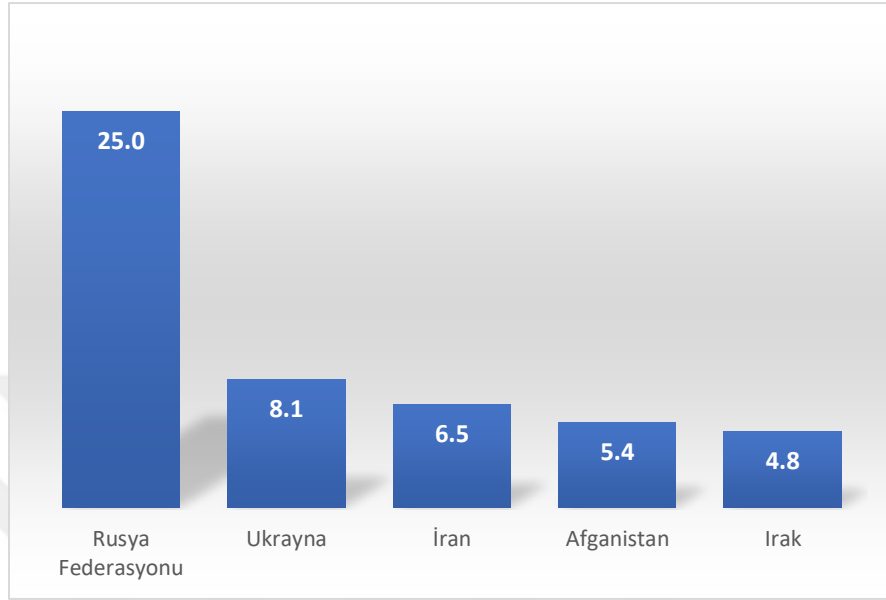
Tablo 3. 1.Türkiye'ye Gelen Yabancı Göç (%)

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Antalya'nın turizm sektöründeki güçlü konumu, bölgede iş imkanlarının artmasına ve ekonomik potansiyelin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Turizm sektöründe iş bulma olanakları, özellikle mevsimlik işçi talebiyle birlikte, Antalya'yı iç göç hareketlerinin ve göçmenlerin tercih ettiği bir destinasyon haline getirmektedir. Ayrıca, Antalya'nın sunduğu yaşam kalitesi, doğal ve kültürel zenginlikleri ile birlikte, yerel hizmetlerin ve altyapının gelişmişliği de göçmenlerin bu bölgeyi tercih etmesinde etkili olmaktadır. Özellikle Antalya'nın Rusya ve Ukrayna vatandaşlarının uzun süredir tatil tercihi olarak gördükleri birinci şehir olması, bölgenin bu insanlar arasında tanınır ve aşina olmasını sağlayarak Antalya'nın tercih edilmesinde önemli bir etken olarak öne çıkmaktadır (bkz. Tablo 3.2).

Tablo 3. 2. Vatandaşlığa Göre En Çok Geline Ülke

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Nitel çalışmada genellemeden çok daha derinlemesine bir anlam, daha detaylı ve çok yönlü bilgi edinilmesi amaçlandığından öncesinde örneklem sayısı belirlenmemiş olup, veri doygunluğuna ulaşıncaya kadar görüşmelere devam edilmiştir. Araştırmada katılımcıların çalışmaya dahil edilmesinin zor olduğu durumlarda bir ya da birkaç katılımcıdan elde edilen tavsiyeler üzerine ve onların sosyal ağ bağlantıları kullanılarak yeni katılımcılara ulaşılmasını sağlayan kartopu örneklem tekniği (Patton, 2014) kullanılmış olup, başka bir ülkeden Türkiye'ye göç eden kadınlarla yarı yapılandırılmış soru formu üzerinden derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Örneklemeye ulaşmak için ülke içinde kurulmuş dernek ve vakıfların yöneticilerinin yardımlarına müracaat edilmiştir. Araştırmaya tanıdık çevre vasıtasıyla ulaşılan ve araştırmaya katılmayı kabul eden “uluslararası göçmen kadınlardan” başlanmıştır. Ardından görüşme yapılan katılımcıların referansıyla önerdikleri başka katılımcılara ulaşılmıştır. Örneklemen göçmen kadınlar olarak konunun ise suçla bağlantı bir konu olarak belirlenmiş olması araştırmanın sahasındaki en temel zorluklardan biri olmuştur. Çünkü ulaşılan göçmen kadınlar görüşmenin sonunda herhangi bir mağduriyet yaşayabiliriz korkusu ile görüşmeye pek istekli olmamıştır. Çalışma daha baştan korku ve mağdur olma endişesinin kadınların hayatına etkilerine bizzat örnek olmuştur. Bu noktada araştırmanın

görüştüğü kişilerin güvenini kazanmış olması çalışmaya yeni katılımcılar eklenmesini kolaylaştırmıştır. Kartopu örneklem tekniğinin kullanıldığı çalışmalar da araştırmacının, görüştüğü kişilerin güvenini kazanmasının önemi (Baltacı, 2018:253) bu çalışmada da açıkça gözlenmiştir. Öte yandan göçmen kadınların görüşmeyi kabul ederek yeni görüşme için referans oluşturması kendi aralarındaki güvenin önemini de göstermiştir. Dolayısıyla araştırmaya katılıp referans veren katılımcılar, başka katılımcıların da araştırmaya katılmasını kolaylaştırmıştır. Ayrıca araştırmacının kadın olmasının da göç eden kadınların araştırmaya dahil olmasını ve kendilerini daha rahat ifade edebilmesine olanak sağladığı araştırmacı tarafından sahada sıklıkla deneyimlenmiştir. Kadın göçmenler örnekleme üç kriter kapsamında dahil edilmiştir. Belirlenen kriterlerden ilki uluslararası göçmen olmaktır. İkinci kriter kadın olmaktır. Üçüncü kriter ise Antalya’da yaşıyor olmaktır.

3.2.2. Veri Toplama Araçları ve Katılımcıların Belirlenmesi

Araştırmada veri toplama aracı olarak katılımcıların hayatlarındaki bir problem hakkında konuşabilmelerine imkan veren yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun kullanılmasındaki amaç, her katılımcıya aynı soruların sistematik ve tutarlı şekilde sorulmasını mümkün kılması, sırayla alınan cevapların daha detaylandırılması gerektiğinde yeni sorular sorularak derinlemesine bilgi alınmasına ve “araştırmacının katılımcının bakış açısından dünyaya yaklaşmasına” imkan tanımasıdır (Berg ve Lune, 2015:137). Aynı zamanda yarı yapılandırılmış görüşme formunun “belli bir dereceye kadar esneklik ve görüşme sırasında beklenmedik sorgulama yollarının takip edilebilmesine izin vermesi” (Grix, 2010) de bir avantaj olarak düşünülmüştür. Çalışma kapsamında yanıt aranacak soruların bazıları şu şekildedir:

- Göçmen kadınlar için suç korkusu ne anlama gelmektedir?
- Göçmen kadınlar suç korkusu deneyimlerini nasıl anlamlandırmaktadır?
- Suç korkusu göç deneyimiyle nasıl farklılaşmıştır?
- Göçmenlerin kadın olmaları suç korkularını nasıl şekillenmektedir?
- Göçmen kadınlar suç korkusuyla nasıl baş etmektedir?

Görüşmeler ağırlıklı olarak Türkçe gerçekleştirilmiştir. Ancak Türkçe yapılması mümkün olmayan görüşmelerde tercüman desteği alınmıştır. Türkçe konuşabilen katılımcılara isterlerse tercüman desteğinin sağlanabileceği söylenmekle birlikte tamamı Türkçe görüşme yapmayı tercih etmiştir. Türkçe bilmeyen katılımcılarla Arapça, Farsça ve Rusça tercüman

aracılığıyla görüşülmüş, tercümanlarında katılımcıların kendilerini rahat ifade edebilmesi için kadın olmasına dikkat edilmiştir.

Kartopu örneklem tekniği yoluyla toplam 45 göçmen kadınla görüşme yapmak için sözleşilmiş, 5'i görüşmeye son anda gelmekten vazgeçmiş, 1'i ile görüşmeye başladıktan sonra eşinin gelmesi ile görüşmeyi sonlandırmış, 1'i ise görüşme yapıldıktan sonra ertesi gün geri dönüş yapılarak erkek arkadaşının bu görüşmeden huzursuz olduğunu o nedenle görüşmenin kullanılmamasını istediğini belirtmiştir. Bu talep doğrultusunda görüşme çalışma kapsamına dahil edilmemiştir. Dolayısıyla toplam 39 katılımcı ile görüşme tamamlanmış olmakla birlikte araştırma 38 katılımcı ile yapılan derinlemesine görüşmelerden elde edilen bilgiler ışığında gerçekleştirilmiştir. Araştırma süreci boyunca yeni verilerin ortaya çıkıp çıkmadığı kontrol edilmiş, veriler tekrar edilmeye başlayıp doyum noktasına ulaşıncaya yeni görüşme yapılmamıştır.

En uzun 1 saat 5 dakika en kısa 25 dakika süren görüşmelerin 36 tanesi yüz yüze gerçekleştirilmiş, 2 tanesi ise yoğun iş temposu ve çocuğunu bırakacak kimsenin olmayışı nedeniyle çevrimiçi bir platform kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Görüşülecek yerin seçimi katılımcıların kendilerini güvende hissetmeleri için onlara bırakılmıştır. Bazı görüşmecilerin kendi istekleri üzerine işyerlerinde bazı görüşmecilerin evlerine ya da işyerlerine yakın kafeler de görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelere başlamadan önce 1 kişi ile pilot görüşme yapılmış ancak bu görüşme çalışmaya dahil edilmemiştir. Görüşmeye başlamadan önce örneklem grubunun çok farklı kültürlerden gelen göçmenler olması dolayısıyla nelerin suç olduğunu bilememe durumları göz önünde bulundurularak katılımcılara suç ile ilgili genel bir çerçeve çizilmiştir.

3.2.3. Araştırmanın Güven Duyulabilirliği ve Etik Boyutu

Tez çalışması kapsamında saha araştırması için gerekli olan etik kurul izni Akdeniz Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 07.11.2022 tarihli ve 386 sayılı kararı ile alınmış, izin alındıktan sonra görüşmelere başlanmıştır. Katılımcılara çalışmaya katılmanın tamamen gönüllük esasına dayandığı, istemediği sorulara cevap vermeyebileceği ve görüşmeyi istediği zaman sonlandırabileceği bildirilmiş, kimlik bilgilerinin gizli kalacağı noktasında güvence verilerek aydınlatılmış onam alınmıştır. Görüşmelerin ses kaydına alınmasının veri kaybını önlemeye yardım edeceği söylenerek, ses kaydı alma noktasında izin istenmiş, katılımcıların 2'si dışında 36'sı ses

kaydının alınmasına onay vermiştir. 2 katılımcı ise ses kaydının alınmasını istememesinden dolayı görüşme söylenilenleri not etme şeklinde ilerlemiştir. Katılımcıların gizliliğinin sağlanması için doğrudan isimlerine yer verilmemiş, kronolojik olarak görüşme sırasına göre K1, K2 şeklinde görüşmeciler kodlanmıştır. Bir görüşmecinin sonradan ulaşip görüşmesinin kullanılmasını istememesi üzerinde ona verilen numara iptal edilmiş, sonra yapılan görüşmelerin numaralandırması tekrar yapılmıştır. Ayrıca ses kaydı kapatıldıktan sonra bazı katılımcılar sohbet etmeye devam etmek istemiş, yapılan sohbet sırasında çalışma konusuna ilişkin söylediklerinin kullanılıp kullanılamayacağı sorulmuş, kullanılmasına izin verenlerin söylemleri çalışmaya dahil edilmiştir.

Araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliğini arttırmak için çeşitli uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Çalışmada araştırma bulgularının dış dünyadaki gerçeklikle uygunluğunu ifade eden iç geçerliğin sağlanmasında yaygın olarak kullanılan (Meriam, 2018:207) üye kontrollü yapılmıştır. Bu kapsamda görüşmeye katılan bazı katılımcılara ulaşılarak görüşmelerden elde edilen verilere dayalı yapılan yorumların doğruluğu sorularak katılımcı doğrulaması gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda araştırmanın geçerliliğini sağlamaya yönelik diğer bir uygulama olan “veri toplama süreçlerine uygun ve yeterli katılım”ın sağlanmasına dikkat edilmiştir. Her araştırmanın kendine özgü yapısı dikkate alınarak bu bağlamda kaç kişiyle mülakat yapılması gerektiği önceden belirlenmemiş, veriler doyum noktasına geldiğinde yani “elde edilen bulgulardan hep aynı şeyin duyulmaya başlanması” kadar mülakatlara devam edilmiştir (Meriam, 2018:209). Aynı zamanda araştırmacının araştırma ile ilgili olarak kendi kişisel deneyimleri, dünya görüşleri ve ön kabulleri açık bir şekilde ortaya konmuştur. Bununla birlikte nitel araştırmaların doğruluk ve dürüstlüğü ile ilgili önemli bir uygulama da araştırmacının duruşudur. Araştırmacının konuyla ilgili sahip olduğu deneyimler ve yapılan çalışma ile ilgili kuramsal yönelimlerini açık bir şekilde ortaya koyması, araştırmacının sunduğu verilere ilişkin yorumlara nasıl ulaşabildiğinin okuyucu tarafından anlaşılmasına zemin hazırladığı için önemlidir (Meriam, 2018:210). Bu nedenle bir kadın ve yerli göçmen olan araştırmacı (tezin yazarı) araştırmaya ilişkin sahip olduğu deneyimler açıkça ortaya konulmuştur.

Araştırmanın dış geçerliliğini sağlamak adına araştırmanın tasarlanması ve araştırma süreci detaylı olarak paylaşılmıştır. Örneklemin belirlenmesi, mevcut kavram ve kuramlar çerçevesinde belirlenen görüşme soruları, veri toplama araçları ve veri toplama süreçleri sınırlılıklar ve zorluklarla birlikte ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Araştırmanın iç güvenilirliğini

(tutarlılık) sağlamak için bulguların tamamı hiç değiştirilmeden yorum yapılmadan çalışmaya aktarılmıştır. Nitel araştırmalarda güvenilirlik genellikle birden fazla kodlayıcı tarafından yapılması ve görüş birliği kontrolünün sağlanması ile sağlanmaktadır (Creswell, 2016:253). Görüşmede elde edilen veriler ve temaların uygunluğunu teyit etmek için rastgele seçilen belgeler MAXQDA programı kullanılarak iki farklı kodlayıcı tarafından kodlanmış ve kodlar arası uzlaşa değerlendirilmesi yapılarak değerlendirmeciler arası tutarsızlıklar belirlenmiş ve araştırmacıların anlaşmazlık alanları giderilerek veri analizi gerçekleştirilmiştir (Van Het Hof, 2024:124).

3.2.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma uluslararası göç eden ve Antalya’da yaşayan göçmen kadınlarla sınırlı olup, göçmen kadınların seçiminde herhangi bir sınırlama veya kısıt bulunmamaktadır. Araştırma Ocak 2023-Ekim 2023 tarihleri arasında Antalya’da yaşayan uluslararası göçmen kadınlara ulaşılarak yapılan görüşmeler aracılığıyla elde edilen bilgilerle sınırlıdır. Çalışmada genelleme yapma ya da evrensel sonuçlar çıkarma amacı güdülmemiş, her kadının deneyimlerinin farklılığının zenginliğinden faydalanılarak içinde bulunulan bağlamdan kopmadan araştırma gerçekleştirilmiştir.

3.2.5. Veri Analizi

Veri toplama işlemi ile veri analizi eş zamanlı olarak yürütülmüştür. Katılımcılara ilişkin ses kayıtları görüşme biter bitmez deşifre edilerek görüşme esnasında alınan kısa notlar ile gözlemler dijital ortama aktarılmıştır. Miles-Huberman Modeli (1994:12)’ne göre yapılan analizde önce verilerin düzenlenmesi veya azaltılması amacıyla kodlamalardan yararlanılmış, veriler düzenlenip birleştirilerek verilerin sergilenmesi aşamasına geçilmiş, ardından bulguların doğruluğu yapılmıştır. Görüşmecilerin söylediklerine sadık kalınarak doğrudan alıntılara yer verilmesi ve bu sırada katılımcıların kendi isimleri kullanılmaması sağlanmıştır. Araştırmanın güvenilirlik çalışması için araştırmacı ve bağımsız bir araştırmacı ile görüşme dökümleri ayrı ayrı inceleyerek belirlenen kategoriler doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır. Veriler MAXQDA Analytics Pro 2020 yazılım programı kullanılarak yapılmıştır. MAXQDA Analytics Pro 2020, araştırmacılara niteliksel metinleri düzenli ve detaylı bir şekilde analiz etmeleri ve yorumlamaları için yardımcı olan bir yazılım programıdır. Bunun yanında teori oluşturma ve teorik hipotezleri test etme konusunda da etkin bir alt yapı sunmaktadır. Yazılımda bulunan

görsel haritalama özelliğinden de (Çayır ve Sarıtaş, 2017:526) çalışmada faydalanılmış, “kod birlikte oluşma modeli” kullanılarak veriler arasındaki ilişkilerin yoğunluğu görselleştirilmiştir.

3.3. Suç Korkusuna İlişkin Genel Bakış ve Bulgular

Suçla ilgili duyulan korkular suçun türüne göre değişiklik göstermekte, kişilere yönelik suçlara duyulan korkunun mala yönelik suçlara karşı duyulan korkudan daha yüksek olduğu görülmektedir (Skogan ve Maxfield, 1981:59). Katılımcıların hem kendileri hem de anne olan katılımcıların çocukları için korktukları görülmektedir. Katılımcıların genel olarak en çok korktuğu suç türü ise; taciz, tecavüz, kaçırılma, ölüm gibi kişilere özellikle de kadınlara yönelik suçlardır. Sıklıkla korku hissettiğini söyleyen bir katılımcı bu durumu: “Bir erkeğin gelip bana saldıracağını falan gibi bir şeylerden korkuyorum.” (K6, Suriye, 20) sözleriyle ifade etmiştir. Başka bir katılımcı suç türleri arasında karşılaştırma yaparak kişilere karşı suçtan korktuğunu ve mala karşı suça maruz kalmayı umursamadığını “En çok şiddetten korkuyorum. Çünkü gücüm yok. Mal ne biliyim hırsızlık falan umurumda olmaz.” (K26, Azerbaycan, 33) sözleri ile dile getirmiştir.

Katılımcıların bir suça maruz kalmaktan korkup korkmadıklarının anlaşılmasına ve korkuyorlarsa en çok hangi suçtan korktuklarına yönelik sorulan “Bir suça maruz kalmaktan korkuyor musunuz?” sorusuna bazı katılımcılar doğrudan korktuklarını bazıları ise hiçbir şeyden korkmadığını ifade etmiş ancak görüşmenin ilerleyen kısımlarında korkularına ilişkin söylemlerde bulunmuştur. Bir suça maruz kalmaktan korktuğunu ifade eden katılımcıların üçte ikisinden fazlası (29 katılımcı) kişilere karşı işlenen suçtan korktuklarını ifade etmiştir.

“Mesela Antalya da son zamanlarda kaçırma olayı çok oldu. Ondan ailem biraz korkuyor. Etrafinıza bakın, nasıl bir insan arkanızdan geliyor. Ondan insan biraz korkuyorum. Çünkü kaçırsa yabancı ülkedeyiz nasıl olacak bilmiyoruz. Ondan korkuyoruz. İşte Allah korusun bir dokunursa bir şey yaparsa taciz gibi insan rahatsız oluyor, korkuyor” (K37, Afganistan, 25).

Suç korkusunun kişinin hem kendisi için korku duyması hem de sevdikleri için korku duyması olarak iki farklı boyutu bulunmaktadır. Literatürde özgeci korku kavramıyla adlandırılan kişinin sevdiklerinin (çocuk, eş, akraba ve arkadaşlar) bir suça maruz kalmasından korkması durumu kendi için duyduğu korkudan daha yaygın ve derindir (Warr ve Ellison, 2000). Dolayısıyla bu iki boyut karşılaştırıldığında kişinin kendisinden daha çok sevdiklerinin suça maruz kalmasından korktuğu görülmektedir (Steele vd., 2022:307). Anne olan katılımcılar

kendileri dışında çocuklarının da kişilere karşı suça maruz kalmasından korktuklarını ifade etmiştir. Katılımcılardan biri tüm anneleri genelleme yoluna giderek, çoğunun çocuklarının kendilerinin elinden zorla alınmasından, kaçırılmasından korktuğunu “büyük çoğunluğumuzun korkusu çocuğu olan kadınların çocuksuz kalması yani çocuğun elinden almaları korkusu. Bundan en çok korkuyorsun.” (K9, Rusya, 44) sözleri ile ifade ederken, diğer bir katılımcı bu korkusu nedeniyle kendi ülkesinde kızını bakkala bile yollamaya korktuğunu “Yani kendi ülkemde. Onu mesela bir bakkala kadar yollamıyordum. Hırsızlık vardı orada, tecavüz falan vardı. Belki bir şey söylerler ona, korkuyordum.” (K3, İran, 43) sözleri ile dile getirmiştir. Kızının Türk kızlarına benzemediği için Antalya dışında yaşarsa görüntüsünden dolayı dikkat çekeceğini ve bu durumun onun bir suça maruz kalma ihtimalini arttıracaklarını düşünen katılımcı bu düşüncesini aklına getirmekten bile huzursuz olmuş, “karmasına girmek istemiyorum” “söylemek istemiyorum” diyerek bu durumu şu şekilde anlatmıştır:

“Şu an kızım için endişe ediyorum mesela. Yani benim kızım mesela Bursa’ya gidersek, oraya taşınırsak Antalya dışında yaşayacak olsak sıkıntı sorun olacağını düşünüyorum. Çünkü kızım Türk kızlarına benzemiyor. Kızıl saçlı mavi gözlü, bir şey söylemek istemiyorum.” (K36, Almanya,41)

Kadınların suç korkularının temelinde cinsel mağduriyet korkusu yer aldığı görüşüne paralel olarak katılımcıların daha çok kişilere karşı suçlardan korktuğu, mal varlığına ilişkin korkuları genelde daha geri planda kaldığı söylenebilir. Ancak mal varlığına ilişkin suçların devamında kişilere yönelik suçları doğurabileceği de düşünülmektedir. Örneğin eve hırsızlık için giren birisiyle evde karşılaşılması durumunda, hırsızlık suçunun beraberinde tecavüz, öldürülme veya şiddet görmeyi beraberinde getirebileceği ihtimali akıllardadır. Evinde arkadaşları ile yaşanan bir katılımcı, evdeyken özellikle de yalnızken korktuğunu ve bu korkusunu tacizle sonuçlanması muhtemel bir hırsızlık ile ilişkilendirdiği “Hırsız gelebilir, başka bir şey yapabilir taciz gibi.” (K31, Etiyopya, 20) sözleri ile ifade etmiştir. Dolayısıyla bu ihtimali katılımcıların da düşündüğü, bazı katılımcıların her iki suç türüne yönelik korku bildirdiği görülmektedir. Malvarlığına karşı korku bildiren 9 kişiden 6’sı aynı zamanda şahsına karşı suç korkusu olduğunu ifade etmiştir. Kendi ülkesinde her iki tür korkuyu da yaşadığını belirten katılımcı “Hırsızlıktan korkardım. Mesela çantayı çalmak ya da kendimi insan çalmak, beni çalmak. Kaçırılmak ya da mesela altın falan olursa onları çalmak, tecavüzden falan çok korkuyorduk.” (K3, İran, 43) sözleri ile korktuğu suçları sıralamıştır. Sadece 3 katılımcı kendisi

adına sadece malvarlığına ilişkin suçlardan korkacağını ifade etmiştir. Çocuklarına yönelik kişisel suçtan korktuğunu ifade eden bir katılımcı, kendine yönelik kişisel suçlardan korkmadığını sadece mal varlığına ilişkin suçlardan korktuğunu ifade etmiştir.

3.3.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Araştırma kapsamında 16 farklı ülkeden toplam 38 katılımcı ile görüşme yapılmıştır. Araştırmaya katılan kadınların göç ettikleri ülkeler (alfabetik sıraya göre) ve görüşmecisi sayıları; Afganistan (1), Almanya (1), Azerbaycan (5), Etiyopya (1), Gana (1), İran (4), Kazakistan (1), Kırgızistan (3), Moldova (1), Norveç (1), Rusya (7), Sırbistan (1), Suriye (6), Suudi Arabistan (1), Türkmenistan (1), Ukrayna (3) şeklindedir.

Katılımcıların Türkiye’de bulunma süreleri 1 yıl-30 yıl arasında değişmekte olup 15 katılımcı Türk vatandaşlığına sahip iken 23 katılımcının Türk vatandaşlığı bulunmamakta ve önemli bir çoğunluğu Türkçe bilmektedir (27 katılımcı).

Yaşları 20-65 yaş arasında olan katılımcıların 26’sı evli ve 23’ü en az bir çocuk sahibidir. Evli olanlar içerisinde Türk vatandaşı ile evli olan 14 katılımcı bulunmaktadır.

Katılımcıların ağırlıklı olarak aile bireylerinden biriyle yaşadığı görülmektedir. Evli olan katılımcıların çoğu eşleri ile yaşarken 2’si çocukları ile yaşamaktadır. Aile bireylerinden biri ile yaşayan bekar katılımcıların ise birlikte yaşadıkları kişi kardeşleridir. Sadece 7 katılımcı yalnız yaşamaktadır.

Antalya’nın merkez ilçelerinde yürütülen bu çalışmada katılımcıların yaşadığı ilçeler; Muratpaşa (14), Konyaaltı (11), Kepez (6), Aksu (6) Döşemealtı (1) ilçeleridir.

Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde; okuma yazma bilmeyenden lisansüstü dereceye sahip olan katılımcıya kadar farklı kademelerde mezuniyeti olan katılımcılar bulunmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu (24 katılımcı) çalışıyor olmakla birlikte ortalama gelirleri 1.000 TL ile 40.000 TL arasında değişmektedir. Antalya’ya göç etme nedenlerini incelendiğinde; eğitim, aile birleşimi, iş ve yalnız yaşama deneyimi gibi nedenlerle kendi istekleri ile göç eden katılımcılar çoğunluğu oluşturmakta (32 katılımcı), yalnızca Suriye’den göç eden katılımcıların zorunlu göç deneyimi yaşadığı görülmektedir.

3.3.2. Suç Korkusuna Neden Olan Unsurlar

3.3.2.1. Yalnızlık

Kadınların suç korkusunun temelinde kamusal alanda bir yabancı tarafından işlenen bir suçun mağduru olmak yer almaktadır (Madriz 1997; Koskela 1999). Bu nedenle kamusal alan bir suç alanı olarak algılanmakta, kadınlar kendilerini bu tehlikelere karşı güçlendirmek için birinin varlığına ihtiyaç duymaktadır. Bu bağlamda katılımcıların bazıları yanlarında kimse olmadığında suça maruz kalmaktan daha çok korktuklarını ifade etmiştir. Bir katılımcının "Yanımda biri olması yeterli oluyor, kız olsa da erkek olsa da o kadar korkmuyorum"[K35, Sırbistan, 24 yaş] sözleriyle bu durumu özetlemiştir. Bazı katılımcılar sadece ev dışında iken tek başına olmaktan korktuklarını, güvende hissetmek için yanlarında birine ihtiyaç duyduklarını belirtirken bazı katılımcılar ise evlerinde de yalnız kaldıklarında korktuklarının ifade etmiştir.

"Evde kendimi güvende hissediyorum. Dışarı belirli saatlerde çıkıyoruz belirli saatlerde de evdeyiz...İlk zamanlarda alışana kadar ilk senelerde öyleydi. İlla arkadaşım kardeşim İlla olması lazımdı...Yani şu anki duruma baktığımızda ilk zamanlarda bayağı çekiniyorduk, birazcık alışınca alışılırsun ortama. Çünkü her ülkeden insan var. Her türlü insan var. O yüzden ne kadar alıştık desek de insan çekiniyor, tedirgin oluyor. [K38, Türkmenistan, 31 yaş]

Yapılan çalışmalar evde yalnız kalındığına korkmanın doğrudan ya da dolaylı mağduriyet deneyimiyle ilgili olmadığını (Tselonia ve Zarafonitou, 2007:17), genç olmanın, kadın olmanın, düzensiz mahallede yaşamanın, polisin etkinliğinin az olduğu yerde yaşamanın evde yalnızken suçtan korkma ihtimalini arttırdığını bulgulamıştır (Vilalta, 2011). Evde arkadaşları ile yaşayan katılımcı evde yalnızken tanımadığı birinin ısrarla kapılarını çalmasından duyduğu korkuyu şu şekilde anlatmaktadır;

"Ben tek olduğumda korkuyorum. Geçen gün birisi kapı çaldı...Kapıyı açmadım sonra baktım kapıya kim olduğuna ve kargoyu olmadığını gördüm. O gün çok korktum. Çünkü tek var ben evde. Sonra ne yapılacağını bilmiyorum, polisi aramak düşündüm. Sonra da aramadım çünkü o ilk olarak girdiğinde bizim kapımızın önüne dayandı, birkaç dakika sonra yukarıya gitti. Sonra bizim kapımıza döndü ben sordum kimsiniz. Ses vermedi. Kargocu değil, bir şey getirmiyor. Sonra onun yaptıklarına baktığımda güvenli değildi, çok korktum."[K29, Gana, 27 yaş]

Genel olarak evde yalnız olmak evde bir yetişkinin olmaması anlamında kullanılmaktadır. Evde birinin olması evde bir suç tehdidi olduğunda yardım edecek birinin olması ile ilişkilendirildiğinden evde çocukların varlığı bir güvenlik unsuru olarak görülmeyerek hatta kadınların çocukları içinde endişelenmesini beraberinde getirerek korkuyu daha çok tetikleyebilmektedir. Evde eşi olmadığı zaman çocukları ile kalan bir katılımcı dışardaki kişilerin evde tek olduğunu yani evde kocasının olmadığını bilmesini bir güvenlik açığı olarak gördüğünü şu sözlerle ifade etmiştir;

"Biraz eşim seyahate gidince ben bu çocukla bir hafta evde mesela yalnız kalınca biraz güvensiz hissediyorum ama şey yine de o gidince eskiden mesela komşuya söylüyordu. Ben gidiyorum falan. Ben dedim lütfen kimseye söyleme. Sen gidiyorsun diyor ne var ki bunda? Diyorum. Türkler o kadar çok konuşmayı seviyor ki...Bütün mahalle bilir...Burada kadın bir hafta yalnız bilirler yani. O yüzden tamam artık anladım. Gidiyor kimse bilmiyor."[K13, Rusya, 38 yaş]

Yalnızlığın katılımcıların risk algısını dolayısıyla suç korkusunu etkileyen bir unsur olduğu görülmektedir. Yalnızlık daha çok kamusal alanda daha yoğun hissedilip korkuyu tetiklerken bazı durumlarda evde yalnız olmanın da korkuyu tetiklediği görülmektedir. Yalnızlık bir nevi yardım alamama olarak algılanmaktadır.

3.3.2.2. Suç Korkusunun Kaynağı Olarak Erkekler

Kadınlar kamusal alanda yabancı erkekleri tehlikeli olarak görme eğilimindedir (Valentine 1989; 1992). Dolayısıyla kadınların suça ilişkin korkularının başlıca aktörü erkektir. Bir suça maruz kalmaları durumunda suçu işleyen genellikle erkek olarak düşünüldüğü görülmektedir. Bu düşünce kimi zaman tanımadık bir erkek ile ilgili iken kimi zaman da tanıdık bir erkek ile ilişkilendirilmektedir. Bir katılımcı "Evrensel olarak kadınlar aynı korkuları yaşıyorlar ev şiddeti de olsa biz babadan şiddet görebiliriz, kardeşlerden şiddet görebiliriz, dışarıdaki kafedeki birinden adamdan şiddet görebiliriz"[K10, Kazakistan, 24 yaş] sözleri ile evrensel kadın korkuları ve erkek şiddeti arasında bağ kurduğu görülmektedir.

Katılımcıların çoğunun suçun kaynağını tanımadıkları, yabancı bir erkek ile ilişkilendirildikleri görülmektedir. Bir katılımcının "Suçlu profili olarak aklıma erkekler geliyor. Yabancı erkekler."[K31, Etiyopya,20 yaş] ifadesi, diğer bir katılımcının "bir herifin eziyet etmesinden...bir suçu yani yaparlarsa da şey yani erkekler olur yapanlar."[K12, Suriye, 55 yaş] sözleri kurulan suç-erkek bağlantısının göstergesidir. Bu durum Ferraro (1995) 'nın

kadınların korkusunun yabancı erkeklerin cinsel şiddeti gölgesinde oluştuğu görüşüne benzerlik oluşturmaktadır. Yabancı erkekler katılımcıların suç ve mağduriyete ilişkin korkularının ana odağında yer almaktadır. Güç, erkek, lüks araba ve suç arasında bağlantı kuran bir katılımcının ise sözleri şu şekildedir:

"Arabalara dikkat ediyordum, özellikle lüks arabalardan biraz korkum var. Lüks arabaları görünce korkum artıyor gündüzleri bile. Akşamları özellikle ve mesela otobüs durağında otobüsü beklerken genelde o durağın arkasında...Bu lüks arabaları sanki birisiyle bir saldırgan bir korkunç kişiyle bağlıyorum ama hangi olaydan geliyor bu korku hatırlamıyorum şimdi. Ama böyle illaki böyle güçlü insanlar ile bağlıyorum, lüks arabaları. Yanımda arabayla bir kadın dursa çok korkmam mesela bir erkek korkutuyor." [K35, Sırbistan, 24 yaş]

Kadınların yaşamlarında şiddet ya da suç tehdidi sadece kamusal alanla sınırlı değildir. Kadınlar, özellikle güç ilişkilerinin hakim olduğu hane içinde de yakın partnerlerinin şiddetine karşı savunmasızdır (Koskela, 1999:118). Bazı katılımcılar yakın partnerin dışarıdaki diğer erkeklerle göre bir kadın için daha çok tehdit oluşturacağını düşünmektedir. Katılımcılardan biri bu durumu "Yabancı erkek de olabilir tanıdık erkek de olabilir. Ama tanıdık erkek özellikle erkek eş ya da erkek Boyfriend kötü niyetlisi varsa o daha kötü şeyler yapabilir, yabancılar başka sorun yapmaz sadece kadını kandırabilir o kadar." [K20, Ukrayna, 38 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Mevcut ilişki durumu ne olursa olsun eski ya da mevcut partnerine karşı her türlü saldırganlık veya kontrol edici davranış olarak tanımlanabilecek (Dixon ve Graham Kevan, 2011) yakın partner şiddeti eşitsiz güç ilişkilerinin bir göstergesidir. Kadınların kendilerini en güvenli hissettikleri yerde bile tehdit altında olduğunu söyleyen bir katılımcı sadece yakın partner şiddetine değil aynı zamanda ailedeki baba, abi gibi erkekler tarafından da kadının suça maruz kalabileceğine şu sözlerle dikkat çekmektedir:

"Daha çok erkek... Aniden sinirleniyorlar. Ve o sinirleri şey yapabilirler bence...Yani bence güçsüz ve bir şeyi başaramamış erkek kadınlardan sinirini alıyor. Yani ya da bir şeye bağımlı erkek yani. Madde bağımlısı olabilir, alkol olabilir. Başarısız erkekler...Kadınlar her zaman bence korkuyor. Yani ne kadar da kendini güvende hissetse de her an her şey olabilir. Mesela güvendiği eşine de ne bileyim kardeşinden bile dayak yiyebilir yani şiddet görebilir...Neler oluyor yani şey anlamında tacizler. Babalar şu kızlarına. Çok iğrenç ve kötü şeyler." [K15, Kırgızistan, 40 yaş]

Erkeklerin sinirli olması, “sinirini kadından çıkarması” görüşmecilerin birçoğunun dikkat çektiği husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Yakın partneri tarafından şiddete maruz kalmış bir katılımcının babasından şiddet görmediği için bütün erkekleri genelleyemese de çoğu erkeğin şiddet uyguladığını düşündüğünü şu sözlerle ifade etmiştir;

"Öyle ki bu olaydan önce hani çevremdeki insanların bana zarar verebileceğini düşünmezdim. Zaten babam asla bir kere bile bana elini kaldırmamış, sesini yükseltmemiş biri. Ama erkek arkadaşının hele hep şey vardı. Çok sinirli. Ya bir gün bu siniri benden çıkarsa diye düşünüyordum. Zaten düşünmeye başladığım zaman bizi aramızdaki ilişki bitti. Ama asla bana böyle bir zarar verebileceğimi düşünmezdim... Bütün erkekler aynıdır diyemiyorum. Çünkü benim babama öyle bir insan değil mesela. Ama birçok erkekte öyle ya. Yapıyor yani bunu zorbalığı." [K8, Norveç, 21 yaş]

Daha önce yakın partner şiddetine maruz kalan katılımcıların suç riski olarak en çok eski partnerlerini düşündükleri görülmektedir. Yapılan çalışmalarda hiç evlenmemiş, ayrılmış ya da boşanmış kadınların yakın partner şiddetine maruz kalma riskinin evli kadınlara göre fazla olduğunu ve en fazla risk altında olan grubun ise ayrılmış kadınlar olduğunu bulgulanmıştır (Siddique, 2016). Daha önceki mağduriyet deneyimleri ve yüksek risk oranları ekseninde yakın partner şiddeti yaşayan katılımcıların yeniden mağdur edilme korkusu yaşıyor olması beklenen bir durumdur. Daha önce yakın partner şiddeti yaşamış iki katılımcıdan biri "korkularım sadece eşimle bağlantılı...Kayıtsız şartsız ondan yani tehlikelidir benim için o insan...Erkekler daha çok mesela eşinden ayrılıyor. Sonra o eşten kısas alıyor gibi erkek öldürüyor işte." [K9, Rusya, 44 yaş] sözleri ile diğeri ise "Benim önceden de daha önce bir erkek arkadaşım oldu, daha çok ondan endişeleniyorum. Onunla karşılaşırım böyle bir sıkıntı olur şiddete kayar diye...Gidebileceği yerlere gitmiyorum ya da karşılaşabileceğim kişilerle görüşmüyorum." [K30, İran, 26 yaş] sözleri ile suç korkularının ana kaynağının eski partnerleri olduğuna dikkat çekmiştir.

Suç korkusunun temel aktörü erkek iken bu erkek genellikle yabancı bir erkeği işaret etmektedir. Katılımcıların söylemlerinden de bilinmeyen bir erkek ne yapacağı belli olmayan ancak genellikle cinsel suçlarla anılan erkek olduğu görülmektedir. Ayrıca aile içi şiddete maruz kalan katılımcılardan bazıları için tehdit sadece bilinmeyen erkek değil, aynı zamanda evdeki erkektir. Bu noktada kişisel deneyimin ve aile içi şiddeti normal olarak görüp kabullenmemenin de belirleyici bir unsur olduğu görülmektedir.

3.3.2.3. Karanlık ve Tenha Yerler

Karanlık, تنها yerler, kör noktalar suç riski ve suç korkusu ile sıklıkla anılmaktadır. Karanlık ya da insanların az olduğu yerlerde gözetimin az olduğu görüşü hakimdir. Kamusal alanın sokak lambaları ile aydınlatılması doğal gözetimin sağlanması, suç işlenmesinin engellenmesi ile ilişkilendirilebilir (Welsh ve Farrington, 2009:10). Sokakların aydınlatılması etrafta olup biteni açıkça görme, potansiyel suçlular saklanma fırsatı vermeme ve suça uğramamak için kaçış imkanı sağlamakta bu yönü ile de kamusal alanlardaki güvenlik hissine etki etmektedir (Struyf, 2020:353). Araştırmamızda doğal gözetimin katılımcıların suç korkularını etkilediği görülmekte olup katılımcılar daha çok akşam/gece saatleri ve sokakların boş oluşu ile bağlantılı olarak korkularının arttığını, kendilerini huzursuz hissettiklerini belirtmiştir. Bir katılımcı "kalabalık içinde olduğumda korkularım yok." [K35, Sırbistan, 24 yaş], diğer bir katılımcı "Gece olursa korkuyorum arkamdan gelenlere bakıyorum ondan korkuyorum. Hırsız gelebilir ya da başka bir şey yapabilir taciz gibi." [K31, Etiyopya, 20 yaş] sözleri ile bu durumu dile getirmiştir. Genelde herkesin evinde olduğu, sokakların boş olduğu gece vaktinde korkularının arttığını ifade eden katılımcıların zamanla bağlantılı olarak kalabalık-tehlikesiz/tenha-tehlikeli ikiliği üzerinden korkularının şekillendiği görülmektedir.

Katılımcıların gece algılarının yaşadıkları yerin hayat akışına bağlı olarak değişebildiği görülmektedir. Kendi ülkesinde gündüzlerin تنها olduğunu gecelerin ise kalabalık olduğunu belirten bir katılımcı gece değil gündüz saatlerinde dışarda olmaktan huzursuz olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

"Şimdi bile Rusya'ya...bir defa gidiyorum. Bir ay kalıyorum, bir buçuk ay bazen. Ama böyle gündüz. Böyle iş saatleri içinde sokaklar boş oluyor. Şehir daha küçük. Sokakları boş, her yer boş. Ben diyorum ben yalnız gitmeyeyim. İnip taksiye binsem ne bileyim. Akşama her şeyi bırakırım sokak kalabalık olduğu zamana." [K13, Rusya, 38 yaş]

Karanlık etrafta olup bitenin net görülememesine, suç unsurlarının tespit edilememesine, dolayısıyla bir belirsizliğe neden olmaktadır. Nasar (2000)'ın dikkat çektiği gibi çevrenin gizlenme potansiyelini destekleyici şekilde inşası örneğin bir saldırganın saklanabileceği bir ağaç, bir duvar veya karanlık bir noktanın varlığı potansiyel kurbanın güvensizliğini arttırmaktadır (Boomsma ve Steg, 2014). Öte yandan gecenin karanlığının etrafında olan biteni ve kimin olduğunu tam görememeye neden olduğunu, bu durumun yarattığı belirsizliğin de korkutucu olduğunu ifade eden katılımcılar da bulunmaktadır.

"Gündüz tabi ki korkmuyorum geceleri çok geç kalırsam evet. Mesela bir şeyimi çaldırırsam diye korkmuyorum...Tabi ki geceleri çok geç geliyorsam etrafımda kimse yoksa ve karanlıkta tabi ki nerden kim çıkabilir diye biraz endişeleniyorum...Daha ışıık var, karanlık olmayan yerler galiba daha güvende hissediyorum"[K28, Kırgızistan, 31 yaş]

"Karanlık olan yerler beni korkutur, öyle bir yerde yaşamak istemem. Bu buraya da ait olabilir Azerbaycan'da da olabilir. Fark etmiyor. Ülke ayrımcılığı yapmıyorum. İster istemez karanlık insanı korkutan bir şeydir. Özellikle akşam saatinde her an her yerden bir tane biri çıkabilir" [K1, Azerbaycan, 34 yaş]

Kadınlar başkalarının görüş alanından uzak yerlerde yardım alamayacakları düşüncesi ile daha çok korku hissetmektedir (Koskela,1999). Nasar (2000) çevrenin gizlenme potansiyeli yaratma dışında tuzağa düşme özelliğinden de bahsetmektedir. Tuzağa düşmenin sosyal boyutunu insanlarla iletişim yeteneğinin olmayışı, fiziksel boyutunu da çevrede yer alan şeyler nedeniyle kaçamayışı oluşturmaktadır (Boomsma ve Steg, 2014). Katılımcıların daha çok tuzağa düşmenin sosyal boyutunu ön planda tuttuğu görülmektedir. Bir tehlike altında birilerinin bunu görüp yardım edebilmesinin ya da yardım isteyebilmenin önemine vurgu yapan bir katılımcı "Ya karanlık. Karanlık. Kimse görmeyebilir. Sana bir şey yaparlarsa kimse bunu görmeyebilir. Yani duyabilir ama kimse yardım etmeye bilir...Yani insanlar seni görebilirsin. Sen el sallarsın. Eğer sana biri yani senin üzerinde gelirse veya saldırırsa yani."[K14, Ukrayna, 36 yaş] sözleri ile karanlığın yardım almaya engel olabileceğini düşünmektedir. Dolayısıyla gece saatlerinde etrafın تنها oluşu ve korkuların artması ilişkisinde herhangi bir suça maruz kaldığında ya da böyle bir şeye teşebbüs olduğunda yardım alacak kimsenin olmayışı da katılımcıların korkuları arttıran unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

"Bu arada ben akşam dokuzdan sonra dışarı çıkmıyorum genelde. Karanlık olduğu için kampüste o kadar kişi olmadığı için. Biliyorsunuz eğitimimiz online olduğu için...Kampüsün bazı yerleri çok karanlık oluyor. Karanlık ve ıssız. Şehre gidiyorum orda bir korku yok...Çok kişi olunca daha güvenli hissediyorum. Bazı insanlar şahit olabilir. İnsanlar ile çevrili olduğumda daha güvenli hissediyorum." [K35, Sırbistan, 24 yaş]

Fiziksel çevre ve suç korkusu ilişkisinde yetersiz sokak aydınlatması, terk edilmiş binalar, grafiti ve kırılmış camlar fiziksel düzensizlik nedeni olarak görülürken alkol ve uyuşturucu kullanan insanların varlığı da sosyal düzensizlik nedeni olarak sayılmakta ve suç

korkusunu artırıcı bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Ferraro, 1995; Skogan, 1990; McGarrell vd. 1997; Markowitz vd., 2001). Sosyal düzensizliğin olduğu yerde sosyal kontrolün de az olduğu düşüncesi kişilerin risk algılarını arttırmaktadır. Öte yandan alkol kullanımı ve suç işleme arasındaki ilişkiye odaklanan çalışmalar göstermektedir ki, “yabancılar karşı işlenen şiddet suçlarının %53’ünde ve “tanıdıklar” tarafından işlenen şiddet suçlarının %45’inde, fail alkolün etkisi altındadır” (Bromley ve Nelson, 2002). Şiddet suçlarının işlenmesinde alkol kullanımı önemli bir risk faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bromley ve Nelson (2002) yaptığı çalışmada alkol kullanımının zamansal ve mekansal bağlamda suçla ilişkisine odaklanmış ve gece yarısına doğru, alkolle ilişkilendirilen suç ve düzensizliğin pub ve kulüpler etrafında yoğunlaşırken, gece yarısından sonra gece eğlence bölgelerinden ana yollar boyunca yerleşim bölgelerine doğru insanları takip ettiğini bulgulamıştır. Katılımcılardan biri bu bulgulara benzer olarak gece alkol tüketiminin fazla olması nedeniyle gece daha çok korktuğunu "Çünkü geceler böyle sarhoş insanlar olabilir, uyuşturucu kullanan insanlar olabilir sokaklarda. Her şeyi yapabilirler. O yüzden korkuyorum." [K28, Kırgızistan, 31 yaş] sözleri ile bir diğeri ise "Etiyopya da hayat güvenli ama yüz yüze değil. Etiyopya’da kadınlar korkuyor gece içiliyor sürekli. Özellikle bazı şehirlerde. Madde kullanımı olunca orda kadınlar korkuyor." [K31, Etiyopya, 20 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Gece saatlerinde dışarıda olmanın suç korkusu ile ilişkisinin gece sokakta çeşitli madde kullanımı nedeniyle tehlike yaratabilecek insanların var olduğu düşüncesiyle ilgili olduğu görülmektedir.

Katılımcıların gece ve suça maruz kalma ihtimali arasında kurduğu bağlantıların bir diğeri alt nedeninin toplumsal ve kültürel kodlar olduğu görülmektedir. Geceleri yanında kocası olmadan çıkmadığını söyleyen bir katılımcı "gece çıkamam çok korkarım yani çok güvenmiyorum kocasız çıkmıyorum...Gece yalnız çıkmıyorum sadece kocamla çıkıyorum...Yani ayıptır yani. Bir kadın yalnız başına dışarıda çıkması gece ayıptır." [K11, Suriye, 65 yaş] sözlerindeki “ayıp”; gece eski kocasının çocuklarla bile dışarı çıkmasına izin vermediğini söyleyen bir katılımcı "Çünkü korkuyorum akşamdan çıkarken...biraz karanlık olduğunu diyor hava karardığını çocuklarla bile çıkma problemlidir. Sadece o hava karardığında işte şeyler çıkıyormuş dışarıya kötü kadınlar sen çıkamazsın diyor." [K9, Rusya, 44 yaş] sözlerindeki “hava karardığında kötü kadınlar dışarı çıkar”; gece tek başında dışarıda olmaktan korktuğunu söyleyen katılımcı ise "şu saat orada ne işin vardı, çok duyduğumuz şeyler bunlar. İster istemez bilinçaltına yerleşiyor ve insanlar korkuyor bundan" [K8, Norveç, 21 yaş] sözlerindeki “şu saatte orda ne işi vardı” ifadelerinden toplumsal cinsiyete ilişkin

dış dünyadaki uyarıcıların söylemlerinden etkilenerak gece dışarda olma ile suç korkusu arasında bağlantı kurdukları görülmektedir.

3.3.2.4. Takip Edilmek

Takip edilme sonunda bir suçun işlenmesi muhtemel bir durum olarak görülmekte, ısrarlı takip ise bir suç olarak hukuk sisteminde yer almaktadır. Dolayısıyla hem bir suç hem sonu ölümle ya da tecavüzle sonuçlanacak bir korku unsuru olarak ortaya çıkmaktadır. Takibin suç olması için hangi koşulların gerektiği ve hangi durumlarda takibin ısrarlı takip olarak değerlendirileceği tartışmalıdır. Katılımcıların bazıları takip edilme deneyimi yaşadıklarını ve o sırada çok korktuklarını ifade etmiştir. Takip edilme ile ilgili yapılan çalışmalar takip edilmenin tekrarlanması ile korkunun oluştuğunu (Reyns ve Englebrecht, 2012:789) ifade etse de katılımcılar aynı kişi tarafından tekrarlanmayan, sadece bir seferlik olan takip edilme deneyiminden de korktuklarını ifade etmiştir. Bir arabanın kendisini takip ettiğini söyleyen bir katılımcı o anda aklında geçenleri "Mesela araba takip ediyor...Araba takip edince çok korktum. Kaçırabileceklerini, ne biliyim satabileceklerini, öldürebileceklerini, tecavüz edebileceklerini düşündüm." [K34, Rusya, 38 yaş] sözleri ile dile getirmiştir. Bu deneyimi yaşayıp korktuğunu belirten katılımcıların çoğu takip edilmeyi ile "öldürülme", "kaçırılma", "insan ticareti", "taciz", "tecavüz" gibi suçlarla ilişkilendirmiştir. Katılımcılar takip edildiğini anladığındaki korkularını şu şekilde ifade etmiştir:

"Bazen şeyden korkuyorum. Gece geç geliyorsa arkamdan biri takip ediyorsa. Mesela olmuştu birkaç defa dışarıdaydım eve doğru geliyordum, saat çok geçti mesela. Arkamdan biri geliyor tanışabilir miyim diye. Kapıma kadar geliyor ve böyle bir şeyden korkuyorum tabi. Böyle bir şey birkaç defa olmuştu ondan sarhoş ya da sapık adamlar olabilir." [K28, Kırgızistan, 31 yaş]

"Biri takip ediyor diye o gün güvensiz hissettim hem de binaya girerken mesela bakmaya başladım, geliyor mu, arkamda gelmiyor mu diye böyle şeyler... Kaçırmaq aklıma gelmiyor da ...Binaya beraber girince de belki eve de girmeye çalışıp kimse görmeden, yalnız kalmak için...yani cinsellik yapabilir." [K13, Rusya, 38 yaş]

Aynı kişi tarafından ısrarla takip edildiğini anlatan katılımcıların ifadeleri ise şu şekildedir:

"Mesela Eskişehir’de yaşarken birisi bizi takip ediyor ve nereye gittiğimiz kaç saat çıktığımız biliyor her zaman. Sonra bir gün bizimle karşılaştı. Sonra böyle böyle sizi tanıyorum, şöyle yapıyorsunuz, böyle yapıyorsunuz dedi. Çok korktuk. Sonra da Iğdır da yaşarken öyle bir durum yaşadım. Çok korktum. Çünkü ben tek gidiyorum öğleden sonra. Gece değil birisi beni takip etti. Sonra ben çok korkuyorum."[K29, Gana, 27 yaş]

Katılımcıların biri ise takip edilmekten korktuğunu, takip eden kişinin bir şeyini çalabilme ihtimalini düşündüğünü ve bu durumun ülkenin içinde bulunduğu koşullara da bağlı olduğunu ifade etmiştir.

"Arkamdan geldiklerinde ya bir şey yaparsa bana ya hırsızlık yaparsa insan en çok şeyden korkuyor, ülkede huzursuzluk savaş oluyor, her şey çok pahalı oluyor. İhtiyaçlarının çok arttığı zaman. Bir ülkede ne yasak oluyorsa insanlar en çok ondan huzursuz oluyor. Gençtim arkamda gelir bir şey eder, üzerimdeki bir şeyi alır."[K24, Azerbaycan, 44 yaş]

Doğrudan takip edilme deneyimi yaşayan bazı katılımcıların korktukları görülürken bazı katılımcıların ise bu durumu “sıradan”, “normal” olarak görme eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların söylemlerinden yola çıkarak, bu eğilimin nedeni takip edilmeyi sıklıkla yaşamaları ve sonucunda herhangi bir mağduriyet deneyimi yaşamamış olmaları ile açıklanabilir. Katılımcılar herhangi bir şey yaşamamış olma, bu durumla başa çıkabilecek stratejiler geliştirebilme ya da sıklıkla yaşayıp artık önemsememe noktasına gelmeleri nedeniyle takip edilmekten korkmadığını belirtmiştir.

"Mesela Azerbaycan’da dışarı çıkıyordum bana araba duruyordu, bir erkek gelip tanışmak istiyordu. Geldim İstanbul’da da aynı şeyi yaşadım...Kara derililer geldi, araba durdurdu. İstedığınız yere kadar götürüyem dedi. Benim için artık birinin benim arkamdan gelmesi normal...İlk olduğunda çok sinir oldum Azerbaycan da normal giyinmeyi bırakmıştım. Bunlar bana kötü gözle mi bakıyor... O kadar alıştım ki, korkutmuyor."[K24, Azerbaycan, 44 yaş]

"Mesela bu yazdı sanırım. Benim kuzenim geldi. Biz yürüyorduk. Sahilden otele gidecektik. Akşam olmuştu. Ve yanımızda bir araba durdu ve bize laf attılar. Ve biz bakmadık. Yolumuza devam ettik. Kuzenim şok oldu. Şey dedi hani ne bekliyorlar? Arabalarına binmemizi mi? Nasıl böyle bir şey yapabilirler ve ben o kadar normalleştirmişim ki bunu yani bana hiç anormal gelmedi. Yürümeye devam ettim ben. Diyor ki nasıl o kadar sessiz oluyorsun? Babanı arasına bir şey yapsana. Ya bir şey yaparlarsa. Ben şey diyorum. Bir şey yapmazlar ya. Her zamanki şeyler yani. Kornaya basarlar. İki kız yürüyoruz. Sonuç diyor. Şimdi ne var bunda. İki kız yürüyorsa yani falan."[K8, Norveç, 21 yaş]

Bir araçla ya da yaya olarak takip edilmenin katılımcıların sıklıkla karşılaştığı bir durum olduğu görülmekle birlikte, takip edilmenin yarattığı korku çoğunlukla kişisel suçlara neden olabileceği düşüncesi ile şekillenmektedir. Öte yandan sık sık takip edilme deneyimi yaşayan katılımcıların sonunda herhangi bir suça maruz kalmamış olması, artık bu durumu normalleştirerek korku unsuru olarak dikkate almayışını beraberinde getirdiği görülmektedir.

3.3.2.5. Öteki Göçmenler

Göç hareketlerinin artması, tüm sorunların kaynağının göçmenler olarak inşa edilmesi ile “yabancılar” kolektif korkunun öznesi olmaktadır. Güvenlik tehdidi olarak algılanan göçmenlerin çeşitliliği, ev sahibi toplumda kültür ve ırk çeşitliliği yaratmaktadır (Hiçdurmaz, 2023: 327). Dolayısıyla göçmenler hem göç ettiği yerdeki yerli halkla hem de orada bulunan diğer göçmenlerle etkileşim altına girmektedir. Bireylerin etraflarında olup biteni öznel yapılar olarak ele almayarak, mevcut sistem tarafından ortaya konulan bilgi (yani inançlar, teoriler, önermeler ve şemalar) lensinden algıladıkları (Rydgren, 2004:127) görüşü çerçevesinde yerli halkın göçmenleri, göçmenlerin ise hem yerli halkı hem de diğer göçmenleri bu şemalar üzerinden algılaması beklenmektedir. Dolayısıyla bizden olmayan “öteki” ya da “yabancı”ya ilişkin ön bilgi “tehlikeli” olarak şematize edilmişse, bu bilgi en azından ilk aşamada kabul edilerek, yabancı tehlikeli olarak algılanacaktır. Bu durum katılımcıların kendileri de yabancı olmalarına rağmen yaşadıkları şehirde farklı milletlerden yabancıları tehlike unsuru olarak görmesini açıklar niteliktedir. Katılımcıların bazıları farklı uyruklu insanların çevresinde olmasının güvensiz hissettirdiğini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Antalya’ya gelmeden önce güvenlik konusunda çok güven olmayacağını düşünmüştüm. Çünkü burada sadece Türkler değil hem de çok yabancılar var... Onun için güvenlik noktasında tek Türkler olmayabilir hatta yabancılar tarafından da gelebilir. Ve geldiğimde de gerçekten de fikrimi değiştirmedim çok dikkatli yaşıyorum ve nerede yaşayacağım için tek düşündüğüm güvenlik.”[K29, Gana, 27 yaş]

"Ben İstanbul'a gezmek için gitti çok sevdim demem. Çünkü çok kalabalık çok orada yaşamam zor. Ben istemezdim. İstanbul güvenli değil. Çünkü çok kalabalık, çok farklı farklı insanlar var bir sokakta 100 tane farklı uyruklu insan görebiliyorsun. Tabii ki de ben o kadar kalabalık insan sevmem. Antalya'ya daha az ve daha güvenli.”[K20, Ukrayna, 38 yaş]

Azınlıklar ve diğer Üçüncü Dünya halkları “beyaz adamın dünyası” bakışıyla kabul edilemez kültürel farklılık, sapma olarak inşa edilen “öteki”dir. “Biz”in karşısında yer alan

“öteki” güvensizlik unsuru olarak inşa edilmiştir (Van Dijk, 1991:20-21). Katılımcıların görüşlerinin de bu inşaya paralel olduğu görülmekte, özellikle Ortadoğu coğrafyasından gelen yabancılar bir tehdit unsuru olarak görülmektedir. Bu noktada korkulan yabancının her yabancı olmadığı, uyruğunun ne olduğuna önem verildiği (Suriyeli, Afgan vb.) görülmektedir.

Katılımcılardan biri özellikle Suriyelilerden rahatsızlık duyduğunu "Çok fazla uyruktan insan olması iyi olmayabilir. Mesela özellikle Suriyeliler, böyle bir değişik uyruklu insanlardan rahatsızlık hissedebiliriz." [K20, Ukrayna, 38 yaş] sözleri ile ifade ederken diğer bir katılımcı benzer şekilde Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı mahalleye koltuk almak için gittiğini ve orda korktuğunu "Bir mahalle vardı. Araplar yaşıyorlar orada. Suriyelilerin mahallesi. İsmi bilmiyorum. Çok kötü bir mahalleydi farklı insanlar, farklı bakışlar oraya giderken çok korktum..." [K3, İran, 43 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Başka bir katılımcı ise topluluk halinde yürüyüp laf atan Pakistanlılardan korktuğunu "Mesela şu iki sene önce Pakistanlılar. İlk kez hayatımda o zaman korktum mesela. Böyle toplum olarak yürüyordular ve laf atıyorlardı. Yani hayatımda ben öyle bir şey karşılaşmadım, kaç senedir burada yaşıyorum. Orada biraz korkmuştum ilk kez." [K15, Kırgızistan, 40 yaş] sözleri ile ifade etmiştir.

Kişilerin risk algısını arttıran bir unsur olarak katılımcıların söylemlerinde ortaya çıkan yabancı uyruklu insanların daha çok Ortadoğu coğrafyasından gelen insanlar olduğu görülmekte birlikte Afganistan'dan buraya ailesi ile birlikte gelen Afganistanlı bir katılımcının görüşleri dikkat çekicidir. Göç eden eğitim düzeyi düşük, bakış açısı dar, cahil olarak nitelendirdikleri yabancıları korku unsuru olarak gördüğünü "Antalya'ya sadece şey göçmen almıyorlar, kimi ev alıyor. Herkesi almıyorlar. Bir de şey çok önemli benim için. İnsanın ne kadar okuduğu, fikri ama oradakiler ülkeden kaçanlar böyle daha eğitimsiz, bakış açıları kapalı öyle yani. O da bir sıkıntı yaşıyor yani o ortamda yaşayan insanlar için." [K37, Afganistan, 25 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Katılımcı göç edilen coğrafyadan çok göç eden kişinin özelliklerinin önemli olduğu bakış açısını ortaya koymuştur.

Katılımcılar özellikle resmi evrakları olmayan ya da kendi kültürlerinden farklı “değişik uyruklu” olarak nitelendirdikleri kişileri güvenliklerine tehdit olarak algılanmaktadır. Suç işlemleri halinde yasal yollarla ülkede bulunmayan öteki göçmenlerin suç işlemler de ispat edilemeyeceği düşüncesinin de var olduğu bir katılımcının söylemlerinde dikkat çekmektedir.

"Çünkü onların ne evrakları var. Bir suç işlemler hiçbir şey kanıtlayamazsın...Antalya şu an için söylemem güvenli ama şu anda değil. Çok fazla değişik insan var, bende yabancıyım ama Türkiye'yi

bilmeyen gelen çok fazla kişi var, o düşündürüyor insanı. İnsanın giyimine kuşamına bakınca bu adamdan sıkıntı olur mu olmaz mı bilebiliyorsun."[K26, Azerbaycan, 33 yaş]

Katılımcıların düzensiz göçmen olarak nitelendirilebilecek göçmenlere yönelik suç korkusu algısının kitle iletişim araçları vasıtasıyla edindiği bilgiler ışığında olduğu görülmektedir. Van Dijk (1991: 20-21)'a göre medya göçmenleri ve etnik azınlıkları bir tehdit olarak göstererek, "suç, şiddet, çatışma, kabul edilemez kültürel farklılıklar veya diğer sapma biçimleri ile ilişkilendirmektedir." Katılımcıların bu noktada tehdit olarak algıladıkları göçmenlerin erkek olduğu ve cinsel taciz suçu ile bağdaştırıldığı görülmektedir. Öte yandan bu korkunun yabancı düşmanlığı ekseninde, "*medeniyet görmemişler, insanlık görmemişler*" şeklinde yansıtıldığı görülmektedir. Erkek düzensiz göçmenlere karşı duyulan yabancı düşmanlığı ve suç korkusuna yönelik bulgu diğer çalışmalarla (Ocaklı ve Avaner, 2023; Öztürk, 2020; Karasu, 2018) benzer nitelik göstermektedir.

"Çünkü her ülkeden insan var. Her türlü insan var. O yüzden ne kadar alıştık desek de insan çekiniyor tedirgin oluyor...her ülkeden var oturan olması biraz kötü, insanların biraz çok olması, her ülkeden olması. Benim bir de her zaman korkum Suriyeliler. Suriyelileri aldığımızda parklarda çocukların oynaması gereken yerlerde Suriye erkekleri Suriyeliler var. Haberlerde her türlü şeyleri yapıyorlar...Onların yaşam şartları aynı olmuyor. Mesela gece bir yere acilen gidip gelmem gerekiyor. Sokakta bir Suriyeli varsa beni tedirgin eder, illa yanıma birisini almam gerekir. Duyduğum şeyler haberlerde var. Her türlü kadınlara karşı tacizler ya çocuklara karşı her türlü şeyler."[K38, Türkmenistan, 31 yaş]

"Bu işte Suriye'den falan gelen işte hatta bayağı olaylar olmuştu. İstanbul'da sahilde falan bir şeyler olmuştu. Ben de onlardan çok korkuyorum...Genel olarak işte Suriye, Afganistan falan gelenlerden... çok korkuyorum onlardan. Çünkü en basitinden yani TikTok'ta falan da görüyorum. Böyle iğrenç videoları var birçok şeyler. Abaza olduklarını düşünüyorum...Yani çok böyle şeye düşkünler. Kadınlara ama böyle kötü anlamda düşkünler, iğrençler böyle çaktırmadan, video çekmeler mi dersiniz? Bakışlarımı dersiniz. İşte görmemişler. Öncelikle yani şey görmemişler. Medeniyet görmemişler. İnsanlık görmemişler bence."[K8, Norveç, 21 yaş]

Kişilere karşı suçun yanı sıra mala karşı suça maruz kalma ile yabancılık arasında ilişki kuran katılımcılar da mevcuttur. Özellikle dolandırıcılık, dile getirilen mala karşı suç türlerinden en fazlasıdır. Dolandırıcılık yapan kişinin tekrar ülkesine gitmesi ve kendisine

ulaşmanın mümkün olmaması bu durumun başlıca sebeplerinden biridir. Buna ilişkin dolaylı mağduriyet yaşayan bir katılımcısını sözleri şu şekildedir:

"İstanbul da şöyle bir fark vardı. Her milliyetten orda insan var, yaklaşık bütün dünyadan diyebilirim kişiler var. İnsan bir türlü kendini güvende hissetmiyor. Belki dolandırılabilirim öyle konularda...Güven açısından insan güvenmiyor... Çünkü bizim başımıza öyle bir şey gelmişti, amcamın oğluna. Birine güvenip vermişti, o da yabancı ülke olduğu için gitmişti ülkesine. Böyle güven açısından insan güvenmiyor. "[K37, Afganistan, 25 yaş]

Katılımcılardan bazıları kendi kültürlerinden olmayan, farklı, eğitimsiz, Ortadoğu coğrafyasından gelen erkekleri tehlike unsuru olarak görmelerinin yanı sıra aynı zamanda Antalya'ya Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu illerinden göç eden erkekleri de aynı kategoride görme eğilimindedirler. Katılımcılardan biri İstanbul ile Antalya'ya göç eden insanların profillerini karşılaştırmış, Antalya'ya gelen yerli göçmenlerin daha nitelikli olduğunu, İstanbul'a göç eden yerli göçmenlerin ise eğitimsiz, bilinçsiz olduğunu dile getirmiştir.

"Orda (İstanbul) hem iş için geliyorlar hem oturan insanlarda daha çok farklı. Buraya (Antalya) da iş için geliyor Türkler turizm de çalışmak için daha çok. Ama orada (İstanbul) da daha çok farklı insanlar, Doğudan da geliyorlar. Böyle o kadar bilinç yok ve çoğu insan okul bile bitirmemiş. Böyle insanlar (bilinçli, okumuş) burada daha iyi oluyor. Daha kaliteli gibi daha nitelikli o yüzden."[G13, Rusya, 38 yaş]

Doğu Anadolu'dan göç eden yerli göçmenlere ilişkin bu bakış açısı başka bir katılımcıda [K35, Sırbistan, 24 yaş] daha mevcuttur. Görüşmemiz esnasında bu konuya değinmemiş, ancak daha sonra yolda bir şey söyleyeceğim ama çekiniyorum diyerek deprem felaketi dolayısıyla doğu illerinden Antalya'ya gelen kişiler nedeniyle korkularının arttığını ifade etmiş, gelenlerin arasına Suriyelilerin karışmış olabileceğini ya da Suriyeliler gibi olabileceğini düşündüğünü söylemiştir. Özellikle arkadaşlarından kadınlara karşı tutamlarını duyduğunu, bu nedenle tehlikeli olabileceklerini düşündüğünü ifade etmiştir.

Ortadoğu'dan gelen göçmenlerin ya da Türkiye'nin Doğu bölgelerinden gelen yerli göçmenlerin daha muhafazakar, daha cahil, daha şiddete meyilli olarak resmedildiği görülmekte Batı'nın Doğu hakkındaki fikri suç korkusu bağlamında da yerini almakta, Batılı/Doğulu ikiliği ile ötekinin korku unsuru olarak inşası gerçekleşmektedir.

3.3.3. Mağduriyet Deneyimine İlişkin Bulgular

Bireylerin bizzat kendilerinin yaşadıkları ve/ya çevrelerinden ya da kitle iletişim araçları yoluyla duydukları suç mağduriyeti deneyimlerinin suç korkuları üzerinde etkisi pek çok çalışmanın cevabını aradığı bir sorudur. Suç korkusunun temeli bireylerin bir suça maruz kalmaları olmakla birlikte suç hem doğrudan maruz kalanı hem de bu mağduriyet hakkında çeşitli yollardan bilgi sahibi olan çok fazla sayıda insanı etkilemektedir (Skogan ve Maxfield, 1981:11). Bu kısımda katılımcılara “daha önce doğrudan ya da dolaylı olarak suç mağduriyet deneyimlerinin olup olmadığı” sorularak, bu deneyimin varlığının/yokluğunun suç korkularına etkisi anlaşılmaya çalışılmıştır.

3.3.3.1. Doğrudan Mağduriyet Deneyimine İlişkin Bulgular

Katılımcıların doğrudan mağduriyet deneyimine ilişkin bulgular incelenirken kişilere karşı mağduriyet deneyimleri ile mal varlıklarına karşı mağduriyet deneyimleri ayrı ayrı ele alınmıştır. Doğrudan mağduriyet deneyiminin kişilerin korkularını arttıracak yönündeki literatür tartışmalıdır. Bu durumun temelinde çoğu kişinin bir suça maruz kalmaktan korkmasının aslında gerçek mağduriyet riskleriyle ilgisiz olması ve suç korkusunu belirleyen ana unsurun kişinin algılarının olması yatmaktadır (Collins, 2016). Winkel’e (1998:474) göre bireyin yaşadığı bir mağduriyet deneyimi sonucunda korkularının ne şekilde etkileneceğini belirleyen iki bileşen bulunmaktadır. Kişinin yeniden mağdur olma riskine ilişkin yapacağı öznel değerlendirme ve yaşadığı mağduriyetin sonuçlarına dahil edilen bilişsel süreç sonucuna yer alan aktif mücadele şeklindedir. Aktif mücadele, suça duyulan korku tepkisinin ortaya çıkmamasını sağlayabilmektedir. Bir suçun mağduru olan bireyler, olmayanlara göre bir suça maruz kalma endişesini yoğun ve sürekli olarak yaşayabilmekte iken aksine yaşadığı mağduriyetten korku ekseninde etkilenmeyen bireyler de olabilmektedir.

Smith ve Hill (1991:332) bireylerin ister kişilere yönelik bir suça maruz kalsın isterse mala yönelik suça maruz kalsın her ikisinde de yaşadığı mağduriyet nedeniyle hassaslaşacağını, bu durumun doğrudan savunmasızlık algısını dolaylı olarak da suç korkusunu arttıracak savunmaktadır. Öte yandan mağduriyet deneyimi yaşayan bireylerin korkularında kişilere yönelik suçlar ve bu suçların ortaya çıkaracağı sonuçların ciddiyetinin ön plana çıktığı görülmektedir. Mala yönelik suçlarda ise hem maddi kayıplar hem de mala yönelik suç ile başlayan bir suçun kişilere yönelik suçları da doğurabileceği ile kurulan ilişki ön plana çıkmaktadır. Bu noktada Warr (1984)’ın “mağduriyetin sonuçlarının ciddiyetinin algılanan risk

seviyesini etkilediği”ni içeren risk algısı değerlendirmesi akla gelmektedir. Katılımcıların hem kişilere karşı hem mala karşı suça maruz kaldığı görülmektedir. Katılımcılardan biri dolandırıcılık, hırsızlık ve çalıştırılarak maaşın ödenmemesi gibi durumları “küçük şeyler” olarak nitelendirerek çok önemli görmemiş, tecavüz gibi suçları “ciddi şey” olarak nitelendirmiştir.

"Şirkette çalışırken benim 1 aylık maaşımı vermediler. Paramı çaldırdım, ablamın evine hırsız girdi çok parasını çaldılar. Böyle etrafımızda böyle şeyler çok oldu. Ama tecavüz gibi ciddi şeyler olmadı ama dolandırıcılık gibi küçük şeyler her zaman oluyor." [K28, Kırgızistan, 31 yaş]

Katılımcılarından bazıları şiddet, taciz gibi kişilere yönelik suçların doğrudan mağduru olduklarını ifade etmiştir. Doğrudan mağduriyet deneyimi yaşayan bir katılımcı başkasının yaşadığı mağduriyeti bilmekle kendisinin mağdur olması arasında büyük fark olduğunu; "İnsan kim yaşıdıysa o durumlardan etkileniyorsun. Haberlerde olsa aa çok kötü olmuş, aa çok korkunç olmuş diyebilirsin ama yaşamadığın sürece gerçekten onu sürekli düşünmezsin." [K10, Kazakistan, 24 yaş] sözleri ile dile getirmiştir.

Mağduriyet deneyimi yaşayan katılımcıların daha çok korkularının arttığı, bir suça maruz kalınca “yeniden suça maruz kalır mıyım?” düşüncesinin oluştuğu ve kişiyi bir daha mağdur olmamak için çeşitli önlemler almaya sevk ettiği görülmektedir.

"Bir komşum eziyet etti. Giriş katta yaşıyorum. Bahçeden eve giriş yapabiliyorum. Bir gün ben evde değilken kargo gelmiş. Üstünde telefonumda yazıyordu, oradan almış. Kargoyu alıp akşam gelmiş bir de köpek var evde. Eve zorla girmeye çalıştı, zorla eve girdi. O da yalnız yaşıyor, içkiliydi. Eve girip eziyet etti, çok kötü sözler söyledi, sözlü taciz etti. Ben çok korktum. Benimle ol, ben sana para veririm falan dedi... Aslında pazarda da çalıştığım için böyle erkeklerle çok karşılaştım. Evime gelmek istediler, konum at istediler, numaramı istediler... Bu yüzden korkularım var." [K32, İran, 53 yaş]

"Ben bir keresinde çok korkmuştum. Okuldaydım kaç yaşındaydım hiç aklımda değil. Arkamca bir asker geliyordu. Arkamca geldi geldi. O zaman Azerbaycan'daydım. Tam böyle geldi geldi. Ben apartmana gireceğim, arkadan geldi buraya bir tokat vurdu (kalçalarını gösteriyor) gitti. Çok korkmuştum o zaman. Ondan o benim aklımda kalmıştı. Ben orda geceler dışarı çıkmak istemiyordum. Ben düşünüyorum bir yerde bir şeye maruz kalınca daha çok korkuyorsun. Bir şey olmazsa korkmuyorsun. Onu anlamıyorsun." [K24, Azerbaycan, 44 yaş]

Şahıslarına yönelik bir suçun mağduru olan katılımcılardan bazılarının mağduriyetinin kaynağı tanımadık bir erkek iken bazılarının ise yakın partnerleri olduğu görülmüştür. Türk vatandaşı ile evli olduğu 12 yıl boyunca şiddetin farklı birçok türüne maruz kalan katılımcı, şu anda boşanma aşamasında olduğu kocasından hala korktuğunu ifade etmiştir.

"Kocam kapıyı kırdı. Kapının kilidini değiştirdi... Ondan sonra içeriye bırakmadı. Tüm evraklarımı aldı...Pasaport hepsini tekrar çıkarttı... Şiddet, ekonomik şiddet, duygusal şiddet, darp. Bunların hepsi vardı, onda sonra zorla tutmak. Yani zorla çıkmayacaksın, gelmeyeceksin. Arkadaşın olmayacak. Türkçe öğrenmeyeceksin. Ben ne dersem o olacak... Ondan sonra ve aynı zamanda çocukların gözü önünde. Ve hatta büyük oğlum da müdahil oluyor duruma...Korkuyorum hala." [K9, Rusya, 44 yaş]

Benzer şekilde Türk vatandaşı erkek arkadaşı tarafından hem psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kalan diğer bir katılımcı daha önce bir erkek şiddetine maruz kalmadığını, bir erkek olarak babasından şiddet görmediğini dolayısıyla insanların kendisine zarar verebileceğini düşünmediğini ifade etmiş, ancak yaşanan bu deneyimden sonra kimseye güvenemeyeceğini düşünmeye başladığını ifade etmiştir.

"Erkek arkadaşım evimi bastı falan. Ayrılmıştık, istemedim onu. Evime zorla girdi. İşte sesini yükseltti, telefonumu aldı gibi. Yani bayağı psikolojik ve fiziksel şiddete uğradım. Hatta bunun için işte dava falan açtım. Daha yeni yaşandı bunlar...bu olaydan önce hani çevremdeki insanların bana zarar verebileceğini düşünmezdim. Zaten babam asla bir kere bile bana elini kaldırmamış, sesini yükseltmemiş biri...Ben eğer erkek arkadaşımı tanımadıysam kimseyi tanıyamam gibi düşündüm. [K8, Norveç, 21 yaş]

Öte yandan yakın partner şiddetinin her ülkede ya da toplumda suç olarak tanımlanmadığı ya da kadınların yakın partner şiddetini suç olarak görmeyebileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Nitekim katılımcılardan birisi; "herhangi bir suça maruz kaldınız mı?" sorusuna hayır yanıtını vermiş ancak görüşmenin ilerleyen aşamalarında ailesi ve eşi ile ilgili bir durumu anlatırken eş şiddetine maruz kaldığını "eşimden şiddet yaşadım evlendikten sonra değişti." [K4, Suriye, 31 yaş] sözleri ile ifade etmiştir.

Katılımcıların mala karşı suçların da mağduru oldukları görülmektedir. Katılımcıların bazıları hırsızlığa maruz kaldığını ifade ederken bazıları iş yerinde çalıştırılıp ücret alamadığını "Bir hafta çalıştım...Haftalık ödeyeceğim dedi, paranızı bir hafta geçti. 800 civarı para vermesi gerekiyordu vermedi 300 bana verdi... 2. haftada aynı şey oldu...Ben de eşyalarımı topladım... Şikayet edeceğim seni dedi, deport edeceğim seni dedi." [K2, İran, 39 yaş], bir diğeri

dolandırıcılığa maruz kaldığını "Evraak işlerinde paramı aldılar. Hep evrak işlerimden yalan dolan oldu, paramı aldılar, yapmadılar." [K25, Azerbaycan, 44 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Savaştan kaçarak Türkiye'ye gelen bir katılımcı kendi ülkesinde savaş sırasında eşyalarının çalındığını "Suriye'deyken savaş günlerinde saldırdılar ve her şeylilerimizi çaldılar. Telefonları, bilgisayarları falan hepsi çaldılar." [K7, Suriye, 27 yaş] sözleri ile ifade etmiştir.

Mala karşı işlenen suçlar bağlamında mağduriyet deneyimi yaşayanlardan bazıları bu deneyimleri nedeniyle hırsızlıktan korktuğunu ifade etmiştir.

"Burada hiçbir şeyim çalınmadı. Kazakistan'da 7 tane telefonum çalındı. Bir kere cebime telefonunu koydum, çocuktum daha yine otobüs doluydu otobüs...Kot pantolonum cebinde ama elimle tutuyordum. Ama otobüs fren yaptı. O anda cebimden çıkarıldığını hissediyorum. Hatta onu gördüm kel adamdı. Başka bir kadının çantasından da aldı, sonra kaçtı...Hiçbir şey yapamadım. O yüzden şu anda hırsızlıktan korkuyorum." [K10, Kazakistan, 24 yaş]

"En son benim motorumu çaldılar, bulunmadı görüntü falan da vardı...Eskiden ben hiç korkmuyordum evde tek kalmaktan hırsızlıktan sonra tek kalırım yine ama işte hırsızlık olur mu, akşam mesela uyurken yani 2 ay oldu olay. Ben girişte oturuyorum, mesela akşam ses gelince eşime söylüyorum ki kapattın mı balkonu...İki tane kapı var, sürekli onu kontrol ediyorum. Akşamları özellikle eşyalarımı gitmesinden korkuyorum ama bana bir şey yapacağından da korkuyorum aslında ama çok düşünmüyorum." [K2, İran, 39 yaş]

Yaşanılan olumsuz deneyimler sonucunda katılımcıların olayın yaşandığı mekanı, olayın failini vb. andıracak genellemelerle çıkarımlar yaptığı görülmektedir. Katılımcılardan biri eve gelen özel ders öğretmeninin evinde hırsızlık yapması nedeniyle öğretmenlere karşı güveninin kalmadığını "Oğlumun öğretmeni bizim evden hırsızlık yaptı ve bu durum benim oğlumun psikolojisini çok kötü etkiledi. Çünkü direkt çocuğumu kullandı bu konuda. Çocuk evdeyken geldi aldı gitti... Bir de öğretmen olması öğretmenlere karşı olan bütün güvenini öldürdü." [K27, Azerbaycan, 41 yaş] sözleri ile ortaya konmuştur. Katılımcıların söylemleri korkunun öğrenilen yönü göz önüne alındığında uyarıcı genellemesi kuramına gönderme yapmaktadır. Bireyler geçmişte yaşadıkları olumsuz durumlarla koşullu uyarıcıları ilişkilendirmekte ve benzer uyarıcılarla karşılaşıldığında tekrar o olumsuz durumların yaşattığı duyguları yaşayabilmektedir (Bayrakdar, 2018:243). Katılımcılardan biri kendi ülkesinde tecavüzle sonuçlanması muhtemel bir mağduriyet deneyimini engelleyebilmiş, bu durumun

korkularını arttırmadığını ancak olayın yaşandığı asansörü çağrıştıran dar, yüz yüze olunan yerlerde kendini huzursuz hissettiğini belirtmiştir.

"İran da bir kez benim annem hasta oldu hastaneye gitti, yoğun bakımda kaldı. Ben işte yanlış asansöre binmişim...Bir kişi gördüm orda dedim ki yoğun bakıma gideceğim, asansör yanlış mı geldi dedim... İstersen ben gösteriyim sana dedi. Tamam dedim tamam derken aklıma bir şey geldi. Bu bana şüpheli geldi erkekti tabi ki...Lambalar kapandı eldiven de bu beyaz eldivenler var ya ondan. Bir anda elini benim yüzüme koydu. Ağzımı kapattı. Nefes alamıyorum. O zaman gördü ki ben nefes alamıyorum dedim ki ne istiyorsun. Birlikte olalım dedi. Tamam dedim. Sonra dedim ki benim annem yoğun bakımda gidiyim annemi göreyim, bunları onun yanına koyayım sonra. O da tamam dedi. Numarasını ver dedim. Bıraktı numarasını. Asansöre bindim geldim. Anneme eşyalarını bıraktım. Ve hastane reisine gittim...Şu anda korkmuyorum ama çok yüz yüze olunan yerler, dar yerlerden geçmeyi sevmiyorum."[K2, İran, 39 yaş]

Suç mağduriyeti maddi ve manevi kayıpları beraberinde getirmekte, birey bu mağduriyetin sonunda güvensizlik ve sürekli endişe hali hissedebilmekte ayrıca sosyal hayatını yeniden düzene sokmakta ve insanlara güvenmekte zorluklar yaşayabilmektedir. Kimi zaman olumsuz durumun yarattığı sonuçlarla tek başına baş edemeyen kişiler, profesyonel desteğe ihtiyaç duyabilmektedir. Cinsel şiddete maruz kaldığını söyleyen üç katılımcı bu olayın etkilerinden kurtulmak için profesyonel yardım aldığını ifade etmiştir. Erkek arkadaşının şiddetine maruz kalan katılımcılardan biri psikolog yardımı ile korkularının azaldığını "Korktum ama dediğim gibi psikoloğa gidiyorum. Biraz azalıyor yani. [K8, Norveç, 21 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Küçük yaşta tanımadığı birinin tecavüz saldırısına uğradığını ifade eden başka bir katılımcı, bu olayın detaylarını konuşmak istememiş, psikolog yardımı ile bu olayı atlatabildiğini şu şekilde ifade etmiştir.

"Yani kaldım ama onu bahsetmek istemiyorum...Yani tecavüz, saldırı diyebilirim...Kesinlikle etkilendim. Çünkü zaten yaş daha küçüktüm. O yüzden psikolojik daha böyle olgun olmadığı için tabii ki etkileniyor...Atlattım çok şükür. Yani psikolojik yardıma başvurdum. Yani ben atlatabildim...Yabancı biriydi."[K14, Ukrayna, 36 yaş]

Yaşadığı mağduriyet sonrası bu mağduriyetin etkilerinden kurtulmanın uzun bir süreç aldığını söyleyen başka bir katılımcı, yaşadığı olay nedeniyle panik atak yaşadığını, uzun süren ilaç ve tedavilerle etkisinden kurtulmaya çalışırken tekrar mağduriyet yaşamamak için de farklı şeyler denediğini şu şekilde ifade etmiştir:

"Hangi birini anlatacağım Almanya'da da yaşadım burada yaşadım... Taciz, şiddet hepsini gördüm. Yani Almanya'da da gördüm orda da gördüm burada da gördüm... Daha önce yaşadım bunu yaşamak insana panik atak yaşıyor. Bununla yaşamak zorunda kalıyorsunuz. Sonra ilaçlar alıyorsunuz, tedaviler alıyorsunuz, tekrar yaşamamak için başka başka şeyler yapıyorsunuz... (K36, Almanya, 41 yaş)

Suç korkusunun daha önceki mağduriyet deneyimiyle ilişkili olarak arttığını savunan görüşlerin aksine Agnew (1985) mağduriyet ile suç korkusu arasındaki ilişkinin zayıf olduğunu savunmakta, mağduriyetin etkisine bireyin inançlarının aracılık ettiğini öne sürerek, mağdurların mağduriyetlerinin zararlı olmadığına kendilerini ikna etmek için çeşitli teknikler kullanmaya başvurduklarını ifade etmektedir. Suça maruz kalan bazı katılımcılar, yaşadıklarından sonra korku düzeylerinin arttırıp artmadığı ile ilgili bir geri dönüt vermemiş ancak bu deneyimin kendilerini korumayı öğrettiği, nasıl önlem alacağı ile ilgili yollar geliştirmesinde yol gösterici olduğunu belirtmiştir.

"Bir yabancı erkek vardı, ben çalışma istedim. İngilizce öğretmenlik yapmak istedim. O da öğretmenlik yapıyor. O dedi sen istersen çaya buluşalım, çalışabilirsin dedi... Ben rahatsız oldum kadın olduğum için... Yani ben iş istedim o işten başka şey düşündü. İş verebilirim ama sen başka bir şey verebilirsin. Beni başka bir amaç için kullanmak istedi. Ben bir kızım ve bu amaçla kullanmak istiyor. Cinsel istismar gibi, seks için... Bu tür durumlardan dolayı kendimi korumam gerekti ve kızılığımı korudum. Korumak zorunda kaldım... Fırsat vermeyerek bazı şeylere kendimi koruyorum. Genel olarak kendi korumayı öğrendim. "[K31, Etiyopya, 20 yaş]

Doğrudan mağduriyet deneyimi yaşamış bireylerin güvensizlik hissedeceği ve daha çok korkacağı yönündeki görüş "*doğrudan mağduriyet varsa suç korkusu yüksektir*" şekilde formüle edilmiştir. Bu formülün her iki tarafını da tersine çevirip tekrar dizayn ettiğimizde; doğrudan mağduriyet yoksa suç korkusu düşüktür şeklini almaktadır. Katılımcıların bazıları bu tersine çevrilmiş formüle paralel yanıtlar vermiş ve suç mağduriyeti yaşamadığı için kendilerini güvende hissettiklerini "Biz güvenli hissediyoruz çünkü hiçbir şey başımıza gelmedi ya da bir olay başımıza gelmedi." [K37, Afganistan, 25 yaş], "Bugüne kadar o güne kadar bir şey yaşamadığım için güvende hissediyorum kendimi." [K33, Kırgızistan, 34 yaş], " O öyle bir şeyim olmadığı için öyle bir kaygımda yok." [K27, Azerbaycan, 41 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Katılımcıların bir kısmının daha önce mağduriyet deneyimlerinin olmayışı ile suç mağduru olmaktan korkmamaları arasında pozitif yönlü ilişki kurduğu görülmektedir.

3.3.3.2. Dolaylı Mağduriyet Deneyimine İlişkin Bulgular

Bireyler kitle iletişim kanalları yoluyla ya da eş, dost, komşu vb. yakın çevre vasıtasıyla diğer bireylerin yaşadığı deneyimler hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Edinilen bu bilgileri bazen kişiler işleyerek kendi hayatıyla ilişkilendirmekte, bazen onların karakterleri ile özdeşim kurmakta bazen de bu bilgileri görmezden gelmektedir. Suç korkusuna yönelik yapılan araştırmalar, bireylerin dolaylı olarak maruz kaldığı suç mağduriyeti ile ilgili aldıkları bilgilerin, onların korkularına etkisini araştırmıştır. Rader vd. (2007)'e göre dolaylı olarak mağduriyet (örneğin, bir aile üyesi, arkadaş, komşu veya topluluk üyesinin mağdur olması) doğrudan mağduriyetten daha önemlidir ve bu durum suç korkusu üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Dolaylı mağduriyet deneyiminin katılımcıların suç korkuları üzerindeki etkisinin anlamlandırılmasına çalışılmıştır. Katılımcıların hem kitle iletişim araçlarından hem de çevrelerinden sık sık suça ilişkin bilgi akışına maruz kaldıkları görülmüştür. Bu kısımda doğrudan mağduriyetin suç korkusuna ilişkin etkisi; kitle iletişim araçları vasıtasıyla ve yakın çevre vasıtasıyla alınanlar olmak üzere iki kısımda ele alınmıştır.

3.3.3.2.1. Kitle İletişim Araçları Vasıtasıyla Oluşan Suç Korkusu

Suç korkusu sadece kişisel deneyimlerin değil aynı zamanda başkalarının deneyimlerinin de bir sonucu olarak ortaya çıkmakta, çeşitli bilgi 'kanalları' vasıtasıyla başkalarının deneyimleri ekseninde aktarılmaktadır. Bu bilgi kanalların başında medya yer almaktadır ve suç korkusunu şekillendirmede önemli rol oynamaktadır (Tseloni ve Zarafonitou, 2008). Medyanın bilgilendirici yönü ve bu bilgilendirmelerde yer verilen gündemin suça ilgili içeriklerden oluştuğu düşünüldüğünde, kullanıcıların bu içerikleri nasıl algıladıkları, nasıl yorumladıkları ve bu durumun suç korkusuna etkisi önemlidir. Toplumun gündeminde yer alan konular farklı anlam ve farkındalık seviyelerinde işlenerek bireylerin gündemlerinde de yer alabilmektedir (Silva ve Guedes, 2022). Katılımcıların çoğu gündemi haberler yoluyla takip etmekte ve haberlerde yer alan kötü haberlerden etkilendiklerini "Haberleri duyunca daha çok beni etkiliyor daha çok korkuyorum ve ne diyeceğimi de bilmiyorum." [K29, Gana, 27 yaş], "Suriye'de işte bazıları tutup kesiyorlardı haberlerden duydum... Yani o zamandan ta bu zamana korkuyorum onun için yani." [K12, Suriye, 55 yaş], "duyduğumuz haberler falan daha çok yoğun olduğu için insan da olur olmaz bir kokuda oluşuyor..." [K30, İran, 26 yaş] sözleri ile ifade etmiştir.

Suçla ilişkin mağduriyet haberlerine maruz kalmanın kişilerin korku düzeyini arttıracak "ne kadar haberlere maruz kalırsa insan o kadar az korkar [K37, Afganistan, 25 yaş]" sözleri ile ortaya konulmuştur. Katılımcılar suçla ilişkin haberlerin kişinin kendi korkularını da fark ettirme yönüne dikkat çekmiş ve o haberde görerek suç ile ilişkilendirdiği bir şeyle karşılaştığında; "aynı şeyi yaşar mıyım?" diye düşündürme etkisinden bahsedilmiştir.

"şeyden korkuyorum. Haberleri okuyayım, haber etkiliyor ya o anda etkiledim. O anda korkularını fark ediyorsun ya. Mesela sen hiç haber okumadın. Sen sakince o karanlık yoldan geçersin, hiçbir şey düşünmeden. Ama haberleri okuduğun bir şeyle karşılaştığını bir şey gördün. O zaman sen o gördüklerini düşüneceksin"[K10, Kazakistan, 24 yaş]

"Birisi bir şey yapabilir her bayanın içinde korku var. Haberleri izliyorum. Her gün bir şey oluyor. Biz düşünüyoruz, otobüse binince bir şeyler geliyor aklımıza. Belki terör saldırı belki Piskopat...Türkiye’de 2014’te otobüste tecavüz olunca aklıma geliyor bu ihtimal her zaman var...Haberleri izliyorum kitapları okuyorum bir şeyler oluyor sen düşünüyorsun sana da böyle şeyler olabilir... Ben her zaman bekliyorum tedirgin bir insanım bir şey olacakmış gibi bekliyorum."[K17, Rusya, 37 yaş]

"2016 mı 2018 mi İstanbul’da otobüste tek bayan kaldı, otobüste tecavüze uğradı...Hani bir genç göbek açık giyebilir. Demek değil hani ben o kıza saldırmam gerekiyor ya da o kız bana saldıracak öyle bir şey yok. Onun için ondan korkuyoruz. Duydukça da beynimiz daha kalıplaşıyor bu konuda."[K16, Moldova, 39 yaş]

Katılımcıların kitle iletişim araçları vasıtasıyla aldığı suçla ilişkin bilgilerden sadece kişilere yönelik suçlara değindiği, mülke karşı suçlara ilişkin herhangi bir ifade kullanmadığı görülmektedir. Bu durum Ferraro (1995)’in "gölge hipotezi"ni akıllara getirmektedir. Bu hipotez kadınlar için her zaman cinsel mağduriyet riskinin var olduğu ve bu riskin gölgesinde kadınların korkularının şekillendiği fikrine dayanmaktadır. Katılımcılardan biri korkularının haberlerde yer alan kadına şiddet içeriklerine maruz kalarak ortaya çıktığını ifade etmiştir.

"Kendimi burada tamamen güvende hissetmiyorum. Ve o korkular birkaç önce ortaya çıktılar...Tam Antalya’ya geldiğimde çok kadın öldürme vardı. İki hafta içinde birkaç kadın tecavüzü olduğu için o zaman korkmaya başladım...Ondan sonra yaşayarak ve farklı haberlere ulaşarak daha dikkat etmeye başladım...Başka insanların hayatlarına bakarak o korkular ortaya çıktı ve kendimi korumak için bu tarz şeylere dikkat ediyorum...Daha çok korkular belki haberlerden geliyor. [K35, Sırbistan, 24 yaş]

Kitle iletişim araçları vasıtasıyla kadınlara cinsel mağduriyet riskinin sürekli hatırlatılmasının yansımalarından biri de suçun faili erkeğin, korku unsuru haline dönüşmesidir. Çünkü medya da kadınlar genel olarak mağdur, kurban olarak tasvir edilmektedir. Televizyonda sürekli kadına yönelik şiddet, aile içi şiddet içeriklerine sık sık maruz kaldığını söyleyen bir katılımcı, bu durumun insanı düşünmeye ve korkmaya sevk ettiğini "Sürekli bunu duyuyoruz. Yani televizyonlardan duyuyorsun ve o insanları görünce yani kadınları, eşleri boşanınca mesela öldürüyor. Vesaire. O insanı korkutuyor ister istemez düşündürüyor yani düşünüyorsun bunu." [K15, Kırgızistan, 40 yaş] sözleri ile ifade etmiştir.

Hem geleneksel medya hem sosyal medya araçlarında yer alan “erkek şiddeti”, “kadın öldürme”, “kadın tecavüzü”, “karısını sobada yakma” gibi içerikler, mağdurla aynı cinsiyete mensup izleyicilerin korkusunu bu benzerlikten dolayı daha da artırmaktadır (Chiricos vd., 1997). Kimi zaman bu erkek yabancı bir erkekken, kimi zaman belli bir topluluk mensubu erkek olabilmekte kimi zaman ise eş, baba, erkek arkadaş gibi tanıdık bir erkek olabilmektedir.

"Genel olarak işte Suriye, Afganistan falan gelenlerden... Çok korkuyorum onlardan. Çünkü en basitinden yani TikTok'ta falan da görüyorum. Böyle iğrenç videoları var birçok şeyler. Abaza olduklarını düşünüyorum...Yani çok böyle şeye düşkünler. Kadınlara ama böyle kötü anlamda düşkünler, iğrençler böyle çaktırmadan video çekmeler mi dersiniz? Bakışlarım dersiniz. İşte görmemişler." [K8, Norveç, 21 yaş]

"Çok dinledim, gördüğümde. Bir ara çok korkuyordum. Baktım o korku bana da zarar veriyor. Habire dışarı çıkınca da korkuyorsun...Artık düşünmemeye başladım. Bir ara izlediğim sınırdan Afganlar izinsiz giriyorlar. O beni çok korkuttu. Değişik tipli biri gördüğümde yolda kendimi kasıyordum. Çocuğumu kendime taraf çekiyordum ki bir şey yaparlar... Televizyondan gördüm mesela karısını ya da çocuğunu sobada yakıyor, kesiyor bir bacağını bir kolunu bir başını, bu değişik değişik şeyleri. Azerbaycan da görmedim ya da ben o zaman böyleydim (ellerini iki gözlerinin yanına kapatıyor). Bakış açım farklıydı. Bunları gördükçe korkum arttı." [K26, Azerbaycan, 33 yaş]

Bir kadın olarak katılımcılar medya araçları aracılığıyla başka bir hemcinsinin suça maruz kaldığına ilişkin bilgi aldığı anda onunla empati kurmakta, onun yaşadıklarını bende yaşar mıyım diyerek korkmakta, yaşarsa karşı koyamayacağını düşünerek daha çok korkmakta ve bazen mağduriyet yaşamamak için sosyal izolasyona kadar varabilecek önlemler almaktadır. Medya insanların hangi konuları dikkate alması gerektiği ve olayların nasıl tanımlanacağı konusunda belirleyici role sahiptir (Gomes vd.,2022:8). Bu nedenle suça ilişkin mağduriyet

haberlerinin nasıl aktarıldığı, kimlerin risk altında olduğundan suça maruz kalmaya hangi davranışların neden olabileceğine kadar geniş bir etki alanına sahiptir. Bu noktada medyanın korku ve güvensizlik yaratarak sosyal kontrol aracı olarak hizmet ettiği (Chiricos vd., 1997), toplumsal cinsiyet rollerinin içselleştirilip sürdürülmesine aracılık ettiği söylenebilir. Dolayısıyla medyanın ataerkil toplum yapısında erkek gücünü pekiştirerek kadının kontrol altına almasına etki eden yönü olduğu iddia edilebilir. Çünkü bir güç aracı olan medya toplumsal güç yapılarının üretiminde özerk rol oynamaktadır (Uçar İlbuğa ve Sepetçi, 2010:32).

"Haberlerde falan da görüyoruz yani dışarı çıkma korkusu her türlü oluyor. Onları gördükçe korkum artıyor...Haberlerde de çok duyduğumuza göre çok korkuyoruz. Kendimize savunabileceğimiz mi, her şey olabilir, kendimize değil başka birisine bir şey yapıldığında ona şahit olmak da korkutuyor insanı...En iyisi çıkmasam mı dışarıya dediğim zamanlar oluyor... Biz haberlerde görüyoruz daha da çok korku basıyor bizi...Benim bir de her zaman korkum Suriyeliler...Suriye erkekleri...haberlerde her türlü şeyleri yapıyorlar." [K38, Türkmenistan, 31 yaş]

"Haberlerde duymuştum mesela kadınla arkadaş olup eve götürüp öldürmüştü. Öyle konular insanı çok korkutuyor. Mesela sokakta bir kadın yürümüşü, bir erkek bıçakla ona zarar vermişti. Hatta yürürken etrafa bakıyoruz daha düzgün yürüelim daha dikkatli olalım diye...Türkiye’de özellikle kadınların başına gelenleri çok duyuyoruz haberlerden... İnsan şey hissediyor kendini acaba bu olaylar benim başıma da gelebilir bir gün..."[K37, Afganistan, 25 yaş]

Kitle iletişim araçlarında yer alan suç haberleri yalnızca mağdurlar, failer ve suçun şekli ile ilgili bilgi vermemekte aynı zamanda suçun yaşandığı yer ile ilgili de bilgi vermektedir. Dolayısıyla bireyler haberler vasıtasıyla yaşadığı çevrenin güvenli olup olmadığına ilişkin duyduklarından çıkarım yapmaktadır. Kişilerin yaşadığı yerle ilgili olan yerel haberler, diğer yerlerdeki suç haberlerine göre daha büyük risk algısı üreterek suç korkusunu artırmaktadır (Silva ve Guedes, 2022). Bir yerde sık sık suç işlendiğinin gösterilmesi bazı katılımcılarda o yerin güvensiz olduğu algısını oluşturmaktadır.

"Yani biraz yani ülkeden dolayı çünkü. Mesela ben Norveç gazetesinin orta haberlerini de çok sık takip ediyorum. Annem sürekli takip eder. Ya ben orada hiç şey görmedim. Canın sıkılınca birini öldüren veya bu kadar kadın şiddeti veya bu kadar kadın cinayeti ben hiç duymadım yani ne Norveç’i duydum ne başka bir ülkede duydum yani. Benim amcam falan Almanya’da. Onlardan da duymadığım hiç böyle şeyler yani çok canice öldürebiliyorlar insanları ve bunun bir şeyi yok."[K8, Norveç, 21 yaş]

Gelişen teknolojiye paralel olarak dünyanın her yerinde olup biten olaylarla ilgili bilgiye sahip olunması mümkün olmuştur. Sadece haberler ya da gazeteler değil pek çok sosyal medya mecralarında herkes içerik üreticisi haline gelmiştir. Katılımcılardan biri bu durumun “hiçbir şeyin saklanamadığı” bir ortamın varlığını doğurduğunu söylemekte ve suç mağduriyeti ile ilgili şu şekilde bir ilişki kurmaktadır.

"5 yıl önceden belki son iki üç yıl içerisinde sürekli bir şeyler görüyorsun Instagram'da. Özellikle takip etsen de etmese de kadına şiddete hayır, kadın hakları davaları gösteriyorlar, cinayetleri gösteriyorlar. Bu hep vardı ama saklanıyordu bence. Mesela annemle de konuşurken bir daha Sovyetler Birliği dönemlerini gördü ve dedi ki bizim o dönemlerde sanki her şey sakindi. Medyada hiçbir şey yok, televizyonda sana hiçbir şey gösteremezler ama bu olmadığını ifade etmiyor. Ama burada da bir süreye kadar yapıyorlardı belki saklıyorlardı. Sadece televizyon vardı çünkü. Ama Instagram, Twitter olduğu için artık durduramazlar, saklayamazlar bunu artık."[K10, Kazakistan, 24 yaş]

Bilgiye ulaşmanın son derece kolay olduğu günümüzde, hiç gitmesek bile bir yerin güvenli olup olmadığı ile ilgili bilgi sahibi olmamız mümkündür. Göç eden kişiler kadar aileleri de gittikleri yerin onlar için güvenli olup olmadığı ile ilgili bilgi sahibi olabilmektedir. Sık sık suç haberlerinin çıktığı, gündemin sıklıkla şiddet olduğu yerler güvensiz yerler olarak düşünülmektedir. Bu görüşe tersten bakıldığında suç işlendiği ile ilgili haber çıkmayan yerlerde güvenli olarak algılanacaktır. Ancak bazı katılımcılarda bir yerle ilgili kötü bir haberin çıkmamasının o yerin güvenli olduğu anlamına gelmediği, bilinçli olarak saklanıyor olabileceği fikri ön plana çıkmaktadır. Bir katılımcı Türkiye'ye gelmeden önce ailesinin endişeli olduğunu dile getirmiş, ancak “her zaman dumanın olmamasının ateşin de olmadığı anlamına gelmeyeceği” perspektifinden bakmıştır. Ve şu sözlerle düşüncelerini açıklamıştır;

"Zaten televizyonda sürekli böyle sürekli kötü örnekler gösteriyorlar. Sadece Türkiye hakkında değil de bütün ülkeler...Sonra kadınları dövüyorlar. Şey sonra çocukları vermiyorlar. Geri gitmek istersin. Bir de çocuklara ülkeden alamıyorlar. Bol bol örnekler...Ailem zaten ben burada evleniyorum deyince çok şaşırdı. Ve bu konuda tek bir soru çıkardı böyle nasıl güveniyorsun ya bir şey olursa. Ben dedim Rusya'da da bir şey olabilir. Rusya'da mı yok? Hepsi aynı. Orada da çok şey var. Sadece kimse söylemiyor. Hiçbir yerde göstermiyorlar. Burada mesela bakıyorum sürekli bu kadınlara, çocuklara şiddetler sürekli konular havada ama bizde sanki hiç yok. Hiçbir yerden duymazsın. Hiç kimse bahsetmez. Yok yani. Ama halka kimse göstermiyor. O ülkede böyle bir problemi yok gibi."[K13, Rusya, 38 yaş]

Medyadaki içeriklerin bireylerin suç korkusunu etkilediğini savunan görüşlerin aksine medyanın etkisinin pek olmadığını, daha çok sosyal çevreden alınan bilgilerin suç korkusunu etkilediğini ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur. Bu görüşün altında bireylerin medyadan gelen bilgileri dış dünyada yaşanan, kendisini ilgilendirmeyen olay olarak görme eğiliminde olmasıdır (Donnelly, 1989:70). Bu görüşe paralel bir görüş bildiren katılımcılardan biri bu durumu "Aa eşi öldürmüş bilmem ne Instagram'dan televizyondan onları görüyorum yoksa benim tanıdıklarında bir şey yok...Beni çok etkilemiyor sadece kadınlar için düşünüyorum. Aa niye böyle şey oluyor diye."[K33, Kırgızistan, 34 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Benzer şekilde katılımcıların çoğunun aksine haberlerden duyduklarından dolayı etkilenmediğini ifade eden diğer bir katılımcı yakın çevresini kendi güvenliğine referans noktası aldığını, yakın çevresinde suç mağduriyeti yaşanmaması nedeniyle korkularının artmadığını şu sözlerle ifade etmiştir.

"Haberlerden sosyal medyadan çok duyuyorum. Hem erkekler kadınlara çok şiddetli davranıyorlar ama diyorum ben sağlıklı bir ailede yaşadığım için babam anneme yardım ediyor, annemle babamla güzel konuşuyorlar, ailemde güzel yaşadığım için. Duyuyorum kadınlar için korkuyorum ama sonra düşünüyorum yani böyle bir kişi çıkmayacak önümüze."[K22, Suudi Arabistan, 25 yaş]

Suç korkusuna medya etkileri ekseninde bakıldığında, katılımcıların kadınların mağdur olarak yer aldığı içeriklerin sıklığına dikkat ettiği, bu durumun ise korkuları artırma ya da korkuları arttırmamak için içerikten kaçınma gibi sonuçlara neden olduğu görülmektedir. Öte yandan kadının mağdur edildiğini gösteren medya içeriklerinin tüm katılımcılarda aynı etkiyi yaratmadığı, bazıları için korku artırıcı bir unsur olarak görülürken bazıları için dış dünyada olup gerçek hayatta kendisinin karşılaşmayacağı durumlar olarak ele alındığı görülmektedir.

3.3.3.2.2. Yakın Çevre Vasıtasıyla Oluşan Suç Korkusu

Kişiler doğrudan kendileri suça maruz kalmasalar bile çevresindeki kişilerin, aile bireylerinin, arkadaşlarının yaşadığı suç mağduriyetleri hakkında bilgi sahibi olarak da korkabilmekte, bu deneyimi yaşamış kişilerle empati kurarak onların korkularını aynı şekilde deneyimleyebilmektedir (Demirbaş vd., 2023:233). Katılımcıların bazıları yakın çevrelerinin bizzat yaşayarak deneyimlediği veya başkalarından duyarak aktardığı suç mağduriyetleri hakkında bilgi sahibi olmanın korkularını arttırdığını ifade etmektedir.

"Ben yaşamadım ama tanıdığım bir arkadaşım yaşadı. Onun için korkuyorum. Benim de başıma olabilir...Şiddet yaşadı. Dışarıdan bir yabancı tarafından Eskişehir'de bir erkek şiddet yaşadı...Ben Iğdır'dayken de şikâyet yaptık. Çünkü arkadaşlarıma erkekler onlara takip ettiler sonra bir gün sabah sabah kapının önündeler ve girdiler eve. İçerde sadece kızlar var ve hepsi yabancılar. Ve bu erkekler kötü bir şey yaptılar, zorladılar."[K29, Gana, 27 yaş]

"Uzaktan akrabamız evet çok şiddet görüyordu. Eşi çok dövüyordu onu. En son artık dayanamadı. O da orada yaşıyordu. Kaçtı. Mecbur çocuğunu da bıraktı kaçtı. Yani canını kurtarmak için. Çünkü bağımlıydı yani eşi...tabii insan ister istemez korkuyorsun yani. Tedirgin oluyorsun. Ama Allah'a şükür dediğim gibi ben yani öyle bir şeye maruz kalmadım."[K15, Kırgızistan, 40 yaş]

Bazen yaşadığımız bir olay ya da duyduğumuz bir bilgi daha önce üzerine hiç düşünmediğimiz şeyleri düşünmemize, farkına varmamıza ve farklı açıdan algılamamıza neden olabilmektedir. Gerçekliği algılamadan, yani bilmeden düşünemeyiz (Yılmaz, 2009:31). Suç ya da korku üzerine düşünme, riskin varlığından haberdar olma ile başlayan bir süreci ifade edebilir. Katılımcılardan biri tanıdığı kişilerin yaşadığı mağduriyetlerin kendi korkularının başlangıcı olduğunu ifade etmiştir.

"Rusya'da genelde çok korkularım var. Zaten belki de ondan oradan gitmek istiyordum...Sokağa çıkmaktan korkuyordum. Yalnız böyle binaya girerken korkuyordum. Bir şey ben yaşamadım ama tanıdıklarımın bir çocuğa şeyi bina içinde böyle çocuk binaya girerken şey cinsellik yapıldı, bir arkadaşımın annesi kayıp oldu...Böyle şeyler oluyordu. Ne bileyim işte on beş on altı yaşındayken o mesela. Ve ondan sonra da zaten her şeyden korkmaya başladım"[K13, Rusya, 38 yaş]

Benzer şekilde bir arkadaşının sevgilisi tarafından tecavüze uğradığını öğrendiğini ifade eden bir katılımcı bu olay karşısında hiçbir şey yapılmamış olmasının korkularını arttırdığını, ayrıca bu olayı öğrendikten sonra konuya karşı ilgisinin arttığını belirtmiştir.

"Sadece geceleri değil gündüzleri bile çok dikkatliyim sokakta bulunurken. Bir de iki ay önce oda arkadaşımın öğrendim ki birkaç defa bir kişi tarafından tecavüze uğradı ...Dört sene boyunca o kişiden korkarak yaşadı ve hiçbir zaman tek başına çıkmadı. Ben onun hikayesini dinledikten sonra daha çok korkmaya başladım sokaklarda... Bu konularla daha çok ilgilenmeye başladım, bu tecavüzle ilgili konular daha çok ilgimi çekmeye başladı."[K35, Sırbistan, 24 yaş]

Garofalo (1981)'nın bireylerin suçla ilgili elde ettiği bilgilerin içeriğini sosyal konumlarının belirlediği ve bireyde oluşan "belirsiz suç imajı"nın bireylerin algılarına göre

şekillendiği tespitine paralel olarak, katılımcılardan bazılarının yakın çevrelerinde duydukları mağduriyet deneyimlerini göçmen olmakla ilişkilendirdikleri görülmektedir. Katılımcılardan biri erkek patronların yabancı kızlara taciz etmesinin dikkatini çektiğini “Şeyi fark ettim buraya yabancı kızlara karşı özellikle erkek patronlar değişik hareketlerde bulunuyor. Taciz gibi korkutucu şeyler yapma gibi değişik hareketler gördüm”[K20, Ukrayna, 38 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Başka bir katılımcı aile içi şiddete maruz kalan yabancıların hem bedenlen gördüğü şiddete hem de anne kadınların çocuklarının ellerinden alınması tehdidi ile karşı karşıya kaldığına şu sözlerle dikkat çekmiştir.

"Bizim yukarı katta koca diyor eşini öldürdü. Ama kimse polis çağırmadı hatta hiç müdahale bile edilmedi. Ben kocam polisi aramıyordu, ben onu hani mecbur ettim sen ara polisi... İnsanlar yurt dışından gelenler özellikle. Ya çok zor, gerçekten çok zor. Hani birisi internetle tanışıyor, geliyor. Birisi bilmem nasıl geliyor. Çocuğu alıp vermiyor. İkinci çocuğu alıp götürdü başka şehre annesine. Bilmiyor adresini ...Almış küçük çocuğu gitmiş, tanıdığım birisi vardı. Evlendiler, ayrıldılar. Öyle bir dövdü ki kadını, parasını da almıştı." [K9, Rusya, 44 yaş]

Katılımcılardan bazıları çevrelerinden duymuş oldukları suç mağduriyeti deneyimlerinin suç korkularını arttırmadığını ve etkilenmediğini ifade etmekte, normal ya da önemli olmayan şeyler olarak nitelendirildikleri görülmektedir. Hırsızlık olayını normal olarak ifade eden katılımcının da sözleri şu şekildedir: "Evet ben turizm de çalıştığım için böyle olayları çok duydum...Çantaları çalma olaylar oluyordu, kavgalar oluyordu turistlerle personel çalışanlar arasında normal bunlar ama "[K23, Ukrayna, 46 yaş]. Burada dikkat çekici unsur bu katılımcıların dolaylı olarak maruz kaldığı mağduriyet deneyimlerinin mülke karşı işlenen suçlar olmasıdır. Öte yandan katılımcılardan biri resmi makamlar tarafından uyarı yapılmasına rağmen yine de bu uyarıyı önemsemediğini “Ama bazı mesela son zamanlarda biraz çalıntı falan olmuş. Bisiklet falan çalıyorlar. Suriyeler diyorlar. Beni polis uyarıyor bizi, kimlik falan onlarda yok...ama çok önemli de göremiyorum.”[K3, İran, 43 yaş] sözleri ile dile getirmektedir.

Yakın çevrenin yaşadığı mağduriyet deneyimi vasıtasıyla ortaya çıkan dolaylı mağduriyetin suç korkusuna etkisinin tüm katılımcılar için aynı olmadığı görülmektedir. Bu farklılık temelde maruz kalınan suçun niteliğine göre şekillenmektedir. Yakın çevresinin taciz, tecavüz gibi cinsel şiddet içeren suçlara maruz kaldığını öğrenen kişilerin korkuları artarken hırsızlık, dolandırıcılık gibi suçlar aynı etkiyi yaratmamaktadır. Bu noktada maruz kalınan

suçun sonrasında ortaya çıkan sonuçlar ve bu sonuçlarla baş etme yeteneği burada değerlendirme kriteri olabilmektedir.

3.3.4. Kadınların Savunmasızlığına İlişkin Bulgular

Ataerkil değerler çerçevesinde kadınlar erkeklerle kıyaslandığında güçsüz ve korunmaya muhtaç, savunmasız cinsiyet olarak değerlendirilmekte olup savunmasızlık teorisi de fiziksel ya da sosyal kırılganlığa sahip bireylerin daha çok suç korkusu yaşadıklarını iddia etmektedir. Yaş, cinsiyet fiziksel kırılganlık ile ilişkilendirilirken, sosyoekonomik durum, ırk gibi faktörler sosyal kırılganlıkla ilişkilendirilmiştir. Buna göre kadınlar erkeklere, yaşlılar gençlere, sosyoekonomik düzeyi düşük olanlar yüksek olanlara, yerel halktan olmayanlar yerel halka, siyahlar beyazlara göre daha çok korku yaşamaktadır (Skogan ve Maxfield, 1981). Bu bölümde kadınların savunmasızlığı yaş bağlamında ele alınacak, sosyal bir kırılganlık durumu olarak nitelendirilebilecek göç ise diğer tüm yönleri ile ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir.

3.3.4.1. Kadın Her Yerde Kadın: Güçsüz ve Kırılgan

Cinsiyet suç korkusu araştırmalarının temel bileşenlerinden biridir. Hem demografik bir değişken olarak hem de “daha az suç ihtimali-daha çok korku” paradoksu çerçevesinde araştırmalar sıklıkla cinsiyetin suç korkusuna etkisi üzerinde durmuş, bu paradoksu çeşitli teorilerle açıklamaya çalışmıştır. Bu teorilerden biri de fiziksel ve sosyal kırılganlığa odaklanan savunmasızlık teorisidir. Katılımcıların çoğunun toplumsallaşma sürecinde inşa ettikleri kadınlık bağlamında kendilerini bir suça karşı koyabilecek fiziksel güçte hissetmediği ve bu nedenle korktuğu görülmektedir. Katılımcılardan biri bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

"Kadın daha zayıf bir şekilde olduğu için erkek kadına ne istiyor yapabilir...Kadını dövebilir...Kadın elbette böyle bir şey yapmayacak. Ama hem biz belki zayıf fiziksel olarak yani belki onlar hayatta genelde erkek ne istiyor yapıyor kadın yapmıyor düşüncesi var. Bu yüzden biz daha zayıfız diye düşünüyorum. Erkek güç kullanabilir ama kadın güç kullanmayacak, eğer kung fu falan biliyorsa belki... Bence kadınlar hepsi aynı şeylerden korkuyor. Burada Arabistan'da İtalya da aynı şeyden korkuyor. Çünkü kadın her yerde kadın."[K22, Suudi Arabistan, 25 yaş]

Yapılan pek çok araştırmaya paralel şekilde katılımcıların çoğu bir suça maruz kalma korkusu ile cinsiyetleri arasında bağlantı kurduğu görülmüştür. Öte yandan katılımcıların

"Birisi bir şey yapabilir her bayanın içinde korku var."[K17, Rusya, 37 yaş], Evrensel olarak kadınlar aynı korkuları yaşıyorlar ev şiddeti de olsa. Biz babadan şiddet görebiliriz, kardeşlerden şiddet görebilir dışarıdaki kafedeki birinden adamdan şiddet görebiliriz"[K10, Kazakistan, 24 yaş] şeklindeki ifadelerinden de kadınların korkularını evrensel ve ortak olarak nitelendirme eğiliminde oldukları söylenebilir. Katılımcıların özellikle cinsel şiddete yönelik suçlara ilişkin korkuları olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu durum cinsiyetler arasındaki eşitsizliklerle açıklanabilir. Nitekim yapılan çalışmalarda Avrupalı kadınların yarısından fazlasının da saldırıya uğrama korkusu yaşadığı ve bu korkuları nedeniyle belirli alanlardan kaçındığı ortaya konmuştur. Özellikle cinsel taciz suçu çerçevesinde toplanan korkular, cinsel tacizin rızaya dayalı olmayan yönü ile düşünüldüğünde cinsiyete dayalı asimetrik güç ilişkilerini ortaya koymaktadır (Moreno vd., 2022).

Fiziksel kırılganlık, bireylerin gerçekten mağdur edilme ihtimallerinden bağımsız olarak kendilerini fiziksel olarak güçsüz hissetmeleri nedeniyle suç korkusunu daha fazla hissetmesidir (Ferraro, 1995). Savunmasızlık teorisinin ana bileşenleri tehlikeye maruz kalmaya yönelik algı, etkili bir savunma ya da korunma önlemi alma konusunda kendini yetersiz hissetme-kontrol kaybı ve mağduriyetin sonuçlarının ciddi olabileceğine yönelik öngörü-yetersiz dirençtir (Killias, 1990). Kendini fiziksel olarak yetersiz hisseden bir katılımcı cinsiyeti dolayısıyla güçsüz görüldüğünü bu nedenle de suça maruz kalabileceğini "Kızlar için biz güçlü olmadığımız için olabilir. Bazen kızlar güçlü ama ben değilim. Fiziksel güç, kendini savunma gücü yok. Başka da bizi zayıf görüyorlar çoğu zamanda..."[K29, Gana, 27 yaş] sözleri ile ifade etmiştir.

Savunmasızlık teorisine göre mevcut bir tehlikeyle karşı karşıya kaldığında kendini koruma kapasitesi az olan kişilerin suça maruz kalmaktan daha çok korkacağı, dolayısıyla kadınların fiziksel olarak erkeklere göre güçsüz olduğu için daha çok korku bildireceği söylenebilir. Bu görüşe paralel olarak katılımcılar "güçlü olmadığımız için", "kadın güçsüz kendini savunmaz", "kadın olduğum için savunamam", "erkek olsam korkmazdım" gibi ifadelerle kadınları fiziksel olarak güçsüz olduğu için bir suça karşı kendini koruyamayacağını düşünmekte; "Kadın biraz daha güçsüz olduğunu düşünüyorum çünkü birbirleri saldırırsa kendisini bile savunamaz."[K7, Suriye, 27 yaş] sözleri ile ifade etmektedir. Benzer şekilde diğer bir katılımcı da "Çünkü kadınların erkeklerden daha zayıf olduğunu düşünüyorum. Mesela birleri beni saldırdı zaman evimi girdiği zaman erkek olsaydık karşı verebilirim, dövebilirim ama kadın olduğum için çok savunamam kendimi, yapamam"[K5, Suriye, 30 yaş] sözleri ile

kadınların kendilerini erkeklerle kıyaslayarak fiziksel olarak güçsüzlüklerini nasıl içselleştirdiğini gözler önüne sermektedir. Tarih boyunca erkeğin güçlülüğünün inşa edilmesi için kadının güçsüzlüğüne olan ihtiyaç kadının güçsüz ve eksik olarak resmedilmesini beraberinde getirmiştir. Kaynakların dağıtımı, cinselliğin kontrollü, eril şiddet gibi yollar ve kurulan siyasi ve ekonomik yapılarla erkeğin kadın üzerindeki tahakkümü doğmuştur (Berk, 2020: 243). Kadınların kendilerini eril şiddete karşı koyamaz olarak görmelerinin ve korkmalarının bu sürecin bir sonucu olduğu iddia edilebilir.

Fiziksel güç ile suçtan kendini koruma arasında kurulan “fiziksel güç=kendini koruyabilme=korkmama” ilişkisi katılımcıların erkeklerin korkularına ilişkin düşüncelerinde de ortaya çıkmaktadır. Katılımcıların birçoğu erkeklerin güçlü oldukları için korkmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların biri erkeklerin güçlü olduğu için nasıl olursa kendimi savunurum diye korku hissetmediğini "Erkekler bir şey düşünmüyorlar yani ben nasıl olsa kendi başımın çaresine bakarım, bilirim. Kavga ederim, dövüşürüm falan diye. Yani güvenli güvenilir hissediyorlar. Kadınlar daha zayıf oldukları için korkuyorlar"[K3, İran, 43 yaş] sözleri ile dile getirmiştir. Bir erkeğin gücü ile kendi gücünü kıyaslayan katılımcı "Erkekler korkmuyorlar kadınları gibi değil ...Çünkü erkek benden daha güçlü...Fiziksel olarak...Kalbi de daha güçlü biz kadınlar biraz daha zayıf olduğumuzu düşünüyorum yani."[K4, Suriye, 31 yaş] sözleri ile aynı zaman da korkularını da kıyaslamıştır. Kendi fiziksel güçsüzlüklerini erkeklerin güçleri ile kıyaslayarak tasvir eden katılımcılar, kadınları “karşı koyamaz, güçsüz, zayıf” olarak erkekleri “karşı koyulmaz”, en güçsüz erkek yine de kadından güçlü”, “kendisini koruyabileceği konusunda özgüven sahibi” olarak nitelendirmiştir. Kadınların kadınlar için sorun oluşturmadığını ifade eden katılımcılardan biri, bu görüşünü fiziksel olarak güç eşitliği üzerine inşa etmiş, "Erkekler en çok kadınların güvenliğini tehdit ediyor, kadın kadına o kadar sorun olmaz çünkü erkek daha güçlü fiziksel olarak daha güçlü. Bu yüzden beyin olarak değil kadın daha akıllı bence ama fiziksel olarak ne kadar güçsüz erkek olsa da o kadından güçlü."[K20, Ukrayna, 38 yaş] sözleri ile görüşünü ortaya koymuştur.

"Erkekler daha güçlü oluyor yani bir kadına göre...Yani kendini savunabilir erkek çünkü yani bir güç var...Fiziksel psikolojik de aynı şekilde ama bir kız ya da bir bayan o kadar güç yok dilden olabilir, kızabilir, kavga edebilir, dövüş yapabilir ama bir erkek kadar gücü yok...Karşı koyamıyor. Savunamıyor...
[K16, Moldova, 39 yaş]

Kadınların fiziksel olarak güçsüz olduğunu ve kendini savunmaya gücü yetmeyeceğini düşünen katılımcıların sözlerinden suçun failini gücün sahibi erkek olarak tasvir ettikleri ve erkek şiddetine gönderme yaptıkları görülmektedir. Daha önce erkek tarafından şiddete uğrayan bir katılımcı erkek şiddeti ve fiziksel güç ilişkisine "kadın daha zayıf fiziken olarak zayıf ne kadar boyunuz endamınız kilonuz kas kütleniz olsa da kadınlar çok zayıf. Çok kolay bir erkek tarafından çok kolay şiddete maruz kalabilirsin"[K36, Almanya, 41 yaş] sözleri ile vurgu yapmıştır.

Kadınların suça ilişkin korku denildiğinde ilk akıllarına gelenin genellikle erkek şiddeti olmasının altında yatan en temel husus evde ya da kamusal alanda “cinsel şiddet” tehdidi hissetmeleridir (Valentine, 1992). Bir erkek şiddetine maruz kalan diğer bir katılımcı fiziksel olarak karşılık vermeyi bir yana bırakın, bağırarak istiyorsun ama bağırımıyorsun sözleri ile o anı ve etkilerini şu şekilde anlatmıştır:

"Çünkü kendini savunmayabilir ondan yani bazılar ben mesela böyle bir şeyi kendim yaşadım. Bağırarak istiyorsan bağırımıyorsun. Yani korkudan böyle burası boğuluyor gidiyor gibi oluyor yani savunabilirsin kendini evet. Güç gösterebilirsin. Fakat yine de erkekler daha güçlü olduğu için sürekli düşünüyoruz ya. Ondandır ki kadınlar daha çok şiddete görüyorlar"[K14, Ukrayna, 36 yaş]

Kadınların neden erkeklerden daha çok korktuklarına ilişkin getirilen en temel açıklama kadınların cinsel şiddetin gölgesinde suç korkusu yaşadıklarıdır (Warr 1984; Ferraro, 1996). Bu görüşe paralel olarak katılımcıların suç denildiğinde aklına gelen diğer bir çağrışım tecavüzdür. Gqola (2015:79) göre tecavüz kadınlara güvende olmadıklarını ve bedenlerinin tamamen kendilerine ait olmadığını hatırlatmanın en etkili yoludur. Erkek, tecavüz tehdidi ile korku yaratarak kadının üzerinde güç egzersizi yapmakta ve bu yolla kadınlara başlarına tecavüz gelebileceği mesajı vererek savunmasızlıklarını öğretmektedir. Tecavüz sadece cinsel birliktelikle ilişki değildir. Tecavüz “tüm toplumsal cinsiyet ilişkilerini tanımlayan ataerkilliğin bir semptomu ve aracıdır” (Brenner, 2013:514). Katılımcılar, kadınların sırf kadın oldukları için daha çok mağduriyet yaşadığını ifade etmektedir.

"Erkek oldukları için yani güçleri... Onların erkek olması değil de zarar verecek insanların daha çok kadınları tercih etmesinden dolayı gidip geliyor. Bilmiyorum. Nedenini hiç düşünmedim. Sanki biz kadın olduğumuz için yani daha az güçsüz, gücümüz yetmiyor mu acaba? Öyle mi düşünüyorlar acaba? Veya bunları işte birine zarar verir illa öldürmek değil yani. Tecavüz de çok duyuyoruz ve bizim kadın

olmamızdan erkek olmasından kaynaklanıyor. Ben bundan da çok korkuyorum mesela. Bence tamamen cinsiyetimizden dolayı..."[K8, Norveç, 21 yaş]

"Erkekler kadınlar kadar korkmuyor. Çünkü neden bu tecavüzlere gelince daha çok erkekler tarafından geliyor kadınlara karşı. O yüzden daha fazla kadınlar korkuyor...Bu Türkiye değil başka yer olsaydı yine o tarz korkularım olurdu tecavüze uğramaktan. İllaki olurdu. Bu kadın olmakla ilgili."[K35, Sırbistan, 24 yaş]

Olasılık, kontrol ve ortaya çıkan sonuca ilişkin farklı algı süreçleriyle birlikte işleyen kişisel savunmasızlık süreçlerinde Garofalo (1981) farklı algı süreçlerinde yaygınlığına dikkat çekmektedir. Kişilerin bildiği yer ve durumlarda suç miktarları nelerdir şeklindeki değerlendirmeleri suç algılarını ve bununla bağlantılı olarak korkularını etkilemektedir. Sıklıkla kadınların evlerinde ya da kamusal alanda suça maruz kaldığı ile ilgili bilgilere maruz kalan kadınların suç algıları da yaygınlık çerçevesinde oluşmaktadır. Gqola (2015:98) kadınların korkusunun üretiminin kamusal bir olduğunu iddia etmekte ve kamusal alanda sıklıkla yaşanan kadına yönelik şiddete işaret etmektedir. Katılımcılardan biri sürekli kadına yönelik suç haberleri ile erkeklere yönelik olanları "Şimdiye kadar bunu da söylemek istiyorum...On tane cinayetten biri bayansa, yüz tane bayan cinayeti olduysa belki bir erkek oldu."[K16, Moldova, 39 yaş] şu sözlerle karşılaştırmıştır. Bu bağlamda katılımcıların kadınların suça maruz kalma riskinin fazla olduğunu düşündüğü görülmektedir. Bu düşüncenin temelinde kadınların daha çok mağduriyete uğraması ile suça maruz kalma korkuları arasında kurulan bağlantı yer almaktadır. Kadın cinayetleri ve kadına şiddet suç korkusuna ilişkin akıllarına gelen ana tema olmaktadır.

"Türkiye'de kadını koruma şeyleri iyi, kadın hakları iyi, biz de o yüzden buradayız. Yine de Türkiye'de çoğu ülkeye göre kadınlara hakları iyi. Ama çoğu zamanda kadınlar hep dışarıda olsun, çoğu yerde olsun, evde olsun sözlü taciz kötü bakma olabiliyor, şiddet. O yüzden kadın kendini korumasız hissediyor...Tamam alıştık, güvendik ama yine de her türlü o korku geçmiyor. Vatandaş olsam da fark etmez. Kadınların hepsinde var, okulda olsun işte olsun kadınlara her türlü hangi ülkede olduğunu da fark etmez."[K38, Türkmenistan, 31 yaş]

"Hep görüyorsun duyduklarına ilave gördüklerin, kadınlar öldürülüyor, kadınlar dövülüyor. Ne oluyor ne kadınların başına oluyor. Aslında karşı koyabilirsin ama hiçbir şey değişmiyor ama yine aynı şeyler oluyor."[K1, Azerbaycan, 34 yaş]

Katılımcıların kendilerini fiziksel olarak zayıf görmeleri ve bu nedenle bir suça maruz kalmaktan korkmalarının temelinde erkek şiddeti ile kodlanan suç ilişkisi yatmaktadır. Katılımcılar fiziksel olarak zayıflığını erkeğin gücüne göre kıyaslamakta, güçlü erkeğin kadını zayıf gördüğü için hedef haline getirmesi veya kadının güçlü erkeğe karşı koyacak gücü kendinden bulamaması çerçevesinde değerlendirdiği görülmektedir.

3.3.4.2. Genç ya da Yaşlı Suç Mağduru Kadın Olmak

Suç korkusu araştırmalarında yaşlılar genellikle suç korkusu yüksek kesim olarak konumlandırılmakta, düşük mağduriyet riski olmasına karşın yüksek suç korkusu bildirmeleri paradoks olarak ele alınmaktadır. Bu paradoks fiziksel kırılganlığa dahil edilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Fiziksel çeviklik, suça karşı koyma ya da kendini koruma gücü ile ters orantılı olarak ele alınan yaş-suç korkusu ilişkisi çerçevesinde yaşlıların daha çok korku hissedeceği ileri sürülmüştür. Öte yandan yaşlı insanların her zaman genç insanlardan fazla korkmadığını öne süren Ferraro (1995) yaş ile suç korkusu arasındaki ilişkiyi risk algısı düzeyiyle ilişkilendirmiş, kendilerini yüksek risk altında gören yaşlıların daha çok korkacağını belirtmiştir. Hem kadın hem de yaşlı olma çifte dezavantaj barındırdığı için çalışmamızda kadınların yaşlarına göre suç korkularının değişip değişmediği kadınların kendi yaş alma süreçlerinde suç korkularındaki değişimler üzerinden anlaşılmaya çalışılmıştır. Katılımcıların sadece biri 65 yaşında olup bazı katılımcıların yaş ile korkularının arttığını ve gençken bir yaralanma ile sonuçlanabilecek tehlikeli ortamlarda korkusuzca bulunduğunu "Mesela ben yaşım çok olduğu için bazı şeylerden korkuyorum eskiden hiç korkmuyordum. Kavg olunca birisi bizde silah yok ya bıçak çıkartmış birisi bıçakla birisini dövecek ben ortalıkladayım." [K2, İran, 39 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Yaşla birlikte oluşan bu değişim gençken çok fazla şeye dikkat etmeme, bakış açısı farklılığı ile ilişkilendirilmiştir. Katılımcılardan biri gençten suça maruz kalabileceğini düşünmediğini, şu an aldığı tedbirlerin pek çoğunu almadığını, gençken daha az korkularının olduğunu ifade etmiştir.

"Kendi ülkemde de güvende hissedirdim. Çünkü gençken daha az düşünüyordum bu konuları. Mesela orada daha açık giyiniyordum. Gece çıkabiliyordum, ben yurtdışında da yaşadım sadece Rusya'da değil. Gençlik geziyorduk, tozu yorduk hiç bunları düşünmüyorduk. Şimdi de çok gelmiyor ama gençken daha cesaretliydik. Az şeylere dikkat ediyorduk belki ondan." [K34, Rusya, 38 yaş]

Pain (1997:120) mekan, yer ve zamanın insanların kendilerini savunmasız olarak etiketleyip etiketlemediğine ve savunmasızlığın statik bir kimlikten ziyade değişken haline dikkat çekmektedir. Katılımcıların bir kısmı yaşla birlikte korkularının arttığını belirtirken bazı katılımcılar yaşları ilerledikçe korkularının azaldığını ifade etmiştir. Bu değişimin ise nedenini “yaşın verdiği rahatlık”, “bakış açısının değişmesi”, “deneyim”, “nasıl davranacağını bilme” gibi durumlarla açıklamıştır. Yaşın verdiği rahatlığın suç korkusunu azalttığını düşünen bir katılımcı “Yaşın da verdiği bir rahatlık var. Öyle kaygılarım olacak bir yaşta da değilim.”[K27, Azerbaycan, 41 yaş] sözleri ile bu durumu ortaya koymuştur. Yaşın verdiği bir rahatlığın olduğunu, yaş ilerledikçe bakış açısının değiştiğini ve yaşla birlikte gelen deneyimin korkuları azaltmaya hizmet ettiğini ifade etmiştir. Hayata bakış açısının yaşla birlikte değiştiğini ifade eden katılımcı ise bu durumun suç korkusunu azalttığını "Azerbaycan da mesela 2014'ten beri orda da tek başıma bir yere gidip geliyordum. Ama buradaki kadar güvenli hissetmiyordum. Bence yaşta kendi işini görüyor. Yaşı ilerleyince hayata bakış açın değişiyor. Korkuların azalıyor, bence o kişinin içi ile alakalı."[K24, Azerbaycan, 44 yaş] dile getirmiştir. Yaşın kazanımlarından biri olan deneyimin suç korkusunu azaltıcı yönünü de bir katılımcı şu sözlerle anlatmıştır; "genç kızlar deneyimsizler, nasıl davranmaları gerektiğini bilmiyorlar onları aldatmak kolay olur, ama yaşça büyük olan bir kadını aldatmak kolay olmaz ve daha deneyimliler" [K18, Rusya, 31 yaş]. Katılımcıların yaşla ilgili üzerinde durduğu ve suç korkusunu azaltma açısından bir diğer kazanım olan nasıl davranacağını bilmektir. Karşı tarafın farklı anlamlar yükleyebileceği davranışların neler olduğunu bilerek ve bu davranışlardan kaçınarak güvende kalacağını düşünmektedir.

"Şimdi ben 40 yaşında olduğum için hani artık yani anlıyorum artık bazı şeyleri erkeklerin şeylerini. Onun için İstanbul benim için daha ağır bir memleket...Antalya insanları daha samimi, daha böyle bir kardeşlik gibi bir şey var. Ya da belki bizim yaşları ilerledikçe biz farklı bakışımız var hayata... Yaşım farklı olduğu için yani ki ben kendimi korumaya alabilirim. Yani nasıl konuşacağımı ama gençler bunu yapamaz, çekinir ne bileyim farklı bir gülüş atarken karşıda yanlış anlaşılır, yani bu çok önemli."[K16, Moldova, 39 yaş]

Katılımcıların şimdiki yaşlarında hissettikleri korkuları ile daha gençken hissettikleri korkular arasında karşılaştırma yaptıkları görülmektedir. Olgunluk, deneyim, nasıl davranacağını bilme ile suça maruz kalma arasında ilişki kuranlar şu andaki yaşlarında kendilerini daha güvenli hissettiklerini belirtirken, gençliğin verdiği umursamazlık ve cesaretin

korkusuzluğu beraberinde getirdiğini düşünenler şu andaki yaşlarında kendini daha güvensiz hissettiğini belirtmektedir.

3.3.5. Yaşanılan Yere İlişkin Bulgular

Suç korkusunu açıklamaya yönelik araştırmalar sadece demografik verilere odaklanılarak suç korkusunu açıklamanın yeterli olmayacağını, zamanın, mekanın ve sosyal ilişkilerin de suç korkusunu anlamada önemli olduğuna dikkat çekmektedir. Yaşanılan bölgedeki suç oranları ve suçun türü, kabalık düzeyi ve terk edilmiş binalar, vandalizm, uyuşturucu madde kullanımı gibi düzensizlikler ile sosyal ilişkilerin düzeyinin suç korkusu üzerindeki etkileri araştırılmıştır (Lewis ve Maxfield, 1980; Liska vd., 1982, Wilson ve Kelling, 1982; LaGrange, vd. 1992; Hale vd., 1994). Bu kısımda göçmen kadınlara “yaşadığınız yerde kendinizi güvende hissediyor musunuz?” sorusu sorularak yaşadığı yere ilişkin düşünceleri ve komşularıyla iletişimi ile suç korkusu arasındaki ilişki anlaşılmaya çalışılmıştır.

3.3.5.1. Komşuluk İlişkileri

Komşuların cinsiyeti, aile olarak ya da tek yaşayışı, kendi içlerindeki ilişkileri ve tanışıklık durumları katılımcıların komşularını bir tehdit ya da bir destek olarak algılamalarını etkilediği görülmektedir. Bir katılımcının “kaldığımız yerde de aileler var ve hepsiyle aramız çok iyi. Yaşadığım yerde güvende hissediyorum.” [K1, Azerbaycan, 34 yaş] sözleri ile belirttiği gibi “iyi” olarak nitelendirilen komşular bir güvenlik unsuru olarak algılanmaktadır.

Katılımcıların bazıları komşularının aile olmasının kendisini güvende hissettirdiğini belirtmekte, bu durumu ise aile olarak yaşayanlara gelen kişilerin daha sınırlı ve belirli oluşu, daha düzenli bir hayat tarzı ile ilişkilendirildikleri görülmektedir. Bu bulgu Jang ve Jung (t.y.)’ın Seul’de yalnız yaşayan kadınların suç korkularına ilişkin yaptığı çalışmadaki “aile birimlerinin yoğunlaştığı bölgelerin güvenli olarak tanındığı, tek kişilik hanelerin yoğun olduğu mahallelerin ise tehdit hissi verdiği” yönündeki bulguları ile aynıdır. Katılımcıların biri "Ben evi seçerken yan komşuların aile olduğuna bakmıştım. Ben taşındığımda o saldıran komşu yoktu. Aile oldukları için onların gelmeleri gitmeleri az oluyor daha aile ortamı olduğu için daha güvende hissettiriyordu." [K32, İran, 53 yaş] sözleri ile bu durumu dile getirmiştir.

Burada güvensizlik yaratan temel unsur ise ailelerin yaşam tarzının tahmin edilebilir, tek kişilik hanelerin yaşam tarzlarının ise öngörülemez oluşudur.

"En azından aile olsun, aile binası olsun, biraz sakinlik olsun diye o tarafa baktık. En azından ailede belirli kurallar var...Akşam saatlerinde sessizlik sakinlik oluyor, o taraflara baktık. Şu anda kendi binamızda kendimi güvende hissediyorum, komşuları tanıyorum. Çok şükürler iyiler. Çoğu aile kendimizi güvende hissediyoruz."[K38, Türkmenistan, 31 yaş]

Katılımcılardan biri üç bekar erkek olarak yaşayan komşuları nedeniyle sitedeki diğer kadınların yaşadığı huzursuzluğu dile getirerek aile olsalardı apartman sakinleri bu durumdan rahatsız olmazlardır şeklinde yorumlamıştır.

"Mesela bizim oturduğumuz apartmanda üç erkek yaşıyorlardı. Bunlar Arap'tı galiba çok gürültü yapıyorlardı, çok ses yapıyorlardı. Hatta bir sene havuzu açmadılar, çoğunluk kadınlar biz istedik. Açmayın havuzu biz nasıl girelim bunlar çok kötü insanlar...bakıyorlardı. İçki içiyorlardı...İçki, ses, kaç kişi erkek kalıyordu. Kadınlar getiriyorlardı. Çok kötü yani şeyler. Apartman içerisinde...Bakıyorlardı. Rahatsızlık veriyorlardı. Fotoğraf çekiyor hatta video çekiyorlardı. Sonra böyle kavgalar da çıktı. Sonra gelecek senede yani açmadılar havuzu. Onların yüzünden."[K3, İran, 43 yaş]

Sosyal bütünleşme kuramı suç korkusu ile mahalle uyumu arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır. Yaşanılan çevrede bireylerin mahallede yaşayanlarla bütünleşmesi, kendisini mahallenin parçası hissetmesi ve sosyal ilişkiler aracılığıyla yaşadığı çevreye entegre olmasının suç korkusunu azaltabileceği görülmektedir (Gibson vd., 2002). Mahalle organizasyonlarına katılım gibi resmi ilişkiler ya da ev ziyaretleri, komşuları tanıma ve konuşma gibi gayri resmi ilişkiler sonucu komşularla kurulan sosyal bağlar, bireylerin yaşadıkları çevreye yönelik algılarını etkileyebilmekte, yaşadığı çevrede algıladığı düzensizliğin korku yaratan etkisini de tamponlayabilmektedir (Ross ve Jang, 2000). Komşularını tanıyan ve birbirlerinin evlerine gidip geldiğini söyleyen bir katılımcı, bu durumun kendini güvende hissettirdiğini "komşularımı tanıyorum, eski komşularımı da tanıyorum. 2018'de burada otururken komşularım vardı, o zaman becardım, yalnız yaşıyordum. Hala gidip geliriz, onların varlığı iyi hissettiriyor"[K2, İran, 39 yaş] sözleri ile dile getirmiştir.

Kaygının kaynağının yabancılık olduğunu ileri süren Fischer (1982:426) "komşularından yabancılaşmış insanlar, komşularını tanıyanlardan daha fazla korkar." görüşüne paralel olarak sosyal etkileşim yoluyla yabancının tanıdığa dönüşmesinin korku seviyelerinin de düşmesini beraberinde getirecektir. Katılımcıların bazıları komşuları tanımanın ve onlarla ilişki içinde olmanın kendilerini güvende hissettirdiği ifade etmiştir.

"Yaşadığım yerde güvende hissediyorum. Bunun nedeni köy gibi olması...Evler gecekondlu gibi küçük küçük herkesin kendi bahçesi var herkes birbirini tanıyor. Bakkal birbirini tanıyor. O küçük mahallede ben küçük bir çocuğu markete salsam herkes birbirini biliyor, o benim kızım olduğunu biliyor...Hani belli bir saate kadar herkes bahçesinde çayını içiyor, sohbetini ediyor, gelim gidim oluyor. Belli bir saatten sonra herkes evine çekiliyor. Ama apartman da öyle değil. Şehri içinde özellikle kimin girdiği çok katlı apartmanlarda bahsediyorum."[K36, Almanya, 41 yaş]

Bireylerin sosyal bütünleşme sürecinde yaşadığı çevredeki kişileri tanınması, "aşinalık güveni oluşması" ve yaşadığı yerle kendini bütünleşmiş hissetmesi beraberinde kolektif güvenlik algısının oluşmasını getirebilmektedir. Başka bir ifadeyle kişilerin komşularına güvenebileceği, sosyal kontrolü bu şekilde sağlayabileceği algısının oluşmadır (Gibson vd., 2002:543). Katılımcıların pek çoğu komşularını tanıdıklarını, iyi komşular olduklarını ifade etmektedir. Katılımcılardan birisi ev anahtarı "bile" var diyerek aralarındaki güven ilişkisini vurgulamış, bu ilişkiyi "Komşularınız hepsini tanıyorum, çok mutluyuz çok. Hatta benim komşum evinin anahtarı bile var, o kadar güvenliyiz."[K16, Moldova, 39 yaş] şeklinde ifade etmiştir.

Kollektif güvenlik algının oluşması ve komşulardan bir tehlike anında yardım alabilme inancı katılımcıların kendini güvende hissetmelerine olumlu etki etmektedir. Katılımcılardan biri yaşanan hırsızlık olayıyla ilgili komşularının kendilerini uyardıklarına ilişkin deneyimini anlatarak, komşular tarafından gözetildiğini bilmenin güvenlik hissine olan etkisini şu şekilde anlatmıştır:

"Komşularım çok iyiler yemek getiriyorlar bize, abimle davet ediyorlar...Hatta bir gün hırsız geldi biz ilk katta yaşıyoruz. Hırsız geldi bir şeyi aldı galiba, komşular biz uyuyoruz gece gece kapıya geldiler, açın açın kapıyı dediler. Hırsız var dikkat edin dediler. Kalktık baktık falan. Ama hemen destek yaptılar, dikkat edin dediler, sağ olsunlar. Hem abim çıktı gece gece mesela ben evde hırsız gelse mesela ben biliyorum eğer ben yardım isterim, o komşular elbette bana yardım edecekler. O yüzden iyi hissediyorum."[K22, Suudi Arabistan, 25 yaş]

Komşusu tarafından evine zorla girilip mağduriyet yaşan bir katılımcı diğer komşuların kendisine destek olduğunu ve ihtiyaç olabilir diye kendisini gözlediklerini "yönetimin desteği kendimi güvende hissettim. Bir komşum beni sokakta gördü biz senin taraftayız seni kolluyoruz, gözümüz üzerinde korkma demişti. Onun bu şekilde söylemesi beni güvende hissettirdi."[K32, İran, 53 yaş] sözleri ile anlatarak hissettiği güven duygusuna işaret etmiştir.

Komşularından yardım gelmeyeceğine inanan katılımcılar ise bu durumun korkularını arttırdığını ifade etmiştir. Sevgilisinden şiddet gören katılımcı, olayın evde yaşandığını ve komşuların bunu duymamasının imkansız olduğunu ancak bu duruma kayıtsız kaldıklarını "Gece bağırdığımda kimse gelmedi. Böyle bir komşu ortamı olsaydı sevebilirdim ama o gün mesela ev küçüktü ve duvarlarımız inceydi. Komşumun müzik çaldığını duyabiliyorum üst katta. Kimse gelmedi." [K8, Norveç, 21 yaş] sözleri ile dile getirmiştir.

Katılımcılardan biri şiddet uygulayan eşinin arkadaşı olan ev sahibi ve aynı zamanda komşularının da kendisine psikolojik baskı uyguladığını anlatmış, güvenlik konusunda komşularından yardım alamayacağını aksine kendisi için tehdit oluşturduklarını ifade etmiştir.

"Komşudan bile ev sahibinden bile ne beklenebilir? Her şey bekleniyor. Çünkü ev sahibimde aynı zamanda kocamla arkadaş olduğu için bir baskı uyguladı...Bu arada bir ev sahibi eşiyle beraber tehdit, hakaret mesajları yazıyorlar. O evde senin vardırmayacağız, yüzünüz gibi memleketine git terbiyesiz. Vesaire gibisinden ve bu iki gün ardı ardına devam etti. Bundan sonra biz de savcılığa suç duyurusunda bulunduk." [K9, Rusya, 44 yaş]

Komşuluk ilişkileri, komşuları tanıma, tanımasa bile zarar vermeyeceğini düşünme, gerektiğinde yardım isteyebilme fikrinin katılımcıların kendilerini daha güvende hissetmelerini sağladığı görülmektedir. "Ev alma komşu al" sözü suç korkusu açısından da anlamlı görülmekte, komşular ve komşuluk ilişkileri suç korkusunda önemli rol oynamaktadır.

3.3.5.2. Yaşanılan Yer

Yaşanılan mahallenin düzenli (insanlar birbirine saygılı, sessiz, temiz, bakımlı) ve düzensiz (suç, vandalizm, duvar yazıları, kırık camlar, gürültü, pislik) oluşu kişilerin suç korkusunu etkileyebilmekte, düzensiz mahallelerde yaşayanlar daha fazla korku ve güvensizlik duyabilmektedir (Ross ve Jang, 2000). Liska vd. (1982) yerleşim yerinde yaşayan insan sayısının, suç oranının ve ırksal kompozisyonun suç korkusu üzerinde etkisi olduğunu savunmaktadır. Şehrin ırksal birleşiminin insanların mağdur olma algılarını etkileyerek korkularını artırabileceğini ortaya koymuştur. Katılımcılardan biri "Antalya güzel şehir, Büyükşehir. Her ülkeden var oturan olması biraz kötü, insanların biraz çok olması, her ülkeden olması" [K38, Türkmenistan, 31 yaş] sözleri ile Antalya'yı güzel şehir olarak nitelendirmekte, ancak her ülkeden gelen insanların varlığını kötü olarak algılamaktadır.

Katılımcıların yaşadıkları mahalledeki risk algılarını etkileyen en temel düzensizlik unsurunun kalabalık olduğu görülmekte, kalabalık ile güvensizlik ilişkilendirilmektedir.

"Aslında burayı çok seviyorum, burası çok sakin temiz çok kalabalık değil. Ben 5-6 ay karantina zamanında Güllük'te yaşamıştım. Orası çok kalabalıktı. Çok farklı farklı insanlar vardı. O yüzden o taraflardan korkuyordum, geceleri geç giriyorsam eve biraz korkuyordum. Oradan korkuyorum ama burada Konyaaltı'nda daha güvende hissediyorum." [K28, Kırgızistan, 31 yaş]

Kalabalık kimi zaman sayısal olarak insan çokluğunu ifade ederken kimi zamanda farklı farklı toplumları ya da sosyoekonomik düzeye mensup insanların varlığını ifade etmekte için kullanılmaktadır. Katılımcıların farklı toplumlardan olanlara yönelik suç algısı Liska vd. (1982)'nin bulguladığı "suç korkusunun beyaz olmayanlar arasında, diğer beyaz olmayanların varlığından etkilendiği" bulgusu ile örtüşmektedir.

"Güvenli hissediyorum diyebilirim. Yani şöyle ay çok ayırmak istemiyorum ama bizim bölgemize biraz yakın çingene insanlar yaşıyorlar...Ve onları tabii ki çok böyle bazen kalabalığı grup oluşuyor ya. Bazen çok kavga da ediyorlar. Aslında. Çok yakın değil. Birkaç yani sokak arkamızda. Yani o zaman kendime çok güvenli evet hissetmiyorum." [K14, Ukrayna, 36 yaş]

Bireylerin yaşadığı yerin güvenliği ile ilgili algısını etkileyen unsurlardan biri polislerin görünürlüğüdür. Bir yandan polislerin varlığı bireylerin güvenlik duygusunu arttırırken diğer yandan da polislerin varlığı suç ve tehditle ilişkilendirerek güvensiz bir yer olduğu algısı yaratabilmektedir (Borovec vd., 2019). Katılımcıların verdikleri cevaplarla da bu farklı bakış açısı izlenmektedir. Polislerin sürekli gezmesini o yerin güvensizliğiyle ilişkilendiren bir katılımcı, bu düşüncesini "Sürekli polislerin gezmesi ister istemez insanı tedirgin ediyor. Polis görünce ne demektir güven olmaması demektir. Demek ki buralarda olay oluyor ki polis sürekli gezip dolanıyor." [K1, Azerbaycan, 34 yaş] sözleri ile gerekçelendirmiştir. Benzer şekilde diğer bir katılımcı da "bir şey olmazsa gelmez" yorumu yaparak dışarda kendilerini tedirgin hissettiklerini şu sözlerle dile getirmiştir;

"Önceki mahallede her gün polis vardı, düşünüyoruz kendimizce bir şey olmasa gelmez. MarkAntalya'nın tam önüydü, orada geçen de geçmeyen de herkes, her şey çalınıyor falan ya da bir şeyler oluyor, polislerin hep sesleri geliyordu öyle şeyler. Evimizde güvende hissediyorduk ama dışarıda dediğim gibi belli değildi." [K33, Kırgızistan, 34 yaş]

Bazı katılımcılar için polislerin sokaklarda olması oranın güvenliği ile ilgili ipucu kaynağı olmakla birlikte katılımcıların polisin varlığına farklı anlamlar yüklediği görülmektedir. Yaşadıkları çevrede polislerin çok ve sürekli oluşunu oranın güvensiz olduğu için polislerin orda olduğunu düşünen katılımcılar bir yandan da güven veren yönü olduğunu belirterek bu konudaki fikrinin net olmadığını ortaya koymuştur.

"Antalya'da Polis az bilmiyorum turistlerden dolayı mı ya da daha güvenli ondan mı? Orda (Kayseri) her yerde polis çoktu, sokaklarda polisler yürüyor. Bir taraftan güven veriyor ama biri taraftan da şöyle düşündüm. Burada bir olay mı gerçekleşiyor hep te polis burada duruyor. Çünkü orda bir olay olmazsa poliste olmaz" [K37, Afganistan, 25 yaş]

Polislerinin varlığının suç korkusuna etkisine ilişkin yapılan çalışmada özellikle yaya devriye polislerinin oldukça görünür oldukları ve güven unsuru olarak görüldükleri ortaya konmuştur. Mahalle polis istasyonları aracılığıyla ve vatandaşlarla polis arasında düzenli zorunlu temasın suç korkusunu azalttığı tespit edilmiştir (Moore ve Trojanowicz, 1988:5). Bu tespitin izlerine bir katılımcının "Ama sürekli polis zaten geziyor. O yüzden daha şey rahat hissediyorsun sürekli polisler geziyor...Çünkü sürekli bakıyorum kimlikler istiyor. Sürekli böyle sokakları dolaşıyor. Kışın mesela erken hava kararınca da onları da hemen çıkıyorlar, dolaşıyorlar." [K13, Rusya, 38 yaş] söyleminde rastlanabilir. Bazı katılımcıların polisin varlığını "ihtiyacım olursa destek alırım şeklinde" bir güven unsuru olarak gördüğü görülmektedir.

Katılımcılar çevrelerinden aldıkları duyumlar, kendi gözlem ve deneyimleri, kalabalık ve kargaşa algıları, polisin varlığına yüklediği anlamların bir sentezi olarak iyi mahalle-kötü mahalle ayrımı yapmakta, yaşadıkları mahalleyi iyi mahalle olarak adlandıranların kendilerini yaşadıkları yerde güvenli hissettikleri görülmektedir.

"Antalya güvenli diye düşünüyorum, belki bizim mahallemiz iyi olduğu için kendimi güvende hissediyorum. Belki merkezden uzak yerlere gidersem oralara hiç gitmedim bilmiyorum kendimi nasıl hissedirim. Kendi oturduğum mahalleye çok alıştığım için burada korkmuyorum, güvende hissediyorum kendimi." [K28, Kırgızistan, 31 yaş]

"Biz birkaç ev kiraladık oralar önceden hiç güvenli değildi. Tabii ki dışarı çıkmak çok rahat değildi...Şimdi mesela ben Kepez'de oturuyorum güzel bir sitede. Konyaaltı gibi değil ama yine de kendimi güvende hissediyorum. Tabii ki Zeytinköy'de oturmak istemem. Çünkü çevremden duydum

orası güvenli değil. İlk yaşadım yer iyi değildi, giriş kattı oradan devamlı bizim çamaşırları çalıyordu çingeneler... geceler orası ıssızdı, eski eşyalar giriş katı...O zamanları şimdi hatırlıyorum rahatsızdım. Çingeneler yüzünden. Düşünebiliyor musun, bizim çamaşır teli var ya onunla beraber giysiler gidiyor, ben onları arkadan gördüm tabii rahatsızdım. Ne bileyim böyle duruyorsun yanında bir yüzü var, sonra çıkıyorum balkona bir değişiklik ve sadece koşan insanlar görüyorum telle. Biraz korkuyordum."[K20, Ukrayna, 38 yaş]

“Kötü” mahalle olarak nitelendirilen yerlerde bulunanların ise mahallenin imajından ziyade deneyimlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Kötü bir mahalle olarak nitelendirilen ... mahallesine paralel bir mahallede yaşayan katılımcı, herhangi bir olumsuz deneyim yaşamadığını ifade etmiş, bu durumu "Ben 2018'de burada yaşadım yalnızdım yine. Bahçelievler'de oturuyordum. Deniz Mahallesi o zaman kötü bir mahalleydi, travestiler vardı ama ben saat 1'de de oradan geçiyordum hiçbir şey olmuyordu, hiçbir sorun olmuyordu"[K2, İran, 39 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Benzer şekilde babalarının gelip kampüse yakın olduğu için aldığı evin yerinin sonradan güvensiz mahalle olarak nitelendirildiğini öğrenen bir katılımcı başlangıçta korktuğunu ama daha sonra kendilerinin suç tehdidi oluşturabilecek bir şeyle karşılaşmadığını söyleyerek kendisini yaşadığı yerde güvenli hissettiğini belirtmiştir.

"...Sonradan öğrendik ki orası o kadar iyi değil diyorlardı. Biz de o zaman korkmaya başladık acaba evi mi değiştirsek. Babama dedik sen neden burada ev aldık...Bizim ülkeden daha kötüsü olmaz diye düşünmüş...Ama biz hiç öyle bir olay görmedik. Onlar şey diyordu mesela sokakta insanlar silah taşıyor falan diyor, suç çok orda, insanlar iyi değil, gelişmiş insanlar değil o mahalledekiler dediler. Ama biz hiç öyle yaşamadık" [K37, Afganistan, 25 yaş]

Katılımcıların yaşanan yerdeki fiziksel düzensizliklerden ziyade sosyal nezaketsizliklere odaklandığı görülmekte ve farklı ülkelerden göç eden insanların olmasını güvenlik riski olarak değerlendirmektedir. Kalabalık ve kargaşa güvensiz bir ortamı çağrıştıırken, bu ortamlarda polisin varlığı da o yerin güvenli ya da güvensiz olduğuna dair farklı değerlendirmeleri beraberinde getirmektedir. Bazı katılımcılar için polisin varlığı güvensiz, korunması gereken bir bölge iken bazı katılımcılar için polisin varlığı güven tesis etmektedir. Bu noktada sabit polis noktaları ve rutin dolaşan devriye polislerin suç ile ilişkilendirilmediği ancak siren sesleri ve kargasının olduğu yerlerdeki polis müdahale ekiplerinin suç ile ilişkilendirildiği görülmektedir.

3.3.6. Kadınlığın İnşası ve Suç Korkusu

Kadın ve erkeklerin farklı düzeyde suç korkusu bildirmelerinin en önemli yordayıcılarından biri olan toplumsal cinsiyet aynı zamanda kişilerin mağdur olma algılarını etkilemektedir. Sosyalizasyon sürecinde korkak, risk altında, korunması gereken ve potansiyel kurban olarak inşa edilen kadınlar kendilerini de bu şekilde algılayabilmektedir (Cops ve Pleysier, 2011).

3.3.6.1. Cinsiyete Dayalı Sosyalleşme

Hale (1996) “korkuyu açıklamaya çalışan herhangi bir modelin bir miktar kırılganlık kavramını içerdiğini” ileri sürmektedir. Biyolojik cinsiyetin bir yansıması olarak değerlendirilebilecek fiziksel savunmasızlıktan öte kadınların kendilerini zihinsel ya da duygusal olarak savunmasız hissetmeleri toplumsal cinsiyet sosyalizasyonu ile açıklanabilmektedir. Kendisini fiziksel olarak güçsüz görmenin yanı sıra bir suça maruz kalırsa psikolojik olarak da bu mağduriyetin sonuçlarına dayanamayacağını düşünen bir katılımcı "Kadınlar çok daha fazla korkar diye düşünüyorum. Kalp olarak, yani duygusal olarak ve fiziksel olarak da var...Kalbimin çok dayanamayacağını düşünüyorum. Fiziksel olarak bir şey zaten şey yapamam...Duygusal olarak da kalbim çok dayanmaz"[K6, Suriye, 20 yaş] sözleri ile duygusal durumuna dikkat çekmiştir.

Kadınlar aileleri, sosyal çevreleri ve kitle iletişim araçları vasıtasıyla aldıkları mesajları içselleştirmektedir. Kadınların savunmasız olduğu, güvende olması için bir erkeğe ihtiyacı olduğu ya da tehdit altında olduğu gibi mesajlar kadınların kendilerini bu şekilde algılamalarına neden olabilmektedir (Rader ve Haynes, 2011). Katılımcıların ifadeleri de bu görüşle örtüşmektedir. Kadınların güvende hissetmeleri için yanlarında bir erkeğin varlığına ihtiyaç duyduğunu düşünen bir katılımcı "Kadınlar daha çok kandırılabilir, galiba birisine güvenmek istiyorlar, her zaman daha çabuk kandırılabilirler. Erkekler belki o kadar değil. Fizyolojik olarak bir kadının hep babası yanında olmalı ya da hep birisini ararlar çoğunluk kadın."[K33, Kırgızistan, 34 yaş] sözleri ile bu düşüncesini dile getirmiştir.

Kadınların fiziksel olarak savunmasızlığının yanı sıra zihinsel olarak da güçlü olmadığını ifade eden katılımcılar, “kadınların tek başlarına olamama”, “yanlarında genellikle bir erkeğin varlığını ihtiyaç duyma”, “kandırılmaya müsait olma” ya da “daha duygusal olma” gibi nedenlerden dolayı suça maruz kalma korkularının arttığını ifade etmektedir.

Sosyalizasyon sürecinin ve topluma ait kültürün bireye aktarılmasının ilk basamağı ailedir. Sosyalleşme süreci boyunca bireye toplumsal kültür ve değerler öğretilirken tüm duygular gibi korku duygusu da kullanılmaktadır (Özpolat, 2021:47). Andre (2022:64) korku okulunda kızların erkeklerden daha iyi öğrenci olduğunu ve korkunun toplumsal öğretilmesine daha duyarlı olduğunu savunmaktadır. Yabancılardan, kaçırılmaktan korktuğunu ifade eden bir katılımcı "Korkuyordum belki başka yere götürürler diye. Çünkü öyle öğretiler bana, yalnızken hiç kimsenin yanına gitme, yalnızken biri sana bir şey söylerse sakın inanma falan filan"[K26, Azerbaycan, 33 yaş] sözleri ile korkunun kendisine öğretiltiğini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde ebeveynlerinin kendilerine çocukken yaptıkları uyarıların ve verdikleri tavsiyelerin suça maruz kalma korkusu üzerinde etkisi olduğunu söyleyen katılımcılar, korkuların aileleri tarafından öğretiltiğine dikkat çekmektedir.

"Babam şunu düşünüyor. Akşam kötü insanlar dışarıda... Sen arkadaşlarını tanıyorsun. Ama babam onları çok tanımadığı için ters düşünüyor. Hatta diyor ki onlardan bir kötülük gelebilir, onlara o kadar güvenmeyin...Afganistan'da babam bundan daha fazlaydı. Hatta orda herkes beşten sonra evde olacaktı...Kimse dışarda olmuyordu. Herkes için öyleydi orda. Ama burada öyle değil. Burada herkes gündüz çalışıp gece geziyorlar, dışarıya yemeğe gidiyorlar. Ama babam onu daha ayarlayamadı. Bazen izin alıp çıkıyoruz. Kendisi bırakıp kendisi alıyor. Hiç tek başıma akşamlar çıkamadım. Bazen insan denemek istiyor yok diyor babam olmaz. Bir saniye bırakmıyor. Babamın korkması bizi de etkiliyor."[K37, Afganistan, 25 yaş]

Ebeveynler kültürde yerleşmiş klişeleri çocuklarını büyütürken referans noktası olarak almakta, "çocuklarını cinsiyetleri üstünden kültürel klişelere göre davranmaya teşvik etmektedir" (Andre, 2022:64). Kadınlar, giyimleriyle ilgili "dikkatli" olmaları, gece geç saatlerde dışarı çıkmamaları ve tanımadıkları insanlarla iletişim kurmamaları gibi kurallarla yetiştirilmektedir (Çardak, 2012:31). Ailelerin kimi zaman dışarda yalnız olmama, kimi zaman gece ve karanlık kimi zaman yabancılar genellikle de yabancı erkekler konusundaki uyarılarının kadınların bu durumlarla baş başa kaldığında korkularını etkilediği görülmektedir. Gece dışarıda tek olma ile ilgili ailelerinin söylem ve tutumlarını katılımcılar şu şekilde dile getirmiştir:

"Yani mesela babam da benim akşam dışarıda olduğunu duyduğunda çok huzursuzlanır ve beni sürekli arar. Geçtin mi eve...Annem böyle sürekli arar...Annem genelde hani akşam çıktığımda görüntülü arar. İşte canlı konum istediği de olur. Çok korkuyor çünkü o Norveç'te yaşamış bir insan. Ve hayatının yani

çoğunu orada geçirmiş...Anneme bunlar çok garip geliyor...Annemin aslında çok rahat bir insan. Ama onun burada ne kadar gerildiğini görmek de beni geriyor. Çünkü annem ya hani annem geriliyorsa vardır belki bir şeyler gibi hissediyorum. [K8, Norveç, 21 yaş]

"Kazakistan'da annem beni bir yere bırakmıyordu. Akşam gezmeye çıkacağım, kafede oturacağım öyle bir şey zordu, sürekli merak ediyordu sürekli. Mesela arkadaşımın sinemaya gideceğim, neredesin ne zaman geleceksin, o kadar Kazakistan'da korkuyordu...Biz de orada böyle bir şey var, araba durursa seni kaçırmaya gibi. Böyle uyarı vardı ailemden, çevremden." [K10, Kazakistan, 24 yaş]

Toplumun küçük bir örneği olan ailede özel alanla sınırlanan kız çocukları, erkek kardeşlerinin ise dış dünyaya adım atışına tanık olarak bir nevi ikincilleşmeyi içselleştirmektedir. Bazı katılımcılar aynı evde yaşadıkları erkek kardeşleri ya da kuzenlerine farklı tutum sergilendiğini ortaya koymuştur.

"Büyürken bizim evimizde bilgisayar var, o sadece erkekler için. Gidemezsin oraya sen kızsın. Yemek pişerken ben orada olmalıyım ama erkekler yok. Sonra dışarı çıkınca ben kızım istediğim saatte istediğim yere gidemem ama erkekler gidebilir. Gündüz kızlar çıkabilir ama belli saat dönmelisin. Erkekler çok umursamıyor. Güven konusunda gece çıkmazsın. Her zaman sen kızsın dikkatli ol, sonra kızsın sana zarar verebilirler öyle diyorlar." [K29, Gana, 27 yaş]

Erkek kardeşleri ile farklı kurallar çerçevesinde büyüdüğünü ifade eden katılımcının bu deneyimi kendine özgü değildir. Bu durum kız çocukların evin üretiminde konumlandırılmasının bir yansımasıdır, çoğu durumda namusun korunması ile de ilişkilidir. Çünkü kadının öznellikten çıkarılıp nesne konumuna getirilen bedeni, bir iktidar mücadelesi alanı olarak görülmekte, namusun kontrolü erkeği erkek yapan temel unsurun başında yer almaktadır. Katılımcıların ailelerinin yaptığı cinsiyet temelli ayrımcılıkta kötü kız/iyi kız nitelemesinin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Gece dışarı çıkan kızların "kulüp kadını" olarak nitelendirildiğini belirten bir katılımcı "Etiyopya da gece çıkmıyoruz. Kadınlar gece çıkmıyor. Gece uyuşturucu alan insanlar oluyor. Bizim kültürümüze göre gece kadın dışarı çıkması kulüp kadını olarak düşünülüyor." [K31, Etiyopya, 20 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Başka bir katılımcı ise ailesinin davranışları yüzünden "görünmez çocuk" haline geldiğini ve gençliğinin harcanıp bittiğini dolu gözlerle ifade etmiştir.

"Mesela ben hiç doğum günü partisine gitmedim arkadaşımın okulda... İzin vermiyorlardı. Neden bilmiyorum ...Gitme. Dışarı çıkmıyordun tek başıma. Yani bazı komşularımız bilmiyordu kız olduğunu evde. İki tane erkek kardeşim var... Onlar her işi yapabiliyor. Sadece ben hiçbir şey yapamıyordum. O yüzden ben hep söylüyorum yani. Benim gençliğim, çocukluğum hepsi geçmiş. Ben hiçbir şey yapamadan."[K3, İran, 43 yaş]

Aile yapısı, toplum yapısı ya da ebeveynlerin kendi görüş ve deneyimleri genelden farklılaşabilmektedir. Bu farklılıkların sonucunda bazı katılımcılar ise ebeveynlerinin tutumları sayesinde bir suça maruz kalma korkularının olmadığını ya da bu korkuları rahat yönetebildiklerini ifade etmiştir. Herhangi bir suça maruz kalma korkusunun olmadığını söyleyen katılımcı bunda ailesinin kendisine güveninin etkisi olduğunu "yetiştirilme tarzımın etkisi var. Ailemin...beni çok rahat yetiştirdiler. Ay sen neredesin ne yapıyorsun diye bir şey olmadı. Mesela ben bir şey söylediysem ben şu arkadaşımıydım. Beni kontrol etmesine gerek yoktu..." [K27, Azerbaycan, 41 yaş] sözleriyle ifade etmiştir. Ailenin birey açısından önemi, kendine özgü ikili bir sosyolojik rolle karakterize edilmektedir. Bu bağlamda, aile bireyin kişisel kimliğinin bir uzantısı olarak kabul görmektedir. Ailenin, bireyin kendi varlığını hissettiği ve kendisini bu yapıya ait hissettiği kapalı bir grup olduğu daha net bir şekilde ifade edilmektedir. Yukarıdaki görüşme alıntısında da görüşmecinin ailesi tarafından yetiştirilme tarzı ile suç korkusunun ilişki bu bağlamda değerlendirilebilir (Eren ve Demiray, 2019:134).

Korkunun öğrenilmesinde ebeveynlerin rolü olduğu gibi korkmamanın öğretilmesinde de ebeveynlerin rolü bulunmaktadır. Farklı kültürlerde, toplumsal cinsiyet eşitliğinin daha fazla sağlandığı ya da kız çocuklarını korkusuz yetiştirerek daha güçlü kılma inancına sahip ailelerde güçlü kız çocuklarının yetiştirilmesi söz konusu olabilmektedir. Kültürden ziyade ailenin tutumun belirleyiciliğine bir katılımcı "Kadınlar daha fazla korkuyor her şeyden. Kültürümüzden geliyor bence o. Bir kız çocuğu olunca sen kızsın bunu yapmayacaksın bundan korkacaksın... Mesela babam bana hiçbir zaman yapmadı, dedi korkmayacaksın bir şeyden. Ondan korkmuyorum."[K2, İran, 39 yaş] sözleri ile dikkat çekmiştir. Erkeklerin kızları için tehdit olduğunu düşünen bazı babalar kızlarını korkutup sindirmek yerine güçlendirme yolunu seçmektedir. Biraz önceki örnekte olduğu gibi başka bir katılımcı da babasının kimseye boyun eğmemesi gerektiği fikrini kendine aşıladığını "Benim babam her zaman derdi oğlum okumazsa sıkıntı değil oğlum gider taş taşır. Ama kızım okumazsa eğitimsiz olursa benim için sıkıntı. Benim kızım gidip taş taşımamalı. En azında evine ekmeğini getirebilmeli, birisine boyun eğmemeli."[K27, Azerbaycan, 41 yaş] sözleri ile ifade etmektedir.

“Korkunun kendi hikayesi” vardır (Andre, 2022:33). Bu hikayenin oluşumunu etkileyen travmalar, kültürel ve eğitsel yapılar değişikçe korkuların varlığı/yokluğu ya da yapısı form değiştirebilmektedir. Eril düzenin hakim olduğu bir dünyada evde eşin, babanın ya da akraba bir erkeğin olmadığı durumlarda ailedeki roller ve kadının rolü de farklılaşabilmektedir. Korkular üzerinde ailenin kız ve erkek çocuklarına farklı davranışları nedeniyle kadınların daha çok korktuğunu ve erkek olmayan bir evde büyüdüğü için kendisine erkek gibi davranıldığını, o yüzden korkularının olmadığı söyleyen bir katılımcı kendisine de prensesler gibi davranılmasını ve korku duygusunu hissetmeyi istediğini ifade etmiştir.

"Yetiştirme tarzı, davranışlarda tabii büyük etki var. Tabii kız ve erkek çocukları arasında da fark var...Biz Türkiye bakarsan kız çocuklarına prenses büyütüyorlar, erkekleri ise kız çocuklarına yani prenseslere yardımcı olarak yeterek büyütüyor...Ben çok isterdim böyle bir his yaşamak, ama beni bir erkek olarak yetiştirdiler...Benim bir abim ve babam olmadığı için anneme sadece ben yardım ediyordum, annem aynı zamanda da babamın işlerini de yapıyordu ben de ona yardım ediyordum çoğu şeyde. Onun etkisi olabilir "[K23, Ukrayna, 46 yaş]

Suç korkusunun kadınları özel alana hapsedip kendilerini gerçekleştirememesine sebep olabileceğini düşünen bazı katılımcılar, bu durumun kendilerinde yaşattığı hislerden rahatsız olduğunu, aynı şekilde davranmamaya çalışacaklarını ifade etmiştir. Göçmen olarak Türkiye’ye gelen anne babasının korkularını ve bu korku nedeniyle yaptıklarını anlatan bir katılımcı korkunun insanın kendini geliştirmesinde bir engel olduğunu düşünmekte ve korku kültürünü yeniden inşa etmemek için kendi kızlarını korkutmamaya çalıştığını şu sözlerle ifade etmektedir.

"Şeye de çok karşıyım. Kızlarıma da çok yapmamaya çalışıyorum korkutmaya çok karşıyım. Çünkü korkan insan dediğim gibi hayatı boyunca gelişemez, hep korktuğuyla kalır. Ama maalesef ki bazı şeyler konusunda uyarmamız gerekiyor çocukları. Ailem beni çok korkuttu, ailede tek çocuğum. 8 yaşındayken geldik. Annem de babam da inanılmaz bir çocuğu kaçırarak korkusu vardı. Böyle üzerime kapılar mı kitlenmedi, işte ne bileyim. Herhalde ilk defa hayatımda otobüse 13-14 yaşında binmişimdir. Tek başıma hiçbir yere göndermezlerdi." [K21, Rusya, 39 yaş]

Ataerkil bir toplumda yaşayan ve gece dışarı çıkmanın babası tarafından yasaklandığı bir evde yaşayan katılımcı, korkularının kaynağının ailesinin korkularından kaynaklandığını söylemekle birlikte kendisi de çocuk sahibi olursa aynı şeyi yapacağını “Bizde akşam çıkmak

yasak. Ailemde yasak. Babam izin vermiyor...Belki ben babam annemden aldığım için korkuyu çıkmıyorum ama bence haklılar. Çocuğun varsa bence çıkmayacak gece gece... Korkuyorum ama onlar için onlar korkuyor diye korkuyorum. "[K22, Suudi Arabistan, 25 yaş] sözleri ile dile getirdiği görülmektedir.

Katılımcılardan biri suça maruz kalma korkusunun değil, aynı zamanda suç mağduru olsalar da seslerini çıkarmamaları gerektiğinin aile tarafından öğretildiğine "Çünkü kadınlar susuyor. Yani cevap vermiyor. Erkekler tam tersi. Böyle eğitilmiş. Hani susmak lazım...Aile eğitimi susmak lazım diyorlar. Onlar da susuyor. Belki aile baskısından korkuyorlar"[K9, Rusya, 44 yaş] sözleri ile dikkat çekmiş, kız ve erkek çocuğun yetiştirilme tarzındaki farklılıklara değinmiştir. Katılımcıların söylemlerinden suç korkularının oluşmasında ailelerinin söylemleri ve tutumlarının etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

3.3.6.2. Güç ve Hakimiyet

Toplumsal ve kültürel yapı içerisinde kadınlar güçsüz, erkekler ise güç ve iktidar sahibi olarak betimlenmektedir. Erkek karşısında kendini güçsüz hisseden bir katılımcı erkeklerin toplumdaki konumu "Erkeğin böyle bir önde olduğu yerde kadın öne geçemiyor maalesef...Para onda...Güç onda hem fiziksel olarak hem maddi olarak. Ailede de söz hakkı onda. Ya bunu da sürekli gösteriyor, baskı uyguluyor."[K9, Rusya, 44 yaş] sözleri ile ifade etmiştir.

Kadınların daha çok suça maruz kalma ihtimalinin olduğunu söyleyen katılımcılardan biri bu durumu "Ataerkil toplumun getirdiği saçmalıklar-Yani ego tatmini, kompleksler "[K36, Almanya, 41 yaş] sözleri ile ifade etmektedir. Kadınların güçsüz olarak algılanışı hem suçun mağduru olmaları ihtimalini arttıran bir unsur olarak görülmekte hem de kadınların var olan karşı koyma, baş etme ya da güç sahibi olarak kendini konumlandırma potansiyelini kısıtlamaktadır. Katılımcılardan biri "bu toplumda çevrede olduğu süreçte bir erkek gelip de siz güçlüsünüz düşünmez. Direkt düşünür ki bu kadın zayıf, kadın olduğu için."[K3, İran, 43 yaş] sözleri ile bu duruma dikkat çekmektedir.

Kadınlara karşı baskı ve güç kullanımı, erkeklerin kadınları baskılayarak kendi egemenliklerini sürdürme aracı olarak ön plana çıkmaktadır. Bunun altında yatan en önemli etkenlerden biri de ataerkil toplumsal yapının kendisidir. Bu tip endişe ve korkuların yaşandığı toplumlarda çoğunlukla ataerkil sistemin etkin olduğu bilinmektedir. Ataerkil sistem, yaklaşık beş bin yıldır var olan toplumsal cinsiyet rollerini şekillendirmiştir. Toplumsal cinsiyet, zaman

ve mekana göre değişen bir dinamizme sahip olmakla birlikte genellikle kadın ve erkek arasında hiyerarşik bir yapıyı oluşturmaktadır (Korkmaz ve Başer; 2019:72). Toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlik ise kadınları hane içine hapsederek karar verici pozisyonlardan uzak kalmasına neden olmuş, oyunun kurallarını erkekler yazıp kadınların bu kurallara uyması beklenmiştir. Böyle bir yapı içerisinde erkekler gücün, paranın, makamın sahibi olurken aynı zamanda hayatın her alanını kontrol altına alma çabası içerisinde girmiştir. Kaynakların cinsiyet temelli eşitsiz dağıtımından dolayı eğitim başta olmak üzere pek çok imkandan mahrum kalan kadınlar çok uzun yıllar karar alma mekanizmalarında kendilerine yer bulamamıştır. Kadınlara ilişkin kararları da erkeklerin verdiği bir yapı söz konusu olmuştur. Katılımcılardan biri kadınların suç korkusu yaşamasının altında kanun yapıcılarının erkek olmasının etkisi olduğuna "Mesela kanunları kim yazıyor erkekler yazıyor, kim yönetiyor erkekler yönetiyor her zaman kendilerini haklı çıkarmak istiyorlar onun için hep suçlu bizler oluyoruz." [K19, Rusya, 45 yaş] sözleri ile dikkat çekmiştir.

Hiyerarşik yapının oluşturulması ve erkek iktidarı lehine sürdürülmesi için erkekler hegemonik ve ataerkil uygulamalara başvurmakta, güç kullanma, kültür, cinsiyet, dil ve din unsurlarını manipüle etme yolları ile kadını kontrol altında tutmaya çalışmaktadır (Escovedo, 2020:1). Katılımcılardan biri tarihsel süreçte kadının hak mücadelesini ve kadının erkekler tarafından kontrol edilme istek ve araçlarını şu sözlerle ifade etmiştir:

"Ataerkillikten dolayı daha çok kadınlar korkuyu düşünüyor...Ömür boyu tarih boyunca kadınlar haklarını savunmaya çalışıyordu ya sürekli her yerde dinde olsa toplulukta olsa devlette sen kadınsın sen daha aşağıda olmalısın...Evrensel olarak kadınlar aynı korkuları yaşıyorlar, ev şiddeti de olsa. Biz babadan şiddet görebiliriz, kardeşlerden şiddet görebiliriz, dışarıdaki kafedeki birinden adamdan şiddet görebiliriz. Korkuttular bizi. Bence bu korkular yaratılmış, erkekler korkuttu...Makyaj yapmak için savaşıyoruz ya da bir şey giymek için neden savaşıyoruz. Neden böyle çünkü erkekler böyle dedi. Erkekler gücü hükmü eline aldı...Bunun için her şeyi kullanacaklar, dini kullanacaklar, çocukları kullanacak. Sen annesinin sen böyle yapmalısın. Sen Müslüman kadınsın böyle yapmamalısın. Sen Hristiyan kadınsın böyle yapmamalısın. Bence bu güç savaşı, bizi böyle şeyler kullanarak bizi aşağı tutmaya çalışıyorlar "[K10, Kazakistan, 24 yaş]

Erkeklerin güç sahibi olarak kadınları kontrol altına alıp gücünü sürdürme yollarının aile içi ilişkilere de yansıdığı görülmektedir. Evlilik içerisinde ataerkil normların sürdürülmesi bu kapsamda kadının erkeğe itaatinin devamlılığının sağlanması için erkekler şiddete

başvurabilmektedir. Aynı zamanda evlilik birlikteliğinin kadın tarafından bitirilmesinin istenmesini de kendi otoritelerinin sarsılması olarak algılayan erkekler yine şiddet uygulayabilmektedir. Burada temel amaç kadınlar üzerindeki otoritenin sağlanması ve sürdürülmesi istediğidir. Bu amacın gerçekleşmesi için hem şiddet hem de ataerkillikle bağlantılı sahip oldukları kaynaklar kullanılmaktadır (Adak vd., 2021:152). Erkeklerin aile içinde de baskı ve kontrol aracı olarak şiddeti kullandıkları, kadınları kendilerine ait bir eşya olarak algıladıkları ve kadınların erkek gücünü sürdürme istediğinin bir sonucu olarak suça maruz kaldıkları bilinmektedir. Erkeklik rolü kadınlık üzerinden inşa edilirken, erkek iktidarı da kadın bedeninin nesneleştirilmesi ile sürdürülmeye çalışılmaktadır. Ataerkil toplum içinde kadınların bedeni bekaret ve namus kavramları üzerinden nesneleştirilmiş, kadın bedeni de bir iktidar aracı olarak kurgulanmıştır (Tekin ve Demirel Değirmenci, 2022:193). Cinsiyetler arasındaki eşitsizliğin hem bir göstergesi hem de uygulama alanı olan kadına yönelik cinsel suçlar kadının erkeklere göre ikincil konumunu sembolize etmektedir. Kadın bedeninin bir başkası tarafından izinsiz ve keyfi kullanımı güçlü gücüz statüsünü pekiştirmektedir (MacKinnon, 1991:1302). Katılımcılardan biri kadın bedeninin nesneleştirilmesi ve kadına yönelik suç işlenmesi arasındaki ilişkiyi şu sözlerle ifade etmiştir:

"Erkekler daha çok mesela eşinden ayrılıyor. Sonra o eşten kısas alıyor gibi erkek öldürüyor işte. Sakat bırakıyor vesaire gibisinden...Eski kendi karısını öldürüyor... Özelleştiriyorlar diyor hani bir kadına kendiliği mal gibi bakıyor, özelleştirilmiş bir malı gibi. Özel malı gibi... İşte mobilya gibi, bir eşya gibi, kadın yönelik düşünceleri bir projedir...Böyle sen benimsin kara toprağa girersin...Burada kadınlar sadece hizmet eden bir personeldir. Güzel bir resim gibi başka bir şey değil."[K9, Rusya, 44 yaş]

Ataerkil sistemin kurallarının yerleştiği toplumlarda cinsiyet temelli iş bölümü de bu sistemin kurallarına göre şekillenmektedir. Ataerkil kültürde kadının bir konumu varken bu hane içiyle sınırlıdır. Ancak günümüz toplumlarında kadınların da çalışma hayatına dahil olması ile iktidarının sarsıldığını düşünen erkekler, kadınların tekrar hane içindeki konumlarına döndürmek ya da erkek alanı olarak kurgulanan kamusal alanda kadına karşı üstün konumlarını kaybetmemek için şiddetin çeşitli formlarını içeren yöntemler kullanabilmektedir. Ataerkil bir toplumda yaşadığını ifade eden bir katılımcı bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

"Erkekler her zaman ön planda kadın arka planda öyle söyleyeyim...Eskiden hiç çalıştırmazdılar. Sonra ekonomi durumu vesaire ondan dolayı yavaş yavaş izin vermeye başladılar. Ama bu tabii kıskançlıklar

getirdi. Çok aile boşandı. Yani çok kadınlar eşinden şiddet gördü...Bazı ailelerde gerçekten bizim bilmediğimiz, duymadığımız yani kadın mecbur saklıyor, kocasından korkuyor."[K15, Kırgızistan, 40 yaş]

Mevcut suç örüntülerine bakıldığında kadınların suç mağduru, erkeklerin ise suçlu olduğu temsillerle dolu olduğu görülmektedir. Kadınların bir yaz gecesi yürüyüşe çıkması, halka açık bir parka tek başına gitmesi veya sinemaya restorana gitmesi gibi gündelik aktivitelerden sürekli olarak vazgeçmeye zorlanmaları, “başına kötü bir şey gelebilir” korku söylemleri ile küçük yaştan itibaren pekiştirilmektedir. Bu pekiştireçler de erkek iktidarının sürdürülmesinin bir aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bourdieu’ya (2015:22) göre “Eril düzenin gücü, kendi haklılığını ispat etmeye yeltenmemesinde görülür”. Her zaman eril düzenin haklı oluşu, suçlu-suçsuz ve kadın-erkek ikiliği çerçevesinde suçsuz erkek, suçlu kadının oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Bir katılımcı bu durumun yansımasını "Yani erkekler giderse gider ama yani onların hiçbir suçu olmazlar. Mesela erkek bir suçu işlediyse...ona laf etmezler ama kadın olsa her zaman ona laf ederler"[K12, Suriye, 55 yaş] sözleri ile ifade etmiştir.

Eril düzenin devamı için şiddete başvuran bir erkek, kendini savunmaya ihtiyaç duymazken kadın yaşadığı “şiddetin sorumlusu”, “haksız” olarak nitelendirilmektedir. Bu nedenle kadınlar “kendilerinin mağduriyetini”, “kendilerinin haklılığını” anlatamama düşüncesiyle kendilerini baskı altında hissetmektedir. Kadınların bu düşüncelerinde “düşünceyi tahakküm ilişkilerinin aşıkârlığına hapseden döngüsel bir nedensellik” bulunmaktadır (Bourdieu: 2015:23). Kadının uğramış olduğu taciz, tecavüz, kaçırılma gibi suçlara kendi davranışları yüzünden maruz kaldığı dile getirilmekte, gece orada olmasaydı, onu giymeseydi, tek başına ne işi vardı gibi söylemler ile kadın bir nevi mağdur olmaktan çıkarıp suçlu olarak konumlandırılmaktadır. Katılımcılardan biri bu durumu "haberlerde duyuruyoruz, günlük hayatlarda da bir erkek tarafından taciz edildi. Ya o kızın o kadının o saatlerde ne işi vardı. Çok duyduğumuz şeyler. Artık biz o laflara kalmamak için dikkat etmeye çalışıyoruz...Kendi suçu diyorlar."[K38, Türkmenistan, 31 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Eşit olmayan güç ilişkileri ve gücü sürdürme isteğiyle şekillenen cinsiyet rollerine ve toplumsal cinsiyet normlarına dayanarak kadınlar hayatlarını kısıtlamakta ve kendilerini sürekli risk altında hissettirmektedir. Kadınların sürekli olarak güvenlikleri için çaba göstermekte, bazı aktivitelerden kaçınarak hem suçun mağduru olmamak hem de suçlanmamak için çabalamaktadır (Madriz, 1997:41).

Katılımcılar korkularının sebebinin bir suça maruz kalmanın yaratacağı olumsuz etkilerin yanında suçlanma endişesi ile açıklamaktadır.

"Birisi bunu istediği için, birisi onu arzu ettiği için bazı insanlar kendi kafalarına göre davranıyor. Burada şunu duyuyorum. Kadın birisinin ilgisini çekti, kadın dışarı çıktığı için, kadın çok çıplak olduğu için ne biliyim çok provokatif olduğu için, erkeklerin dikkatlerini çekiyor...Yani yaşadığı suçun sorunluluğu kadına yüklüyor. Tam bunu söylemek istedim." [K35, Sırbistan, 24 yaş]

Kadınların davranışlarını şekillendirmek ve kontrol etmek için bir kalıp işlevi gören kadınlık kavramı (Johnson, 1998:101) ataerkil sistem içerisinde bu kalıbın dışına çıkanları hizaya sokmayı hedeflemektedir (Bora, 2012:11). Toplum tarafından benimsenmiş bu kalıplar, uymayanları ötekileştirme, dışlama ve çeşitli yollarla kalıba sokma çabasını beraberinde getirmektedir. Kendi aile yapısında keskin kalıpların olmadığını ifade eden bir katılımcı bir suça maruz kalması durumunda ailesinden herhangi bir suçlama yapılmayacağını ancak çevreden bu tarz şeyler duymayı kaldıramayacağını ifade etmiştir. Katılımcının “babam suçlamaz” ifadesi bir erkeğin otoritesine gönderme yapması bakımında da dikkat çekicidir.

"Şöyle ki bunları çok duyuyoruz. İşte kadın öldürülüyor ya da tecavüz oluyor ve diyorlar ki etek giymeseydin. Bunlar tatbiki bilinç altına yerleşiyor ve korkuluyor. Babam asla beni suçlamaz ama çevreden ya da ne biliyim bunu birileri gidip anlatsam, sen böyle giymeseydin derse yani ben kaldıramam, bu çok ağırıma gider yani ama babam böyle asla bir insan değil, kıyafetlerim hiçbir zaman karışmadı...Ama dedim gibi evet korkuyorum çünkü bunları duyuyoruz yani etek giymeseydin, kırmızı ruj sürmeseydin, şu saat orada ne işin vardı. Çok duyduğumuz şeyler bunlar. İster istemez bilinç altı yerleşiyor ve insanlar korkuyor bundan." [K8, Norveç, 21 yaş]

Ataerkil sistemin savunucuları ve sürdürücüleri şüphesiz ki tek başlarına erkekler değildir. Geleneksel yapıyı benimsemiş, kadınların olması gereken kalıpları özümsemiş ve erkeğin güçlü olmasını doğallaştırmış kadınlar da erkeklerin iktidarını sürdürmesi noktasında gönüllü kültür taşıyıcılarıdır. Sancar (2013:216) eril şiddeti tanımlarken “Düzen, disiplin, terbiye, namus-şeref gibi ahlaki değerleri merkezine alan...Çoğu zaman erkekler tarafından uygulanmasa bile, zaman zaman, erkeklerden devraldıkları otorite ile eril şiddetin kadınlar tarafından da “otorite”nin adına ve yararına uygulanabileceğine” dikkat çekmiştir. Dolayısıyla vekalet mantığıyla kadınların da kadınlara şiddet ve baskı uygulayabileceği görülmektedir.

Katılımcılar kadınların da tıpkı erkekler gibi bir mağduriyetin suçunu kadına yükleme eğiliminde olduğunu kendileri deneyimlerinden yola çıkarak dile getirmiştir.

"Kazakistan'da dinle alakalı bir ders vardı. Kapalı yaşlı bir kadın vardı. O dersten nefret ediyordum. Çünkü bu kadın diyordu ki, eğer kıza bir şey olduysa oraya gitmemeliydi, bunu giymemeliydi. Biz kızlarla bunu oturup sen ne diyorsun ne alaka, sen de kadınsın, senin de kız çocukların olabilir, nasıl bunu söyleyebilirsin. Kadın olarak kapalı kadınlara tecavüz etmiyorlar mı? taciz etmiyorlar mı? Hiç fark etmez onlar için. Ben mesela kısa mı etek giydim uzun etek mi giydim, biri gelse bana otobüste dokunmak istese fark etmez ona. Bana kışın kışlık uzun dizlere kadar uzun mont giydim. Bana o zaman bile gelip dokunuyorlardı. Bununla kıyafeti bir alakası yok."[K10, Kazakistan, 24 yaş]

"Ben olayı size tarif ettim ya ben gittiğimden sonra bir tane hastanenin reisi yani müdürü o işte bana dedi ki suç dedi ki sende. Benim üstümde pembe şal vardı tırnaklarım pembe ojeliydi. Suç sende baksana dedi...Kadın biri de kadın bana söyledi. Baksana suç sende dedi. Yemin ederim seni öldüreceğim dedim ki öldürecektim."[K2, İran, 39 yaş]

Cinsiyetler arasındaki asimetric güç ilişkisi ve bu eşitsiz yapının devam etmesinden çıkarı olanlarca suç ve suç tehdidinin araçsallaştığı görülmektedir. Katılımcılarının eril şiddet gölgesi altında hem aile hem sosyal hayatlarında suçun mağduru olmamak için çabaladığı görülmektedir.

3.3.6.3. Kamusal Alan-Özel Alan Ayrımı

Sosyal bir kategori olan mekanın bireysel kullanımı toplumsal güç ilişkilerinin bir ürünüdür (Koskela, 1999:112). Kültürün eril ya da dişil formda oluşu dolayısıyla erkek ve kadınların toplumsal konumlarının fobik sıkıntıları ortaya çıkardığını göstermiştir. Erkekliğin ağır bastığı kültürlerde, kadınların evde olmaları ve dışarda korku dolu olmasının kader olduğuna ikna eden toplumlarda kadınlara agoradan uzak kalmak sinsice kabul ettirilmektedir (Andre, 2022:65). Toplumsal cinsiyet temelli iş bölümünün bir yansıması olarak hane içinde konumlandırılan kadın, erkeğin alanı olarak konumlandırılan kamusal alanda yer alırken kendi güvenliğini bir erkeğin varlığı ile ilişkilendirmektedir. Yanında bir erkek olduğunda kendini güvende hissettiğini söyleyen katılımcının "bir kadının yanında erkek olursa daha güvenli olabilir. Türkiye de öyle çünkü erkek olmalı. İki kız geçerse yoldan gece ikisini de kaçırabilirler. Hem belki de suç işlemeye kalkmazlar yanımızda erkek varken hem de koruyabilir bizi erkek."[K34, Rusya, 38 yaş] sözleri bu durumun bir göstergesidir. Çoğu

katılımcının benzer şeyleri ifade etmesinin altında da hem güçsüz kadın/güçlü erkek algısı hem kamusal alan tecrübesinin azlığının etkilerini görmek mümkündür. Kamusal alan, içerisinde genellikle bir tür ayırım barındırmaktadır. Bu sebepten ötürü, çoğunlukla toplumu ifade etmek için tercih edilen "kamu" terimi, toplumun her kesimini çoğunlukla kapsamayabilmektedir. Kamusal alanın erişilebilirlik çağrışımına rağmen, belirli grupların veya azınlıkların haklarına ve erişimine örtük şekilde kısıtlamalar getirilmektedir. Bu husus, toplumsal mekânın ataerkil bir yapı altında olduğunda kadınları dışlanmasının şaşırtıcı olmamasına neden olabilmektedir (Vanlıoğlu Yazıcı, 2020:1661). Kendi güvenliğini sağlama endişesi, din ve kültür baskısı ile mücadele yöntemi olarak dışarıya yalnız çıkmadığını, bir erkeğin varlığına ihtiyaç duyulduğunu bir katılımcı "Tabii baskı altında büyüdük biz şey anlamında Müslüman aile olduğumuz için. ...Yani orada tek başına hiçbir şey yapamazsın yani çünkü kadınsın. Sürekli baskı altındasın. Ve illa bir erkek yanında olması gerekiyor. Onun olması için de evlenmem gerekiyor." [K15, Kırgızistan, 40 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Katılımcıların bazıları için evli ya da bir erkekle birlikte olmak suça maruz kalma noktasında hem önleyici hem caydırıcı unsur olarak görülmektedir.

"...sadece buraya geldiğimde şeyin iş ararken mesela şey gördüm hem ben çalışırken onu gördüm, hem de sonra da ben işe ararken. Bir defa da eşim bana dedi. Ben seninle gideceğim şey görüşmeye, ilk görüşmeye. Ben dedim niye gidersin ki? Böyle nasıl bir şey, yani benim için bu normal değil. Herkes tek başına gidiyor, ben diyorum onlar nasıl bakacaklar? Ben eşimle geldiğimde onlar normal bakacaklar. Bizde böyle bir şey var. Hiç kimse kötü bakmaz sana dedi...Özellikle eğer patron erkekse eşin geliyor. Hiç problem olmuyor. O biraz zor bana geldi... Sonra da zaten çalışırken de gördüm evet. Gerçekten genelde öyle geliyorlar...Bu kadının önünde ben varım diye göstermek, iş yerinde bir şey olursa böyle şey. Hem o da sessiz kalmaz, ben de gelirim buraya." [K13, Rusya, 38 yaş]

Kamusal alanda kadının güvenliğinin yanında bir erkeğin varlığına bağlanması ve bu durumun normal ya da olması gereken olarak benimsenmesi kadının özel alandan çıkıp tek başına da güvende olabileceğini deneyimlemesine bir engel, kendi güçsüz konumunu hatırlatarak onu özel alana tekrar hapsedmeye bir itici unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.3.7. Kadın Göçmen Olmak

Göçmen kadınlar toplumsal cinsiyete dayalı sosyal ve ekonomik ayrımcılık karşısında dezavantajlı konumda olmakla birlikte, göçmenliğin getirdiği dil bilmeme, aile ve sosyal çevreden uzak olma, belirsizlik, göçmenlere ilişkin algı gibi pek çok nedenden dolayı çifte dezavantajlı olarak nitelendirilmektedir. Bu bölümde kadınlık ve göçmenliğin kesişimselliğinin suç korkusuna yansımaları ele alınmıştır.

3.3.7.1. Antalya’da Göçmen Kadın Olmak

Antalya; suç oranları, polis etkinliği, trafik güvenliği, terör tehdidi vb. faktörlerin birlikte değerlendirildiği “Numbeo Güven Endeksi”ne (<https://www.numbeo.com>) göre 2022 yılında Türkiye’deki en güvenli şehirdir. Söz konusu endekse göre hem hırsızlık gibi mala karşı suçlar hem de saldırı gibi şiddet içeren suç oranı düşük olan Antalya’da “Ten renginiz, etnik kökeniniz, cinsiyetiniz veya dininiz nedeniyle fiziksel bir suça maruz kalma endişesi”de oldukça düşüktür. Katılımcıların kendilerini Antalya’da güvenli hissetmesi ile bu endeks verilerinin paralel olduğu görülmektedir. Katılımcıların tamamına yakını Antalya’da kendini güvende hissettiğini belirtmekte, Antalya’yı “tehlikesiz”, “samimi”, “güvenli” olarak nitelendirmektedir. Antalya’da herhangi bir mağduriyet deneyimi yaşamadığını “Biz güvenli hissediyoruz. Çünkü burada hiçbir şey başımıza gelmedi ya da bir olay başımıza gelmedi.”[K37, Afganistan, 25 yaş], “Antalya insanları daha samimi, daha böyle bir kardeşlik gibi bir şey var...Ben Türkiye’de Antalya’da bir şeyle karşılaşmadım.”[K16, Moldova, 39 yaş], “Evet çok güvenli ben hiçbir şey görmedim. Geldiğimizden beri kötü bir şey görmedim. O yüzden güven olduğunu düşünüyorum.”[K7, Suriye, 27 yaş] sözleri ile belirten katılımcılar kendilerini güvende hissettiklerini belirtmiştir. Katılımcıların çoğunun aksine görüş bildiren bir katılımcı ise “Antalya bence genel olarak kadın için güvenli değil. Yani göçmen olsun Türk olsun kadınlara baskı var bura da. ” [K25, Azerbaycan, 44 yaş] sözleri ile Antalya’nın göçmen ya da yerli ayrımı olmaksızın kadınlar için güvenli olmadığını görüşünü dile getirmiştir.

Katılımcıların bazıları ise Antalya’da güvenli hissettiklerini söyleyerek, bu durumu Antalya’nın *yabancıya alışkın olması, turistik bir şehir olduğu için daha çok güvenlik önlemlerinin alınmış olması ve sosyokültürel yapısı* gibi nedenlerle ilişkilendirmiştir.

Yabancıya alışkın bir şehir olarak nitelendirilen Antalya’da katılımcılar çok fazla yabancı olduğu için kendilerinin dikkat çekmediğine, halkın kendilerini garipsemediğine vurgu yapmıştır. Bu yönüyle Antalya göçmen kadınlar için güvenli bir yer olarak düşünülmektedir.

Çünkü göçmenlerin pek çoğu dış görünüşleri, kıyafetleri ya da konuştukları dil ile bulundukları ülkenin yerel halkı ile ayrılmaktadır. Göçmenler bulundukları yerin genelinden farklı olarak ön plana çıkmakta ve dikkat çekmektedir. Katılımcılar yıllardır turizm şehri olan Antalya'nın yabancıya alışkın olduğuna dikkat çekmiştir. Hatta katılımcılardan biri Antalya'da kendilerini yabancı hissetmediklerini "Türk Vatandaşı kadınlarla yabancı kadınlar aynı bence. Biz burada kendimizi yabancı hissetmiyoruz. Yabancıları burada ayırmıyorlar." [K17, Rusya, 37 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Aynı zamanda halihazırda çok fazla yabancıya turist ya da göçmen olarak bulunduğu bir şehir olan Antalya'nın toplumsal ve kültürel yapısının da yabancıların rahat yaşamasına imkan sağladığını düşünülmektedir.

"Benim şahsi görüşüm burada çok yabancı olduğu için kültürde böyle çok şeye kaydı daha herkes açık görüşlü mü desem, çok şey baskısı olmadan. Hani bazı illerde daha yoğun bir baskı var ya. Görüşler farklı olur ya burada daha az. Çoğu kişi de Antalyalı olmadığı için olabilir, Antalyalılar diğerlerinden farklı da olabilir. Gelenekselliği bırakmış daha açık görüşlü." [K30, İran, 26 yaş]

"Antalya'da gezerken de güvende hissediyorum. İnsanlar beni rahatsız etmiyor... Antalya çok barışçıl bir şehir. Kimse kimseyi rahatsız etmiyor. Antalya da herkes kendi hayatında. Birbirlerinin hayatları ile ilgilenmiyor, yabancıya ilgilenmiyor bence. Ben Antalya'da istediğim her şeyi yapabiliyorum." [K31, Etiyopya, 20 yaş]

Katılımcıların bazıları Antalya'nın genelinde değil sadece bazı semtlerinde bir yabancı olarak yaşamının daha kolay olduğunu ifade etmiş, bu durumu o semtte yaşayan yabancı sayısı ve o semte hakim olan sosyo-kültürel yapı ile ilişkilendirmiştir.

"Ben ilk geldiğimde dairem olduğu mahalle güzel mahalleydi. Yani Konyaaltı, Altınkum'da oturuyordum. Orası çok sakindi. Orda da çok yabancılar olduğu için kendimi böyle şey iyi hissediyordum. Seviyordum orasını. Aynı dilde konuştuğumuz için genelde burada, Rusça konuşan insanlar çok olduğu için Antalya'da. Tabi ki dışarı çıkarken kendi bildiğin dilde insanları gördüğümde iyi hissediyordum kendimi. Bir şey olursa onlarla da konuşabilirim sorabilirim. Kendi ülkemden de insanları görüyordum daha iyi geliyordu." [K28, Kırgızistan, 31 yaş]

Öte yandan Türkiye'nin başka şehirlerinde de yaşamış ya da başka şehirlere de gitmiş katılımcılar Antalya'yı o şehirler ile karşılaştırma yoluna giderek Antalya'nın başka illerden farklılaştığını şu şekilde ifade etmiştir:

"Antalya'ya gelen yabancılar da Antalya'nın kültürü etkiliyor bence. Belki de ne biliyim 20 sene 30 sene önce durum nasıldı. Ama her şey kozmopolit bir şehre çevrildiği için insanlar mesela kısa etekli bir kadın gördüğünde, göbeği açık gördüğünde, şortlu gördüğünde veya mayoyla bikiniyle kadınlar yol geçiyorlar falan. İnsanlar gözünde bir tokluk yaratmış, standartlaşmış, basitleşmiş, toplum doymuş...Ama şimdi bunu gidip Afyon'da yapsan o da Türk bu da Türk. O buna aç...Antalya çok güvenli. Türkiye'nin diğer şehirleri ile kıyaslarsak çok güvenli. Kadınlar içinde çok güvenli. Kadınlar rahat burada. Erkek baskısı çok göremiyorum burada." [K27, Azerbaycan, 41 yaş]

"Erkeklerin tavırları yabancılar farklı, Türk kadınlarına farklı. Kafada bir şey var bilmiyorum. Ben şimdi Antalya'da çok rahatım. Ruslara benzediğim için Hollandalılara benzediğim için çok rahatım. Hiçbir şekilde sarkıntılık yaşamıyorum. Rahatsız edilmiyorum. Çünkü Antalya'nın geneli yabancı çoğu yabancı öyle söyleyeyim bakmıyor kimse kimseye. Ben Bursa'ya gittiğim zaman uzaydan gelmişim gibi bakıyorlar. Yani bu yedisinden yetmişine herkes o şekilde bakıyor." [K36, Almanya, 41 yaş]

"Antalya güven konusunda bana çok güven veriyordu. Ankara'da da rahatım ama gezdiğim bu kadar ülke içinde en çok kendimi güvende hissettiğim yer Antalya oldu. Deneyimlerimle ilgili olabilir. Mesela çıkıyordum gecenin üçünde dördünde, üzerimdeki o bakışları hissetmiyordum hiç kimsenin sana bakmadığını, baksalar da öylesine bakıyorlardı. Sonra kimse kimseye karışmıyoruz. Elit bir tabakadır. Hiç hissetmedim...artık alışmışlar. Mesela denize giriyorsun mayoyla denizde sana kimse bakmıyor ama sen o mayoyla çık dışarı herkes sana böyle bakacak. O göz ona alışmış. Çok olunca bir şey anlamını yitiriyor artık ona öyle bakmıyor." [K24, Azerbaycan, 44 yaş]

Turizm işiyle uğraşan bir katılımcı daha önce bu amaçla Mısır'da bulunduğunu ancak orada bir kadın olarak kendini güvende hissetmediği için Antalya'da mesleğini sürdürmeyi tercih ettiğinin ifade ederek; "Mısır'da yabancılar çok kötü davranıyorlar, erkekler orada tüm yabancılar yabani gibi davranıyor. Orada erkeklerin kültürleri kadına bakışı bambaşka yabaniler sanki, ilk sefer kadın görüyorlar. Sorularla çok rahatsız ediyorlar. Ama mesela Antalya'da yabancı kadınlara böyle bir his yaşamadım." [K17, Rusya, 37 yaş] sözleri ile Mısır'da göçmen kadın olmakla Antalya'da göçmen kadın olmayı karşılaştırmıştır.

Turistik olduğu için güvenlik önlemlerinin fazla olduğu düşüncesi katılımcıların kendilerini Antalya'da güvende hissetmelerini sağlamaktadır. Antalya Türkiye'nin en çok yabancı turisti konuk eden şehirlerden birisidir. Tüm bireylerde olduğu gibi turistler ve turist gönderen turizm acenteleri için güvenlik en önemli ihtiyaçlardandır. Turizm faaliyetlerinin kesintisiz sürmesi ve giderek genişleyen turizm pazarında ülkelerin yerini koruyabilmesi için şehir güvenliği ve turistlerin kendilerini şehirde güvenli hissetmeleri için atılacak adımlar ön

plana çıkmaktadır. Güvenlik güçlerinin daha görünür hale getirilmesi ve turizm bölgelerine özgü güvenlik politikaları geliştirmesi atılacak adımlardan bazılarıdır (Aras, 2017). Bazı katılımcıların Antalya ile ilk tanışmaları turist olarak gelmeleri ile gerçekleşmiştir. Dolayısıyla turist olarak beklentilerinin karşılanması da buraya yerleşme kararlarını etkilemiştir. Katılımcılardan biri turizm şehirlerinin güvenli olduğuna dair düşüncesini "Antalya'ya evlenmeden önce geldim. Buraya evlenip oturmak için karar verip geldik eşimle. Turizm şehri olması buradaki güvenliğin daha göz önünde olduğunu, daha da dikkat edildiğini düşünerek seçtik." [K21, Rusya, 39 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Başka bir katılımcı yine turistler için kurulan güvenlik biriminde bahsetmiş ve devletin yabancıyı korumaya önem verildiğinin göstergesi olduğunu "Konyaaltı Sahili'nde bir turizm polis merkezi var. Turistler her bir şey olduğu zaman onları oraya gider, şikayet ediyor. Biri bana bunu söyledi, biri bana bunu yaptı, çaldı falan diye. Çok koruma şekli var devlet tarafından." [K3, İran, 43 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Devletin gelen turistlerin güvenliğini sağlaması gerekliliğinden dolayı başka illere göre Antalya'da daha çok güvenlik olmasının kendini güvende hissettirdiğini söyleyen bir katılımcının sözleri şu şekildedir:

"Güvenli buluyorum ben Antalya'yı. Buraya geldiğimde kız arkadaşlar konuşuyordu. Sen düşün Türkiye'yi gez bi. Anadolu'ya doğru ilerle, gör orada güvende misin. Evet bu zaten doğru. Turistik bir şehirde yaşadığım için daha güvenli bir şehir mecburen. Çünkü daha kişi buraya geliyor ve onların güvenliği sizin sağlamak için daha çok şey var güvenlik olduğunu düşünüyorum... Diğer bölgelerden daha güvenli, daha iyi korunuyor polis daha iyi bakıyor." [K10, Kazakistan, 24 yaş]

Genel olarak Antalya'da göçmen olmak katılımcılar için deneyimledikleri diğer yerlere göre daha güvenlidir. Bu güven hissinin altında yatan nedenlerden birisi de Antalya'nın yabancıya alışkın çok kültürlü yapıya sahip oluşudur. Diğer bir neden ise Antalya'nın turistik bir şehir olması dolayısıyla iyi korunduğuna olan inançtır.

3.3.7.2. Kanunlara Yabancı Olmak

Devletlerin egemenliği ilkesinin bir uzantısı olarak yabancılar ülkede geçerli olan kanunlara tabi olmaktadır. Dolayısıyla bir ülkede bulunan yabancıların hakları ve yükümlülüklerinin neler olduğunu bilmesi suç işleme ya da suça maruz kalma durumunda haklardan yararlanma noktasında önemlidir. Katılımcılar çoğu göçmen olarak başka bir ülkede olduğu için o ülkenin kurallarını bilmediklerini dile getirmekte, "göçmen olarak kanunu

bilmiyorsun, kendini savunmasız hissediyordun." [K25, Azerbaycan, 44 yaş] sözleri ile bu durumu bir savunmasızlık nedeni olarak gördüğünü ortaya koymaktadır. Bu savunmasızlık algısının iki başlıkta yoğunlaştığı görülmektedir. Bunlardan biri "haklarını bilmediği için dışardan savunmasız olarak algılanarak suçun hedefi haline gelebileceği inancıdır. Katılımcılardan biri "farklı görüldüğü için, hakları bilmediği için, nereyi arayacaklarını başvurabileceklerini bilmedikleri için daha çok maruz kalabilir." [K34, Rusya, 38 yaş] sözleri ile bir diğeri ise "polise gidemez belki yasaları bilmiyor, dili bilmiyor diye düşünebilir. Aslında tacizde tecavüzde de aynı düşünebilir yani dil bilmiyorlar tanıdığı yok gibi." [K10, Kazakistan, 24 yaş] sözleri ile bu duruma dikkat çekmiştir. Bazı katılımcılar kanunları bilmediği için kendi savunmasız görünümünü Türk vatandaşı kadınlar ile kıyaslayarak açıklamıştır:

"Yabancılar daha tehlike altında sadece Ruslar değil. Çünkü yabancılar gelip ve geri dönebiliyorlar. Kendi memleketlerine Türkiye'nin kuralarını bilmiyorlar, yani bir erkek, yabancı birini daha rahatlıkla rahatsız edebilir, onlara kolay geliyor ama bir Türk kadına yapmak zor. Çünkü televizyonlara çıkıyor haberler, polisler geliyor. Biz yabancılar kuraları bilmediğimiz için bizim için daha zor oluyor." [K18, Rusya, 31 yaş]

"Göçmen olduğunda sana daha çok haksızlık yapılıyor. Burada çalışırken patronum tanıştıktı hem de kadındı. Ben geldiğim zaman ben burada çalışma izni olmadan çalıştım... O benim dört aylık maaşımı vermedi. O mesela onu bir Türkçe yapamazdı. Niye yapamazdı. Çünkü Türk onu şikayet edebilecekti. O onu bildiği için ben şikayet yapmayacağım, benim çalışma iznim yok. O haksızlığı yaptı bana." [K24, Azerbaycan, 44 yaş]

Kanunların bilinmemesinden dolayı algılanan savunmasızlığın diğer bir yönünü ise haklarının neler olduğunu ya da suça maruz kaldığında nereye başvuracağını bilmemesidir.

"Burada oturma izni var. Çalışma izni yapıyor ve biraz kendi kral gibi hissediyor. Ben de çalışıyorsa demek ki istediğim gibi olmalı...Bizim üzerimizde de patron vardı. Ben kızlara nasıl davranıyordu gördüm. Biraz psikolojik şiddet oluyor yapıyorlardı odaya çağırıyordu. Bir saat iki saat yok. Ne ediyor belli değil...Bazı yabancıların böyle karakterleri çok güçlü değil, korkuyor, kendini kaybediyor, düşünmüyor doğru mu. Belki kurallar burada böyle, belki onun saçma sapan konuşmalarını dinlemek gerekiyor gibi gibi bilmediği için, iş kaybetmemek için katlanıyor." [K20, Ukrayna, 38 yaş]

Katılımcıların bazıları kuralları ve haklarının ne olup olmadığını bilmemenin de ötesinde yabancı olduğu için kendisine inanılmayacağını ya da kendisinin suçlanacağını

düşünerek polise şikayette bulunmadığı ve hukuki yollara başvurmadağı görülmektedir. Herhangi bir olayda yabancı olduğı için kendisinin suçlanacağını düşünen bir katılımcı "yabancı olduğumuz için bir o gözle bakıyorum. Yabancıya suç atma korkum var. Sen yapmamışsın senin üzerine atıyorlar. Bundan korkuyorum." [K2, İran, 39 yaş] sözleri ile bu durumu ifade ederken benzer şekilde başka bir katılımcı da şu şekilde dile getirmiştir:

"Buraya gelmeden önce güvenlik endişemiz olmadı. Ama geldikten sonra insan ne olursa olsun bir korku var. Sonuçta bu ülke vatandaşı değilsin bir yabancısın. Yani bir olay olduğunda ilk sana diyorlar sen yabancısın. Belki sen yanlış bir şey yaptın. Ondan biraz korkumuz var. Çünkü mesela bir Türk vatandaşı. Bu ülkenin hakları çok fazla sonuçta bu ülkenin vatandaşı. Ama biz olmadığımız için tabi ki o haklardan faydalanamıyoruz." [K37, Afganistan, 25 yaş]

Antalya'ya ilk geldiğı dönemde çalışma izni olmadan bir yerde çalışan ve işyeri sahibinin tacizine uğrayan bir katılımcı, yabancı olduğı için inanmazlar diye şikayet etmediğini "belki inanmazlar yabancı olduğum için. Belki kendisi bir şey yapmıştır düşünüler diye sesimi çıkarmadım." [K26, Azerbaycan, 33 yaş] sözleri ile ifade ederken, dolandırıcılığa maruz kalan başka bir katılımcının ise "dolandırıcılıktan çok şikayetçiyim. Dört sene önce dolandırıcıya bir ev parası kaptırdım. Hiç senedimiz falan yoktu. Dolandırıcı öyle bir iş çıkardı ki, hiç senet falan vermedi. Bir de emlakçı eski polisti, her şeyi biliyordu mahkeme dört beş yıl sürüyordu. Bir de yabancıyım ispatlayamam diye gitmedim." [K32, İran, 53 yaş] sözleri ile benzer nedenle şikayetçi olmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların mağdur olarak nitelendirilmeme ve suçlanma endişesi ile karşı karşıya kaldıkları görülmektedir. Bu durum Christie (1986:17-22) ideal ve ideal olmayan mağdur kategorilerini akıllara getirmektedir. Mağdur olarak kabul edilmekte belirleyici olan hiyerarşik ilişkiler ve suçlama çerçevesinde yaşadığı şeyi hak edip ve hak etmediğidir. Yapılan çalışmalar evlilik içi tecavüz kurbanlarının, aile içi şiddet mağdurlarını seks işçilerinin ya da kapıyı kilitlemeyi unutanların suçlanma eğilimi nedeniyle mağdur olarak kabul edilmediğini göstermektedir (Fohring, 2018). Dolayısıyla hem vatandaşlığı hem de erkekliği hiyerarşik güç içerisinde değerlendirdiğimizde göçmen ve kadın olmanın çifte dezavantajlılığını hisseden bireylerin davranışlarını bu çerçeveden değerlendirmek yerinde olacaktır. göçmen kadın olmak hak erişiminde yarattığı kısıtlardan dolayı hem kadın olmanın hem de göçmen olmanın getirdiğı savunmasızlıkları içinde barındıran çifte savunmasızlık durumu oluşturmaktadır (Yıldız ve Genç, 2022). Bu durum katılımcıların bazılarının suçlanma

veya inanılmama nedeniyle şikayette bulunmama ya da kendini savunmama yolunun seçmesinin altında sınır dışı edilme korkusunda da kendini göstermektedir.

“Mesela yabancı bir kadın eğer bir erkeğe güvendiği zaman ondan erkek istediğini şeyi aldıktan sonra onu gidip şikayet edebilir, kadını sınır dışı edebilirler. Yani çünkü sonuçta bir vatandaşın bir göçmenin hakları farklı. Yani göçmen olduğu için de çok kendini savunamıyor. Kendini savunma konularına girerse de çok kazanamıyor diye düşünüyorum... Göçmen olmak bir suça maruz kalma ihtimalini artırır. Çünkü sana bir şey dediği zaman göçmen olduğu için belki korkuyorsun, beni ülkeme göndermesin diye söylemek istemiyorsun ya da üst seviyedeki insanlar olduğu zaman tehdit edebilir seni. Bunu söylersen seni ülkeneye yollarım aileme şunu yaparım. Böyle olaylar çok.”[K37, Afganistan, 25 yaş]

"Bir tek ırkçılıktan. Yani bazı insanlar şey diyor. Bazı insanlar Suriyelileri sevmedikleri için benim karşımda çıkıp işte kavga edeceğiz ya da işte sen Suriyeli falan gibi bir şeyler diyeceği için beni saldırır diye korkuyorum. Kalbimdeki korku sadece şu birleri ben Suriyeli olduğunu öğrendiğin zaman karşılığında beni küfredip ya da birileri beni saldırdığı zaman ben onlara zaten cevap vermeyeceğim. Neden? Çünkü ben onlara cevap verirsem kavga edecek, polis gelecek. Devlet onların yanında olacağı için beni Suriye'ye göndereceğini bildim için çok korkuyorum hatta onlar beni saldırırsa onları cevap vermeyeceğimi biliyorum.”[K4, Suriye, 31 yaş]

Türkiye sınırları içinde işlenen suçlar hukuk kurallarının mülk ilkesi gereği Türk Ceza Kanunu (TCK)’ndaki müeyyidelere tabi olmakla birlikte, suçu işleyen ya da suçtan zarar görenin vatandaşlığından bağımsızdır (Kaplan, 2019:653). Diğer bir ifadeyle suçu işleyen ya da mağdur olanın vatandaş olup olmamasının kanunun uygulanması noktasında bir farkı yoktur. Ancak katılımcıların genel olarak haklarının neler olduğunu bilmedikleri ya da hukuk sisteminin taraflı olarak vatandaşın yanında yer alacağını düşündükleri görülmektedir. Katılımcıların "Eğer Türk vatandaşı olsaydım ben asla korkmazdım.”[K4, Suriye, 31 yaş], "Eğer vatandaşlık alırsam daha güven hissedeceğim kendimi”[K5, Suriye, 30 yaş], "Biz de yani vatandaş olsak daha güvenli olacağız.”[K11, Suriye, 65 yaş] ifadelerinden anlaşıldığı gibi Türk vatandaşlığını almak ve vatandaşlık korumasından yararlanmak katılımcıların bazıları için kendini güvende hissetmenin ana unsuru olarak görülmektedir.

Türk vatandaşlığına sahip olma ve kendini daha güvende hissetme ilişkisinin sadece Suriye’li göçmenler tarafından dile getirilmiş olması dikkat çekicidir. Katılımcılardan sadece Suriyeli’lerin zorunlu olarak göç etmiş olmalarının ya da Suriyelilere karşı oluşan “geri gitsinler, Suriyeli istemiyoruz” gibi (Yazıcı, 2016; Türk, 2019; Kurt, 2019; Taşdelen, 2020;

Öksüz, 2020) söylemlerin hissettirdiği yabancı düşmanlığının da bu duruma neden olduğu düşünülebilir.

3.3.7.3. Göçmen Kadınlarda Dil Bilme

Türkçe dilini bilme katılımcılar için güvenli ve doğru bir iletişim kurmaya, aidiyet duygusu ve toplumsal uyumu kolaylaştırmaya ve suça maruz kalmayı engellemeye yardımcı olmaktadır. Carcach ve Mukherjee (1999) Avustralya’da kadınların toplum içindeki suç korkularına yönelik yaptığı çalışmada İngilizce dili bilmeyen kadınların toplumda güvenlikleri ile ilgili daha çok korku duyduğunu bulgulamıştır. Katılımcıların söylemlerinden yola çıkarak Türkçe bilmenin suç korkusu üzerindeki işlevi üç başlıkta toplanmıştır: Suça maruz kalma/suç önleme, suça maruz kaldığında yardım isteyebilme, topluma entegrasyon ve aidiyet duygusu gelişimine olan katkısı.

Dil bilmemenin suça maruz kalma ihtimalini arttırdığı yönünde görüş bildiren katılımcılar, hem kendi düşüncelerini karşı tarafa aktarma hem de karşı tarafın niyetini anlama noktasında dilin önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Göçmenlerin dil bilmediği için daha çok suça maruz kalabileceğini düşünen katılımcılar "Yani göçmenler daha çok dili bilmiyoruz Türkçe dili yani...Kötü bir şeylere daha çok yüksek potansiyeli var uğrayabilir bence. Çünkü yani anlatamazsın, anlamayabilirsin insanların niyetleri. "[K14, Ukrayna, 36 yaş], "Her yerde başımıza bir şey gelebilir ama yabancı olmak tabii ki biraz daha fazla artırır çünkü biz dil bilmiyoruz." [K19, Rusya, 45 yaş] sözleri ile bu durumu ortaya koymuştur. Dolayısıyla Türkiye’ye gelmeden Türkçe biliyor olmak bir güvenlik unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcılardan birinin "Mesela başka ülkeye gitseydim, kendimi güvende hissetmezdim. Yani dil bilmesi ve başka kültür yani yaşantı. Ne bileyim yani zor olur da." [K15, Kırgızistan, 40 yaş] sözleri bir diğerrinin ise "...dilimize de yakın. Kendimi sanki bir güven altına almış oldum. Yani nasıl diyeyim yabancı hissetmedim kendimi. Belki yabancı Avrupa ülkesi olsaydı, dillerimiz o kadar benzemeseydi belki bir korkardım. [K1, Azerbaycan, 34 yaş] sözleri ile dil bilme ile kendileri güvende hissetme arasında bağlantı kurduğu görülmektedir.

Katılımcılar bir yönüyle Türkçe konuşarak istemediği şeyleri söyleyip bir suçu engelleyebileceğine inanırken diğer yönüyle de dil bilmemenin suç işleyecek kişiyi teşvik edebileceğine dikkat çekmiştir. Bu görüşün çıkış noktası suç işleyecek kişinin "dil bilmiyor bir şey yaparsam gidip derdini anlatamaz" diye düşünerek suçu işleyebileceğine olan inançtır.

Savunmasızlık durumu olarak algılanan Türkçe dilini bilmemenin kişinin suça maruz kalma ihtimalini arttıracak yönünde de görüşler mevcuttur;

"Dil bilmeyince...Ya aldatabilirler. Yani kullanabilirler öyle kadınları. Çok var. Çok duydum yani. O yüzden mesela kadın istiyor pasaport yaptırmaya. Kadını başka yere götürüyorlar. Başka şeyler yaptırıyolar yani kullanıyorlar. Öyle yerler var...Fuhuş yaptırıyolar. Uyuşturucu saptırıyolar. İşte yani kötü şeylerde dil bilmedikleri için."[K15, Kırgızistan, 40 yaş]

Katılımcılar aynı zamanda dil bilmenin bir suçu önleyebilme işlevi olduğuna inanmaktadır. Kendini doğru ifade edebilmek ve karşı tarafa vermek istediği mesaj üzerinde uzlaşma sağlayabilmek için Türkçe dilini bilmek katılımcılar tarafından önemli görülmektedir. Türkçe bilmeyi özgüven artırıcı unsur olarak gören bazı katılımcılar, özellikle istemedikleri şeyleri yapmamasını karşı tarafa söyleyebilmenin verdiği güvene dikkat çekmektedir.

"Türkçe bilmemiz bir tık insanı birazcık olsun özgüveni getiriyor. O zaman ilk başta konuşamıyorsun, bilmiyorsun o zaman bayağı kendi özgüvensiz hissettiriyor. O zaman istemediğim bir şeye maruz kaldığında bir şey diyemiyorsun, cevap veremiyorsun. Ama şimdi en azından karşı tarafa bir şey diyebiliyorsun. Türkçe cevap verebiliriz istemiyorum."[K38, Türkmenistan, 31 yaş]

"Türkçe bilmediğim için başta kimse İngilizce konuşmuyor burada korktum biraz. Ya Türkçe konuşacaksın ya Arapça. Türkçe daha bilmediğim için biraz zorlanıyordum konuşmaya, işaret gibi konuşuyordum. Ama şu anda Türkçeyi öğrendim iyiyim. Türkçeyi öğrenince korkularım azaldı. Çünkü herkesle konuşabilirsin. Ne hissediyorsun söyleyebilirsin, bir şey istemiyorsan söyleyebilirsin. Evet yok hayır desen daha kolay olur."[K22, Suudi Arabistan, 25 yaş]

Dil bilmenin suç korkusu üzerindeki diğer bir etkisi *tehlike altında birinden yardım alabilme olasılığına* dayanmaktadır. Bandura (1993)'nın Sosyal Bilişsel Kuramı'nda yer alan öz yeterlilik, bireyin başarı ya da başarısızlık senaryoları kurmasına neden olabilecek yetenekleri ile ilgili yargıları içermektedir. Öz yeterlilik ve suç korkusu ilişkisini anlamaya yönelik yapılan çalışmalarda öz yeterliliği yüksek olan kişilerin daha az suç korkusu taşıdığına ilişkin bulgular söz konusudur (Elliott, 2022). Göçmenler açısından dil bilmeyi, kişinin ihtiyaç anında yardım alabilmesi açısından öz yeterliliği artırıcı bir unsur olarak görmek mümkündür. Türkçe bilmeyi başkalarından ya da kamu görevlilerinden yardım isteyebilme kapasitesi ile değerlendiren bir katılımcı "dil bilmemek yaşamını yarı yarıya kısıtlıyor. Dil bilersen ve suça maruz kalırsan yanındaki birinden yardım isteyebilirsin. Savunabilirsin kendi, derdini daha iyi

anlatabilirsin."[K24, Azerbaycan, 44 yaş] sözleri ile diğer bir katılımcı ise "dil biliyor olmak yüzde bin güvende hissettiriyor bağırabilirsin derdini anlatabiliyorsun"[K20, Ukrayna, 38 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Benzer şekilde başka bir katılımcı da "dil bilmek insana güvende hissettiriyor. Polise gidersen anlatabilirsin söyleyebilirsin, yardım isteyebilirsin derdimi anlatabilirim." [K10, Kazakistan, 24 yaş] sözleri ile bu durumu ortaya koymuştur. Aynı zamanda katılımcılardan biri bulunduğu ülkenin dilini bilmenin kendi ülkesinde olduğu hissi verdiğini "yani sonuçta dil biliyorsa aynısın kendi ülkenle. Yani insan direkt isteyebilirsin yardımını. İnsanlar gelebilir. Yardım edebilir."[K14, Ukrayna, 36 yaş] sözleri ile dile getirmiştir.

Dil bilmenin kişinin *topluma entegrasyonunu hızlandıracağı ve aidiyet duygusunu besleyeceği* düşünülmektedir. Dil, göçmenlerin topluma entegrasyonu için son derece önemlidir. Çünkü dil hem bireyler arasında iletişimi sağlar hem de sosyo-kültürel normların taşıyıcısıdır (Yüksel ve Yüksel, 2022). Göçmenlerin geldikleri ülkedeki insanlarla etkileşime geçerken benimsediği sosyal etkileşim ve iletişime dair tepki biçimleri kültürleşme olarak tanımlanmaktadır. Bir sürecin sonucu olan kültürleşme de bu sürecin gidişatı göçmenlerin tercihlerine göre şekillenmekte; göçmenler kendi kültürlerini sürdürmeyi ve/veya yeni kültürle iletişim kurarak ona katılmayı tercih edebilmektedir (Göçmez ve Çelik, 2023:331). Dil öğrenimi de bir kültürleşme sürecidir (Kalfa, 2013). Göçmenlerin suç korkusuna ilişkin yapılan sınırlı çalışmalar kültürleşmenin suç korkusu ile ilişkisi olduğunu bulgulamıştır. Ackah (2000) kültürleşmenin düşük düzeyde olduğunda suç kokusunun yüksek olduğunu bulgulamış, Lee ve Ulmer (2000) İngilizce dili bilme ile suç korkusu arasında ters ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Yun vd. (2010) benzer şekilde dili kültürleşmenin temel ölçütü olarak almış ve kültürleşmenin suç korkusunu azaltıcı yönüne odaklanmıştır. Katılımcılar yaşadığı yerin dilini bilmenin topluma entegrasyon olma ve kendini o toplumun bir parçası olarak hissetme noktasında önemli olduğunu belirterek, bu yönüyle de dil bilmenin güvende hissetmeyi sağladığını ifade etmiştir.

"İlk zaman geldiğimde Türkçe hiç bilmiyorduk. İngilizce biliyorduk. Şu zamana kadar İngilizce bilen azdı, ama şu an maşallah herkes çok iyileşti. Çok zorladı bizi ilk zamanlarda. Ev için aldığımız eşya olsun, evimiz olsun her şey olsun hep bir tercüman tutmak zorunda kalıyorduk. Sonra Üniversite kurs gittik öğrendik, çok rahatladık. Artık şurayı kendi ülkemiz gibi düşünüyoruz. O kadar rahatladık. [K37, Afganistan, 25 yaş]

Katılımcılardan biri dilin göç sürecindeki önemine dikkat çekerek, Türkiye'ye gelmesinin nedenlerinden birinin Türkçe'nin kendi dili olan Azerbaycan Türkçe'sine yakın olması olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir:

"Türkiye bize, dilimize yakın olduğu için buraya geldim. Sıkıntı yaşamayız diye düşündüm. Türkiye'de ilk İstanbul'a geldim. İstanbul Antalya'dan farklı şehir olsa da ayrı havası ayrı insanları olsa da Antalya da belki iyi olabilir diye düşündüm. Ve dilimize de yakın. Kendimi sanki bir güven altına almış oldum. Yani nasıl deyim yabancı hissetmedim kendimi. Belki yabancı Avrupa ülkesi olsaydı, dillerimiz o kadar benzeneseydi belki bir korkardım, çekinirdim. En azından isteklerimi anlatamayabilirdim, burada öyle bir şey yok. En küçük şeyi bile anlatabiliyorsun."[K1, Azerbaycan, 34 yaş]

Türk kökenli olan Kırgızistan uyruklu bir katılımcı Antalya'ya geldiğinde Türkçeyi bilmediği için kendisini Türk ve Türkiye'de gibi hissetmediğini "Ben şey mesela Türk'üm ama mesela buraya geldiğinizde orada Rusça Kırgızca konuşuyor oluyoruz ya. Burada sanki ben kendimi Alman gibi, Almanya'da hissettim. Herkes sanki yabancı dil konuşuyor, ben onları anlamıyorum (K15, Kırgızistan, 40 yaş) sözleri ile ifade etmiş ve aidiyet noktasında dilin kökenden bile önemli olabileceğine vurgu yapmıştır.

Türkçe bilmek katılımcılar için güvenliği sağlama ve yardım isteyebilme bağlamında son derece önemli görülmektedir. Aynı zamanda dil bilmek kendini güvence altına almakla, kendini toplumun bir üyesi olarak hissetmekle ilişkilendirilmektedir.

3.3.7.4. Göçmen Kadınlarda Topluma Uyum

Göçmenlerin göç ettikleri ülkedeki ikamet süreleri arttıkça o ülkenin kültürüne entegre olma düzeylerinin artması beklenmektedir. Böylelikle "dil sorununun, algılanan ayrımcılığın ve algılanan yaşam şanssızlığına ilişkin inancın azaldığı" düşünülmektedir (Saygın ve Hasta, 2018:327). Katılımcılar ilk geldiklerinde nasıl davranmaları ya da kendisine yapılan davranışları nasıl anlamaları gerektiğini bilmedikleri için korktuklarını dile getirmiş ancak zamanla, "alışınca" kendilerini güvende hissetmeye başladıklarını ifade etmiştir.

"Orada rahatız çünkü biz kendi kültürümüzü biliyoruz nasıl davranmamız gerektiğini bize nasıl davranılıyor...Mesela burada bilmediğimiz çok şey oluyor. İlk geldiğimizde durakta bekliyordum. Bir tane servis otobüsü geldi "gelin binin" diyordu. Ben çok şaşırımtım ne için çağırıyor ne diyor? Sonradan anladım. Yani buraya alışınca, tanıdıkça kendinizi daha güvende hissediyorsun."[K23, Ukrayna, 46 yaş]

Zamanla gelinen toplumun değer ve normları içselleştirilerek topluma uyum sağlanmasında şehri tanıma, kültürü öğrenme ve yaşadığı yere kendini ait hissetmeye başlama gibi faktörlerin etkili olduğu katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Katılımcılardan biri şehri tanıma ile kendini korumak arasında kurduğu ilişkiyi "Kaç sene geçti. Artık ister istemez her şeyi biliyorsun, şehri avucunun içi gibi tanıyorsun. O yüzden gideceğin yerler belli ise sorun olmaz."[K1, Azerbaycan, 34 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Bir diğer katılımcı suça maruz kalma konusunda göçmen kadınların vatandaş kadınlara göre şehri tanıma ile ilgili bir dezavantaj olabileceğini "bence hem yerli kadınlar hem göçmen kadınlar suça maruz kalabilirler. Hiç fark etmez o kadar. Sadece yerli kadınlar belki oturdukları yerleri şehri daha iyi tanıdığı için kendilerini daha iyi bir şekilde koruyabilirler. Ama göçmen kadın alışırsa şehre o zaman tabi hiç fark etmez."[K35, Sırbistan, 24 yaş] sözleri ile ifade etmiştir.

Katılımcıların uyum sağlama ve güvende hissetme ile ilgili olarak ortaya koyduğu bir diğer faktör Türk kültürünü bilmektir. Bir "...biz buraya bu devletin kurallarını bilerek geldik, Müslüman bir ülke ben burada çok açık giyinip gezemem. Mesela evet giyim o kadar sorun değil ama kendi ülkemde kuralları biliyorum. Nasıl davranmam gerektiğini biliyorum. Burada da kuralları bilip yaşamam gerekiyor."[K23, Ukrayna, 46 yaş] sözleri ile bulunduğu ülkenin kültürüne ve dinine uygun yaşamak gerektiğini ve bu yaşam tarzının kendisini güvende tutacağını düşündüğünü dile getirmiştir. Katılımcıların ilk geldiklerinde nasıl davranacaklarını bilmedikleri için davranışlarının yanlış yorumlanması ve bu nedenle bir suça maruz kalma ihtimallerinin söz konusu olması arasında bağlantı kurdukları görülmektedir.

Katılımcılar kendilerini bulundukları yere ait hissetmenin kendilerini güvende hissetme noktasında son derece önemli olduğunu ifade etmiştir. Kendilerini "Antalyalı", "yerli", aynı ailenin üyesi" olarak gören katılımcıların kendilerini bu nedenden dolayı güvende hissettikleri görülmektedir. Katılımcılardan biri "Kendimi yaşadığım yerde güvende hissediyorum. Ben artık kendimi yerli hissediyorum güvende hissediyorum. Belki dışardan öyle gözükmüyorum ama ben artık yerliyim ve güvendeyim."[K34, Rusya, 38 yaş] sözleri ile kendini yerli olarak ifade ederken, bir diğeri "Artık kendimi Antalyalı gibi hissediyorum. Her şeyi mesela birinin bana yaklaşımını artık anlıyorum. Hangi niyetle hangi maksatla yaşıyor artık. Onun için iyiyim artık. Çözdüğüm için rahatım. Antalya'da kendimi güvende hissediyorum."[K26, Azerbaycan, 33 yaş] sözleri ile kendisini Antalyalı gibi hissettiğini ifade etmiştir. Başka bir katılımcı ise dinin uyum ve bütünleşmedeki rolüne işaret etmiş, "Siz Müslüman bir toplumsunuz. Bizde Müslüman toplumuz. Ben aynı aileden olduğumuzu düşünüyorum."[K22,

Suudi Arabistan, 25 yaş] sözleri ile aynı dine mensup olmanın aynı aileden hissettirdiğini ifade etmiştir.

Kendilerini yaşadıkları yerde yabancı olarak görmeyen katılımcıların aksine bulunduğu yere kendini ait hissetmeyen katılımcılar da bulunmaktadır. Aidiyet hissi yaşamayan katılımcılar ne olursa olsun hep yabancı olduklarını, Antalya'ya alışmış olsalar bile hala yabancı olduklarını dolayısıyla yabancı bir kadın olmanın korkularını yaşadıklarını ifade etmiştir.

"Mesela biz Yabancıyız. Ne kadar alıştık desek de yine de yabancıyız...Bence de her türlü yabancı kadınların korkusu iki kat üç kat. Belki daha çok olabilir. Her türlü mesela kadınlar olarak korku duyuyoruz. Herkes de korku vardır ama yabancı olduğunda iki katını 3 katını yaşıyorsun diye düşünüyorum. Ne kadar bilmediğimiz yer, bilmediğimiz şehir, her türlü ülkeden insanlar var. Ona göre bir tık daha fazla diye düşünüyorum. Belki yabancılara karşı farklı bakış açısı var ondan olabilir. Mesela siz bu şehre başka şehirden gelseniz de ne kadar olsa sizin ülkeniz sizin çevreniz. Ama biz yabancıyız. Hiçbir şeye alışmadık aslında yani."[K38, Türkmenistan, 31 yaş]

"Yerimiz değil ülkemiz değil. O yüzden birleri beni saldırılacağını korkuyorum. ...Ülkemde olmadığım için korkuyorum, ülkemde olsaydım korkmazdım. Yani çünkü ülke farklı. Orada kendini ait hissettiği için korkamıyordum...Türk kadınları yok hiçbir şeyden korkmuyorlar...Çünkü ben Suriye'deyken, savaş öncesi ülkemdeyken korkmuyordum çünkü benim ülkemdi. Bu yüzden Türk kadınları Türkiye'de yaşadıkları için korkmuyorlar diye düşünüyorum."[K7, Suriye, 27 yaş]

Katılımcıların şehri tanıyarak bulunduğu kültürün özelliklerini bilerek ve hayatını bu öğrendikleri çerçevesinde organize ederek kendilerini göç ettikleri yere ait hissetmeye başladıkları ve bu aidiyet duygusunun gelişmesi ile birlikte korkularının azaldığı görülmekle birlikte, kendisini bulunduğu yere ait hissetmeyenlerin bu durum nedeniyle korkularının azalmadığı görülmektedir.

3.3.7.5. Suç Korkusunda Sosyal Desteğe Sahip Olma

Sosyal destek bireylerin sosyal hayattaki güç kaynağı olarak ifade edilebilir. Sosyal desteğin güç kaynağı işlevi, bireylerin duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını giderme konusunda sağlamış olduğu destekle ilişkilidir. Bireylerin temel sosyal ihtiyaçları ait olma, yakınlık, güvenlik, pratik yardım şeklinde sıralanabilir (Abay Alyüz, 2020). Güvenlik ve ihtiyaç anında yardım alma işlevi nedeniyle sosyal desteğin varlığının ya da yokluğunun suç korkusuna etkisi

olduğu katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. İhtiyacı olduğunda yardım edecek sosyal desteğe sahip olduğunu söyleyen bir katılımcı "Başın ağrıdığında kapıyı çalan veya o an derdini anlatacağın veya o an için bir ortama gideceğin bir çevren olması çok önemli...Şu ana kadar eşim hep yanımda. Olmasa bile bir yere giderse bir şey olursa düşünmüyorum tedirginlik olacağını. Artık bir çevrem var burada. "[K27, Azerbaycan, 41 yaş] sözlerle ile kendi hayatındaki sosyal desteğim önemini dile getirmiştir.

Sosyal destek kullanıma hazır olan yardımcıları ifade etmektedir. Bu yardımcıları eş, aile, arkadaş, komşu olabilmektedir (Abay Alyüz, 2020). Katılımcılar, aile ve akrabaların yakınlarında olması, yaşadığı çevredeki insanların tanıdık olması, onlardan bir tehlike gelmemesi ve tehlike anında yardım isteyebilmeleri, tanıdık çevrenin korumasından yararlanma gibi etkenleri değerlendirmektedir. Bu değerlendirme sonucunda ailenin ve sosyal çevrenin varlığının kişiyi daha güvende hissettirdiği, yoksunluğunun ise kişinin kendisi tehlike altında görmesine neden olduğunu katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

"Şu anda bir çantayı bile çalarsa insanın içinde telefonumu olabilir, kimliği olabilir. Özellikle yabancılar için tekrar kimlik almak çok zor. Kaç ay bekleyeceksin. Ondan ben ondan korkuyorum. Allah korusun çantamı çalarsa en önemli kimlik. Yani onun için tekrar uğraşmak çok zor. Kendime zarar verirse yine yabancı ülkedeyiz, kimse yardım eder mi yardım etmez mi. Akrabamız yok, az insanları tanıyoruz. Kendi ülkende olduğun için çok insan tanıdığın için hemen yardıma gelirler. Ama burada belki sokakta geçen bir insan yardım eder, belki etmez."[K37, Afganistan, 25 yaş]

Sosyal çevreye başına gelebilecek olumsuz bir olayda yardım etme, o olayın yaşanmasını engelleme ya da sonrasında olumsuz etkilerini ortadan kaldırma gibi anlamlar yüklendiği görülmektedir. Aynı zamanda katılımcıların kendilerini güvende hissetmeleri için özellikle ortadan kaybolmaları durumunda yokluklarını fark edip "peşlerine düşecek", kendilerini arayabilecek kişilerin varlığına da ihtiyaç duyduğu görülmektedir. Bu nedenle göçmen kadınlar suç karşısında yerli kadınların bu yönden daha güçlü olduğunu düşünmektedir.

"Sırf Antalyalı kadınları alırsak, Türk kadınları alırsak biliyor ki benim akrabam burada, bir şey olursa benim arkadaşım burada, belki bir tık daha güvenli hissediyorlardır. Ama gelenler kaybolursa da kimse bilmez ki onun kim olduğunu nereden geldiğini bilemeyiz. Onlarda daha endişeli olması gerekiyordur ya da birilerine haber vermesi gerekiyor. Ben buradayım ben şuradayım diye belli değil."[K33, Kırgızistan, 34 yaş]

"Yaptın onun akrabası yok bir şeyi yok. Attın denize kim ne bilecek ne görececek. Arayan da olmayacak. Kim nerden arasın. Herkesin de imkânı o kadar çok değil. Gelsin peşine düşsün. Araştırsın ki insanlar vatandaş olduğu halde bu kadar kadınlar ölüyor. Hiç suç işleyip rahat rahat çıkıp gezebiliyorlar." [K26, Azerbaycan, 33 yaş]

Modern toplumlarda sosyal ilişkiler, sosyal ayırım ve sosyal eşitsizliklerde önemli rol oynamaktadır. Bourdieu'nun sosyal sermaye kuramı sosyal alandaki eşitsizliklere odaklanarak, bireylerin bu eşitsizliklerle baş etmek için güven ve bilgi paylaşımına yatırım yapma çabasını ortaya koymaktadır. Yapılan bu yatırım, göç edenin yanında tamamını götürebileceği bir yatırım değildir. Dolayısıyla göç eden kişi sıfırdan başlayan bir birikim yapma gücüyle karşı karşıya kalabilmektedir. Öte yandan yanında getirebildiği, birlikte göç ettiği ya da yanına göç ettiği kişiler varsa onların da genellikle eşleri olduğu görülmektedir. Sosyal destek tek bir kişiyle sınırlı olduğunda, o kişiye karşı güvenin zedelenmesi kişinin sosyal destekten yoksun kalmasına neden olmakta, bu durumda suç mağduriyeti ile baş edebilme yeteneğinden yoksunluğu beraberinde getirmektedir. Eşinden şiddet gören katılımcıların sözleri ise şu şekildedir;

"En azından bilirdim hani nereye gideceğimi ailem olurdu. Buradaki gibi yardımsız, güvensiz hissetmezdim yani kendimi güvende hissederdim kendimi...Çocukları alacağım senden alacağım, seni göndereceğim diye. Ha yani beni öyle bir duruma getirdi ki diyor. Yani burada yaşamam mümkün olmayacağını düşündüm. En azından aile hani dostlar, akrabalar vesaire kimse yok burada. Hem kendisi de bırakmıyordu kimseyle arkadaşlık yapmama. Kimse yok...Ailem olsaydı destek olurdu en azından ama böyle ben yalnızım." [K9, Rusya, 44 yaş]

"Çünkü yabancı oluyolar yani ülkesinde değil...göçmenlerin daha fazla tehdit altında olduğunu düşünüyorum...Yabancı oldukları için kimse koruyup kollamayacak bende onlardan biriyim...Ailem bir Arap'la evlenmemi istemedi. Gidip evlendim. Ailem hiç istemedi. Beş yıl boyunca konuşmadık. Hatta iki çocuğum oldu hala aile istemiyor. İşte ya ayrılacaksın bizim yanımıza geleceksen çocuklarını da bırakacaksın. Olmadı...Göçmen olarak ailem de sırtıma değil. Hiçbir şeyim yok. Yani bu da çok zor. Bir de eşim çok güzeldi ama evlendikten sonra biraz değişti." [K4, Suriye, 31 yaş]

Aile ve sosyal çevre katılımcılar tarafından tehlike anında yardım edecek bir güven unsuru olarak görülürken aynı zamanda suç mağduru olmayı engelleyen caydırıcı bir unsur olarak da görülmektedir. "Kimsesiz", "kimse ona yardım edemez" düşüncesinin suç işleyecek kişiye cesaret veren bir unsur olabileceğini düşünen katılımcı "Yabancılar Türk erkekler bir

tık farklı bakıyor. Bir de aileden uzak kalınca, sadece aile değil, akrabalar da uzak kalınca insan kendini savunamaz, kimse onlara yardım edemez. Daha kolay bir şey yapabiliriz diye düşünüyorlar." [K38, Türkmenistan, 31 yaş] sözleri ile bu düşüncesini ifade etmiştir. Komşusunun tacizine uğrayan bir katılımcı da benzer şekilde yabancılık-kimsesizlik ve suç arasında kurduğu bağlantıyı şu sözlerle ifade etmiştir;

"Evde kendimi güvende hissediyorum ama bazen aynı adam ve erkek arkadaşları balkondan sesleniyor. Arap Arap gel bu araya diye bağırıp rahatsız ediyorlar, eziyet etmek istiyorlar. Bakmıyorum onlara. O komşudan herkese şikayetçi ama ben yabancı olduğum için daha da asılıyor bana. Yalnızım, kimsem yok belki de ondan." [K32, İran, 53 yaş]

Görüldüğü üzere katılımcılar sosyal desteğe farklı işlevler yüklemektedir. Suç önleme, olumsuz etkilerini bertaraf etme, caydırıcı olma gibi fonksiyonları ile sosyal destek göçmenler için son derece önemlidir. Suç korkusu ile ilişkisi de yapılan çalışmalar ile ortaya konmuştur. Bu çalışmalarda kişiler arası güven, paylaşım ve bunların karşılıklılık düzeyinin yüksek olmasının suç mağduriyeti gibi psikolojik zorluklarla başa çıkma yeteneklerini etkileyebildiği bulgulanmıştır (Kilian, vd. 2021:1566).

3.3.7.6. Kadınların Göç Sürecine İlişkin Deneyimleri

Geçmişte kadınların erkeklere bağımlı olarak çıktığı göç yolculuğu, günümüzde kadınların tek başlarına göçün aktörü olduğu bir sürece evrilmiştir. Göç deneyiminin anlamı zaman içinde kadın için değişmiş, tek başına var olma deneyimi, özgürleşme ve özgüven gibi kavramlarla anılmaya başlanmıştır. Katılımcıların biri "Her yere tek başıma gidebilirim yanımda birine ihtiyaç duymuyorum. İran'dan kalkıp tek başıma İzmir'e kadar gittiğimden." [K2, İran, 39 yaş] sözleri ile göç deneyiminin kendine sağladığı özgüveni vurgulamıştır.

Ataerkil toplumlarda kadınların aile evinden ayrılması genellikle evlenme yolu ile mümkün olmaktadır. Baba evinden koca evine geçiş olarak nitelendirilen evlilik, aslında erkek otoritesinin değişen öznesini ifade etmektedir. Ataerkil ilişkilerin şekillendirdiği aile yapısı içerisinde çalışma hayatı, eğitim, göç gibi yollarla bu döngüyü kırabilen kadınların kendi sınırlarını keşfetmesi kimi zaman suç korkularıyla baş etmesine ve çeşitli kazanımları elde etmesine olanak sağlayan bir süreci ifade etmektedir. Yaşadığı kültürde kız çocuklarının konuşmasının ayıp olarak nitelendirildiğini söyleyen bir katılımcı bir birey olarak kendini ifade

etme pratiğini aile hayatında kazanamadığı için şu anda bile kendini ifade etmekte zorlandığını dile getirmiş, ancak göç deneyimindeki kendi başınalığın bu durumu değiştirmesine yardımcı olduğunu dile getirmiştir.

“Ben buraya geldiğimde bakış açım çok farklı oldu, rahat fikrimi ifade ediyordum. Artık kendimi koruyabiliyordum. Bizim memlekette şey var. Kız çocuğuyun büyük varsa erkek varsa senin konuşman ayıp olur. Ben kendimi hala doğru düzgün ifade edemiyorum. Aşamıyorum. Buraya geldiğinde yalnız başıma yaşadım çalıştım, öyle öyle yavaş yavaş değiştirmeye başladım kendimi.”[K26, Azerbaycan, 33 yaş]

Evlenmeden önce ve evlendikten sonra kamusal alanda tek başına olmayı hiç deneyimlemediğini, eşinin kıskançlığı nedeniyle hiçbir yere tek gidemediğini söyleyen bir katılımcı, eşi öldükten sonra çocukları ile başladığı göç yolculuğunda korkularını bıraktığını ifade etmiştir. Kadın olarak bir mekana sıkışmışlığından ve korkularından göç yoluyla kurtulduğunu ifade eden katılımcı, korkusuzluğu ve kamusal alanda özgür hareket etmeyi toplumsal cinsiyet rollerinin benimsettiği alt mesajların etkisiyle erkeklikle ilişkilendirmiştir:

"Benim eşim çok kıskançtı. Beni hiçbir yere çıkarmıyordu, koymuyordu. Öyle yaşadığım için korku vardı. O kadar alışmışım ki her yere babamla eşimle gideceğim. Yalnız hiçbir yere gitmedim. O rahmetli olduktan iki üç sene sonra biz İsveç'e gittim. Artık kendim erkek gibiydim, her yere girip çıkıyordum. Korku yoktu. O yüzden diyorum o beni alıştırmıştı. Ama yalnız olunca artık korkum kalmadı."[K25, Azerbaycan, 44 yaş]

Eril değerlerin egemen olduğu kültürler kadınları evde kalmaya teşvik ederek çekingenliğin kader olduğuna ikna etmekte ve agorafobik kadın üretmektedir (Andre, 2022:65). Toplumsal cinsiyet rollerinin uzantısı ve erkek egemenliğinin bir alanı olan agoradan uzak tutulan kadının mekânsal deneyimsizlikten kaynaklanan endişeleri bulunmaktadır. Katılımcılar deneyimin korkular üzerindeki hafifletici etkisini "Israr ediyorum pratik kendi işini görüyor. İlk dışarı çıktığın zaman korkuyorsun ama bir yolu ikinci kez üçüncü kez geçtiğinde o korku kalmıyor."[K24, Azerbaycan, 44 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Göçmenlerin yerli kadınlardan az korktuğunu düşünen bir katılımcı ise benzer şekilde deneyimin önemine vurgu yaparak "Bence göçmenler daha az korkuyor. Ben çok dinliyorum göçmenleri de buradakileri de. Buradakiler daha çok korkuyor. Bilmiyorum neden. Bence göçmenler bu ülkeye gelene kadar birkaç yere gitmişler."[K24, Azerbaycan, 44 yaş] sözleri ile dile getirmiştir. Bazı katılımcılar

ise göç deneyiminde yaşanan tecrübelerin, karşı karşıya kalınan zorluklarla baş etme becerilerini geliştirdiğini, başlangıçta sahip oldukları korkuları azaltarak güçlenmelerine katkı sunduğunu ifade etmiştir.

"Bir insan eğer çok olayları görürse ve çok şeyleri duyarsa, görürse, yaşarsa kalbini duygusal olarak daha güçlü olur. Ve daha güçlü hisseder yani çok olaylar yaşarsa güçlenir...Yani biz savaşı gördük. Evden kaçmak savaştan dolayı gelmek, şey yapmak falan gördüğümüz için bizi daha fazla güçlendirdi...Şimdi o kadar şey gördükten sonra kalbim daha fazla güçlendi."[K7, Suriye, 27 yaş]

Göç kadınlar için pek çok dezavantajlı durumu, pek çok tehlikeyi beraberinde getirir de aynı zamanda göç sürecinin kadını güçlendirdiği, karşısına çıkan engellerle baş edebildiğini gören kadının özgüvenini geliştirdiği ve bu yolla korkuları devam etse bile onlarla daha kolay baş ederek hayatta yer alabilmesine katkı sağladığı görülmektedir.

3.3.7.7. Yerli Kadından Farklı Olmak

Göçmen kadınların çoğu toplum içinde dış görünüşlerinin farklılığı nedeniyle kolaylıkla ayırt edilebilmektedir. Saç ve ten renkleri, giyim tarzları, vücut yapıları gibi farklılıkları nedeniyle yerli kadınlardan kolaylıkla ayrılarak dikkat çektiklerini ifade eden çoğu katılımcı bu durumdan rahatsız olmaktadır. Katılımcılardan biri "Burada normal jean şortla ve normal tişörtle geziyorsun ve üstelik çocuk arabasıyla birlikte herkes sana bakıyor. Bu çok korkunç bir şey ve bunun nedeni benim sadece yabancı olmam ve onlardan farklı olmam başka bir şey değil. Ben bir Türk kadın olsaydım hiç kimse bana bakmazdı." sözleri ile çocuğunu gezdirirken bile herkesin bakıyor olmasını "korkunç" bir şey olarak ifade etmiştir.

Katılımcılar farklılıklarının dikkat çekiyor olmasının ilgi çekmeyi beraberinde getirdiğini, bu yüzden de taciz, kaçırılma gibi suçlara daha çok maruz kalma ihtimallerinin olduğunu düşünmektedir. Yabancı olmanın dünya genelinde tehlikeli bir unsur olduğunu düşünen bir katılımcı bu durumu şu sözlerle ifade etmiştir:

"Sadece Türkiye için değil başka bir yabancı ülke içinde geçerli bence. Her yerde tehlikeli bir duruma, en çok yabancıların başına geliyor. En basitinden cüzdan çalma olayları oluyor ya da dokunuyorlar izinsiz. Yabancıya karşı dünyanın her yerinde bir merak var. Çünkü Türkler burada hep var sadece biz sizden farklı olduğumuz için öyle oluyor."[K18, Rusya, 31 yaş].

Katılımcılardan biri "Sarışın ve mavi gözlü kadınlar daha ilgi çektiği için daha çok kaçırılabilir."[K34, Rusya, 38 yaş] sözleri ile bu durumu dile getirirken başka bir katılımcı doğrudan yaşadığı deneyimini "Yani sokakta gittiğiniz zaman şöyle, erkekler arkadan laf sokarlardı...belki bizi yabancı olarak görüyordu...Herhalde muhtemelen bizden bir beklentileri vardı."[K16, Moldova, 39 yaş] sözleri ile anlatarak yabancılıkla cinsel beklenti arasında ilişki kurmuştur. Özellikle Doğu Bloğu ülkelerinden gelen bazı göçmenlerin seks işçiliği yapması oradan gelen kadınların "ateşli, tutkulu, sarışın bombalar" olarak kendilerinden beklenen her türlü cinsel ilişkiye hazır "Nataşa"lar olarak nitelendirilmesi, özellikle sarışın göçmen kadınların seks işçisi olup olmamasına bakılmaksızın yerel halk ve polis görevlileri tarafından cinsel tacize maruz kalmasına neden olmuştur (Gülçür ve İlkaracan, 2002:414).

Bulunulan ülkede ve yaşanan çevrede yabancılarla ilişkilendirilen kodların yabancıların bir suçun mağduru olmasına etki edebileceği yönünde görüş bildiren katılımcılar, özellikle yabancı kadınlarla cinsel birlikteliğin kolay yaşandığı "yasakları yok her şey serbest", "daha rahat ilişkiye girilebilir" şeklindeki algıların kendilerinin cinsellik odaklı bir suça maruz kalmasına neden olabileceğini düşünmektedir.

"Bir kadını görünce biraz şeyler erkekler, tanımadığım insanlar tek başına yabancıdır. Türkçe güzel konuşmuyor... Ne bileyim işte kendi kafalarından düşürüyorlar. Şimdi mesela yaklaşınca gel gidelim bir şeyler içelim, amacı ne bilmiyorum. İlla onu yaşayıp göreceksin. Seni evine mi götüreceksin, yatağını mı götüreceksin, ne yapacak."[K2, İran, 39 yaş]

Türk toplumunda bekaretin önemine ve Türk kızları ile evlenene kadar cinsel birliktelik kurulamayacağına ancak yabancı kadınlarda böyle bir yasağın olmadığı yönündeki algıya dikkat çeken katılımcılar "Daha rahat görüyorlar açık ve net söylüyorum, daha rahat görüyorlar, daha şey görüyorlar, yapılabilir. Yani nasıl söyleyeyim şey var. Türkiye’de evlenene kadar birliktelik yok...Yabancıların yani tabularının olmadıklarını düşünüyorlar. Yasakları yok, her şey serbest."[K36, Almanya, 41 yaş] sözleri ile yabancı kadınların her zaman cinsel birliktelik için hazır olarak algılandığına dikkat çekmiştir. Başka bir katılımcı ise "Yani sonuçta Türkiye’de erkekler daha biraz farklı büyümüşler. Biraz daha yani farklı anlamında büyüyorlar. Yani ve daha çok açık giyinen kadınlara bakarken yani şey düşünebilirler...Daha rahat ilişkiye girebilir gibi."[K14, Ukrayna, 36 yaş] sözleri ile giyim tarzları nedeniyle yabancı kadınlarla daha kolay cinsel birliktelik kurulabileceği düşüncesine dikkat çekmiştir.

Kişide bir durumla ilgili bir algının oluşması için kişinin o durumu önceden bilmesi, tecrübe etmesi gerekmekte ardından kültürel özellikleri, kişiliği ve tecrübelerinin etkisiyle algılama süreci şekillenmekte, elde edilen bilgiler işlenerek anlamlı hale getirilmektedir. Anlamlı hale getirilen bilgiler ise davranışların temelini oluşturmaktadır (Arğın, 2021). Yabancı kadınların kolay cinsel birliktelik kurulacak kadın olarak algılanmasına bu açıdan bakıldığında bireylerin çeşitli kanallar vasıtasıyla elde ettiği bilgilerin ve tecrübelerin bu algının oluşmasına neden olduğu söylenebilir. Özellikle eski Sovyet ülkelerinden bavul ticareti yapan kadın göçmenlerin bir kısmının seks işçiliği yaparak turizm ve eğlence sektöründe yer alması, bu durumun özellikle medyada yaptığı işe bakılmaksızın eski Doğu Bloğu ülkelerinden gelen tüm göçmenleri kapsayacak şekilde genellenmesi ve göçmen kadınların seks satan kişiler olarak etiketlenmesi, yabancı kadınlara yönelik bu algının oluşmasında etkindir (Demirdizen, 2013: 330). Katılımcıların bazıları yabancı kadınlarla rahat cinsellik kurulacağı algısının bizzat yabancı kadınlar tarafından yaratıldığını düşünmektedir.

"Kadın gece açık bir şekilde gezerse tabii ki başına bir şey gelebilir...Kendi seçimleri...Belki de biz kendilerimiz suçluyuzdur...Yok kadınlar değil, sadece bize karşı olan yaklaşımları var, kültür olarak da sizden farklıyız, onu da biz kendimiz yaptık...1990 yıllarında ilk Türkiye'ye gelen kadınlar ilişki yaşamak için geldiklerinde Türklerin kafasında biz hep o konumda olduk, bize hep öyle yaklaştılar."[K23, Ukrayna, 46 yaş]

"Büyük ihtimal turist olarak burada ve yani bazı kadınlar da zaten bir şeye yaşamak için buraya geliyorlar mesela cinsellik bir şey yaşamak için... Herkesler bunu biliyor...Kısa bir sürede özel bir şeyler yaşamak için deniyorlar... İnsanlar aile olarak gelince sadece erkeğin suçu demiyorum ama kadınlarda da böyle var. Şeyi bizim ülkelerden geliyorlar aile. Karı koca çocuklar. Kadınlar gidiyorlar. Aldatıyorlar kocaları otelde birisiyle."[K13, Rusya, 38 yaş]

Doğu Bloğu ülkelerinden göçmen kadınların "Nataşa" olarak genellenmesi ile başlayan sürecin tüm göçmen kadınlara yayıldığı görülmektedir. Örneğin pazarda meyve sebze satarak geçimini sağlayan bir katılımcı bu genellemeye dikkat çekmekte ve pazarda çalışan diğer erkeklerin neden pazarda çalışıyorsun, seks yapma yolu ile para kazanabilirsin yönündeki öneri/tekliflerini "Herkes bir gözle bakıyorlar. Hatta erkekler bana diyor ki sen neden bu işi yapıyorsun, başka yollarla daha kolay kazanırsın cinsel olarak. Bu yüzden başka kadınlar bu işleri yaptıkları için herkese aynı gözle bakılıyor"[K32, İran, 53 yaş] sözleri ile dile getirmiştir. İranlı katılımcı"[K32, İran, 53 yaş] gibi bu algıdan Afrikalı katılımcılar da rahatsızlığını dile

getirmekte ve bu algının yarattığı cinsel suça maruz kalma tehdidinden şikâyet etmektedir. Türkiye’de yaşayan Afrikalı göçmen kadınların deneyimlerini inceleyen çalışmalarda “siyah kadın-kolay cinsellik” algısından dolayı kadınların ev sahipleri, iş yeri sahipleri ya da sokakta herhangi biri tarafından cinsel tacize maruz kaldıkları görülmektedir (Coşkun, 2016; Şimşek, 2019). Afrikalı katılımcıların deneyimleri önceki çalışmalarla paralel niteliktedir.

"Biz özellikle böyle gibi durumlar Afrikalı olduğumuz için bir yanlış kanı var. Afrikalı gibi gördüğünde öyle şeyler yapmak istiyorlar. Hatta ne giydiğin bile fark etmiyor...Benim cevaplarım hep erkekler üzerine ve bu erkekler genellikle Türk erkekler. Ve Türk kızlar böyle gibi şeyler yaşamıyorlar. Bazen yaşıyorlar ama bizim kadar değil. Çünkü dediğim gibi biz Afrikalı olduğumuz için hep baktığımızda akıllarına kötü bir şey geliyor. Bizi takip ediyorlar. Hatta bizi internette takip ediyor sonra çok rahatsız ediyor ama bir şey söylemiyoruz biz." [K29, Gana, 27 yaş]

Afrika kökenli katılımcılardan biri Afrika kökenli kadınlara ilişkin imajın filmler yoluyla inşa edildiğine "Afrikalılarla ilgili filmlerden dolayı özellikle siyah insanlara kadınlara farklı bakıyorlar cinsel olarak bakıyorlar. Direkt cinsel ilişkiye girelim mi diye soranlar oldu. Aynı şekilde bence Türk kadınlara bu şekilde yaklaşmıyorlar." [K31, Etiyopya, 20 yaş] sözleri ile dikkat çekmektedir. Amerikan film endüstrisinde Afrikalı kadınlara ilişkin stereotipler ayrımcılık ve köleliği meşrulaştırmak için kullanılmış, bir kalıp içerisine sokulan Afro-Amerikan’a yapılan baskı bu yolla haklı çıkarılmaya çalışılmıştır. Yaratılan Afro-Amerikan siyah kadın imajlarından bir de Jezebel olmuştur. “Cinsel arzuları en iyi ihtimalle uygunsuz ve en kötü ihtimalle doyumsuz” olarak nitelendirilerek yarı çıplak çalışıp erkekleri baştan çıkaran bir stereotip olan Jezebel’in beyaz köle sahipleri tarafından cinsel sömürüsü istismar olarak görülmemiş, siyah kadının beyaz erkeği baştan çıkarması olarak inşa edilmiştir (Versluys, 2014:11). Aile filmlerinin dışında pornografi filmlerinde de siyah kadınların benzer imajlarının olduğu görülmektedir. Erotik hazın filmlerdeki örölüşünü cinsiyet dengesizliği ekseninde ele alarak pasif dişi, aktif erkek arasında bölünmüşlüğüne dikkat çeken Mulvey (1997) kadının cinsel nesne olarak teşhir edildiğine, eril ve dişil kimliklerin sinema yoluyla inşasına vurgu yapmaktadır. Erkek egemen toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretildiği bir sektör olan pornografik film sektörünün ırkçı pazarlama yapısına dikkat çeken Soydan (2009:137) “Afrikalı ve Latin kadınlar cinsel yönden doyumsuz kadınlar olarak gösterildiği”ne dikkat çekmektedir. Erkeklerin kadınlara davranışı onları nasıl gördükleri ile ilişkili (Işıkçı, 2015:339) ise Afrikalı kadınların erkeklere nasıl gösterildikleri de burada önemli bir noktadır. Sadece

görsel medya da değil aynı zamanda yazılı basında da yabancı kadınların nasıl temsil edildiği önemlidir. İlbuğa ve Sepetçi (2010) tarafından yapılan ulusal ve yerel basında yabancı kadınların nasıl temsil edildiğine ilişkin çalışma da yabancı kadınların “evlenerek ve/veya İslam’ı seçerek ev kadını, anne ve iyi eş haline gelenler ile “çekici, fahişe benzeri çıplak kadınlar” olarak kategorize edildiği bulgulanmıştır.

Tüm bu söylenenlere geniş perspektiften bakıldığında katılımcılar kadın olarak kendilerinin ne istediğinin umursanmayarak bir erkeğin yabancı kadınlar için zihninde kodladığı kodların anlamlı olduğunu, açık giyinmek, yabancı olmak, siyah tenli olmak gibi durumlara yorum yaparak kendileri için tehdit oluşturabileceğini düşünmektedir. Katılımcılardan biri kültürel farklılıklara bağlı olarak gelişen ön kabullerin taraflar arasında farklı yorumlanmayı beraberinde getirdiğine “Ukrayna’da erkek kadına yaklaşıyor. Kadın hayır diyorsa anlaşılıyor” [K20, Ukrayna, 38 yaş] sözleri ile dile getirerek Türkiye’de hayır cevabının evet olarak anlaşılabilirdiğine dikkat çekmiştir. Bu söylem tecavüzü meşrulaştırmaya çalışan eril zihniyetin kadınların “hayır derken aslında evet demek istediğini”, naz yaptığı düşüncesini akla getirmektedir (Scully, 2019). Bazı katılımcılar kültür farkının da yabancılara ilişkin algının oluşmasında önemli olduğunu düşünmektedir.

“Kültür ve sosyalleşmekte baya fark var. Rusya’da biz açığız ilişki konusunda. Türk kadınları erkeklere nasıl davranılması gerektiğini biliyorlar konuşmak istiyorlarsa gülümsüyorlar istemiyorlarsa ret ediyorlar ama Rus kadınları bilmiyorlar. Benim başımda gelmişti. Geldiğimde herkese gülümseyerek cevap veriyordum ve eşim bana “sen ne yapıyorsun” dedi. Biz bir sürü kavga ettik bu konudan dolayı ama şimdi ben anladım benim yanlışımı.”[K18, Rusya, 31 yaş]

"Bütün turistik yerde çalışanlar yabancı kızlara böyle bir flört etmeye çalışıyor... Bekâretini korumak var, o düşünce var, hani bizim kızımız yapmaz, bizim kızlarımız yapmaz. Hâlbuki ki bunu Türk veya Alman olarak kültür şoku yaşadığımda bunu gördüm. Yani hangi ülkeden olursanız olun, hangi ırktan olursanız olun hiç fark etmiyor. Kişinin kendi inisiyatifini almak istemesi ama erkekler çok farklı düşünüyor."K36, Almanya, 41 yaş]

Benzer kültürde büyüdüğünü söyleyen Azerbaycanlı bir katılımcı ise kendisini Türkiye’de bu nedenden dolayı tehlike altında görmediğini şu sözler ile ifade etmiştir.

"Belki de başkaları için olabilir. Ama dediğim gibi Azerbaycan’dan Türkiye’ye geldiğim için. Türkiye ile Azerbaycan’ı eşit görüyorum, benim açımdan bir şey olabileceğini düşünmüyorum. Bilemiyorum

belki başka ülke vatandaşı olmuş olsaydım olabilirdi. Ama ben kendi adıma görmedim hiçbir zaman." [K27, Azerbaycan, 41 yaş]

Göçmen kadınlara yönelik tutumlar sadece kolay cinsellik ile sınırlı değildir. Aynı zamanda yabancı demek zengin ve kolay kandırılabilir olma ile de ilişkilendirilmektedir. Zengin olduğu düşünülen yabancı göçmenlerin dolandırılma, hırsızlık gibi suçlara maruz kalabileceğini düşünen bir katılımcı "Yani bir de Türkler yabancı görünce biraz mesela bunun parası var diye düşünüyorlar. Para onun para yani onu para görüyorlar. O açıdan onun parasını almak istiyorlar bir şekilde." [K3, İran, 43 yaş] sözleri ile diğer bir katılımcı ise "hırsızlığı düşünürsek yabancı O zengin Aman çok parası var telefonu İyidir... Yabancı onda çok para var Bir liralık fiyatı 3 lira 5 lira yapalım... Yabancıya karşı fırsatçılık var" [K10, Kazakistan, 24 yaş] sözleri ile bu durumu ifade etmektedir. Öte yandan katılımcılar kanunları bilmeyen, kanuni güvenceden ve sosyal destekten yoksun olduğu düşünülen göçmen kadınların kandırılma ihtimalinin yüksek olduğuna dikkat çekmektedir. Katılımcılardan biri bu durumu "Çok duydum yani. O yüzden mesela kadın istiyor pasaport yaptırmaya. Kadını başka yere götürüyorlar. Başka şeyler yaptırıyorlar yani kullanıyorlar... Fuhuş yaptırıyorlar. Uyuşturucu yaptırıyorlar." [K15, Kırgızistan, 40 yaş] sözleri ile dile getirmiştir.

Katılımcıların özellikle korkularının kişisel suçlar olduğu göz önünde bulundurulduğunda yabancı kadınlara yönelik toplumdaki cinsellik algısının suça maruz kalma ihtimalini arttırdığını düşündüğü, aynı zamanda hukuki ve sosyal korumasız durumlarının kolay hedef olarak algılanmalarına ve her iki suç türüne de maruz kalmalarına neden olabileceğine inandığı görülmektedir.

3.3.7.8. Türk Vatandaşı ile Evli Olmak

Kadınların suç korkularını inceleyen çalışmalarda evli olma durumu bir değişken olarak ele alınmıştır. Genel literatüre bakıldığında bulgular evli kadınlara göre bekar kadınların daha çok korktuğu yönündedir (Braungart vd., 1980; Hanley ve Ruppanner, 2015; Will ve McGrath, 1995). Genel literatüre paralel olarak evli olan katılımcıların tamamına yakını eşinin yanında kendini daha güvenli hissetmektedir. Katılımcılardan biri "Kocamla giderken daha iyi yani hiç korkmuyorum... Yani kocasız yerde yaşayamam. Kocasız dışarı da olmam." [K12, Suriye, 55 yaş] sözleri ile dışardaki güvenliğini eşinin varlığına bağlamakta bir diğeri ise evli olduğu için

kendini risk altında görmediğini "Benim için tehlikeli değil, çünkü ben evliyim." [K18, Rusya, 31 yaş] sözleri ile ifade etmektedir.

Bekar kadınların evli kadınlara göre daha çok korkması; bekar kadınların kısıtlı imkanları ve yoksulluğu nedeniyle riskli ortamlarda daha çok bulunması (Keane, 1995), toplumsal cinsiyetin bir yansıması olarak kendini kamusal alanda yanında bir erkek olmadan güvensiz hissetmesi (Koskela, 1999), evli kadınlara göre gündelik pratiklerinin ya da romantik ilişkilerinin daha risk teşkil edebilecek olması gibi nedenlerle açıklanmaya çalışılmıştır (Siddique, 2016).

Evlilik bir yönüyle yasal ve toplumsal kabulün yolunu açarak güvenlik ihtiyacını karşılamaktadır (Gönül, 2020:85). Göçmen kadınlar Türk erkekleri ile evlilik yoluyla hem toplum tarafından kabullenilme ve hazır bir sosyal çevre kazanımı elde ederken hem de Türk vatandaşlığını alarak ya da eşinin vatandaş olarak kanunları bilmesinden faydalanarak hukuki korumadan yararlanma imkanına sahip olmaktadır. Bu kazanımlar vasıtasıyla kendini güven de hissedebilmektedir. Katılımcılardan evli olanlar genellikle eşlerinin varlığı ile kendilerini güvende hissettiklerini bildirmekle birlikte, eşleri Türk olan katılımcılar aynı zaman da vatandaşlık korumasından yararlanmakta ve eşleri onlar için iki kez güvenlik unsuru haline gelmektedir. Eşini kendi güvencesi olarak gören bir katılımcı bu nedenle kendini şanslı hissetmekte, "İlk başta asla yeni geldiğin yerin ne kadar güvenli olup olmadığını bilemezsin. Ama ben şanslıydım şu konuda. Eşime çok güveniyordum. Yani onun her türlü şeyde beni koruyabileceğini düşünüyordum. Öyle de oldu." [K27, Azerbaycan, 41 yaş] sözleri ile göçmen olarak geldiğin yerin güvenli olup olmamasından öte seni koruyacak kişilerin varlığının önemli olduğunu dile getirmektedir. Bu durum bir taraftan da göçmen kadınları güçlendirmekten ziyade erkeklerin koruması gereken onlara bağlı edilgen varlıklar haline getirme olasılığını da içerisinde barındırmaktadır.

Türk vatandaşıyla evli iki katılımcı bilmediği bir ülkede hem hukuksal hem toplumsal düzeni bilmesi nedeniyle eşlerinin Türk olmasının kendilerini güvende hissettirdiğini ifade etmektedir.

"Artık yalnız değilim ya. Eşim de Türk. Artık o işe o bakıyor. O taraftan artık rahatım. Eşimin Türk olmasının avantajı. Gittiğim yerde de rahatım. En azından kanunları biliyor, kimle nasıl konuşacağını biliyor, o benden daha biliyor...Mesela ne zaman eşimle kavga ederiz. Bilmiyorum o yanlış bir şey bence ama ne zaman aramız bozuk olsa ay beni koruyan hiç kimse yok artık Türkiye de. Çünkü annem yok

burada babam yok hiç kimse yok. Bir ben varım, bir eşim var. O zaman evet hissediyorum korku." [K26, Azerbaycan, 33 yaş]

Türk vatandaşı ile evli olma katılımcıların ana akım kültürle temasını artırarak eşinin çevresi ve akrabaları vasıtasıyla geldikleri ülkeye son derece hızlı uyum sağlayarak bütünleşmelerini kolaylaştırabilmektedir. Dolayısıyla topluma uyum sağlamalarında evlilik kolaylaştırıcı bir unsur olarak karşımıza çıkabilmektedir. Türk vatandaşı ile evli iki katılımcının bulundukları kültürü benimsediği ve eşlerinin bu konudaki istek/önerilerini dikkate aldıkları görülmekte ve Türk kültürünü bilmenin kendilerini güvende hissettirdiğini ifade etmektedir.

"İlk geldiğimde Türkler bana yakınlaşmaya başladılar uzun boyumdan ya da güzelliğimden dolayı yani farklı olduğum için benle konuşmaya çalıştılar. Beni rahatsız etti bu durumlar ama şimdi eşim benim nasıl konuşmam gerektiğini ve nasıl tepki vermem gerektiğini bana anlattı. Şimdi hiçbir problem yok." [K18, Rusya, 31 yaş]

"Burada mesela ben şort giyiyorum, askılı giyiyorum ama nişanlımın ailesinin yanına Isparta'ya gittiğimde giymiyorum. Çünkü etrafta herkes iyi bakmıyor. Bu gelindir bunun giyimine bak. O da geçici olduğu için saygım var. Böyle giyinmiyorum ama geçici olmazsa yapmam ya o tercihim yapmam ya da ben böyleyim böyle kabul edin derim." [K24, Azerbaycan, 44 yaş].

Kadınlara evlilik yolu ile toplumda güvenli bir yer edineceğine yönelik verilen mesajlar, kadınların da farkında olmadan bu ön kabulle göre hayatını dizayn etmesini beraberinde getirmektedir. Evlenerek yasal bir koruyucuya sahip olduğunu düşünen kadınlar, bu nedenle kendilerini yabancı erkeklerin zararlarından uzak tutabileceğine inanmaktadır. Dolayısıyla evli kadınlarda "kocayla elde edilen güvenlik" bekar kadınlar yoksun kalacaktır. Evli olmak bir güvenlik göstergesi ise Türk vatandaşı ile evli olmak hiper-güvenlik göstergesi olmaktadır. Çünkü yasal hakları bilme ve hazır sosyal çevre edinme bağlamında fazladan güvenlik sağladığına inanılmaktadır.

3.3.8. Suça Maruz Kalmamak İçin Alınan Önlemler

Bireyler bir suçun mağduru olmamak için çeşitli sosyal ya da fiziksel aktivitelerini azaltma, evde geçirdikleri süreyi uzatma, gidilecek yeri ve kiminle gideceğini seçme, kendini zamansal, mekansal, sosyal veya fiziksel yönden kısıtlama yoluna gitmektedir (Stafford vd.,2007). Beck'in (2011) dikkat çektiği gibi "ihtiyaç ortaklığının yerini endişe ortaklığı"nın

aldığı risk toplumunda bireyler, sosyal risklerin bireyselleştirilmesi bağlamında karşılaştığı risklere karşı kendileri önlem alması gerektiğinin kabullenmiştir. Nitekim katılımcılar da suça maruz kalmamak, kendilerini güvende hissetmek için önlem almaları gerektiğini düşünmektedir. Kadının önlem alması gerektiği düşüncesi kimi zaman kadınlara çevreleri tarafından uyarı ya da öğüt olarak empoze edilmektedir. Katılımcılardan biri eşinin kendisine sürekli olarak uyarılarda bulunduğunu "Eşim zaten uyarıyor. Sürekli dikkat et. Yani kimse güvenmiyor. Dışarıya çıkarsın. Yani bana alo de gelebilirim diye." [K14, Ukrayna, 36 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Başka bir katılımcı ise abisinin kendisini uyardığını "En çok abim söylüyor mesela yanlış şeyleri yapma... Şimdi dışarı çıkmaya gerek yok. İşte bu yoldan gitme falan..." [K6, Suriye, 20 yaş] sözleri ile dile getirmiştir.

Uyarıları yapanlar çoğu zaman toplumsal cinsiyet rollerinin kendilerine yüklediği kadının koruyucusu erkek olma rolü ile bağlantılı olarak ailedeki erkekler olduğu görülmekle birlikte kadınların da benzer şekilde davrandığı görülmektedir. Bir Türk ile evlenip Türkiye'ye yerleşen bir katılımcının annesi ile olan diyalogu "Türkiye'ye gidiyorsan oradaki insan erkekler kadınları kesiyor öldürüyor! Gitme! Yapma!" Anneme ben evleniyorum "sakın!" dedi. "Yapma! Ben izin vermem ben senin tabutunla getirmek istemiyorum." [K16, Moldova, 39 yaş] bu duruma bir örnektir. Herkese güvenme, o şekilde giyinme, erkeklere dikkat et, o saatte orada olma, yalnız olma, تنها yerlerde bulunma, kapını iyi kilit, gittiğin yeri haber ver gibi pek çok dış ses kadına hem güvende olmadığı fikri ekerken hem de onu güvenliği için önlem almaya teşvik etmektedir. Bu önlemler kapı kilitleme gibi kişinin hayatını çok fazla etkilemeyecek önlemler olabileceği gibi sokağa çıkamama, kimseye güvenmeme ve sosyal izolasyon gibi ağır önlemlerde olabilmektedir. Bazı katılımcıların çevrelerinden aldıkları tavsiyeler genellikle kadın olmakla ilgili iken bazı katılımcılar başka bir ülkede yabancı olmak ile bağlantılı olarak bu uyarıları aldıklarını ifade etmiştir. Aileleri tarafından Türkiye'ye gelmeden önce özellikle erkeklere karşı dikkatli olması gerektiği ve yanında ailesi olmadığı için daha dikkatli olması gerektiğini söyleyen bir katılımcının ifadeleri şu şekildedir:

"Özellikle kızlar için daha çok dikkatli olmamız söylediler ülkemizde. Mesela ülkemden zaten burada yaşayan insanlar öyle diyorlar. Erkeklerden çok dikkat olmamız lazım...her yerde çok dikkat olmamız lazım ama farklı bir ülke olduğu için ailemiz yok. Bir de yabancı olduğumuz için daha çok dikkat olmamız lazım dediler..." [K29, Gana, 27 yaş]

Kişilerin bulunduğu yerdeki insanlardan kültürel ya da fiziksel yönden farklı olmasının hem dikkat çekme hem de olay ve olgulara farklı anlamlar yükleme çerçevesinde suç riskini arttıracığı düşünülmektedir. Türk bir erkekle evli olan bir katılımcı eşinin kültürel farklılıklara dikkat çekerek bazı davranışlar ve giyim tarzı konusunda kendisini uyardığını şu sözlerle dile getirmiştir:

"İlk geldiğimde eşim söyledi, perdeleri kapat dışarıdan bakabilirler, inşaat yanında varsa. Açık giyinme. Şu anda yok ama. Biraz kültür farkımız var ondan herhalde. Bizim başka ülkelerde karşılaşmadığımız durumlar. O yüzden söylüyordu eşim, böyle yapmak daha doğru olur, böyle giyinmen daha doğru olur diye."[K34, Rusya, 38 yaş]

Katılımcılar kültürel kodlar, toplumsal yapılar ve hafızalarının etkisiyle hem dış dünyadan duydukları uyarılar hem kendi tecrübeleri hem de dolaylı olarak maruz kaldıkları tecrübeler ekseninde bir suça maruz kalmamak için önlem almaları gerektiğini düşünmektedir. Bir katılımcı bu görüşünü "Ben demiyorum kadınlar herhangi bir kötü olayda suçlular sadece kadınların öngörülü olmaları gerekiyor ve kendi sorumlulukları almaları gerekiyor."[K18, Rusya, 31 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Şiddet gören kadının mağduriyetini yok sayma, onu suçlama ve asıl suçluyu haklı/mazur görme eğilimi cinsiyet eşitsizliğine dayalı hiyerarşik sistemde sıklıkla başvuru ve mevcut sistemi meşrulaştırmaya yönelik olan bir yöntemdir (Antmen, 2023:505). Bazı katılımcıların kadınların suça maruz kalmasını onların tedbirsizliğine bağladıkları (gece dışarı çıkma, karanlık yerde yalnız kalma, öngörülü olmama, davetkar olma), bir kadın olarak başka bir kadını yaşadığı mağduriyetin sorumlusu olarak görme eğiliminde oldukları gözlemlenmektedir.

"Ben güvendeyim. Çok öyle tehlikeyi kendimiz yaratmazdım tehlikeli yerlere girmezsek. Kadının davranışına da bağlı. Tanımadığı insanlarla görüşmeme, arabalara çağırdıklarında gitmeme...Kadın önlem alabilir. Dediğim gibi gece çok çıkmamalı karanlık yerlerde yalnız kalmamalı öyle bir şeyle karşılaşmak istemiyorsa."[K34, Rusya, 38 yaş]

"Ben bir kadın aldım ya da bir erkek aldım, yok öyle bir durum diyorum. Ya bu elektrikle alakalı bir şey hani sen önüne ne koyarsan karşılık alırsın bu insanlarla alakalı bir şey...Öyle şimdi kimse size şey yapmaz yani kimse kimseye bir laf var bizde söylemeyeyim şimdi...Kuyruğu kaldırmadan kimse size bir şeyi yapamaz. Affedersiniz bu kelimeyi kullandığım için ama ben bunu gördüm ve ama gerçekten bu...Ben bunu başka kadınlardan biliyorum...Benim yaptığımı göre benim karakterim bu ben bir şey

vermediğim sürece kimse bana dokunamaz, ya da bana karşılık bir şey veremez, ya da bir şey istemez ama başka bayanları nasıl davranıyor nasıl."[K16, Moldova, 39 yaş]

"Bir kadın olarak ben düşünüyorum yüzde seksen bizim elimizde. Mesela Türkiye’de şöyle bir yaygın şey var. Birini tanıdığın zaman hemen çok yakın arkadaş oluyorlar. Bunu yapmamaları gerekiyor diye düşünüyorum. Çünkü insanları bir haftada bir ayda tanımıyor. Uzun süre geçtikten sonra gerçek yüzünü görüyor. Ondan ben düşünüyorum kadınlar çok maruz kalıyor şiddete. Hemen çok erken güveniyorlar."[K37, Afganistan, 25 yaş]

"Biz kulübe git dersek içkiye bir şey karıştırıp verebilirler belki ama sen de düşünüp bunu içmezsin. Yani ben içmem biri bana bunu al senin için aldım dese verse ben içmem. Neden? Çünkü ben onun içine kattığını bilemem. Bunu kadınlarda düşünmeli şunu demiyorum aa sen bunu giyince düşünmelisin şunu yapınca düşünmelisin ama tedbirleri de almalısın...Sen kulübe gittin, sen tek başına biri olsan sadece kulübe gitsen müzik dinlemek istiyorsun ya da erkeklerle tanışmak istiyorsun da olabilir. Ama gördüğün gibi filmde, gördüğün gibi haberlerde. Sen onun sana aldığı içkiyi içmelisin. Git kendin kendine içki al."[K10, Kazakistan, 24 yaş]

Bu bölüm, katılımcıların suça maruz kalmamak için aldığı önlemler, bulunduğu fiziki ortamı güvende kılmaya yönelik önlemler, hedef haline gelmemeye yönelik aldığı önlemler ve korumadan yararlanmaya yönelik önlemler olmak üzere üç başlıkta ele alınmıştır.

3.3.8.1. Bulunduğu Fiziki Ortamı Güvenli Kılmaya Yönelik Önlemler

Kişilerin *evlerinde kendilerini güvende hissetmeleri* ya da evde yokken evlerine birisinin izinsiz girmesini önlemek için kullandığı geleneksel yöntemler şu şekildedir; kapı kilitleme, kapı ve pencere kilitlerini güçlendirme, parmaklık ve yüksek çit yapma, alarm sistemi, güvenli bina/sitelerde oturma ve komşulardan eve göz kulak olmasını istemek (Schreck vd., 2018: 317). Katılımcılardan biri "En önemli kapıyı kilitlemek"[K7, Suriye, 27 yaş], "Kapı kilitlerim"[K12, Suriye, 55 yaş] sözleri ile bir diğerinin ise "evde kapıları kilitliyorum ama çok korkarak değil, tedbir için."[K34, Rusya, 38 yaş] sözlerinden de anlaşılacağı gibi genellikle evde güvenliklerini sağlamaya yönelik olarak aldıkları önlemlerin kapıyı kilitlemek olduğu görülmektedir. Bu şekilde katılımcılar kendi kontrolü dışında eve dışardan birisinin girmesini engelleyerek kendine güvenli alan yaratmaktadır.

Bazı katılımcıların her zaman kapıyı kilitlemediklerini gündüz/gece ya da yalnız olma/olmama durumuna göre kapıyı kilitledikleri görülmektedir. Katılımcılardan biri "Bir tek geceye kapıları kilitliyoruz ama sabah hiç kilitlemiyoruz."[K7, Suriye, 27 yaş] sözleri ile bir

diğeri ise "Ben yalnızken daha fazla kilitliyorum "[K23, Ukrayna, 46 yaş] sözleri ile başka bir katılımcı ise "Kendi evimde güvenli hissediyorum ama hani mesela akşam mutlaka kapıları kilitlerim. Balkon kapı kapatırım yatarım. Kapatıp kapatmadığımı hatırlamaz kalkar kontrol ederim yani."[K8, Norveç, 21 yaş] sözleri ile yalnızken ve gece daha fazla önlem alma eğiliminde olduklarını dile getirmiştir. Katılımcıların yalnızlık ve geceyi suça maruz kalma konusunda risk olarak algılandıkları görülmektedir.

Evde güvenliği sağlamaya yönelik kapı kilitlemek dışında alarm ve kamera sistemlerinin de kullanıldığı bilinmektedir. Katılımcılardan birinin "Evde kamera var."[K36, Almanya, 41 yaş] sözlerinden bir diğeri ise "Evde alarm var pencerelerde demir korkuluklar öyle "[K23, Ukrayna, 46 yaş] sözlerinden evlerinin güvenliğini arttırmak için korkuluk, kamera, alarm sistemi gibi güvenlik araçlarından yararlandığı anlaşılmaktadır.

Evin güvenliğinin sağlanmasının yanı sıra *evin bulunduğu yerin seçimi* de suçtan korunmak için alınan önlemlerden biridir. Suç korkusu teorileri yaşanan yerin fiziksel ya da sosyal düzensizliğinin ve komşularla kurulan ilişkinin suç korkusunu etkilediğini ortaya koymuştur. Katılımcılar yaşadığı yeri seçerken mahallenin güvenli olması, eve gidiş yolunun tenha olmaması, komşuların iyi olması, site olması gibi unsurlara dikkat ederek herhangi bir suça maruz kalmayı önlemeyi amaçlamaktadır.

"Kültür'ün hani şu kafeler, caddesine çok yakınım zaten. Biraz kalabalık olmasına dikkat ettik babamla. Bir de şey sitede oturuyoruz zaten güvenli...Eve giderken تنها sokaklardan geçmek zorunda kalmayayım. Dedim ya Kafeler Caddesi sürekli zaten birileri oluyor yani. Saat kaç olursa olsun. Bilerek yakında oturdum ki döndüğümde falan"[K8, Norveç, 21 yaş]

"Yaşadığım yeri seçerken...Önemli olan aile olan insanların orda oturmasıydı bizim için. Yalnız değil de aile olan Türklerin olmasına dikkat ettik. Çünkü büyüklerimiz öyle söyledi bize aile olan insanların çoğu güvenli olur. Sonuçta onlarda anne babalar... Bir şey olduğunda seni koruyabilirler. İyi bir komşuluk yaparsan bizim burada olmuş gibi olur. "[K1, Azerbaycan, 34 yaş]

Katılımcıların güvenliğini sağlamak için yaşadığı yer seçiminde yerli insanların alması olası önlemlerin yanında yabancı olmakla ilişkili olarak dikkat ettikleri farklı bir unsur bulunmaktadır. Yaşanılan çevrenin yabancılara alışkın olması önemli bir güvenlik unsuru olarak gören katılımcılar mevcuttur.

"Öyle ki yani bazı mahallelerde yabancılar için doğru bir yer değil...Yani mesela Kepez'de falan bazı mahalleler var. Yabancılar oraya daha çok rahat yaşamıyorlar. Yaşam tarzı farkı var... Yani çoğu Ruslar ya da mesela İranlılar falan çok açık giymeyi seviyorlar. Çok açık rahat gezmeyi seviyorlar. Onlar da biraz kapalı. Biraz daha sünneti bir şekilde, aile bir şekilde yaşıyorlar. Sıkıntı çıkabilir yaşam tarzlarıyla. Ama mesela biz gelmeden önce baktık ki nerede daha rahat yaşayabiliriz? Daha ne kadar yabancı daha çok olsa orada daha rahat ederiz. Konyaaltı tarafında olmuştu o şekilde değerlendiriyorsunuz...Yabancılar daha çok olsunlar. Daha rahat ederiz...Mahallenin yabancılara alışkın olması çok yaşam tarzı farkı var."[K3, İran, 43 yaş]

"Önceden de Uncalı'da oturuyordum ilk geldiğimde sonradan da Toros'a geldim. Gerçekten de aradaki fark çoktu güvenlik açısından da. O yüzden yeniden Uncalı'ya geçtim. Kültür farkı çok oluyor. Daha çok yabancı var...Toros'ta otururken komşularla falan çok sıkıntı yaşadı...Benim deneyimlerimin ve arkadaşlarımdan deneyimleri üzerine bizi daha çok dışlıyorlar, gözler daha çok üstümüzde oluyor. Bir yabancı kadın ve genç olarak daha baskı oluyor." [K30, İran, 26 yaş]

İnsanların yaşadığı fiziksel çevrenin kalitesi, bireylerin güven duygusu ve suç korkusu üzerinde etkili olmaktadır. Bu noktada, bireyin ikamet ettiği yerin fiziksel düzeni ve bakımı, kişinin güvenlik algısını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Özellikle, çevredeki düzensizlik ve bozukluklar, bireylerin kendilerini güvensiz hissetmelerine ve çevrenin bir tehdit olarak algılanmasına neden olabilmektedir (Çardak, 2012:29).

Katılımcılar kendilerini güvende tutabilmek için *gittikleri yerlere dikkat ettiğini* ifade etmiştir. Kimisi için bir semt ya da bölge güvenli/güvensiz iken kimi katılımcı için kapalı bir mekan kimisi için ise تنها yer güvensiz olarak algılanmakta, bu algılarına göre de kişilerim güvende hissettikleri yerler farklılaşmaktadır. تنها yerleri güvensiz olarak algılayan kişilerin kalabalık yerlerde bulunarak önlem aldığı görülmektedir.

"Tenha sokaklardan geçmiyorum kalabalık yerlerden geçmeye çalışıyorum. Çünkü mesela tek bir sokakta olursan ne kadar yardım edecek kimse olmaz. O olay gerçekleşir. Ama eğer kalabalık bir sokakta olursa belki yanında biri sana yardım eder, belki bir çantayı çalsalar ona yardım ederler."[K37, Afganistan, 25 yaş]

Bazı semtleri güvenli ya da güvensiz olarak kabul eden katılımcıların, güvenli gördüğü semtlerde gezip, tehlikeli gördüğü semtler de bulunmayarak önlem aldığı görülmektedir. Antalya il merkezinde diğer semtlere nazaran daha üst sosyoekonomik düzeye sahip olan Lara ve Konyaaltı semtleri katılımcıların çoğu tarafından güvenli olarak görülmektedir.

Katılımcılardan biri "Eğer arkadaşlarımla birlikteysen ve güvenilir yerleri geziyorsak mesela Lara, Güzeloba, Konyaaltı, Kaleiçi çıkardım ama kenar mahallelerde çıkmam." [K18, Rusya, 31 yaş] sözlerinden bu semtleri güvenli olarak gördüğünü, bu nedenle oralarda bulunabileceği ancak "kenar" mahalle olarak nitelendirdiği daha sosyoekonomik düzey semtleri güvensiz olarak gördüğü ve suça maruz kalmamak için önlem olarak oralarda bulunmayacağı anlaşılmaktadır. Yılmaz ve Günay (2008) tarafından Samsun ilinin semtlerinin güvenlik algılamasına ilişkin yapılan çalışmada sosyoekonomik düzey ile semt güvenlik algısı arasında alt ve üst sosyoekonomik düzeydeki şehir sakinlerinin güvenlik algısı benzerlik gösterdiği ancak bazı kenar semtlerin alt sosyoekonomik düzey grubu tarafından güvenli algılanırken, üst sosyoekonomik grubu tarafından güvensiz algılandığı bulgulanmıştır. Kişilerin sadece sosyoekonomik durumu değil aynı zamanda bireysel özellikleri risk algılarını etkileyebilmekte, semt ve güvenlik algısı da kişiden kişiye değişebilmektedir. Aynı zamanda o semtteki kişisel deneyimlerinde semte ilişkin güvenlik algısında belirleyici olduğu söylenebilir. Daha önce hiç gitmediği bir semte giden bir katılımcı yaşadıklarını ve bu yaşadıklarından dolayı o semte bir daha gitmeyeceği şu sözlerle ifade etmiştir:

"En kötüsü Zeytinköy'e gittim. Arabamı park ettim. Ben orasını Zeytinköy olarak bilmiyordum. Arabayı park ettim, çıktım, sokağı karıştırdım. Orada torbacılar oturuyor. Ben sonra fark ettim. Bir sürü hayatımda duymadığım kelimeleri bana şey yaptı ki, söyledi ki, saat 12-1 gündüz mesela. O beni çok şey yaptı, tedirgin oldum. Hatta arkamdan bakmadan yola devam ettim. Yani yolu çevirdim, gece oraya mesela bunu ben gündüz yaşadığım için hayatta gidemem oraya. Artık neyle karşılaşacağımı bilemem." [K16, Moldova, 39 yaş].

Bazı katılımcılar ise sosyal bir mekâna giderken kimlerin olduğuna, nasıl bir yer olduğuna dikkat ederek gittiklerini, çok erkeğin olduğu, basit olarak nitelendirdikleri yerlere ve tanımadığı insanların ev partilerine gitmeyerek önlem aldıklarını ifade etmektedir.

"Doğru arkadaşlarını seçtiğin sürece, doğru mekâna gittiğin sürece insanın başına bence bir şey gelmez...Çok basit yerler aşırı kulüp gibi yerler beni çok korkutuyor. Çünkü orda duyduğum çok şeyler var...Kaç sene geçti. Artık ister istemez her şeyi biliyorsun, şehri avucunun içi gibi tanıyorsun. O yüzden gideceğin yerler belli ise sorun olmaz." [K1, Azerbaycan, 34 yaş]

"Herhangi bir yere de gitmem mesela bazı barları şeyin biliyoruz buraya mesela çok erkek geliyor. Kadınlara tanışmaya falan. Oraya gitmem mesela. Çok seviyorum bile o yeri ama gitmem. Eşimle giderim

ama kadın arkadaşla gitmem...Çünkü pek kimseye kalkmaz bir şey yapmaya yani. Yani kimse yakalansın, görünsün ya da şey kavga etmesi bir şey istemez bence, gizli her şeyi kalsın diye istiyorlar."[K13, Rusya, 38 yaş]

Duyumsal ve zihinsel bir sürecin sonunda oluşan mekânsal algı, kişilerin deneyimlerinden, kültürel kodlarından ve mekanın fiziksel yapısından da etkilenmektedir (Güleç Solak, 2017:18). Mekanlara yüklenen anlamın suç korkusunu artırma ya da azaltma üzerinde etkisi olduğu görülmektedir.

3.3.8.2. Hedef Haline Gelmemeye Yönelik Alınan Önlemler

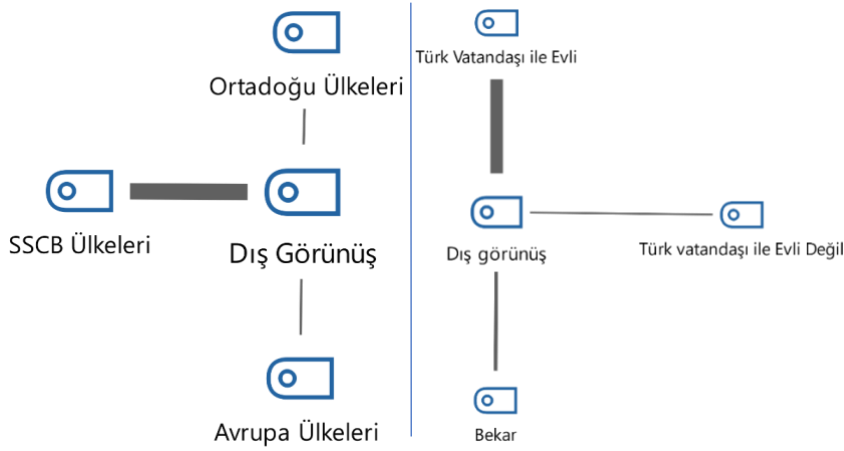
3.3.8.2.1. Dış Görünüş

Kadınlar hayatları boyunca aldığı toplumsal cinsiyetçi mesajlarla güvende olmaları için daha az ses çıkarmaları, daha az görünür olmaları ve daha az özgür olmaları gerektiği konusunda ikna edilmiştir (Vera Gray ve Kelly, 2020:218). Daha az görünür olmanın bir yolunun daha az dikkat çekmek için kadınsılıktan uzak giyinmek olduğu düşünülmektedir. Uzun saçlar, renkli ruj ve ojeler, topuklu ayakkabılar, kısa elbiseler ile ilişkilendirilen kadınsı görünümün güvensiz olduğu düşünülmektedir (Vera Gray ve Kelly, 2020:223). Katılımcıların almış oldukları önlemler konusunda en fazla ortak oldukları nokta dış görünüş konusunda aldıkları önlemlerdir. Bu önlemler kırmızı ruj sürmemekten koyu renkler giymeyi, topuklu ayakkabı giymemekten dekolte giyinmemeyi, sarı saçlı olmamayı kapsayan geniş bir yelpaze içermektedir. Özellikle açık giyinmek katılımcılar için etraftakilerin bakışlarını üstüne çekmesine neden olduğu için sakınılması gereken bir şeydir. Katılımcılardan biri "Kıyafet çok açık yazın bile gezmiyorum...O zaman o kadar sürekli çok bakıyorlar ki. Ben o gözleri kendimde yakalamak istemiyorum yani şeyi. Bunu görmek istemiyorum."[K13, Rusya, 38 yaş] sözleri ile açık giyindiğinde bakışlardan duyduğu rahatsızlığı ifade ederken, başka bir katılımcı açık giyinmenin suça maruz kalma ihtimalini arttıracığını "Ben her zaman düzgün kıyafetler giyiyorum. Mini etek dekolte giymem, kendim rahatsız oluyorum. Rusya'da da aynıydı. Bu tarz giyinmek suça maruz kalma ihtimalini artırır bence."[K17, Rusya, 37 yaş] sözleri ile ifade etmektedir. Başka biri katılımcı da benzer şekilde "Kendi ülkemde giyinirdim çünkü orada öyle değil. Burada sen bir topuk giydiğin zaman erkeklerin bir bakışı var ama bizim memleket öyle değil...Bence suç ihtimalini artırır."[K16, Moldova, 39 yaş] sözleri ile kadınsılıkla ilişkilendiren topuklu ayakkabının suça maruz kalma ihtimalini arttıracığı düşüncesini ortaya

koymuştur. Görüldüğü gibi dış görünüşle ilgili önlem alma ihtiyacının altında yatan düşüncelerden biri dikkat çekerek bir suçun hedefi haline gelmektedir. Ayrıca katılımcılardan biri açık giyinmenin “davetkar” olma olarak algılanacağına dikkat çekerek kıyafetine dikkat ettiğini şu sözlerle belirtmiştir:

"Giyimime dikkat ederim ben ve çok önemli insanların her zaman kıyafetine bakılır, özellikle gece saati...Kalkıp ikinin yarısında açık giyince ister istemez sana başka gözle bakıyorlar, gel diyorsun sanki. Bizde öyledir...Gece yarısı öyle bir şey giyip tek başına dışarıda olursan zaten ki öyle bir şeyler de görüyoruz erkek çağırıyor. Artık diyorsun ki burada da böyledir. Sadece Azerbaycan da değil."[K1, Azerbaycan, 34 yaş]

Başka bir katılımcı hem kendi kültüründen hem yaşadığı semtten dolayı açık giyinemeyeceğini söylerken artık evliyim, sorumluluklarım var diyerek kendi bedenini bir erkeğe karşı sorumluluk alanı olarak ortaya koymuş ve "Memleketten gelen de bir şey de çok fazla açık giyinmem. Kaldığım Varsak tarafında hiç giyemem zaten. Artık sorumluluğum var ya evlendikten sonra da. Kavga olur biri yanlış bir şey söyler, devamı gelir kendimi ondan da sigortalıyorum."[K26, Azerbaycan, 33 yaş]" sözleri ile açık giyinmemeyi kendi ve eşinin güvenliğini “sigortalama” aracı olarak gördüğünü ortaya koymuştur. Dış görünüşe ilişkin önlemler alma konusunda katılımcıların evli olan katılımcıların daha çok dış görünüşe yönelik önlem aldıkları görülmekle birlikte evli olan katılımcılar arasında da Türk vatandaşı ile evli katılımcılarda daha yoğun olduğu bulgulanmıştır. Bu durum Türk vatandaşı erkeklerin eşlerinden dış görünüşlerine özellikle de giyim tarzlarına yönelik taleplerinin bir sonucu olabileceği gibi aynı zaman da Türk vatandaşı ile evli katılımcıların eski SSCB ülkelerinden olması ile ilişkili de olabilir. Bu ilişki bu katılımcıların fiziksel özellikleri ile yerli kadınlardan kolaylıkla ayırt edilmeleri ve eski SSCB ülkelerinden gelen kadınlara yönelik cinsellik algısını ekseninde değerlendirilebilir.

Şekil 3. 1. Dış Görünüşe Yönelik Alınan Önlemler

Katılımcılardan biri açık giyinmediğini çünkü bakışlardan rahatsız olduğunu ifade etmiş, otobüste yaşadığı bir cinsel taciz olayını örnek göstererek aslında suça maruz kalmanın kıyafetle de çok ilgili olmadığını şu şekilde aktarmıştır:

"Ben genel olarak çok açık giyinen bir insan değilim ve ben bunu giyince bana bakarlar diye düşünmüyorum desem de mecbur aslında düşünüyorsun. Böyle açık giyineceksin ve böyle otobüse bineceğim ve bir amca bana böyle bakacak... Beni rahatsız ediyor giymiyorum... ben mesela kısa mı etek giydim uzun etek mi giydim biri gelse bana otobüste dokunmak isterse fark etmez ona. Bana kışın kışlık uzun dizlere kadar uzun mont giydim bana o zaman bile gelip dokunuyorlardı. Bununla kıyafeti bir alakası yok aslında." [K10, Kazakistan, 24 yaş]

Katılımcıların bazıları kıyafetleri konusunda aldıkları önlemleri Türk toplumunun yapısı ve Türk erkeklerinin yabancı kadınlara bakış açısı ile ilgili dile getirmiştir. Katılımcılardan biri yabancı olarak zaten dikkat çektiğini ve kıyafetin ikinci planda kaldığını "Önceki mahallede vardı kıraathaneler. Bir de yabancı olduğun için ister istemez adamlar ekmeğe mi gidiyorsun nereye komple giyinip de kapatsan da yüzünü görünce herkes bakıyor. "[K33, Kırgızistan, 34 yaş] sözleriyle ifade etmiştir. Diğer bir katılımcı ise sarı saçlı olarak dikkat çektiğini, yabancı olarak etiketlendiği için erkeklerin tacizine maruz kaldığını bu nedenle giyim tarzını ve saç rengini değiştirdiğini şu şekilde dile getirmiştir.

"Akşamlar çıktığımızda daha kapalı koyu renkler giymeye çalışıyoruz... Bu durum bizim kadın olmamızla ilgili açık olsun kapalı olsun herkesin kendi isteğine göre giyinme hakkı var diye düşünüyorum

ama maalesef Türkiye genelinde böyle. Çoğu zaman nasıl diyeyim sadece genç erkekler de değil yaşlı erkekler bile...Kapalı mı açık mı konu o da değil. O çarşaf giymiş olsun ona bile bakıyorlar yani...İlk zamanlarda saç rengim açık sarıydı, bu yönden de biraz problem yaşadığım için şu anki saçımızı koyu renk boyuyoruz. Açık sarı saçlı olunca burada dikkat çekiyor olabilir, yabancı diye direkt otomatik mi kafalarını da düşüyorlar. Erkekler tarafından o yüzden koyu saça dönmeye karar verdim. Her türlü konuşma olsun, sözlü taciz olsun birkaç şeyler yapabiliyorlardı."[K38, Türkmenistan, 31 yaş]

Kendi ülkelerinde giyimle ilgili herhangi bir önlem ya da sınırlama ihtiyacı duymayan bazı katılımcıların “toplumla uyumlu olma”, “herkes kapalıyken senin açık olman ayıp”, düşünceleri ile daha kapalı giyinmeyi olması gereken davranış olarak düşündükleri görülmektedir.

"Giyim konusunda ilk geldiğimde daha çok açtım daha çok tarzım değişti topluma uyumlu oldum...İstemediği kişilerle karşılaşabilir ya da onu yanlış anlayabilirler açık giyildiğinde...Söylüyordu eşim böyle giyinmen daha doğru olur diye, ama çok sıkılmıyordu, artık yapamıyorum çünkü bende artık öyle yapmıyorum."[K34, Rusya, 38 yaş]

"Burası mesela daha çok zaten yani Türkiye Müslüman bir ülke...Burası kapalı insanlarda yani o kesinlikle olacak. Ve yani bu herkesin özelliği ve tabii ki yani kapalı insanların yanında seni çok çok açık giyemezsin burada ayıp zaten yani normal olamaz...Yani kendine dikkat etmek lazım. Yani sebep de vermemek bazen insanlara gerekiyor. Kıyafet konusunda belki biraz daha dikkat etmek lazım...Yani sonuçta Türkiye'de erkekler daha biraz farklı büyümüşler. Biraz daha yani farklı anlamında büyüyorlar. Yani ve daha çok açık giyinen kadınlara bakarken yani şey düşünebilirler. Daha çok böyle nasıl anlatabilirim...Daha rahat ilişkiye girebilir gibi."[K14, Ukrayna, 36 yaş]

Bazı katılımcıları Türkiye’de dış görünüşleri ile ilgili önlemler almaya çevresindeki kişilerin sevk ettiği görülmektedir.

"Aşırı nasıl söyleyeyim kısa dar açık giyinen bir insan değilim. Ona rağmen uyarıldım ama uyarıları kadınlar yaptı hep...Erkekler davet olarak algılarlar...Almanya’da şöyle sizin oturduğunuz kalkışınız durduğunuz yani direkt o kişiye yönelik bir şeyimiz vardır zaten. Onunla sohbet ederken ki hal ve hareketlerini burada kıyafet..."[K36, Almanya, 41 yaş]

Bazı katılımcılar çevreden ve haberlerden duydukları mağduriyete uğrayan kadınlara yönelik söylemlerin etkisi ile dış görünüşe ilişkin önlem almaları gerektiğini düşünmektedir.

"2016 mı 2018 mi İstanbul'da otobüste tek bayan kaldı, otobüste tecavüze uğradı... Özgecan mesela orda olay farklı. Orada şoförün çok suçu var. Yani kız tek başına kaldı, orda biraz sapıklık var...Bakın ben 40 yaşındayım. Ben kendime bu kadar şey veremem, hani göbek açıp ama gençler bunu yaşaması gerek yaşayacak. Tabii ki yani çarşaf mı koyulması gerekiyor...Giyinecek istediği gibi giyinecek...Demek değil hani ben o kıza saldırmam gerekiyor ya da o kız bana saldırarak öyle bir şey yok. Onun için ondan korkuyoruz. Duydukça da beynimiz daha kalıplaşıyor bu konuda."[K16, Moldova, 39 yaş]

"Toplu taşıma bineceksem yani kısa yani ya da nasıl dekolteli giyiniyorsa toplu taşımada mutlaka önünü kapatacak bir şey giyiyorum. Bu da hem korkumdan biri bir şey yapar diye hem de biri bir şey söyler diye. Yani bunu çok fazla yapan oluyor. Veya bakarak çok taciz ediyorlar... Bu da beni rahatsız ediyor. O yüzden dikkat ediyorum yani...Etek giymeseydin, kırmızı ruj sürmeseydin, şu saat orada ne işin vardı çok duyduğumuz şeyler bunlar. İster istemez bilinçaltı yerleşiyor ve insanlar korkuyor bundan"[K8, Norveç, 21 yaş].

Katılımcıların tamamına yakınının aldığı önlemlerin ilk sırasında giydiklerine dikkat etme, kısa, dekolte, kadınsı, kışkırtıcı kıyafetler giymeme ve saç rengi, ruj rengi, ayakkabı modelinin seçimlerinde kadınsılıkla ilişki kurulmayacak, cinsel arzu uyandırmayacak seçimler yapmanın yer aldığı görülmektedir. Katılımcıların bu önlemleri almasında yakın çevresi tarafından yapılan uyarılar, medya araçları vasıtasıyla iletilen mesajlar ve bulunduğu topluma uygun hareket edip dikkat çekmeme düşüncesinin etkili olduğu görülmektedir.

3.3.8.2.2. Kamusal Alanda Yer Alma Zamanı

Katılımcıların birçoğu hava karardıktan sonraki zaman diliminde işleri yoksa, yalnızlarsa dışarıda olmamayı tercih ettiklerini "Gece çıkmamaya çalışıyoruz."[K38, Türkmenistan, 31 yaş], "gece tabi ki dışarı çıkmıyorum. Gece çok işim olmuyor gece dışarda. Geç çıkarsam genelde eşimle çıkıyorum."[K34, Rusya, 38 yaş], "Gündüz çok normal, hiç korkmuyorum ama gece çok korkuyorum. Ben zaten akşam dışarıya çıkmıyorum...Ama eğer çıkacaksam geceye ben eşimle birlikte çıkıyorum."[K4, Suriye, 31 yaş] sözleri ile ifade etmiş ve bu yolla kendilerinin bir suça maruz kalma ihtimalini azaltmaya çalıştığını ortaya koymuştur.

Gece ile suç arasında kurulan ilişkinin pek çok yönü bulunmaktadır. Kurulan ilk ilişki geceleyin sokakta gündüze göre daha az insan oluşu nedeniyle yardım edecek kişinin de az olduğu düşüncesidir. Bu nedenle katılımcılar gece dışarda olmamayı tercih etmektedir.

"Yaşadığımız ülkeden dolayı hiç Rusya da düşünmezdim belki genç olduğumuz için bilmiyorum. Hiç üçte mi çıktım beşte mi düşünmezdim ama mesela burada ben gece üçte dışarı çıkmam. Güvenli hissediyorum ama hep gündüz hareket ettiğim için olabilir. Aslında gündüzde kaçırırlar ama gece belki daha az insan oluyor dışarıda başka insanlar göremeyebilir, yardım edecek kimse olmayabilir. [K34, Rusya, 38 yaş]

"Gece daha çok tehlikeli olabilir...Çünkü gece herkes evinde tek sen dışarda yürüyorken birisi sana zarar verebilir ve kimse duyamayabilir. Onun için öğleden sonra ya da sabah benim içim daha iyi. Çünkü bir iki kişi dolaşabilir ve bir şey olacağı zaman onlar görebilir. Onun için gece hatta ben ile arkadaşlarım çıktığımızda daha geç olduysa çok korkuyoruz. Çok geç kalmak istemiyoruz dışarda. Çünkü gece çok bir şeyler oluyor."[K29, Gana, 27 yaş]

Gece ile suç korkusu arasında kurulan ikinci ilişki gece saatlerinde suç işlemeye meyilli insanların daha fazla olduğu, alkol ve madde tüketiminin suçu işlenmesini arttırdığıdır.

"Şimdi bizim ailede yasak çünkü bir felsefe var. Gece gece iyi bir kişi çıkmıyor ya da alkuhol içiyorlar çıkınca kişiler hırsızlar çıkabilirler. Bu yüzden çıkmıyoruz. Sabah çıkabiliriz güneş var herkes çıkıyor dışarda. Gece bilmiyorsunuz kim çıkıyor o yüzden korkuyoruz."[K22, Suudi Arabistan, 25 yaş]

Geç saatte dışarıda olmama ya da olması gerekiyorsa yalnız olmamaya çalışan bir katılımcıyı bu şekilde önlem almaya iten düşünce; tanımadığı erkeklerin geç saatlerde yalnız kadınlara yanaştığı ve bu durumun güvenliği olmadığıdır.

"Geç saate dışarı çıktığımda gece 1'den geç dönmemeye çalışırım. Korkuyorum içimde korku oluyor...Tek başına gece asla dışarı çıkmam. Burada şunu gördüm tek çıktığın zaman hemen sana yaklaşıyorlar. Sen rahatsız etmeye başlıyorlar erkekler. Tanışmak istiyorlar. O anda bilmiyorsun ki kim. Tanımıyorsun."[K1, Azerbaycan, 34 yaş]

Suç korkusu anketlerinde sorulan temel sorulardan biri gece yalnız başınıza yürürken kişinin kendisini güvende hissedip hissetmediğidir. Katılımcılara doğrudan gece yalnız dışarda olma ile ilgili bir soru yöneltilmemiş ancak katılımcılar özellikle geceleri tek başlarına dışarda kendilerini güvensiz hissettiklerini ve bunun için gece tek başına dışarda olmamaya çalıştıklarını ifade etmiştir.

3.3.8.2.3. Sosyal İlişkiler ve İletişim

Bireyler iletişim öğelerini kullanarak çevrelerindeki kişilerle ilişkilerini kontrol altında tutabilme, ilişkilerinde belirleyici role sahip olabilme ve karşı tarafla verdiği mesajlara doğru ve ortak anlam üretebilmeyi amaçlamaktadır. “Sözlü, yazılı, görüntülü semboller kullanarak anlam yaratma, anlam çıkartma ve paylaşma” olarak ifade edilen iletişimde anlamlar semboller aracılığıyla kurulmaktadır (Erdoğan, t.y.). Sosyal ilişkiler ve kurulan iletişimin kişinin güvende ya da tehlike altında olmasına etki edileceği pek çok katılımcının suça maruz kalmamak için aldığı önlemler aracılığıyla görülmektedir. Bazı katılımcılar sosyal ilişkilerini kısıtlayarak kendini güvende tutmamaya çalışırken bazı katılımcılarda iletişim kurarken net tavır, Türkçe karşılık vermek, kavgadan kaçınmak gibi kendine göre önlemsel taktiklere başvurmakta bazı katılımcılar ise sembolik araçlardan faydalanma yolu ile evlilik yüzüğü takarak suçtan korunmaya çalışmaktadır.

Herkese güvenmeme, bireylerin kendilerini güvende tutmak için sosyal hayatlarında görüştüğü kişileri sınırlayarak kendilerine sınırlı, kontrolü kolay ve kapalı bir sosyal çevre, güven alanı oluşturma çabasıdır. İnsanlara ve olaylara karşı temkinli olmanın önemine vurgu yapan bir katılımcı adımlarını atmadan önce daha detaylı olarak düşündüğünü, herkese hemen güvenmediğini "Biri bir şey dediğinde hemen yapmıyorum, aralık bırakıyorum, düşünmem gerekiyor, bakarız. Yani yine de araştırmaya geçiyorum"[K1, Azerbaycan, 34 yaş] sözleri ile ifade etmektedir. Katılımcılardan biri daha önceden insanların tekliflerine düşünmeden evet cevabı vereceğini ancak artık bu şekilde davranmadığını ifade etmekte, bu davranış değişikliğinin nedenini ise yabancı olması ile ilişkilendirerek "yani bazen yani çay içelim sorusuna yani evet derdim belki yani iyi niyetli insanlar değil diye düşündüm artık, benim gibi gelen yabancı kadınlar için. "[K14, Ukrayna, 36 yaş] sözleri ile dile getirmektedir. Başka bir katılımcı ise yeni insanlar tanımayı güvensiz bulduğunu "Mesela ben hiç kimse ile iş dışında ya da üniversite dışında tanımadıklarımızla kimseyle konuşmuyorum. Mesela yeni kişileri tanımak istemiyorum. Allah korusun başımıza bir şey mi getirecek öyle bir korku var içimizde."[K37, Afganistan, 25 yaş] sözleri ile ifade etmiştir.

Sosyal izolasyon, suça maruz kalmamak için herkese güvenmeyerek ilişkilerini düzenlemenin bir adım ötesidir. Sosyal izolasyon suç korkusunun bireylere verdiği zararların en ağır sonuçlarından biridir. Bir yönüyle kişiyi yalnızlaştırarak daha çok korkmasına neden olurken diğer yönüyle ataerkil sistemin gücünü sürdürmesine imkan veren kısır bir döngüye

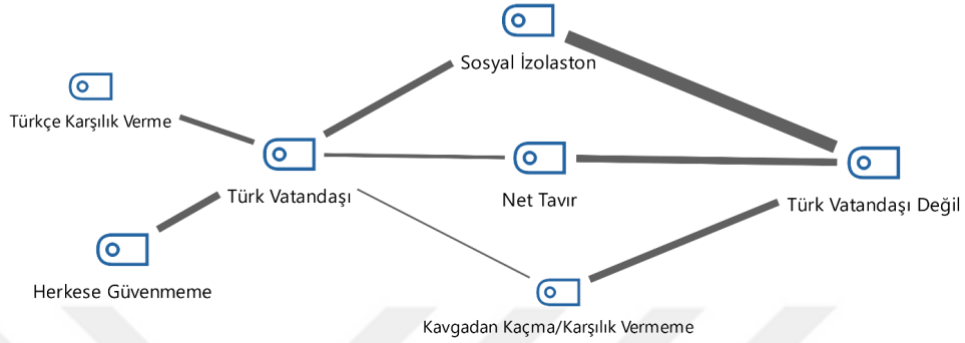
hizmet etmektedir. Katılımcıların bazıları bir suça maruz kalmamak için evden çıkmama gibi önlemler almayı düşündüğünü söylemiştir.

"Kendimiz savunulabilecek durumdaysak çıkıyoruz, yoksa en iyisi çıkmamaya karar veriyoruz...Haberlerde duydukça daha da önlem almaya çıkıyorum. En iyisi çıkmasam mı dışarıya dediğim zamanlar oluyor. Birisiyle merhaba bile desen onu bin kere düşünerek selamlaşıyorsun. Bayağı değişik bir durum."[K38, Türkmenistan, 31 yaş]

Daha önce mağduriyet deneyimi yaşayan ya da dolaylı olarak maruz kalan katılımcılardan bazıları ise aynı şeyi yaşamamak için sosyal olarak kendilerini soyutladıklarını "Belli bir dönem kendinizi soyutluyorsunuz. İyileşene kadar suçun sende olmadığını anlayana kadar. Hani çünkü insan kendini suçluyor. "Ben bunu niye yaşadım? Ne günahım vardı?" ya da "Benim başıma niye geldi?" diye."[K36, Almanya, 41 yaş] sözleri ile ifade etmiş ve kişinin kendini iyileştirme mücadelesindeki içsel süreci dile getirmiştir. Başka bir katılımcı hem kendisini hem de çocuklarının insanlarla ilişkilerini kısıtladığını "Ben şimdi kimseyle tanışmıyorum. Kimseyle tanışmaktan kaçıyorum. Birileriyle çocuklarla da diyor. Yani kimseye müsaade etmiyorum. Hani görüşsünler...Hiçbir yere gitmiyorum. Eşim sayesinde tüm arkadaş çevre kim varsa onlarda gitti ve böyle şimdi de hiçbir yere gitmiyorum."[K9, Rusya, 44 yaş] sözleri ile dile getirmiştir.

Göç edilen ülke insanlarıyla temasın azlığı, dil bilmemek, din ve geleneğin dayattığı ahlak anlayışları, toplumsal cinsiyet rollerine dayalı ev ve çocuk bakımının kadına atfedilmesi gibi sebepler kadınların mekânsal hareketliliğini belirlemektedir. Ataerkil kültürün sınırlamalarıyla birleşen yoksulluk, sosyalleşme ve boş zaman etkinliklerini ev içi alanda tutmaktadır (Şenol Cantek vd., 2017:123). Diğer yandan, özellikle kendi aile ve akrabaları aynı şehirde/ülkede bulunmayan kadınlar için sosyal olarak içe kapanma yoğunlaşmaktadır (Gönül, 2020:88). Toplumsal damganın uzantısı olan sözlü tacizler sadece cinsel bağlamlı değil, ırkçı ve göçmenlere dönük nefret söylemiyle de ilişkilidir. Suriyeli göçmenlere karşı yükselen nefret söyleminin yanı sıra Suriyeli kadınlara yönelik ayrımcı ve damgalayıcı yaklaşımlar kadınların hayatını oldukça kısıtlamakta; kadınların, imkanları olsa da sosyalleşmekten ve yerli bireylerle ilişki kurmaktan kaçınmalarına sebep olmaktadır (Gönül, 2020:93).

Sosyal İlişkiler ve İletişime İlişkin Önlemler

Şekil 3. 2.Vatandaşlık Durumuna Göre Sosyal İlişkilerde Alınan Önlemler

Türkçe karşılık vermek göçmen kadınların kendileri hakkında konuşulanları anladıklarını karşı tarafa göstermek için kullandıkları bir yoldur. Bu yolu kullanan katılımcılardan biri yabancı oldukları için anlamayacaklarını düşünerek sözlü tacizde bulunduğu bu nedenle Türkçe karşılık vererek engellemeye çalıştığını "Yabancı konuştuğumuz için bize laf atıyorlar. Rahatlıkla atabiliyorlar. Sonra dönüp pardon dediğimde bir şey mi dediniz dediğimde susuyorlar..."[K8, Norveç, 21 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Bu yöntemin işe yaradığını katılımcılardan biri "Türkçe çok sert ve kötü kelimelerle verersen anlıyorlar. Sen yani değilsin. Tamam pardon abla diyor, böyle hemen gidiyorlar."[K13, Rusya, 38 yaş] sözleri ile dile getirmiştir.

Söylemden çok nasıl söylendiğinin öneminin olduğunu düşünen katılımcılar istemedikleri şeyleri *net bir tavırla* reddederek suça maruz kalmayı önlemeye çalışmaktadır. Katılımcılardan birinin bu konudaki ifadeleri şu şekildedir; "Bazen açık giyinen kadın gördüklerinde erkeklerin bu durum hoşuna gidebiliyor ancak kadın sert bir tepki verse hiçbir sorun kalmıyor yani bu durum açık ve kapalı giyinmekle alakalı bir şey değil, yüz ifadesiyle alakalı tavırlarıyla ilgili bir durum"[K18, Rusya, 31 yaş]. Katılımcılar özellikle erkeklere karşı kendilerini korumak için tavrın önemli olduğunu düşünmekte, karşı tarafın yorum yapmasına imkan sağlamayacak şekilde ne isteyip ne istemediğini net bir şekilde ortaya koymayı bir önlem olarak seçmektedir.

"İlk başta pazarda çalıştığım için kendimi güvenli hissetmiyordum. Erkekler tarafından arkadaş olalım, birliktelik yaşayalım. Eve geleyim, sonra kötü oluyorlardı, benimle ben kendi tavrımla onlara anlattım. Ben böyle bir insan değilim, bu şekilde davranmayı sevmiyorum. Ağır yaşıyorum, yalnız yaşıyorum. Böyle bir ortama girmek istemiyorum. Onlarda bir sene sonra anladılar ki, ben böyle bi kişi değilim sonra davranışları değişti... Normal bir ilişki arkadaş olabiliriz ama onun dışında olamayız dedim. Onlarda bir yılın sonunda anladılar."[K32, İran, 53 yaş]

Kendi izin verdiği için hayatındaki bir erkeğin bazı şeyler yaşattığını söyleyen bir katılımcı ise artık bu tecrübenin sonunda istemediği bir şeye izin vermemesi gerektiğini, net tavrı sergilemesi gerektiğini öğrendiğini ifade etmiştir.

"Kadın kabul ediyor gibi oluyor ister istemez, şiddete alışıyor insanlar. Demek ki düşünüyor olabiliyor izin veriyor. En baştan en baştan kurallar koymak lazım. Bunu kabul etmiyorum. Çünkü nereden biliyorum. Ben de bazı şeyler yaşadım önce izin verdim ama artık izin vermiyorum. Artık tecrübem var. En baştan hayır demek lazım eğer bir şeyleri beğenmiyorsan."[K20, Ukrayna, 38 yaş]

Hem maddi olanaklara hem de yasal kalıcı statüye erişememiş kadınlar için güvenlik, toplumsal cinsiyete dönük toplumsal normların tanımladığı güvenliğe işaret etmektedir. Evlilik "namuslu olma/namuslu kalma"nın yegâne yolu olarak gösterilmektedir (Gönül, 2020:93). Katılımcıların bazıları için evli olmak dışarıdan gelen tanımadık erkek kaynaklı suçlara karşı bir korunma unsurudur. Bekar olan katılımcıların bazıları *sahte yüzük takarak*, bazıları doğrudan evli olduğunu ifade ederek kişilere karşı bir suç yaşamamak için önlem almaya çalışmaktadır.

"Ya nişanlıyız ya evliyiz diye sahte yüzük takıyoruz. Kendimizi koruma altına için bu konuda da yüzük taktıktan sonra da yine bir rahatlama geliyor insana. Birazcık olsun yine de sorulara karşı taraftan gelen konuşmalara karşı direkt yüzük gösterebiliyorsun, evliyim diyorsun nişanlıyım diye biliyorsun ama insan az da olsa kendine güvenlik sağlıyor."[K38, Türkmenistan, 31 yaş]

"Tanışmak isteyenlere hayır diyorum. Ama sonra Whatsapp'tan mesaj atanlar oluyor. Sosyal gruplardan numaramı alıp mesaj atanlar oluyor ısrarla. Bu beni rahatsız ediyor. Bu beni daha sonra korkutuyor. Birini de engelledim hatta. O kişiyi görmek istemiyorum. Instagram'dan takip edip mesaj atıyorlar. Bazen sevgilim var diyorum evlendim diyorum. Ondan sonra tamam özür dilerim deyip bırakıyorlar mesaj atmayı."[K31, Etiyopya, 20 yaş]

Kavgadan kaçınma bazı katılımcıların bir suça maruz kalmamak için almış olduğu önlemlerden birisidir. Katılımcıların birisi kendisine bir şey denildiğinde, gergin bir ortam olduğunda karşılık vermeyerek veya görmezden gelerek kendilerini güvende tutmaya çalıştıkları görülmektedir. Kavga olması muhtemel bir ortam olduğunda uzaklaştığını söyleyen bir katılımcı, "Mesela bir yere gidiyorum baktım. Orada çok fazla kavga olacak. Ben oradan tıpış tıpış giderim geri dönerim karışmam yani. Tanımadığım bir ortamda biri bana sert bir şey söylerse umursamam, kavgaya girmem." [K26, Azerbaycan, 33 yaş] sözleri ile bu durumu ifade etmiştir. Bu durum kişinin gereksiz yere kavgaya karışmama istediğinin bir sonucu olarak hem yerli hem yabancı kadınların alabileceği bir önlem olarak gözükmektedir. Ancak çoğu durumda yabancı kadınlar haklarının ve kanunların ne olduğunu bilmediği ve başka bir ülkede sosyal destekten yoksun hissettikleri için kavga etmemek adına bazen hakları olan şeylerden bile vazgeçebildiklerini ifade etmiştir.

"Arkadaşlarımıza ve duyduklarımıza göre çoğunu erkekler tarafından kızlara kötü şeyler yapıyor. Mesela Türk erkekler çoğu zamanda ceketinizde bir şey var, bıçak ve farklı bir şey. Onun için onlarla tartışmıyoruz. Mesela sana kötü bir şey yaptığında susuyorsunuz ve gidiyorsunuz. Hatta hakkınız varsa da susacaksınız çünkü korkuyorsun biz gördük. Biz yabancı olduğu içinde bu şeyler sürüyor, hiçbir şey yapılmıyor...Onun için tek bir şey var susuyoruz, çünkü biz çok korkuyoruz." [K29, Gana, 27 yaş]

Katılımcılardan birisi Suriyeli olduğu için insanların bunu öğrendiklerinde kendisine saldıracağını düşünmektir. Bir saldırı yapılması durumunda ise katılımcı kendi ülkesinde olmadığı ve devletin vatandaşının yanında yer alacağı, en sonunda da kendilerinin sınır dışı edeceği düşüncesi ile sessiz kalıp karşılık vermeyeceğini dile getirmektedir.

"Suriyeli olduğumu öğrendiğin zaman karşılığında beni küfredip ya da birileri beni saldırdığı zaman ben onlara zaten cevap vermeyeceğim. Neden? Çünkü ben onlara cevap veririm kavga edecek, polis gelecek. Devlet onların yanında olacağı için beni Suriye'ye göndereceğini bildim için çok korkuyorum hata onlar beni saldırsa onları cevap vermeyeceğimi biliyorum...Kocama birileri arabadayken işte karşı çıkmışlar. İşte sen neden karşıma çıkıyorsun? Yok sen böyle biraz kavga etmişler. İşte o kocamı sakinleştirmeye çalışıyorum, ülkemizde değil falan yapmasın." [K4, Suriye, 31 yaş]

Katılımcılar arasında alınan önlemler noktasında Türk vatandaşı olmayan katılımcıların Türk vatandaşı olanlara göre daha çok kavgadan kaçınma ile ilgili söylem geliştirdikleri

bulgulanmıştır. Bu durum vatandaş olup olmamanın alınan önlemleri değiştirebileceğini bize göstermektedir.

Katılımcıların sosyal ilişkiler ve iletişime yönelik aldığı önlemler noktasında Türk vatandaşı olup olmama durumlarına göre farklılıklar gözlenmiştir. Sosyal izolasyon ile suça maruz kalmamaya yönelik tedbir alma noktasını daha çok gündeme getirdikleri bulgulanmıştır. Bu durum katılımcıların vatandaşlığı genellikle evlilik yoluyla ve uzun süre Türkiye’de oturma yoluyla aldıkları düşünüldüğünde kendilerine ait sosyal bir çevreye sahip olma durumları ile ilişkilendirilebilir. Bu durumun izlerine herkese güvenmeme noktasında da rastlanmaktadır. Türk vatandaşı olan katılımcılar herkese güvenmeyerek önlem aldıklarını belirtirken Türk vatandaşlığına sahip olmayan katılımcılar bu yönde bir önlemden bahsetmemiştir. Türk vatandaşı olmayan katılımcıların sosyal hayatta daha az yer alma, daha kapalı çevrede yaşıyor olma ya da başka insanlarla iletişim kurmak yerine sosyal izolasyonu tercih etme durumuna göre şekil alabilmektedir. Türk vatandaşı olmayan katılımcıların kavgadan kaçınma önlemini yoğun olarak ifade ettikleri görülmüştür. Bu durum hukuksal olarak kendilerini vatandaş olmadıkları için güvensiz hissetmeleri durumu ile açıklanabilir. Katılımcılar tarafından güvensizlik duygularından kurtulmak ve suç mağduru olmamak için alınan iletişimsel önlemlerin bazıları sosyal hayata yabancılaşmaya neden olurken bazıları etkili iletişim yolları geliştirmesini beraberinde getirmiştir. Hem kaçınma hem baş etme noktasında iletişim süreçlerinin yönetildiği, bazen de suskunluğun hakim olduğu görülmektedir.

3.3.8.3. Korumadan Yararlanmaya Yönelik Önlemler

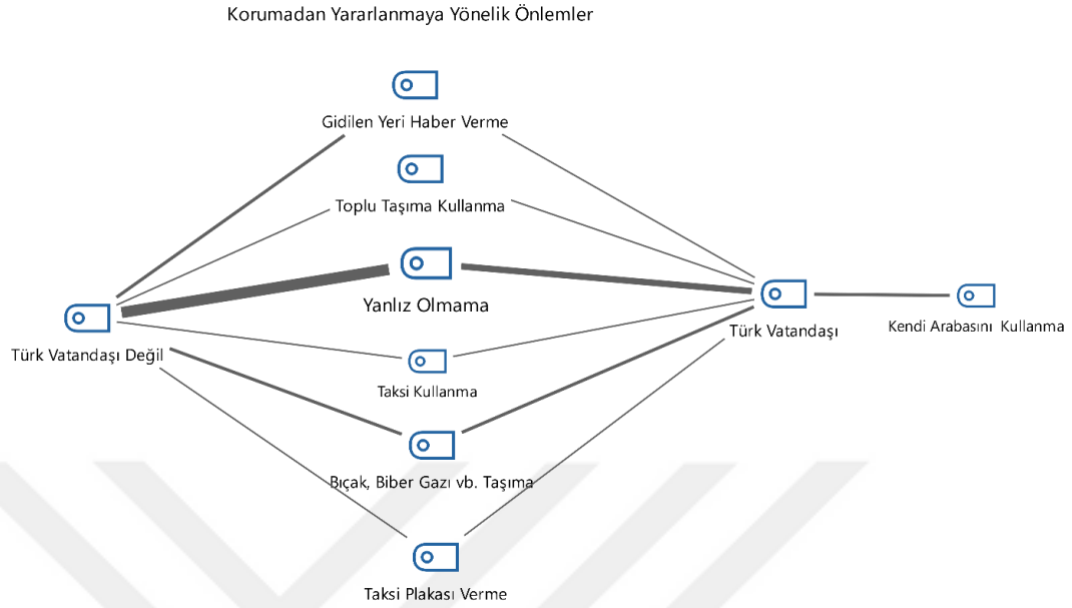
Korkuya verilen bir refleks olarak ortaya çıkan gözetim ihtiyacı algılanan suç riskiyle beraber artmaktadır (Altheide, 2004:229). Gözetim araçlarından biri ise teknolojik gelişmelerin sonucunda ortaya çıkan akıllı telefonlardaki konum belirleme özelliğidir. Katılımcıların bazıları herhangi bir suça maruz kaldıklarında, kendilerinden haber alınmadığında ya da bir tehditle karşılaşp yardıma ihtiyaç duydukları ama yardım edebilecek yakınlarına haber verme imkânı olmadıkları durumlarda kolay bulunabilmek için gittikleri yeri haber verdiklerini ya da *konum paylaştıklarını* ifade etmiştir.

"Gittiğim yere haber veriyorum aileme ya da bir büyüme, küçüğüme, arkadaşşıma, tek gitmek zorunda kalsam mutlaka arkadaşım olur, kardeşim olur, haber veririm şuradayım önlem olarak...Biz ailecek kardeşler olarak başka başka ülkelerde olduğumuz için kendi aramızda konum paylaşıyoruz, telefonumuzda her zaman konumuz açık, birbirimizi bakıyoruz nereye gitti, ne oldu? Olmasın da başımıza

kötü bir durum geldiği zaman en azından konuma bakıp son çare kendimizi güvende tutmaya çalışıyoruz.”
[K38, Türkmenistan, 31 yaş]

Güvenlik ve gözetim arasında kurulan ilişkinin sonucunda alınan bir diğer önlem dışarı da *yalnız olmamaktır*. Yalnızlık iki yönüyle suç mağduru olmakla ilişkilendirilmektedir. Birinci yanı yalnızken bir suçlunun hedefi olabilme ihtimalinin arttığı düşüncesidir: "bir ortamda tek olsam herkes bana bakıyor. Bu neden tek gelmiş ya da gelip de benimle beraber olmak isterse... Ya yalnız başıma gitmem. Yalnız başım illa biri gelir." [K3, İran, 43 yaş]. İkincisi ise bir suçla karşılaşma durumunda kendine yardım edecek birilerinin olmasıdır. Katılımcıların çoğu kendilerini güvende hissetmek için yanlarında biri olmasını istediklerini "Yanımızda biri olsun istiyoruz" [K38, Türkmenistan, 31 yaş], "Eşimin olmasını isterdim." [K36, Almanya, 41 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Kendilerinin güvende hissetmek için yanında olması istenilen kişi için bazen cinsiyetin önemli olarak görülmekte, çoğunlukla bir erkeğin varlığı hem caydırma hem savunma unsuru tercih edilmektedir. Katılımcılardan biri bu durumu "Tabi benim kız arkadaşım olursa iyi o zaman da korkmuyorum ama erkek arkadaşım olursa kendi mi daha iyi hissederim. Çünkü yanımda erkek olduğunu görürse başka erkekler bir şey diyemez, sana bir şey yapamaz. Tabi ki erkek olursa daha güvende hissederdim." [K28, Kırgızistan, 31 yaş] sözleri ile ortaya koymuştur.

Güç karşı tarafın algısına ve ihtiyacına göre anlam ifade etmekte, kendisine yüklenen anlamlar çerçevesinde de form değiştirmektedir (Alkan ve Erdem, 2019:408). Dolayısıyla erkeğin güvenlik mekanizması olarak görülmesi erkeğin güç sahibi olarak algılanması ile ilişkilidir. Katılımcılardan biri dışarıdayken güçlü olduğunu düşündüğü bir kadın akrabasının yanında kendini güvende hissettiğini "Biri yanımda olsa sadece çok güvenli ve Türk mesela bizim akrabamızda biri vardı. Eşimin akrabası kadın yani o hem böyle güçlü kendisi hem de biz çok iyi anlaşıyorduk." [K14, Ukrayna, 36 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Dolayısıyla aslında yanında güvende hissetme unsuru cinsiyetten öte karşısındaki kişiyi güçlü olarak nitelendirilmekle ilişkilidir. Bu güç hem bir suça teşebbüs durumunda savunmayı sağlayacak fiziksel bir gücü ifade ederken diğer yandan Türk vatandaşı olmak da bir güç unsuru olarak algılanmaktadır.

Şekil 3. 3. Vatandaşlık Durumuna Göre Korumadan Yararlanmaya İlişkin Önlemler

Kitle, kişilerin korkularında hem yara hem yara bandıdır. Bulundukları ortamda tanımadık kişilerin varlığından korkan bireyler aynı zamanda o tanımadığı insanların varlığı ile kendini güvende hissedebilmektedir. Bu noktada gözetimin korkuyu azaltıcı yönü bireylerin *toplu taşıma kullanma* tercihlerinde de kendini gösterebilmektedir. Katılımcıların bir suça maruz kalmamak için kullandıkları araç çeşitleri birbirinden farklılık göstermektedir. Kendine güvenli bir alan yaratarak *kendi aracında* güvenli hissedenler, tanımadığı pek çok insanla aynı yerde olmaktan tedirgin olup tanıdık duraklardan taksiye binenler olduğu gibi toplu taşıma araçlarını güvenli bulup, oradaki pek çok insan içinde kendisine bir şey yapılamayacağını düşünerek kendisini koruma altında hisseden katılımcılarda bulunmaktadır. Toplu taşımayı tercih eden katılımcılardan biri "Herkesin bindiği otobüs daha güvenli benim için...Otobüsle her yere güvenle gidiyorum." [K32, İran, 53 yaş] sözleri ile bu durumu ifade ederken başka bir katılımcı ise toplu taşımadan tanımadığı bir sürü insan olduğu için toplu taşıma kullanmayı tercih etmediğini "Gerçi otobüslerle falan gece vakti çıkıp gitmedim yani orada çok daha farklı bir endişe yaşanabilir farklı insanlar olunca. Mesela ama arabamı binip sahile gidip sabah 5.00'te yürüyüş yapabiliyorum mesela." [K21, Rusya, 39 yaş] sözleri ile ifade ederken bir diğer katılımcı ise tacize uğramamak için önlem olarak toplu taşıma kullanmadığını " Bir tacize uğramaktan herkes çekinir korkar. Bu tarz şeylerden şu anda bunları olmaması için elimden

geldiğince böyle bir şeye fırsat vermemeye çalışıyorum. Dedğim gibi toplu taşıma kullanmıyorum arabayla gidiyorum."[K21, Rusya, 39 yaş] sözleri ile ifade etmiştir.

Katılımcıların önleyici tedbirler alma dışında ihtiyaç halinde kendilerini savunabilmek için kendilerini güçlendirme yoluna gittikleri görülmektedir. Bu amaçla ilk *yol biber gazı, bıçak gibi şeyler taşımaktır*. Katılımcılar zaman zaman bu tarz şeyler taşıdıklarını "Ben uzun yıllar biber gazı taşıdım yanımda."[K36, Almanya, 41 yaş], Çantamızı da biber gazı küçük bıçaklar taşıyorduk."[K3, İran, 43 yaş] sözleri ile ifade ederken bir katılımcı abisinin kendisine biber gazı aldığını "Aslında abim bir gün bir şey aldı tecavüz falan etmesinler diye gaz gibi bir şey. Aldım bir sene çantamda her zaman vardı. Sonra bozuldu, hiç kullanmadım."[K22, Suudi Arabistan, 25 yaş] sözleri ile dile getirmiştir. Diğer bir yol ise kendini fiziksel olarak savunabilmek için neler yapmaları gerektiğini çeşitli yollarla öğrenmektir. Katılımcılardan bir yaşadığı mağduriyet sonrası savunma sporlarına yöneldiğini "Uzakdoğu sporlarına yöneldim. Yani yakın dövüş ve şey savunma kendini savunma onu aldım."[K36, Almanya, 41 yaş] sözleri ile ifade ederken bir diğeri ise sosyal medya mecralarından savunma videoları izlediğini "Mesela izliyorum. Bir hırsız benim çantamı aldı, geldi ne yapmam lazım. Ve ben sadece bir fırsat bekliyorum denemek için. Ama hayır korkmuyorum. Şey yani kendime güveniyorum. Hem yardım istemeyi biliyorum."[K22, Suudi Arabistan, 25 yaş] sözleri ile ifade etmiştir.

Kişilerin korku düzeyine ve bireysel özelliklerine göre aldıkları koruma tedbirleri birbirinden farklılaşmaktadır. Katılımcıların korumadan yaralanmaya yönelik aldığı önlemlerin gittiği yerin bilinmesinden, yalnız olmamaya, bir savunma aleti taşıyıp suça karşı koyma becerisini geliştirecek eğitimler almaya kadar geniş bir yelpazede yer aldığı görülmektedir.

3.3.8.4. Psikolojik Olarak Etkilenmemeye Yönelik Önlemler

Suç korkusu sürekli endişe, kaygı, uyumsuzluk, kimseye güvenmeme ve ilişki kuramama gibi psikolojik süreçleri de beraberinde getirmektedir. Bir suça maruz kalma korkusunun kendi hayatlarını olumsuz etkilediğini düşünen bazı katılımcılar bu korkularla baş etmek için kendilerini psikolojik olarak güçlendirme yolunu izlemektedir. Bu doğrultuda bakış açısını değiştirme, kendi kendine telkin, profesyonel yardım ve yok sayma başvuru alan temel baş etme stratejileri olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcılardan biri dua ederek ve iyi düşünerek psikolojisini güçlü tuttuğunu "Dua ediyorum her sabah herkese dua ediyorum. Sonra kendime ben kişiye tecavüz etmiyorum o yüzden eğer ben tecavüz edersem elbette tecavüz edilecek diye düşünüyorum. İlk ben kendimi çözüyorum."[K22, Suudi Arabistan, 25 yaş]

sözleri ile dile getirirken bir diğeri "...dedim o korkuyla yaşamak da zor. Yavaş yavaş kendi kendime düşünme rahat ol dedim"[K26, Azerbaycan, 33 yaş] sözleri ile kendi kendine telkin yöntemi kullandığını ifade etmiştir. Daha önce doğrudan suç mağduriyeti yaşamış katılımcılardan bazıları ise hem o olayın etkilerini azaltmak hem yeniden sosyal hayat adapte olabilmek hem de korkuları ile baş edebilmek için profesyonel yardım aldığını ifade etmiştir.

"Daha önce yaşadım bunu yaşamak insana panik atak yaşıyor. Bununla yaşamak zorunda kalıyorsunuz. Sonra ilaçlar alıyorsunuz, tedaviler alıyorsunuz, tekrar yaşamamak için başka başka şeyler yaşıyorsunuz yaşamadan...Önce kendini bir sorguluyor, sonra doğru kişilerle, doğru insanlarla doğru iletişimi kurup rehabilite olursanız, eğer suçun kendinde olmadığını, suçun sende olmadığını anlıyorsun ve hayata tekrardan dönebiliyorsun. Ama o kısa döngünün içinde kalırsam -Bu benim hatamdı. Bu benim suçumdu.- kısa döngünün içinden kalırsan çıkamazsan, hayat orda bitiyor." [K36, Almanya, 41 yaş]

"Korkuyorum çok korkum var zaten benim normalde de hani. Bayağı şey psikoloğa falan gidiyorum...Korkularım yüzünden psikoloğa falan da gidiyorum...Artık dedim ki yani ben eğer erkek arkadaşımı tanımadıysam kimseyi tanıyamam gibi düşündüm. Korktum ama dediğim gibi psikoloğa gidiyorum. Biraz azalıyor yani." [K8, Norveç, 21 yaş].

Katılımcıların bazıları kitle iletişim araçları vasıtasıyla aldığı suça ilişkin içeriklerden uzak durarak psikolojisini güçlü tutmaya çalıştığını ifade etmiştir. Katılımcılardan biri "Kapatıyorum artık açmıyorum. Çünkü aşırı bir duygudaşlık olduğum için aşırı rahatsız oluyorum, açmıyorum. Oturup ağlıyorum onlarla beraber."[K36, Almanya, 41 yaş] sözleri ile mağdur ile kurduğu ilişkinin kendisine etkisinden bahsetmiştir. Başka bir katılımcı ise "Tabi ki korkuyorum, onlar böyle genelde okumamaya çalışıyorum, psikolojim biraz bozuluyor, daha çok korkmaya başlıyorum. Ne zaman ne olabilir diye. O yüzden böyle şeylere bakmamaya çalışıyorum."[K28, Kırgızistan, 31 yaş] sözleri ile suça ilişkin haberlerin psikolojisi üzerindeki olumsuz etkisine dikkat çekmiştir.

Katılımcıların bazıları ise bir suça maruz kalma düşüncesinin korkusunu arttıracığı, sosyal hayatını kısıtlayacağı düşüncesiyle ve bir suça maruz kalması durumunda en az psikolojik zararlar atlatmak için etkilenmemeye, suç mağduriyetini ve sonrasını düşünmemeye çalışmaktadır. Katılımcılardan biri "Ben düşünmemeye çalışıyorum bana öyle bir şey gelebilir. Yani etkilenmemeye çalışıyorum böyle bir şeylerden. Çünkü etkilenince kendime yani kötü hissederim. Yani daha yani korkmaya başlayabilirim. Çok şükür korkum yok yani. Ondan öyle derin derin duymamazlıktan geçiyorum."[K14, Ukrayna, 36 yaş] sözleri ile etkilenmemek için

görmezden geldiğini ifade etmiştir. Başka bir katılımcı ise yok saymak yerine korkuları ile yüzleşmenin daha etkili olacağını düşünmektedir;

"Eğer bir kadın bir erkekten korkuyorsa ona hiçbir şey yapamayız o zaten korkmaya devam edecektir. Sen ona hiçbir şey anlatamazsın, hiçbir şey yapamazsın. O korku eğer onun içinde varsa korkmaya devam edecektir. Biz kadınlar hepimiz farklıyızdır, bazıları bir şeyden korktukları zaman kendine kapanıyor, bazıları daha çok korkuyor, bazıları korkularını yeniyor ya da benim gibi korkularının üstüne daha çok gideriyorlar ve yeniyorlar. Onun için ben korkularımınla daha kolay bir şekilde baş edebiliyorum üstüne giderek. Mesela karşımızdaki bir insandan korkuyorsak bunu belirtmemiz gerekiyor ondan kaçarak, bağırarak, korkup susmamız gerekmiyor. Sussak onun dediklerini yapmak zorunda kalacağız ve bu durum daha çok korkularımızı artıracaktır." [K19, Rusya, 45 yaş]

Katılımcıların kişinin psikolojik sağlığına ve sosyal hayatına verdiği zararların farkına varıp bu zararları bertaraf etmek için profesyonel destek almak, suça ilişkin bilgilere maruz kalmamak ya da direkt korkularla yüzleşmek gibi baş etme yollarına başvurduğu görülmektedir.

3.3.9. Kendi Ülkelerine Kıyasla Antalya’da Kendilerini Güvende Hissetme Durumlarına Yönelik Bulgular

Göç, sınır ötesine geçen bazı insanlar için daha iyi bir hayat ya da yeni fırsatları ifade ederken bazı insanlar için yeni tehditler, yeni savunmasızlık alanları ya da yeni sınıfsal yapılarla mücadele etmeyi beraberinde getirmektedir. Farklı deneyime sahip göçmenlerin riski anlamlandırmaları da farklılaşmakta, kadın olan göçmenlerin göçmenlikle birleşen kadınlık deneyimleri göç ettikleri ülke ve ev sahibi ülkedeki suçun mağduru olmaya yönelik korkularını da etkilemektedir. Bazı göçmenler için kendi ülkeleri ile Antalya’yı kendilerini güvende hissetme durumuna göre karşılaştırmıştır. “Rusya’da genelde çok korkularım var. Zaten belki de ondan oradan gitmek istiyordum...Her şeyde sokağa çıkmaktan korkuyordum. Yalnız böyle binaya girerken korkuyordum...Türkiye’de bu korkuyu yaşamıyorum.” [K13, Rusya, 38 yaş] sözleri ile bir katılımcı Antalya’da kendini daha güvende hissettiğini bildirmiştir. Antalya’da kendini daha güvende hissettiğini ifade eden katılımcılardan bazıları bu durumu Türkiye’nin kendi ülkelerine göre daha gelişmiş olmasına ve Türkiye’de kadına baskının az olmasına bağlamaktadır.

"Mesela haberlerden gördüğümüze göre yani bizim ülkeye göre kadınlar tabi ki daha güvendeler...Başka ülkeleri bilmiyorum ama bizim ülke Afganistan olduğu için orada daha çok korku var. Türkiye daha gelişmiş bir ülke daha iyi bir ülke. Ama oradaki durum buradan daha çok farklı. Mesela orda sen tek başına orda yürürken yanından geçenler sana bir laf atıyor ama bunu ben burada hiç görmedim. Kimse kimseye kötü gözle bakmak laf atmak görmedim. Yani bu ülkenin daha gelişmiş olduğu için ama orda biz çoğu zaman arabayla gidiyorduk. Babam her yere bırakıyordu alışveriş olsun, okul olsun. Hepsine babam getirip götürüyordu. Çünkü insanları tanımıyorsun orda kötü insan çok. Burada daha özgürüz ben buraya geldim. Açık oldum kapalı oldum kimse bana bir şey yapmadı, demedi." [K37, Afganistan, 25 yaş]

"Ülkemde güvende hissetmezdim. Akşamları dışarı çıkamazdım. Sosyal hayatım iyiydi rahattı ama burası gibi değildi. Orada daha çok kadınlara baskı olsun türban baskısı olduğu için hiç rahat olmuyordu insan. O yüzden daha çok Türkiye'ye gelme gereği duydum. Kadınların gece çıkmaması kural ya da yasak değil. Ama orda devriyeler olur ya o devriyeler sorguya alır neden bu saate dışardasınız. Sebebi ne kimsiniz nesiniz. Yine de o devriyenin moduna kalmış. Sinirli olursa ya da gözüne ters gelerseniz şeye de götürebilir karakola da götürebilir...şimdide mesela rahat giyinmek isterseniz nasıl söyleyeyim, yırtık pantolon olabilir, açık dekolteli olursa yine devlet görevlileri tarafından karakola götürülür, nezarete de gidebilir işin sonucu. Bu gerçekten bir sorun...Şu an ki İran'ın hali gelip şiddete de başvurabilirler." [K30, İran, 26 yaş]

Antalya'da kendini daha güvende hisseden katılımcılardan bazıları ise bu durumu kendi ülkelerinde dolaylı ya da doğrudan suça maruz kalmaları ancak Türkiye'de bulundukları süre içerisinde herhangi bir suça maruz kalmamaları ile ilişkilendirmektedir.

"Dört senedir buradayım ve böyle telefonumu ya da cüzdanımı ya da hiç bir şeyimi kaybetmedim. Otobüsteyken bile çok dikkat edeyim çalabilirler, hiçbir zaman düşünmedim. Bizim ülkemizde böyle şeyler olabilir. Mesela otobüse biniyorsam dolmuşa biniyorsam hırsızlar olabilir. Çantamdan paramı çalmışlardı cüzdanımı çalmışlardı. Orda biraz korkuyordum ve çanta mı sıkı tutuyordum elimde. İstanbul'da olsaydı korkardım ama Antalya da böyle bir şeyi mi çaldıracağım diye hiç korkmuyorum...Kendi ülkemde taksiye binsem bile taksinin plakasını söylüyordum. Ben bu numaralı arabaya bindim diye şoför duysun diye haber veriyordum. Uygulama var o uygulamadan direk eve kadar doğru gidiyor muyum diye takip ediyordum. Antalya 'da taksi kullanırken bunları yapmadım bu zaman kadar." [K28, Kırgızistan, 31 yaş]

"Burada beni arabaya binip kaçıracaklarını mesela düşünmüyorum. Otobüslerde falan hırsızlık olabilir...Burada hiçbir şeyim çalınmadı. Kazakistan'da 7 tane telefonum çalındı. Kazakistan'dayken en

çok hırsızlıktan korkuyordum ya da beni beğenip kaçırmalardan korkuyordum. Burada kaçırılmaktan korkmuyorum"[K10, Kazakistan, 24 yaş]

"Kendi ülkemde kızımı mesela bir bakkala kadar yollamıyordum. Hırsızlık vardı orada tecavüz falan vardı. Belki bir şey söylerler ona, korkuyordu. Ama şimdi kendi başına mesela dil okuluna gidiyor. MarkAntalya'ya kadar falan. Oralara yani hiçbir sıkıntı yok. Çok güvenli bir şekilde... Ben mesela kendi ülkemde çantamı kendimi yapıştırarak, böyle böyle geziyorum. Kimse çalmasın. Bana burada rahatlıkla geziyorum. Telefonum rahatlıkla elimde. Hiç böyle bir sorunlar yaşamadım... Burada hiç korkum yok."[K3, İran, 43 yaş]

Kendi ülkeleri ile kıyasladığında Türk hukuk sisteminin işlemesi ve kanun koyucunun kadınları koruyan yasal düzenlemeler yapmış olması katılımcıları güvende hissettirmektedir. Kendini Antalya'da daha güvende hisseden katılımcıların biri "Rusya'da kural daha kötü buraya bakıldığında, çünkü biz çok olaylar oluyor, mesela tecavüz girişiminde bulunan erkekler oluyor ama tecavüz olmuyor diye hukuk hiçbir şey yapmıyor... Rusya'da kadınlar için kanunlar hiç iyi değil sorun yaşıyoruz."[K18, Rusya, 31 yaş] sözleri kendi ülkesindeki hukuk sistemindeki eksikliğe dikkat çekmiştir. Türk hukuk sisteminin kadınları koruduğuna, kadını koruyan kuralların ve mekanizmaların varlığına işaret eden bazı katılımcılar bu nedenle kendi ülkesine göre Türkiye'de daha güvenli hissettiklerini şu şekilde ifade etmiştir:

"Türk kanunları onların (Türk vatandaşı kadınları kastediyor.) tarafında, onları koruyor, devlet kadınları koruyor, evler var çocuklarınızla birlikte gidebileceğiniz. Orda hiç kimse size adresinizi sormuyor hiç kimse sizi oradan kovmuyor. Özellikle kimden kaçmak istediğinizde çoğu zaman eşleri oluyor. Devlet yardım ediyor... Evleri değiştirebiliyorlar, adresleri gizli oluyor, onların her şeyleriyle ilgileniyorlar ve kontrol ediyorlar ve bunları devlet tarafından yapıyorlar... Evet, bazı kadınlara aileleri ve arkadaşları destek olmuyor yalnız kendileri kendilerine destek çıkıyorsa onlar için çok iyi devletlerine güvene biliyorlar... Ve burada birini tecavüz, taciz, gasp etseler devlet ve aile arkada oluyor, koruyorlar... Eğer sokaklara, gezmeye, dinlenmeye bakarsak Rusya'da daha rahat çünkü orada dışarı çıktığımda düşünmüyorum ne giymem gerektiğini... Ama eğer kritik durumlara bakılırsa burada daha güvende kendimi hissediyorum. Bir şey olduğu zaman polisi aramak daha iyi ve kolay, kanunlar güzel işliyor. O bakımdan kendimi burada daha güvende hissediyorum."[K19, Rusya, 45 yaş]

"Neden Antalya'da daha güvende hissediyorsun diye sordunuz ya düşünüyorum burada mesela karşılaştıracaksam bizim ülkemize göre burada daha polis iyi çalışıyor diye düşünüyorum. Çünkü rüşvet daha az düşünüyorum. Bilmiyorum burada rüşvet gibi bir şey var mı? Belki vardır ama çok nadir diye düşünüyorum. Bizim ülkemizde mesela bunu kolayca kapatabilirler. Bence mesela araba çarpıp insan

ölebilir, ya da tecavüz olabilir çocuklara karşı tecavüz olabilir ama polise para verirse bunu kolayca kapatabilirler, bu suçlu insan serbest kalabilir. Böyle şeyler çok var benim ülkemde mesela. Ama Türkiye de daha da ciddi bakıyorlar diye düşünüyorum." [G28, Kırgızistan, 31 yaş]

"Burada kadın olarak Suriye'den daha iyi yaşıyorum. Çünkü devlet burada kadınları destekliyor ama oradaki mesela işte bazı kadınları yani kocası tarafından dövüldüğünü ya da bir şeye uğradığında çok önemsemiyorlar. Çok önemli değil oluyor. Ama burada bir şey olduğu zaman yani birileri sırt koruyabilir. İşte bir şikâyet edebilir. Polisi gidebilir. Yani devlet koruyor onları. O yüzden daha güvenli olduğunu hissediyorum." [G4, Suriye, 31 yaş]

Türk kökenli Kırgızistan vatandaşı bir katılımcı ise kendi ülkesinde yaşarken Türk olduğu için kendini baskı altında hissettiğini "Yani aslında aksine güvende hissettim kendimi. Daha güvende hissettim kendimi...Çünkü orada sürekli baskı altındasın. Sen Türk'sün...Hala da orada kendimi güvende hissetmiyorum. Her gittiğimizde hissetmiyorum maalesef." [K15, Kırgızistan, 40 yaş] sözleri ile anlatmış, bu nedenle Türkiye'de kendini daha güvende hissettiğini belirtmiştir. Antalya'da kendini daha güvende hissettiğini söyleyen katılımcılardan biri ise kendi ülkesinde erkeklerin kadınları daha fazla rahatsız ettiğini, "Şöyle diyelim bizim Azerbaycan'da erkekler daha çok kadınlara sarkıntılık yapıyorlar. Mesela İstanbul'da diyemem ama öyle şeyler Antalya'da çok az, neredeyse yok diyebiliriz. Ama Azerbaycan'da erkeklerin kadınlara sarkıntısı daha fazla." [K27, Azerbaycan, 41 yaş] sözleri ile ifade ederek Antalya'da ise bu tarz şeylerin pek olmadığına dikkat çekmiştir.

Kendi ülkesine kıyasla Antalya'da kendini güvenli hisseden katılımcılar olduğu gibi, tam aksini düşünen katılımcılarda bulunmaktadır. Katılımcılardan biri kendi ülkesinde daha güvende hissettiğini "Mesela bizim Norveç'teki evimiz ormanlığın dibinde. Ve ben hani kestirme olsun diye ormanlıktan yürüyorum. Ben Türkiye'de gündüz bile ormanlığa girmem tek başıma. Norveç'te gece iki, üç, hiç fark etmiyor. Ormanlıktan yürüyorum...Yani sanki orada bana bir şey olmazmış gibi hissediyorum" [K8, Norveç, 21 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Antalya'da güvensiz hissetmesinin nedeni de "Orada kimse kolay kolay böyle bir şeye cesaret etmezken burada hem çok duyuyorum hem de çok fazla ceza verildiğini düşünmüyorum...Beni ülkede güvenli hissetmiyor...Suçların cezaların biraz daha ağırlaştırılması gerekiyor gibi geliyor. Çünkü kimsenin bir korkusu yok." [G8, Norveç, 21 yaş] sözleri ile ceza sisteminin yetersizliği ve cezaların az olması ile ilişkilendirmiştir. Benzer şekilde başka bir katılımcı da Türkiye'deki hukuk sisteminin kadınları korkma konusunda yetersiz olduğunu düşünmekle

birlikte Müslüman toplumlardaki erkek egemen yapının da güvensizliğe neden olduğuna vurgu yapmıştır.

"Maalesef kadın olmak Müslüman devletlerde suça maruz kalma ihtimalini arttır. İsveç olsun, Almanya olsun başka yerler olsun ben düşünüyorum daha gelişmiş devletlerde kadınların hakkı her zaman korunuyor. Devlet onu koruyor...İsveç'te bir tokat atsa kadına adam 2 sene içerde. Metroda gidiyorsun erkek seni beğense bile İsveçli hayatta gelip senle tanışmaz, o kadar korku var. Neden bir kadına erkek dese ki gel seninle tanışalım kadın onu şikayet etse onu hemen tutuyorlar."[G25, Azerbaycan, 44 yaş]

Bir diğer katılımcı Antalya'da kendilerini güvensiz hissetmesinin nedeni olarak kadınlara baskının fazla ve toplumda erkek egemenliğinin hakim oluşunu göstermiştir.

"Orda daha tehlikesizdim...Burada biraz erkekler yine bazen kadınlara biraz daha sert davranıyorlar. Burada avantaj erkekler daha az içiyorlar daha alkol kullanımı falan daha az, daha iyi, namuslu daha. Ama kadına kural kadına şuraya gideceksin, buraya gitmeyeceksin. Burada daha fazla kadını erkek tarafından kısıtlama daha fazla. Bunu fark ettim ama ben izin vermem ama bazı kadınlar kafayı eğip bazı şeyleri kabul etmek zorunda. Ve çok saygısız bazı kadınlara erkekler. Onlar cahil. Ukrayna da böyle şeyler çok nadir, artık erkek alkolik olmalı, manyak şizofren olmalı böyle bir kadına davransın. Ama burada normal. Kadın burada böyle hizmet veriyor sessizce, kadın karşı çıkmıyor ve özellikle okumamış kadınlar."[K20, Ukrayna, 38 yaş]

Diğer bir katılımcı ise Türkiye'de insanların suç işlemekten korkmadıklarını düşünmekte ve farklı farklı suçların işlendiğini söylemekte, bu nedenle kendi ülkesini daha güvenli bulmaktadır.

"Azerbaycan'da biri çok açık giyerse ona rahat rahat bir şey diyemez ama burada diyorlar. Aslında kadın önlem almamalı, herkes istediğini giymeli, istediği gibi gezmeli ama yapamıyorsun işte. Kınama çok fazla var burada da. İnsanlar suç işlemekten korkmuyor...Değişik değişik suçları ben burada gördüm."[K26, Azerbaycan, 33 yaş]

Suriyeli dört katılımcı ise kendi ülkelerindeki güvenli hissetme durumunu savaştan önce ve savaştan sonra olmak üzere iki farklı şekilde değerlendirmektedir. Savaş sonrası döneme göre Antalya'da kendilerini güvende hisseden katılımcılar, savaştan önceki dönemle şu anda Antalya'da oldukları dönemi kıyasladıklarında ise kendi ülkelerinde kendilerini daha güvende hissettiklerini ifade etmektedir. Bu durumun nedeninin ise aidiyet hissetmeme, sosyal destek

yoksunluğu, Suriyelilere karşı Türkiye’de oluşan göçmen karşıtı söylemler olduğu görülmektedir.

"Korkuyorum birleri beni saldıracağını ya da benden bir şey alacağına ama yine de güven hissediyorum... Suriye'deyken, savaş öncesi ülkemdeyken hiç korkmuyorduk. Ama şimdi korkuyorum...Ülkemde olmadığım için korkuyorum, ülkemde olsaydım korkmazdım. Yani çünkü ülke farklı orada kendini ait hissettiğim için korkmuyorsun."[K7, Suriye, 27 yaş]

"Suriye'de evlerimize hepsi yıkıldı falan. O yüzden burada daha güvenli. Savaş dolayı...Tabii ki biri saldırı, beni zorlar, vurur bu korku var. Suriye de de vardı...Savaştan önce çok güvende hissediyordum ama savaş olduktan sonra hayır...Hiçbir korkum yoktu Suriye'de savaş olmadan önce çıkıyorduk, gidiyorduk, hiçbir sıkıntı yoktu... hiçbir şey korkmuyordum...Yani şimdi Türk olsaydım ülkemde yürürdüm. Hiç sıkıntı değildi. Korkmazdım hiçbir şeyden. [K6, Suriye, 20 yaş]

"Yani Suriye'de daha güvenli olduğumu biliyordum ve düşünüyordum. Ama mecbur olduğumuz için geldik...Şimdi zaten savaş dolayı Türkiye Suriye'den daha güvenli ve geldikten sonra güven olduğunu gördük...Suriye'de hiç öyle bir şey hissetmiyordum. Düşünmüyordum...Çünkü bizim ülkemizde olduğu için öyle hissediyordum. Yani şey orada ben Suriye'deyken beş kız dört erkeğiz. Aile ortamda hiç korkmazdım çünkü kalabalıktı. Ama şimdi ben tek başımda burada...Oradaki yaşadığımız savaş bizi çok etkiledi, o yüzden böyle güvensiz hissediyorum ve bu şeyleri yaşadıkten sonra buraya göçmen olarak geldik o yüzden bu güvensizlik arttı...Türkiye’de Suriye’den daha güvensiz hissediyorum... [K5, Suriye, 30 yaş]

"Evet daha güvenli olduğunu hissediyorum ve oradan daha iyi olduğunu düşünüyorum...Burada kadın olarak Suriye'den daha iyi yaşıyorum. Çünkü devlet burada kadınları destekliyor ama oradaki mesela işte bazı kadınları yani kocası tarafından dövüldüğünü ya da bir şeye uğradığında çok önemsemiyorlar...Savaş olmadan önce evet çok güven hissediyordum...İşte bazıları Suriyelileri sevmedikleri için işte birileri benim karşımda çıkacak işte sen Suriyelisin falan birileriyle kavga edeceğimize korkuyorum. Birileri beni saldıracağına korkuyorum. Ama Suriye'de savaş olmadığı zaman ben böyle hissetmiyordum çünkü bizim ülkemizde yaşıyorduk"[K4, Suriye, 31 yaş]

Katılımcıların değerlendirmelerinde kendi ülkesinde yaşadığı suç deneyimlerinin, kendi ülkesindeki kadının konumunun ve hukuk sisteminde kadının yerinin kendi bireysel özellikleri ve bakış açısının yanında belirleyici olduğu görülmektedir. Öte yandan Antalya’daki deneyimleri ve göçmen olmanın dezavantajlarını hissedip hissetmeme durumlarının da kişilerin değerlendirmelerinde etkili olduğu görülmektedir.

3.3.10. Bir Suçun Mağduru Olma Durumunda Yardım İsteme

Bireyler bir suçun mağduru olmayı engelleme, bir mağduriyet sonrasında mağduriyetin olumsuz etkilerini azaltma ve yapılması gerekenler konusunda yol gösterici olabilecek kişilere ihtiyaç duymaktadır. Bireylerin zor durumlar karşısında destek, fikir ya da yardım amacıyla sorunu sadece paylaşmadan soruna özel çözümler istemeye kadar geniş bir yelpazede gerçekleşen başa çıkma stratejisi olan yardım arama, resmi ve gayri resmi destek kanalları vasıtasıyla gerçekleşmektedir (Baig ve Chang, 2020:786). Yapılan araştırmalar bir suçun mağduru olan kişilerin polis, avukat, sosyal hizmet uzmanı, kadın dernekleri gibi resmi destek kanallarına başvurma oranının son derece düşük olduğu yönündedir (Kaukinen, 2002; Hollenshead, vd., 2006). Bu duruma paralel olarak katılımcılar bir mağduriyet yaşamadığınız durumunda kimden yardım istersiniz sorusuna genellikle gayri resmi destek kanalı olan aile ve yakın çevresindeki kişileri göstermiştir. İlk olarak polis ya da resmi kanallardan yardım alacağını söyleyen katılımcı sayısının daha az olduğu görülmektedir.

Katılımcıların bazıları bir suça maruz kalmaları durumunda ilk olarak polisten yardım isteyeceklerini "Ulaşabileceğim polis en güvenli, olmadı ailemden birini ararım. En hızlı hangisine ulaşabilecek sen onu ararım."[K30, İran, 26 yaş], "Polise gidersin anlatabilirsin, söyleyebilirsin, yardım isteyebilirsin, derdimi anlatabilirim"[K10, Kazakistan, 24 yaş] sözleri ile ifade etmektedir. Ayrıca literatür polisten bir suç oluştuktan sonra yardım istemek yerine suçu önleyebilme noktasında daha çok yardım istendiği yönündedir (Hollenshead, vd., 2006). Katılımcılardan biri buna paralel olarak "Şiddete maruz kalıp birini arama şansım varsa tabii ki de polisi ararım. Olup bittiyse önce arkadaşşımdan yardım isterim, o sırada yardım isteyebiliyorsam polisi ararım."[G1, Azerbaycan, 34 yaş] sözleri ile ifade etmiştir.

Polisten yardım isteme noktasında bildirilecek suçlar ve bildirilmeyecek suçlar olarak katılımcıların ayırım yaptığı görülmektedir. Bir katılımcı hırsızlık, dolandırıcılık gibi suçlarda polisi arayacağını farklı bir suçla karşılaşması halinde ise arkadaşşımdan ve psikiyatriden yardım alacağını söylemektedir. Psikiyatrdan yardım alma düşüncesi sadece bir katılımcıda mevcuttur. Bu durum bir mağduriyet durumunda kişilerin ruhsal sağlık sunucularına sıklıkla başvurmadığı literatür verileri ile benzerlik göstermektedir (Hollenshead, vd., 2006).

"Yani olaya bağlı bir şey. Hırsızlık olsa polisi arayacağım. Dolandırıcı falan olsa polisi ararım ya da avukatla konuşurum. Tabi ki polise de haber vermeme gerekir. Başka bir şeyler olsa güvendiğim bir arkadaş olacak ve psikiyatr olacak sonuçta. Her zaman komşu bizde en yakındır diyorlar, aileden daha

yakın ona koşarsın. Yardımı iyi bi komşuysa ona giderim. İlk aradığım kişi konuya bağlı. Hırsızlık konusu eşim biliyor. Bir cinsel saldırı taciz olduğunda eşime ve küçük kardeşime giderim. "[K2, İran, 39 yaş]

Göçmenler dil bilmeme, anavatanlarındaki polislerle olan kötü deneyimleri, bulundukları ülkede haklarını bilmeme ve yetkililere güvenmeme gibi nedeniyle bir mağduriyet yaşamaları durumunda bunu resmi kanallara bildirme konusunda isteksizdir (Palinkas, 2022:150). Katılımcıların bazıları polisten yardım isteyemeyeceklerini belirtmiştir. Katılımcılardan biri kendi ülkesindeki polisler güvenmediği için polisten yardım istemeyeceğini "Mesela bir şey diyeyim, Türkiye’de değil ama Azerbaycan’da da ben polislerime de güvenmirem. Haberlerden gördüğüm kadarıyla burada da pek polisler güvenli değil. Polise en son."[K25, Azerbaycan, 44 yaş] sözleri ile ifade etmiştir. Başka bir katılımcı polislerin göçmenlerin sorunlarını dinlemediğine " polis mesela dinlemek bile istemiyorlar göçmen kadınları."[K9, Rusya, 44 yaş] sözleri ile dikkat çekmiştir. Bir başka katılımcı ise polise yardım almak için başvurursa sonucunda kendisinin zarar görebileceğini düşünmekte, "polisi karıştırmak istemiyorum, polisi karıştırsam yani felaket olur...Türk vatandaşı olsam giderdim"[K12, Suriye, 55 yaş] sözleri ile bu düşüncesini dile getirmektedir.

Şiddet uygulayıcının yakın partner olması durumunda ise kadınların resmi kurumlardan yardım alma isteği daha da azalmaktadır (Gartner ve Macmillan, 1995; Hollenshead, vd., 2006; Davies, vd. 2007). Kadınların resmi kanallara başvurma konusunda isteksiz olması polisin durumu çözeceğine olan inancın az olması, polis müdahalesinin şiddeti daha da arttıracığı düşüncesi, yaşananların aile içinde kalması gerektiği düşüncesi, kadının yaşadığı şiddetin sorumlusu olarak kendini görmesi gibi nedenlerle açıklanabilir (Davies, vd. 2007). Ataerkil sosyal ilişkiler sistemi içerisinde kadına yönelik şiddetin görmezden gelinen ya da normalleşen yapısı bu tür şiddetin polis tarafından dikkate alınmayacağı görüşünü ön plana çıkarmaktadır (Kaukinen, 2002:435).

Yardım arama pratikleri noktasında toplumsal cinsiyetin belirleyici olduğu ortaya konmuştur. Erkeklerle göre bir mağduriyetle karşı karşıya kalan kadınların daha fazla duygusal destek almak için sosyal ağları içerisinde olan gayri resmi destek kanallarına başvurdukları görülmektedir (Kaukinen, 2002:436). Toplumsal cinsiyet rollerinin köklü geçmişi ve kadınların resmi kanallarla olan iletişim pratiğini kazanmamış olması, kadınların resmi destek kanallarına mesafe almasına neden olurken diğer yandan da "kız kardeşlik fikri" gayri resmi destekçilere yakınlaştırmakta, kadın arkadaşlardan kız kardeşlere ve annelere uzanan bir birliktelik ile

sorunu çözmeler de paylaşılarak rahatlamayı tercih etmektedir (Baig ve Chang, 2020:787). Yapılan erken dönem çalışmalar kadınların özellikle cinsel suçlara maruz kalmaları durumunda aile ve arkadaşlar dışında kimseden yardım aramadığı ortaya koymuştur (Hollenshead, vd., 2006:272). Bu duruma paralel olarak katılımcıların çoğu bir suça maruz kalmaları durumunda ilk olarak gayri resmi yardımcıları olarak nitelendirebileceğimiz aile, eş, akraba, arkadaş gibi kişilerden yardım isteyeceklerini ifade etmiştir. "Önce kendim çözmeye çalışırım, sonra arkadaşım, kızım, güvendiğim insanlardan. Polise en son." [K25, Azerbaycan, 44 yaş] sözlerinde görüldüğü gibi ilk yardım talep edilecek arkadaş ve ailedir, en son yardım talep edilecek merci ise polistir. Benzer şekilde diğer katılımcıların da görüşleri şu şekildedir;

"Aileme söylerim gerçekten. Mesela polisin yakalayabileceği hırsızlık vesaire olursa gidip polise şikayet ederim ama önce aileme şikayet ederim. Taciz vesaire olursa aileme söylerim eğer polise gördüğüm bir şey varsa söylerim. Ama mesela gözümü kapattılar bir şey yaptılar hiçbir şey bilmiyorum gidip söylemem. Çünkü polise de yardımcı olamam. Polis de bir şey veremiyorsa gitmemenin anlamı yok." [K10, Kazakistan, 24 yaş]

İlk önce ailesinden yardım isteyeceğini söyleyen katılımcılardan bazılarının "İlk önce abim, sonra babam." [K6, Suriye, 20 yaş], "İlk ailemi ararım, babam var abim var." [K37, Afganistan, 25 yaş], "Erkek kardeşimden yardım isterim.." [K38, Türkmenistan, 31 yaş] sözleri ile aileden yardım almayı ailedeki bir erkekten yardım almak şeklinde kullandığı ya da direkt erkek kardeş, baba gibi erkek aile üyelerini saydığı görülmektedir. Bu durum ailede yer alan erkeklerin koruma ve güçle özdeşleştirilmesinden kaynaklanabilmektedir. Bekar katılımcıların kendilerinin koruyucusu olarak gördüğü baba ve abi figürünün yerini evli katılımcılarda eşlerinin aldığı görülmektedir. Evli olan katılımcıların çoğunun ilk olarak eşlerinden yardım isteyeceği görülmektedir. Bu katılımcılardan bazılarının ifadeleri şu şekildedir; "Eşimden sadece ondan." [K33, Kırgızistan, 34 yaş], "Önce eşimden bir de kendim çözmeye çalışırım." [K27, Azerbaycan, 41 yaş], "İlk tabii ki kocamı ararım, bana en yakın olan o" [K18, Rusya, 31 yaş].

Bazı durumlarda içinde bulunulan toplum ve kültürel yapı kadınların gayri resmi destek kanallarına ulaşmasını da engellemekte, yardım arama tercihini değiştirebilmektedir. Özellikle cinsel içerikli suçlara maruz kalma durumunda kadın bu durumun duyulacağı korkusu ile kimseyle paylaşmamakta, bazı durumlarda ise aile kadının bu durumu resmi kanallarla paylaşmasına engel olabilmektedir. Göçmen kadınların cinsel istismarı aile onurunu korumak

için saklama eğiliminde olduğu, bu durumun kendi çevresinde duyulmasından korktuğu yapılan bir çalışmada ortaya konmuştur (Baig ve Chang, 2020:787-788). Bu çerçeveden bakıldığında kadınların eşlerine de cinsel içerikli mağduriyetleri söyleyememe durumunu beraberinde getirebilmektedir. Nitekim katılımcılardan biri bu durumu "Eşime söyleyemem...Hırsızlığı söylerim. Ama diğer cinsel bir şey olursa söyleyemem." [K3, İran, 43 yaş] sözleri ile ifade etmiş, mala karşı suçları söyleyebileceğini ancak kişilere yönelik suça maruz kalması durumunda eşine söyleyemeyeceğini belirtmiştir. Bunun nedeni olarak eşinin yaşadığı mağduriyet nedeniyle onu suçlayacağı ya da ona inanmayacağı yönündeki düşüncesidir.

Katılımcılardan bir ufak tefek olaylar diye nitelendirdiği olaylarda arkadaşından yardım isteyeceğini ancak büyük çaplı bir suça maruz kaldığında ise Türk vatandaşı eşi ve akrabasından yardım isteyeceğini belirtmiştir. Bu noktada devlet seviyesinde bir suç olarak gördüğü suçlarda devletin vatandaşlık korumasından yararlanma ve ülkenin kanunlarını bilme bakımından Türk vatandaşı olan kişiler güvenlik unsuru olarak görülmüştür.

"İlk başta arkadaşımın yardım isterim, sonra kocama söylerim. Türk vatandaşı olan en çok güvendiğim enişteme söylerim. Ama ufak şeylere maruz kaldı, bir erkek el attı, söz attı, bunları kendi arkadaşlarımla kendim çözmeye çalışırım. Ama devlet seviyesinde bir şey olursa o zaman büyür, Türk vatandaşı eşim, Türk vatandaşı eniştem, polis ile çözmeye çalışırım." [K24, Azerbaycan, 44 yaş]

Suç önleme ya da suçun olumsuz etkilerini bertaraf etme noktasında yardım alabilme imkanına verilen önem son derece yüksektir. Bir suça maruz kalma durumunda katılımcıların çoğunlukla aile ya da yakın çevresinden yardım istemeyi tercih ettiği görülmüştür. Bu tercih kişilerin hem duygusal yakınlığa hem de güvende hissetmeye olan ihtiyacının bir yansıması olabileceği gibi polis ya da resmi görevlilere olan güvensizlik, yardım edebileceklerine yönelik inanç eksikliği ve göçmen olmanın yaratabileceği suçlanma, inanılmama gibi olumsuz sonuçların ortaya çıkabileceğine yönelik düşüncenin yansıması da olabilmektedir.

SONUÇ

Suç korkusu kişilerin hayatlarının pek çok alanında varlığını hissettiren, gündelik hayat pratiklerini, güvenlik önlemleri alma noktasında davranışlarını etkileyen ve mağdur olmamak için kaçınma davranışları göstermesine neden olan sosyal bir sorundur. Suç korkusunun demografik verilere göre farklılaştığı, çevre, kültür ve toplumsal yapı içerisinde şekillendiği görülmekle birlikte suç korkusu toplumsal cinsiyet ekseninde ele alınması gereken bir olgudur. Toplumsal yapıdaki cinsiyet temelli eşitsizlik ve ayrımcılık, cinsiyetler arası güç hiyerarşilerinin sürdürülmesi ve yeniden inşa edilmesi noktasında ortaya çıkan suç korkusu, kadınların erkeklerden farklı tecrübe ettiği bir mücadele alanına işaret etmektedir. Diğer taraftan göç süreci ve göçmenlik de kadınların erkeklerden deneyim, karşılaşılan fırsatlar ve tehditler noktasında farklılaştığı diğer bir mücadele alanıdır. Bu noktadan hareketle kadınların mücadele verdiği iki alanın kesişimsel olarak toplumsal cinsiyet perspektifinden ele alındığı bu çalışmada uluslararası göçmen kadınların suç korkusu kadınlık ve göçmenlik pratikleri bağlamında anlaşılmaya çalışılmıştır.

Suç korkusu cinsiyetten bağımsız değildir. Çünkü kadınlar ve erkeklerin güven ya da korku nesneleri birbirlerinden farklıdır. Erkekler için güvenlik çoğunlukla fiziksel güvenlikle ilişkiliyken kadınlar için fiziksel güvenliğin yanında cinsel güvenlik de ön plana çıkmaktadır (Stanko, 1990). Çalışmada katılımcıların en çok korktuğu suç türü cinsel saldırı ve cinsel taciz suçu olmuş, mal varlığına ilişkin suçlar geri planda kalmıştır. Mala ilişkin suçlar; küçük, önemsiz, önlem alarak engellenebilir olarak görülmekle birlikte cinsel suçlara neden olabilecek bir suçun başlangıcı olarak da değerlendirilmiştir. Dolayısıyla katılımcıların bir suça maruz kalma yönündeki risk algıları ve güvenli hissetme durumlarını yoğun olarak cinsel suçlar bağlamında değerlendirdikleri iddia edilebilir. Bu durum katılımcıların suç korkularını etkileyen etmenlerde de kendini göstermektedir. Katılımcılar kendilerini özellikle erkeklere karşı korumasız ve risk altında hissetmekte ve söz konusu erkekler çoğunlukla tanınmayan bir erkek olabileceği gibi bazen de tanıdık bir erkek olabilmektedir. Kadınlar yalnız kalmaktan özellikle de kamusal alana tek başına çıkmaktan çekinmekte, karanlık ve تنها yerlerde her an gerçekleşebilecek bir saldırı, takip edilme, kaçırılma, öldürülme, tecavüze uğrama gibi konular suç korkusu ile ilişkilendirilmektedir. Ayrıca başka ülkelerden özellikle Ortadoğu coğrafyasından gelen erkek göçmenler ve Türkiye'nin görece gelişmemiş bölgelerinden göç

eden erkekler risk unsuru olarak görülmektedir. Katılımcıların suça maruz kalmaya ilişkin düşüncelerinin odağında erkekler yer almaktadır.

Suç korkusu göçmen kadınların kendilerinin doğrudan mağduriyet deneyimleri ile ilgili olabileceği gibi sosyal çevreleri ya da kitle iletişim araçları vasıtasıyla elde edilen dolaylı deneyimler de olabilmektedir. Katılımcılar doğrudan hem mala karşı işlenen suçlara hem de kişilere karşı işlenen suçlara maruz kalmıştır. Kadınlar bu suçların bazılarını kendi ülkelerinde bazılarını ise Antalya’da maruz kaldıklarını dile getirmiştir. Özellikle cinsel suçlara maruz kalan katılımcıların suç korkularının arttığı görüşmelerden anlaşılmaktadır. Hırsızlık, dolandırıcılık, ücretsiz çalıştırmaya da maruz kalan katılımcıların bazıları ise korkularının arttığını ifade ederken bazıları herhangi bir etkiden bahsetmemiştir. Smith ve Hill’in de (1991: 332) dikkat çektiği gibi suça maruz kalma kişinin savunmasızlık algısını yükselterek suç korkusunu arttırabilmekte ve durum bu çalışmada da gözlemlendiği gibi cinsel suçlarda daha ön plana çıkmaktadır. Cinsel suçlara maruz kalma ile suç korkusunun artması arasında güçlü bir ilişki kurulduğu görülmektedir. Kaya (2020:48) tarafından yapılan Türkiye’de çalışan göçmen kadınlara ilişkin tez çalışmasında da benzer şekilde göçmen kadınların en çok taciz ve tecavüz edilme korkusu yaşadığı ortaya konulmuştur. Öte yandan bir suçu önleyebilme ya da olumsuz sonuçlarını bertaraf edebilmenin de kişiyi suç korkusuna karşı dirençli hale getirebilmektedir. Cinsel suçlara maruz kalma hem yerli hem göçmen kadınların yaşayabileceği kadın olmakla ilgili bir deneyim olarak Antalya’da cinsel suça maruz kalan katılımcıların bu durumu göçmen olmakla ilişkilendirdiği, göçmenlerin daha savunmasız ve kolay hedef haline geldiklerine katılımcılar dikkat çekmiştir. Diğer yandan korumasız yasal statüleri sebebiyle izinsiz çalışan göçmen kadınların iş yerlerinde çalışıp para alamama gibi durumlarla da karşılaştıkları ve resmi evrakları düzenleme adı altında dolandırıldıkları da görülmektedir. Ancak bu tür davranışlarla karşılaşan kadınların suç korkularının arttığı yönünde bir bulguya rastlanmamıştır. Dolandırıcılığın dünyanın pek çok coğrafyasında gözlenen bir suç türü olması ve hem kadınların hem de erkeklerin dolandırılabilmesi nedeniyle göçmen kadın olmak ve suç korkusu ile ilişkilendirilmemiş olabilir.

Dolaylı mağduriyet deneyiminde de benzer şekilde cinsel suçların katılımcıların dikkatini çektiği ve suç korkuları üzerinde etkili olabildiği görülürken mal varlığına ilişkin suçların geri planda olduğu görülmüştür. Kitle iletişim araçlarında sıklıkla kadına yönelik şiddet haberlerinin yer alması kadınların kendilerini o mağdurun yerine koyma, onunla özdeşim kurma vasıtasıyla mağduriyeti tecrübe ettiği ve korkularının arttığı görülmektedir. Öte yandan

medya içeriklerinde kadın mağdurların cinsel mağduriyetleriyle sıklıkla yer alması erkeklerin korku unsuru olarak kodlanmasını da beraberinde getirmektedir. Korkunun insan ilişkilerindeki kontrol altına alma işlevi düşünüldüğünde medya araçları aracılığıyla kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin pekiştirildiği, korkulması gereken erkek imajı ile eril egemenliğin yeniden inşa sürecine katkı sağlandığı iddia edilebilir. Öte yandan medya içeriklerinde yer alan gelişmemiş ülkelerden gelen erkek göçmenlerin kadınlara yönelik davranışları da bazı göçmen kadınlar için güvenlik tehdidi olarak yorumlanmıştır.

Göçmen kadınlar için medya içerikleri, bilmedikleri bir coğrafya hakkında o coğrafyanın suç ve risk imajı ile ilgili fikir sahibi olabilmeyi de beraberinde getirmektedir. Katılımcıların bazıları göç etmeden önce Türkiye’de göçmen kadınların mağduriyet deneyimlerine ilişkin medyada yer alan içerikler nedeniyle aileleri tarafından Türkiye’ye gitmemeleri konusunda uyarıldıkları ve medya içeriklerinin göçmen kadınların suça maruz kalabileceği yönünde genel bir kanıya sebep olabildiğine de katılımcılar tarafından dikkat çekilmiştir. Medya içeriklerinin dışında dolaylı mağduriyet deneyiminin yaşandığı diğer bir alan ise kadınlara sosyal çevreleri tarafından aktarılan mağduriyet deneyimleridir. Bu deneyimler de medya içerikleriyle maruz kalınan mağduriyet deneyimleri gibi mağdur ile empati kurmaya yol açabilmektedir. Mağdur ile kurulan empati ise kişilerin suç korkusuna etki edebilmektedir. Dolaylı mağduriyet deneyiminin kaynağı mağdurun kişisel özelliklerine odaklanma noktasında değişiklik gösterebilmektedir. Medya aracılığıyla maruz kalınan dolaylı mağduriyette mağdurun “kadın” oluşu dikkat çekerken tanıdık çevre aracılığıyla maruz kalınan dolaylı mağduriyette mağdurun hem “kadın” oluşu hem de “göçmen” oluşunun dikkat çektiği görülmektedir. Katılımcıların diğer göçmen kadınlardan duydukları mağduriyet deneyimlerinde kimi zaman kadınlıktan öte göçmen kadınlığa odaklandığı görülmektedir.

Uluslararası göçmen kadınlar hem kadınlığın hem göçmenliğin kırılganlığını bir arada yaşamaktadır. Yaş, cinsiyet, sosyoekonomik durum, ırk gibi değişkenler göçmen kadınların suç korkusu ve kırılganlık düzeylerini etkileyebilmektedir. Katılımcıların çoğu kadınların fiziksel olarak savunmasız olduğunu bu nedenle hem kendini koruyamayacağı hem de kolay hedef olarak görüleceği yönündeki düşüncelerini ortaya koymuştur. Yerli kadın göçmen kadın ayırımına gidilmeden kadınların fiziksel savunmasızlığı nedeniyle daha çok suça maruz kalabileceği ve bu suçun bir erkek tarafından işleneceği düşüncesi etrafında yoğunlaşmıştır. Fail olarak düşünülen erkeğin fiziksel üstünlüğü nedeniyle kadınların fiziksel olarak yetersiz kalabileceği düşüncesi özellikle cinsel saldırı, taciz ve tecavüz suçlarına yönelik suç

korkularında dile getirilmiştir. Bu durum göçmen kadınların, kadınlık ve erkekliği biyolojik cinsiyet temelli anlamlandırdıklarına işaret etmektedir.

Göç süreci, insanların bildikleri, aşına oldukları pek çok şeyi geride bırakıp bir bilinmezliğe doğru gidişi ifade etmektedir. Bilinenin verdiği güvenden bilinmezin verdiği bir güvensizliğe geçiş sürecinde kişiler belleklerinde güvenli ya da güvensize ilişkin oluşturduğu kodları da beraberlerinde götürmektedir. Dolayısıyla kişinin kendini yaşadığı yerde güvende hissetmesi güvenli olarak kodladığı unsurların varlığı ile mümkün olabilmektedir. Komşuluk ilişkileri de bu unsurlardan biridir. Aile olarak yaşayan komşuların tek yaşayan özellikle de erkek komşulara göre daha güvenli algılandığı, komşularla iyi iletişimin katılımcıları güvende hissettirdiği görülmektedir. Komşularla kendini bütünleşmiş gören dolayısıyla bir tehlike altında kendisine yardım edebileceklerini düşünen katılımcıların, kolektif güvenlik algısı ekseninde sosyal kontrolü sağlayabileceğine olan inançla kendisini güvende hissettiği görülmektedir. Komşuluk ilişkilerinin yanında komşularla birlikte yaşanan daha geniş bir alanı kapsayan mahallenin fiziksel ve sosyo-kültürel yapısı da bireylerin güvenlik algısını etkilemektedir. Özellikle yaşanan çevrenin homojen olmayan nüfus yapısı kalabalık olarak adlandırılmakta ve kalabalık bir çevre güvensizlik unsuru olarak görülmektedir. Bireylerin yaşadığı yere ilişkin güvenlik algısını etkileyen bir diğer unsur polisin varlığıdır. Ancak polisin varlığına ilişkin güvenlik algısı değişkenlik göstermektedir. Polisin varlığı müdahale edilmesi gereken bir suç olayının varlığıyla ilişkilendirildiğinde güvensiz bir ortamı işaret etmektedir. Polisin varlığı bir rutinin parçası olarak görüldüğünde ise kadınlar kendilerini güvende hissetmektedir. Kadınlar önceki deneyimlerine dayalı olarak zihinlerinde ürettiği kodlar, dış çevreden alınan bilgiler ve gözlemler yolu ile yaşadığı mahalleyi “iyi” ya da “kötü” olarak nitelermekte, buna göre de güvende hissetme durumunu betimlemektedir. Katılımcılardan biri tarafından “kötü” olarak düşünülen bir mahalle diğer katılımcı için “iyi” mahalle olabilmektedir. Bu noktada belirleyici olan şey kişilerin kendi deneyimleri olmaktadır. “Kötü” olarak nitelendirilen bir yerde yaşayan kişinin suça ilişkin bir mağduriyet yaşamaması ya da kendini o çevrede güvende hissetmesi korkunun oluşumunda deneyimin önemini ortaya koymakta, bilinmeyen korkutuculuğuyla baş etme noktasında korkularla yüzleşmenin suç korkusunu azaltabileceği ile ilgili bir pencere açabilmektedir.

Suç korkusu toplumsal bağlamdan ayrı düşünülemez. Kadınların ve erkeklerin suç korkusunu farklı deneyimlemelerinin en temel sebeplerinin başında toplumsal olarak inşa edilen toplumsal cinsiyet rolleri gelmektedir. Kız ve erkek çocuklarının farklı

sosyalleşmelerinden toplumsal cinsiyet eşitsizliğine, cinsiyet temelli iş bölümünden mekan ayrışmasına ve tabiiyet-hakimiyet ilişkisine kadar geniş ilişkiler ağının kadınların suç korkusu üzerindeki izleri görülmektedir. Toplumsal cinsiyet normları ailede öğretilmekte toplumsal hayat içerisinde de pekiştirilerek sürdürülmektedir. Kız çocuklarının savunmasız, ürkek, güçsüz olarak korkulu kadınlara, erkek çocuklarının ise güç sahibi, kadının koruyucusu olarak korkusuz erkeklere dönüştüğü sosyalizasyon sürecinde (Cops ve Pleysier, 2011:61) korkuların öğrenildiği ilk basamak ailedir. Göçmen kadınlar ailenin korkuların öğrenilmesindeki rolü katılımcıların söylemlerinden de anlaşılmaktadır. Ailelerinin kimseye güvenme, oraya yalnız gitme, onu giyme, dikkatli ol gibi söylemleriyle yetiştirildiklerini ve bu söylemlerle sosyal hayatlarının kısıtlandığını belirterek oluşan suça maruz kalma korkuları ile ailelerinin söylemleri arasında bağlantı kurmaktadır. Aynı zamanda erkek kardeşle büyüyen katılımcılar erkek kardeşleriyle farklı sosyalizasyon süreçlerine dahil olduklarına dikkat çekerek bu süreçte kadınların ikincil konumunu içselleştirdiklerini ve dolaylı olarak da kadının özel alan dışında kamusal alanda daha az güvende olabilecekleri yönünde mesajlara sahip görülmektedir. Ancak aile korkuyu öğrettiği gibi bazı katılımcıların: “Ailem bana korkmamamı öğretti” ifadelerinde de işaret edildiği gibi güçlü olmayı da öğretebilme potansiyeline sahiptir. Erkek egemen toplumlarda babanın otoritesi ve sözünün aile üzerinde etkili olduğu bilinen bir gerçektir. Babalarının kendilerine, korkmaması ve kimseye boyun eğmemesi gerektiğini söyleyen katılımcıların “bu yüzden korkmuyorum” şeklindeki söylemleri, kadınların korkularından arınarak sosyal hayatta yer almalarına olanak sağlayacak bir kapı aralığı olarak görülebilir. Öte yandan kadınların aile içindeki sosyalleşmenin suç korkusuna etkisini keşfetmesi kadının mağduriyet korkusu altında kendini kısıtlamasını ortadan kaldırmak için bir adım olarak değerlendirilebilir. Görüşme yapılan pek çok katılımcı bu konu üzerinden araştırmamıza katılarak görüşme yapmanın kendisine çok iyi geldiğini ifade ederek, aslında korkuları üzerinde hiç düşünmediklerini belirterek farkındalık oluştuğuna dikkat çekmiştir. Yapılan görüşmelerin neticesinde kendi korkularının nedenini keşfeden katılımcılardan bazıları farkında olmadan kendi çocuklarına korku aşılamamaya çalıştıklarını ifade etmiştir. Ancak ailesinin kendi davranışlarını kısıtlayarak ve kurallar koyarak kendisini korumaya çalıştığını ve kendisinin de benzer şekilde çocuklarına aynı şekilde davranacağını ifade eden katılımcılar da araştırmada yer almıştır. Bu durum kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasında suç korkusunun engelleyici rolüne işaret etmekte olup kadınların korkularının nedenlerini keşfetmelerini sağlayacak çalışmaların yapılması önem taşımaktadır. Çünkü kadınların suça maruz kalma korkuları ve

güvenlik ihtiyaçlarını bir erkeğin korumasıyla çözmeye çalışmaları erkek egemen yapının sürdürülmesine hizmet etmektedir. Özellikle toplumsal cinsiyet rollerinin etkisiyle kamusal alandan dışlanan kadınlar bu alanı tecrübe edememekte, tecrübe etse de alanın misafiri olarak mekan sahibi erkeğin kurallarına göre hareket etmeye çalışmakta, mekanın sahibinin yanında güvende hissetmektedir. Katılımcıların kamusal alanda bir erkeğin varlığına hem suçtan korunma hem de suç işlenmesinden caydırma işlevi yüklediği görülmüştür.

Gücün sahibi olarak kuralları koyan ve uygulayan erkekler, bu güçlerinin devamı için kadınları baskılayabilmekte, yarattığı endişe ve korku kaynakları ile kadınlarla arasındaki asimetrik güç ilişkisini sürdürmeye çalışmaktadır. Katılımcılar ataerkil yapının suçluyu ve suç korkusunu yarattığını düşünmektedir. Erkeklerin kadınları güçsüz olarak algılayarak gerek hane içinde gerek hane dışında kadınlara şiddet uygulayabileceği görüşü hakim olmakla birlikte bu şiddetin altında kadını kontrol etme amacının yattığı iddia edilebilir. Kadınlar her an bir suçun mağduru olmamak ve mağduru olduğu bir suçtan dolayı davranışları nedeniyle suçlanmamak için mücadele vermektedir. Kadın bedeninin iktidar için mücadele alanı olarak görülmesinin kadın bedenini korunması gereken bir nesneye dönüştürdüğü iddia edilebilir. Erkeğin “haklı” ve “güçlü” kabul edildiği ataerkil düzen içerisinde katılımcıların mağduriyet yaşamalarının ötesinde mağduriyetlerinden sorumlu tutulmaları da ayrı bir baskı unsuru olarak ortaya çıkmaktadır. Bu baskının katılımcıların suça maruz kalmamak için önlem alması gerektiği fikrini pekiştirdiği, toplumsal normlara uygun davranma, ataerkil düzenin sınırlarını aşmayarak kendini güvende tutmaya çabalama ve çoğunlukla bir erkeğin varlığına ihtiyaç duyarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üretimine katkı sağladığı görülmüştür. Katılımcıların özellikle son dönemde yaşanan kadın cinayetlerine atfı yaptıkları “etek boyu, gece ne işi vardı, orda ne işi vardı” gibi söylemlerin etkisinde kaldıkları anlaşılmıştır. Öte yandan sadece erkeklerin değil aynı zamanda kadınlarında benzer söylemlerde bulunduğu katılımcılar tarafından ifade edilerek kadınların da eril tahakküme hizmet ettiği örneklerle rastlanmıştır. Görüşmeler esnasında bu söylemlerin katılımcıları derinden etkilediği, erkek şiddeti nedeniyle ölen Özgecan Aslan’ın, Azra Gülendam Haytaoğlu’nun ve isimlerini hatırlamadıkları birçok kadının arkasından medyadaki haberleri hatırlarken bakışlarındaki hüzünden anlaşılmış, mağduriyetin etkilerinin yanı sıra katledilen kadınlara ilişkin ataerkil normlara karşı çıktıkları için yapılan suçlamalara da dikkat çekilmiştir. Bu nedenle dilin ne kadar önemli olduğu, söylemin insanların hayatını nasıl etkilediği bir kez daha bu örnekler

üzerinden anlaşılmıştır. Bu konuda haber kaynağı medya kuruluşlarına önemli sorumluluklar düşmektedir.

Kişisel özellikler, mevcut deneyimler, mekan ve toplumsal cinsiyet ilişkileri suç korkusu ile kadın olmanın ortak konuları olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan görüşmelerde Antalya ilinin sosyokültürel yapısı, yerel dili bilme durumu, topluma ve kültüre uyum sağlama düzeyi, Türk vatandaşlığını alma ya da Türk vatandaşı ile evli olma durumu ve toplumdaki yabancı kadınların algılanış biçimlerine yönelik düşünceleri, yerli kadınlardan farklı olarak göçmen kadınların suç korkusuna etki eden unsurlar olarak karşımıza çıkmıştır.

Katılımcılar çeşitli korkulardan ve bu korkulara yönelik almış oldukları tedbirlerden, zaman zaman yüz yüze kaldıkları suçlar ve bu suçların etkilerinden söz etmekle birlikte çoğu Antalya'nın göçmen kadınlar için güvenli olduğu yönünde fikir beyan etmiştir. Bu güven oluşumunda en temel etmenler hem turistik bir şehir olan hem de yabancı göçmen sayısı bakımından ilk sıralarda yer alan Antalya'nın kozmopolit yapısı nedeniyle yabancılara alışkın bir şehir olmasıyla yakından ilgili gözükmektedir. Katılımcıların söylemlerinden Antalya'nın çok kültürlü yapısının ve farklı milletlerden insanlara ev sahipliği yapmasının yabancılara karşı hoşgörünün artmasında etkili olduğu düşünülmüştür. Antalya'nın kendine has dokusunun diğer illerde olmadığını ifade eden katılımcılar, Antalya insanını "yabancıya doymuş", "insanların gözünde tokluk oluşmuş", diğer illere gidince uzaydan gelmiş gibi bakıyorlar burada "kimse kimseye bakmıyor" söylemleri ile Antalya'da kendilerini güvende hissettiklerini belirtmiştir. Göçmen kadınların pek çoğunun Antalya'da kendilerini güvende hissetmesinin diğer bir nedeninin ise turizm şehirlerinin devlet tarafından daha iyi korunduğuna olan inançtır. Bu noktadan hareketle başka şehirlerde yaşayan uluslararası göçmen kadınların suç korkuları ile yaşadıkları şehirlerdeki yabancı nüfusun yoğunluğu arasında ilişki olup olmadığı, aynı zamanda diğer turistik coğrafyalarda yaşayan uluslararası göçmen kadınların yaşadığı turistik şehri güvenli olarak algılayıp algılamadıklarının araştırılmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Hukuk kurallarının varlığı ve hukuk sisteminin etkili işleyişi bireylerin özgür yaşamasına imkan vermekte, bu kurallara aykırı davranışları engelleme ya da uyulmaması halinde ortaya çıkan sonuçların olumsuz etkilerini bertaraf etmektedir. Bu kurallar bireyin temel hak ve hürriyetlerinin dolayısıyla güvenliğinin de teminatıdır. Katılımcıların göç ederek geldikleri ülkenin hukuk sistemine yabancı olmaları, haklarının neler olduğunu bilmemeleri ya da hukuk karşısında kendilerini hiyerarşik olarak vatandaşın altında görmelerinin suç

korkularını arttırdığı gözlenmiştir. Kanunları bilmeme savunmasızlığı arttıran bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Hukuk sistemi ekseninde göçmenlerin savunmasızlık algısını pekiştiren bir diğer unsur ise yabancı oldukları için beyanlarının doğru kabul edilmeyeceği düşüncesidir. Katılımcıların bulundukları ülkede mağduriyetlerinden dolayı suçlanma korkusu yaşadıkları görülmektedir. Bu noktadan hareketle katılımcıların hem kadın olarak hem göçmen olarak çifte mağduriyet ve suç korkusu yaşadığı anlaşılmaktadır. Ancak kadınların suça maruz kalmalarına rağmen kendilerinin suçlu ilan edilme olasılığından çekindikleri için resmi makamlara şikâyetle bulunmadıkları görülmektedir. Hukuki korumadan yeterince yararlanamayan ve şikâyetle bulunamayacaklarına ilişkin öngörüler göçmen kadınların hedef haline gelme ihtimaline işaret etmektedir. Bu durum araştırma sonuçlarına paralel olarak göçmen kadınlarla yapılan diğer çalışmalarda da ortaya konmuş, göçmen kadınların özellikle güvencesiz olarak kaçak çalışmalarının ve sınır dışı edilme tehdidinin savunmasız konumlarını arttırdığı, işverenlerin ya da müşterilerin tacizine karşı sessiz kalmayı beraberinde getirdiği görülmüştür (Coşkun ve Eski (2022; Ekiz Gökmen, 2011; Chesley, 2020). Katılımcıların bir suça maruz kalmaları halinde ilk yardım isteyeceği kişilerin aile ve yakın çevresi olması, polis ya da resmi kurumlara başvurma ve ikinci planda kalması konusu resmi kurumlara olan güven noktasında oldukça anlamlıdır. Aynı zamanda bu tespit hem kadınların toplumsal cinsiyet pratikleri ile bağlantılı olarak duygusal destek arayışı hem de göçmen olarak polisten yardım alamayacağı inancının birleşim noktasını ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyetin yardım aramadaki bir diğer yansıması ise cinsel suçlara maruz kalma durumunda bazı katılımcıların suçlanma korkusu ile eşlerinden yardım isteyemeyeceği söylemlerinde kendini göstermektedir.

Uluslararası göç eden insanlar için gidilen ülkenin dilinin bilmek hem rahat iletişim kurmak hem yeni insanlarla tanışıp sosyal çevre edinmek ayrıca kendini doğru ifade edebilmek için son derece önemlidir. Katılımcıların Türkçe bilmeyi bir güvenlik unsuru olarak, Türkçe bilmemeyi de suça maruz kalma ihtimalini artırıcı bir durum olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Bu durum Kırgızistan ve Azerbaycan'dan gelen iki katılımcının kendi dilleri ile Türkçe'nin birbirine benzemesinin kendilerini güvende hissettirdiği söylemlerinde de izlemek mümkündür. Katılımcılar Türkçe bilmeye, kendini doğru ifade edebilme, karşı tarafın yanlış anlamlar çıkarmasını ve dil bilmediği için "derdini anlatamaz" düşüncesini bertaraf ederek hedef haline gelmeyi önleyebilme rolü yüklemektedir. Aynı zamanda katılımcıların Türkçe dilini bilmeyi suça maruz kaldığında çevreden ya da kamu görevlilerinden yardım isteyebilme kapasitesini arttıran ve yaşadıklarını anlatabilmenin verdiği özgüvene dikkat çekmektedir.

Türkçe bilmeye yüklenen diğer bir anlam ise topluma entegrasyonu sağlamayı kolaylaştırıcı ve aidiyet duygusunu besleyici olduğudur. Topluma uyum sağlayan kişilerin kendilerini kendi ülkelerinde hissederek, daha düşük korku düzeyi yaşaması beklenmektedir. Katılımcıların dili öğrenmeyi kendini güvence altına alma, kendini ülkesinde gibi hissetme yolu olarak gördükleri söylemlerinden anlaşılmaktadır. Türkiye’de kendini yerli olarak, Antalyalı olarak görmeye başlayan katılımcıların söylemlerinden zaman geçtikçe nasıl davranmaları gerektiğini öğrenmelerinin, kültürü ve şehri tanıdıkça güvenlik algılarının pozitif yönde etkilendiği anlaşılmaktadır. Ayrıca suç korkusu ve sosyal uyum ilişkisine değinen katılımcıların tamamına yakınının Antalya’da bulundukları sürenin 5 yılın üstünde olduğu görülmektedir. 5 yıldan uzun süredir Antalya’da yaşayan katılımcılardan ikisi (K7, K38) kendi ülkeleri olmadığı için Türkiye’de kendilerini yabancı hissettiklerini ve bu nedenle korktuklarını ortaya koyarken diğer 5 yıl üzeri ikamet eden katılımcılarından sosyal uyuma dikkat çekenlerin hepsi kendilerini yerli olarak hissettikleri için güvende olduklarını düşünmektedir. Ayrıca ikamet süresi 5 yılın altında olan bir katılımcı (K18) da artık kültürü öğrendim, problem yok sözleri ile süreden çok bulunulan süre zarfında yerel halka girilen etkileşimin yoğunluğunun etkisine dikkat çekmektedir. Yaşanılan yere aidiyetin arttıkça suç korkusunun azaldığı, kendilerini yabancı olarak görmediğini ifade eden katılımcıların kendilerini güvende hissettikleri görülmüştür.

Bireyler hayatları boyunca duygusal ve sosyal ihtiyaçları noktasında desteğe ihtiyaç duymaktadır. Uluslararası göç eden kadınlar göç ederken pek çok şeyi arkalarında bırakırken sosyal destekçilerini de geride bırakmaktadır. Göçmen kadınların yaşadığı mağduriyetten dolayı suçlanma, göçmen olduğu için kendisine inanılmama, bir suça maruz kalma anında resmi kaynaklardan destek almasının önü kapanmakta bu noktada sosyal çevrenin desteği en çok ihtiyaç duyulan destek haline gelebilmektedir. Sosyal desteğe suç korkusu ekseninde yüklenen anlamların farklılaştığı katılımcıların söylemlerinde görülmekte olup göçmen kadınlar sosyal desteğin suç korkusunu önleyici ve caydırıcı yönüne dikkat çekmiştir. Sosyal destekten yoksun kalmanın yardım alamama ve savunmasızlık olarak algılandığı ve suç korkusunu arttırdığı kadınların söylemlerinden anlaşılmaktadır. Bu açıdan kadın göçmenlerin sosyal desteğe yüklediği anlamın erkek göçmenler için de geçerli olup olmadığının, onların kendilerini sosyal destekten yoksun hissetme durumlarının ve bunun suç korkusuna etkisinin toplumsal cinsiyet bağlamında ele alınmasının alana katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Göçün suça maruz kalma noktasında içinde tehditleri barındıran yapısının yanında özellikle göçü kendi kararıyla başlatan katılımcılar için özgüven geliştirici ve güçlendirici yönü

ön plana çıkmıştır. Tek başına yaşadığı zorluklara, karşılaştığı tehlikelere ve mağduriyet deneyimlerine rağmen bunlarla baş edebilip hayata devam edebilmenin bir yansıması olarak bazı katılımcılar için göç önemli bir tecrübe olmuştur.

Göçmen kadınlar dış görünüşleri, konuşma biçimleri ile kolaylıkla yerli kadınlardan ayırt edilebilmenin ve yabancı kadın olarak zihinde oluşturulan kategorilerin kendileri için risk teşkil ettiğini düşünmektedir. Özellikle evlilik öncesi cinsel birlikteliğin onaylanmadığı bir toplumda yabancı kadının direkt cinsel obje olarak görülmesi, cinsel suçlara karşı korku geliştiren katılımcılar için önemli bir riski oluşturmaktadır. Kendilerinin kolay cinsel birliktelik kurulabilir, her zaman cinselliğe hazır, sınırsız ve kuralsız olarak görüldüğünü ifade eden katılımcılar, erkeklerin kendilerine bu amaçla yaklaştıkları, takip edildikleri, sözel ve fiziksel tacize maruz kaldıklarını belirtmiştir. Öte yandan Afrika kökenli iki katılımcının bu durumu çok yoğun yaşamaları ve erkeklerin “merhaba bile demeden” cinsel birliktelik için ısrar edilmesine dair katılımcı söylemleri yabancı Afrika kökenli kadın göçmen noktasındaki cinsiyet, etnik köken ve göçmenlik kesişimselliğine işaret etmektedir. Benzer şekilde Chesley (2020) tarafından yapılan çalışmada da Türkiye özelinde Afrikalı kadınların oryantalist fantezilerin ve cinsel özgürlük algılamasının öznesi sıklıkla tacize uğradıkları ortaya konmuştur. Ayrıca katılımcıların yabancı algısına ilişkin algıladığı diğer bir risk unsurunun ise kolay kandırılabilir ve zengin olarak algılanmaları olduğu belirtmiştir. Türk vatandaşıyla evli katılımcıların, bu yolla yabancı kadından kendi ifadeleriyle “yenge” statüsüne geçerek kendilerine koruma sağladıkları, yasal ve toplumsal kabul noktasında dezavantajlı konumundan sıyrılma noktasına geldikleri görülmektedir. Bu bağlamda eşlerinin kendisi için risk teşkil edip etmedikleri, aile içi şiddete maruz kalıp kalmadıkları da suç korkusu üzerinde belirleyicidir. Nitekim Türk vatandaşı ile evli olan bir katılımcı için eşinin uyguladığı şiddet suç korkusunun en önemli kaynağıdır.

Suç korkusu anlık etkilere sahip olduğu gibi uzun dönemde kişilerin hayatlarının tamamını etkileyebilmekte, gündelik yaşam pratiklerini değiştirmesine, sosyal ilişkilerinin bozulmasına neden olabilmekte ve birey temelli yaşanan olumsuz etkiler toplumsal hayatın tamamında olumsuz izler bırakabilmektedir. Katılımcıların günlük güvenlik rutinleri aslında suç korkusunun hayatlarını ne kadar etkisi altında aldığını da göstermektedir. Bu güvenlik rutinleri kilit, alarm sistemi, güvenlik kameraları olabileceği gibi kişilerin gündelik hayatında dışarda geçirdiği zaman, bulundukları mekan, giyim tarzı ve dış görünüş gibi konularda seçici olma, iletişime ilişkin suç önleyici taktikler belirleme, bireysel ve toplumsal korumadan

yaralanma gibi stratejiler belirleme noktasında kendini göstermektedir. Katılımcıların bu güvenlik rutinleri aynı zamanda onlara risk altında olduklarını her gün hatırlatmakta, “kırmızı ruj sürmemeliyim”, “gittiğim yeri haber vermeliyim”, “gece tek dışarda olmamalıyım”, “karanlıkta tek başıma yürüsem biri takılır en iyisi otobüse bineyim, otobüste tek kaldım şoför kaçırabilir en iyisi eşime konum atayım” gibi kadınların kafasından geçen onlarca düşünce ve “erkeğin bir tehdit olarak algılanışı” ataerkil sisteme hizmet etmekte, toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığın yeniden inşa edilmesine neden olmaktadır. Bu nedenle feminist perspektiften suç korkusu araştırmalarının yapılması kadınların suç korkusuyla baş edebilmesine yönelik stratejiler geliştirilmesi kadın erkek eşitsizliği ile mücadelede son derece önemlidir.

Antalya’da göçmen kadınlar gündelik hayatlarına pek çok kolaylık ve zorlukla karşılaşmaktadır. Bu durum Uçar İlbuğa (2020) tarafından Antalya’da kadın göçmenlerle yapılan çalışmada da ortaya konulmuştur. Söz konusu çalışmada kolaylıklar olarak ifade edilen Antalya’daki insan ilişkilerinin sıcak olması, komşuluk ve yardımseverlik, yabancı nüfusun fazlalığı ve bu durumun beraberinde getirdiği kendi ülkesinden çok sayıda tanıdık olması ve güven duygusu gibi unsurlar ile zorluklar olarak ifade edilen aileden ve arkadaşlardan uzak olmak, kültürel ve dilsel farklılık, yasal olarak haklarını bilmeme, yabancı kadınlara bakış gibi unsurlar bu araştırmada da suç korkusunu etkileyen unsurlar olarak bulgulanmıştır. Göçmen kadınların korkuları asıl olarak kadın olmakla ilgilidir. Çünkü dezavantajlı konumları ile suç korkusu arasında kurdukları ilişki erkek fail ve cinsel suçlar temelinde ortaya çıkmaktadır. Bir kadın araştırmacı olarak bu çalışma konusunu belirlemeden önce korkularım son derece normal, üzerinde düşünülmesi gerekmeyen şeylerdi. Gece dışardan eve dönerken, yolda eşimi korkmamak için aramam ya da taksiye bindiğimde plakasını vermem son derece normaldi. Ancak ne zamanki bir erkeğin benim korktuğum durumlardan korkmadığını fark edip, bu işte bir gariplik olduğunu düşünüp nedenini araştırmaya başladığımda karşıma toplumsal cinsiyet kavramı çıktı. Görüşme yaptığım bazı katılımcılar da benim deneyimime benzer şekilde bu konu hakkında daha önce hiç düşünmediklerini ve bu araştırmada yer almalarının kendilerini konu hakkında düşünmeye yönlendirdiğini belirtmiştir. Bu durum onlar içinde kendi keşif yolculuklarının başlangıcı olarak değerlendirilebilir. Ve onlar içinde bir suçtan korkmak ve korunmak için sürekli önlemler almak aslında üzerinde düşünülmesi gereken bir konu haline gelebilir. Sonuç olarak kadınların suç korkularını anlamaya yönelik araştırmalar, aynı zaman da katılımcıların farkındalık düzeylerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bu çalışmaların arttırılması ve çalışmaların katılımcıların kendi deneyimlerini derinlemesine düşünebileceği

araştırma yöntemleri kullanılarak yapılması hem alana hem de katılımcı kadınlara katkı sağlayacaktır.

Suç korkusunun çok boyutlu yapısı suç korkusunun göçmen kadınlar üzerindeki etkilerini azaltma noktasında da çok yönlü adımlar atılmasını gerekli kılmaktadır. Suç korkusunun ve etkilerinin hem kadın ve hem göçmen olarak deneyimlenmesi, atılması gereken adımların da iki kısımda ilerlemesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Kadın olmanın suç korkusu ile ilişkisi bağlamında ataerkillik ve ataerkilliği sürdürme araçları ön plana çıkmaktadır. Kadınların savunmasız ya da kurban olarak bilinçli olarak inşa edildiklerinin farkına varmasına yönelik adımların atılması da yine ön plana çıkan başka bir durumdur.

Feminist araştırmalar tarih boyunca bize kadınların erkek egemenliğine karşı direndiğini göstermektedir. Tarihteki kadınlardan ilham alarak “kadınların sadece kurban olabilecekleri, asla buna karşılık veremeyecekleri ve kendileri adına veya başkalarına adına etkili toplumsal güçler olamayacaklarına” (Harding, 2000:38) dair ön kabullerin ortadan kaldırılması amacıyla kamu kurumları, gönüllü kuruluşlar ve üniversiteler tarafından eğitimlerin, bilgilendirme seminerlerinin yapılması büyük önem taşımaktadır. Bu seminerle ile kadınların maruz kaldığı erkek şiddetinin onların hatasından kaynaklanmadığını ve normal olmadığını, erkek şiddetinin toplumsal ve tarihsel boyutlarının anlamalarının sağlanması faydalı olacaktır. Bu anlamlandırma sürecinde kadınların kendisini “sempati ve anlayışla dinleyecek” diğer kadınlarla sohbet etmesi yaşadıklarının ya da hissettiklerinin nedenlerini daha kolay anlamasına imkan verebilir (Mies, 2000: 59). Bu bakış açısıyla göçmen kadınların diğer göçmen kadınlarla birlikte deneyimlerini ve suça ilişkin korkularını paylaşabilecekleri sohbetlerin uzmanlar eşliğinde gerçekleştirilmesi göçmen kadınların suç korkularıyla baş etme noktasında yardımcı olabilir. Öte yandan bu sohbetler esnasında göçün kadını güçlendirdiğine ilişkin deneyimlerin ve göçmen kadınların yaşadığı suça maruz kalma deneyimleri ile nasıl başa çıktığının paylaşılması, göçmen kadınların mağdur ya da kurban olarak inşa edilmesine karşı da bir mücadele yolu olarak görülebilir. Araştırma verileri göçmen kadınların suç korkusunun temelde kadın olmak ve erkek şiddetinden korkmak ile ilgili olduğunu göstermektedir. Bu nedenle bu konuda sadece kadınları güçlendirme çalışmaları tek taraflı kalacaktır. Erkekleri de göçmen kadınların suç korkularına ilişkin çalışmalara dahil etmek, bilinçli ya da bilinçsiz olarak kadınların korkularına neden olabilecek davranışların farkına varmalarını ve çalışmalara farklı bir bakış açısı getirmeleri sağlayabilir.

Göçmen kadınlar göçmen olmanın dezavantajlı yanlarını sosyal bütünleşme ve uyum ile azaltabildiklerini, komşuluk ve arkadaşlık ilişkileri ile kültürü tanımak ile bertaraf edebildiklerini ortaya koymuştur. Bu nedenle özellikle sosyal bütünleşme ve sosyal çevre ile onun sağladığı güvenlik duygusunun gelişebilmesi ve Türkçe dilinin öğrenilmesi de son derece önemlidir. Göçmen kadınların çoğunlukla düşük gelire sahip olması Türkçe dil kurslarının ücretsiz olarak sunulmasının önemini göstermektedir. Bu kapsamda yerel yönetimler ve gönüllü sivil toplum kuruluşlarına büyük rol düşmektedir. Uluslararası siyasette göçün giderek siyasallaştığı ve göçmenlerin politika unsuruna dönüşmesi ile göçün insani boyutu olumsuz etkilenmektedir (Yakar, 2020:63). Bu nedenle göçmenlerin kendilerini güvende hissedebilmeleri ve bu hislerinin uluslararası konjonktürden bağımsız olarak sürdürebilmeleri için toplumsal uyum ve bütünleşme yönetişiminin ülkedeki siyasi ve sosyal koşullarda meydana gelen değişikliklere göre uyarlanabilir kılınan bir zaman perspektifiyle kurgulanması da önemlidir (Özçüremez ve İçduygu, 2020:41). Bu nedenle hem ulusal düzeyde hem de uluslararası düzeyde iş birliğinin ve ülkeler arasında kültürel ve akademik projelerin yapılmasının göçün insani boyutunun ön plana çıkarılmasına katkı sunacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

Göçmen kadınların suç korkularının ve suça maruz kalmaları durumunda resmi kanallara başvuramamalarının önündeki en büyük engellerden biri de yasal haklar konusunda bilgi sahibi olmamaları ve sınır dışı edilme korkuları olduğu görülmektedir. Bu nedenle kendi dillerinde haklarının neler olduğuna ilişkin temel bilgilendirme metinlerinin hazırlanması, polis ve hukuk sağlayıcıların yer aldığı seminerlerin düzenlenmesi, yasal haklarına ilişkin bilgilendirme alabilecekleri kamusal danışma ofislerinin kurulması da önemlidir. Ayrıca göçmen kadınların çalışma izinleri olmadan çalıştıkları pek çok çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da görülmektedir. Bu durum onların işverenlerin karşısında savunmasızlıklarını arttırmaktadır. Uçar İlbuğa (2020)'nin çalışmasında önerdiği gibi kadınların çalışma izinlerinin çıkmasının uzadığı durumlarda haftanın belli saatlerinde çalışabilecekleri koşulların sağlanması göçmenlerin özellikle işveren karşısındaki savunmasızlığının törpülenmesi, kentle bütünleşerek aidiyet duygusunun gelişmesi ve suç korkusunun olumsuz etkilerini bertaraf edebilmesi adına son derece önemlidir.

Antalya'da yaşayan uluslararası göçmen kadınlarla gerçekleştirilen görüşme sonrasında ortaya çıkan araştırma verileri turizm şehri Antalya'nın yabancıya alışkın çok kültürlü yapısının kendilerini güvende hissettirdiğini göstermiştir. Bu bağlamda ilk etapta Akdeniz Bölgesi veya

turizmin yoğun olduğu şehirlerdeki üniversite, STK ve yerel yönetimler ile göçmen kadınların yer aldığı göçmen kadın ve suç korkusu çalıştaylarının yapılması göçmen kadınların suç korkularına ilişkin stratejilerin geliştirilmesi ve şehirlerin göçmen kadınlar için güvenli hale getirilmesi içinde faydalı bir adım olacaktır.

KAYNAKÇA

- Abay Alyüz, S. B. (2020). Sosyal Desteğin Birey Yaşamında Önemi ve Sosyal Hizmet. *Talim Journal of Education in Muslim Societies And Communities*, 4(1): 115–134.
- Acierno, R., Rheingold, A., Resnick, H. and Kilpatrick, D. (2004) Predictors of Fear of Crime in Older Adults. *Anxiety Disorders*, 18: 385-396.
- Ackah, Y. (2000). Fear of Crime Among an Immigrant Population in the Washington, DC Metropolitan Area. *Journal of Black Studies*, 30(4): 553-573.
- Adak, N., Elmas, Ç., Kuşoğlu, G.H. (2021). Does Marital Status Affect Violence Against Women? A Perusal on Turkey. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 54: 149-164.
- Agnew, R.S. (1985). Neutralizing the Impact of Crime. *Criminal Justice and Behavior*, 12(2), 221-239.
- Akpolat, Y. (2011). Suça “Mahkum” Kadınlar: Erzurum Ceza ve Tutukevinde Bulunan Kadın Mahkumlar Üzerine Yapılmış Nitel Görüşme Uygulaması. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(46): 233-243.
- Alkan, A., Erdem, R. (2019). Formal ve İnformal Yönden Güce Kavramsal Bir Bakış. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 10(24): 405-433.
- Alper, M., Chappell, A. T. (2012). Untangling Fear of Crime: A Multi-Theoretical Approach to Examining the Causes of Crime-Specific Fear. *Sociological Spectrum*, 32: 346–363.
- Altheide, D. L. (2004). The Control Narrative of the Internet. *Symbolic Interaction*, 27(2): 223-245.
- Andre, C. (2022). *Korkunun Psikolojisi*. (Çev. İsmail Yerguz). Say Yayıncılık, İstanbul.
- Antmen, D. (2023). Explaining the Justification of Violence Against Women Based on the System Justification Theory. *Nesne*, 11(29): 503-518.
- Aras, H. (2017). Türkiye’de Turizm Güvenliği Sorunu. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1): 585-610.
- Arğın, E. (2021). Algı, Sosyal Algı ve Algı Yönetiminin Sosyal Medyada Kullanımı. İksad, Ankara.
- Atasü Topçuoğlu, R. (2022). “Refah Devleti ile Göçmen ve Mültecilerin İlişkileneşinde Sosyal Çalışmacılar, Toplumsal Cinsiyet Ve Empati”. E. Coşkun, S. Kaşka,

L. Williams (Eds.), *Göçmen ve Mülteci Kadınlar: Türkiye’de Araştırma, Politika ve Uygulamada Toplumsal Cinsiyet Farkındalığı*. Bağlam, İstanbul, 155-180.

Bakewell, O. (2015). Some Reflections on Structure and Agency in Migration Theory. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2): 188-218.

Bandura, A. (1993). Perceived Self-efficacy in Cognitive Development and Functioning. *Educational Psychologist*, 28: 117-148.

Baig, R.B., Chang C.W. (2020). Formal and Informal Social Support Systems for Migrant Domestic Workers. *American Behavioral Scientist*, 64(6): 784 –801.

Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi SBE Dergisi*, 7(1): 231-274.

Bartram, D., Poros, M.V., Monforte, P. (2019). *Göç Meselesinde Temel Kavramlar*. (Çev. I. Ağabeyoğlu Tuncay), Hece, Ankara.

Bauman, Z. (2019). *Kapımızdaki Yabancılar*. (Çev. E. Barca), Ayrıntı, İstanbul.

Baumer, T., Hunter, A. (1979). *Perceived Street Traffic, Social Integrasyon and Fear of Crime*. Evanston, III.: Center for Urban Affairs, Northwestern University.

Baumer, T.L., Rosenbaum, D.P. (1980). Measuring “Fear of Crime”. Final Report to the National Institute of Justice. Evanston, IL: Westinghouse Evaluation Institute.

Bayrakdar, N. (2018). Klasik Koşullanma Kuramı ve Din Eğitimi. *Ekev Akademi Dergisi*, 22(74): 239-268.

Beck, U. (2009). Critical Theory of World Risk Society: A Cosmopolitan Vision. *Constellations*, 16(1): 3-22.

Beck, U. (2011). *Risk Toplumu: Başka Bir Modernliğe Doğru*. Çev. K. Özdoğan, B. Doğan. İthaki Yayınları, İstanbul.

Bennett R.R., Flavin, J.M. (1994). Determinants of Fear of Crime: The Effects of Cultural Setting. *Justice Quarterly*, 11(3): 357-381.

Berg, B. L, Lune, H. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (Çev. Hasan Aydın). Eğitim Yayınevi, Konya.

Berk, K. (2020). “Bedenin Eril Tarihi”. G. Demez, M. Timurkan, C. Ertan (Eds). *Bedenin Sosyolojisi: Gündelik Hayatın Cisimleşme Deneyimleri, Tıbbileştirme ve Dijital Gözlem*. Bağlam, İstanbul, 239-262.

Bianchi, M., Buonanno, P., Pinotti, P. (2012). Do Immigrants Cause Crime? *Journal of the European Economic Association*, 10(6): 1318-1347.

Boomsma, C., Steg, L. (2014). Feeling Safe in the Dark: Examining The Effect Of Entrapment, Lighting Levels, And Gender On Feelings Of Safety And Lighting Policy Acceptability. *Environment And Behavior*, 46(2):193–212.

Bourdieu, P. (2015). Eril tahakküm (Çev. B. Yılmaz). Bağlam Yayıncılık, İstanbul.

Bora, A. (2012). “Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık”. Çayır, K. ve M. Ayan Ceyhan (der.). *Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Borovec, K., Balgač, I., Mraović, I. C. (2019). Police Visibility as an Influencing Factor on Citizens’ Perception of Safety. *VARSTVOSLOVJE Journal of Criminal Justice and Security*, 21(2): 135–160.

Box, S., Hale, C., Andrew, G. (1988). Explaining Fear of Crime. *The British Journal of Criminology*, 28(3): 340-356.

Braungart, M. M., Braungart, R. G., Hoyer, W. J. (1980). Age, Sex, and Social Factors in Fear of Crime. *Sociological Focus*, 13(1): 55–66.

Brenner, A. (2013). Resisting Simple Dichotomies: Critiquing Narratives of Victims, Perpetrators, and Harm in Feminist Theories of Rape. *Harvard Journal of Law & Gender*, 36: 503-568.

Bromley, R.D.F, Nelson, A. L. (2002). Alcohol-related Crime and Disorder Across Urban Space and Time: Evidence from a British City. *Geoforum*, 33: 239–254.

Callanan, V. J. (2004). *Feeding The Fear Of Crime: Crime-Related Media And Support For Three Strikes*. LFB Scholarly Publishing Proquest Ebook Central, <https://Ebookcentral.Proquest.Com/Lib/GaziEbooks/Detail.Action?DocId=3016758> (erişim tarihi: 10. 12. 2020).

Carcach, C., Mukherjee, S. (1999). Women’s Fear of Violence in the Community. *Australian Institute of Criminology, Trends & Issues in Crime and Criminal Justice*, No. 135. Canberra: Australian Institute of Criminology.

Cassarino, J.P. (2004). Theorising Return Migration: The Conceptual Approach to Return Migrants Revisited. *International Journal on Multicultural Societies (IJMS)*, 6(2): 253-279.

Castles, S. (2002). Migration and Community Formation under Conditions of Globalization. *The International Migration Review*, 36(4): 1143-1168.

Castles, S. (2000). International Migration at the Beginning of the Twenty-First Century: Global Trends and Issues. *International Social Science Journal*, 52(165): 269-281.

Castles S., Miller, M.J. (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Göç Hareketleri*. (Çev. B.Uğur Bal ve İ.Akbulut), Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Ceccato, V. (2016). Public Space and the Situational Conditions of Crime and Fear. *International Criminal Justice Review*, 26 (2): 69-79.

Chesley, M.Ç. (2020). “Mülteci Hakederliği ve Toplumsal Cinsiyet Temelli Kırılganlık Arasındaki İlişkiyi Anlamak: Uluslararası Koruma Altındaki Mülteciler İçin Sosyal Yardımlar Örneği”. K. Biehl, D. Danış (eds.). *Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Türkiye’de Göç Araştırmaları*. SU Gender-GAR, İstanbul. 143-163.

Chi, X. (2008). Challenging Managed Temporary Labor Migration as a Model for Rights and Development for Labor-sending Countries. *New York University Journal of International Law and Politics*, 40(2): 497–540.

Chiricos, T., Eschholz, S., Gertz, M. (1997). Crime, News And Fear Of Crime: Toward an Identification Of Audience Effects. *Social Problems*, 44: 342–356.

Chiricos, T, Padgett, K., Gertz, M. (2000). Fear, Television News, and the Reality of Crime. *Criminology*, 38(3): 755-786.

Christie, N. (1986). “The Ideal Victim”. Fattah, E. A. (ed.). *From Crime Policy to Victim Policy: Reorienting the Criminal Justice System*, Macmillan, London, 17-30.

Civan, O. E., Gökalp, A. (2011). Göçmen İşçi Kavramı ve Göçmen İşçilerin İş Sağlığı ve Güvenliği. *Çalışma ve Toplum*, 28(1): 233-263.

Collins, R.E. (2016). Addressing The Inconsistencies in Fear of Crime Research: A Meta-Analytic Review. *Journal of Criminal Justice*, 47: 21-31.

Cops, D., A Pleysier, S. (2011). Doing Gender’ in Fear of Crime: The Impact of Gender Identity on Reported Levels of Fear of Crime in Adolescents and Young Adults. *British Journal of Criminology*, 51(1): 58-74.

Coşkun, E. (2016). Türkiye’nin Göç Rejiminde Toplumsal Cinsiyet Faktörü: Ugandalı Göçmen Kadınlar Örneği. *Fe Dergi: Feminist Eleştiri*, 8(1): 91-104.

Coşkun, E., Kaşka, S. Williams, L. (eds.) (2022). “Giriş: Türkiye’de Göçmen ve Mülteci Kadınlar”. *Göçmen ve Mülteci Kadınlar: Türkiye’de Araştırma, Politika ve Uygulamada Toplumsal Cinsiyet Farkındalığı*. Bağlam Yayınevi, İstanbul, 15-32

Coşkun, E., Eski, B. (2022). “Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Türkiye’nin Sığınma Sistemi”. E.Coşkun, S. Kaşka, L. Williams (eds.). *Göçmen ve Mülteci Kadınlar: Türkiye’de Araştırma, Politika ve Uygulamada Toplumsal Cinsiyet Farkındalığı*. Bağlam Yayınevi, İstanbul, 133-154.

Creswell, J.W. (2016). *Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*. S.B. Demir (çev.ed.), Eğiten Kitap, İstanbul.

Çardak, B. (2012). Kadınların Suç Korkuları Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 1(1): 23-46.

Çayır, M., Sarıtaş, M. T. (2017). Nitel Veri Analizinde Bilgisayar Kullanımı: Bir Betimsel İçerik Analizi (2011-2016). *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 11(2):518-544.

Davies, K., Block, C.R, Campbell J. (2007). Seeking Help From The Police: Battered Women's Decisions And Experiences. *Criminal Justice Studies*, 20: 15–41.

De Groof, S. (2008). And My Mama Said ... The (Relative) Parental Influence on Fear of Crime Among Adolescent Girls and Boys. *Youth and Society*, 39(3): 267-293.

Demirbaş, M., Çelik A., Akıncığlu, U. N. (2023). A Theoretical Approach to Fear of Crime. *Küllüye*, 4(2): 224-241.

Demirdizen, D. (2013). Türkiye’de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınlar: Yeni Düzenlemelerle Yarı Köle Emeline Doğru mu? *Çalışma ve Toplum*, 38(3): 325-346.

Deniz, A., Gül, S. S., Dedeoğlu, S., Nizam, Ö. K. (2020). ‘Ev Sahibine En Yakın Yabancı’: Türkiye’deki Ukraynalı Gelinlerin Uyum ve Dışlanma Süreçleri. S. S. Gül, S. Dedeoğlu, Ö. Kahya Nizam (eds.), *Türkiye’de Mültecilik, Zorunlu Göç Ve Toplumsal Uyum*. Bağlam Yayınevi, İstanbul, 279-310.

Derksen, S.W. (2012). *Gender, Social Desirability, and Fear of Crime: Are Women Really More Afraid?*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. A The Faculty Of Graduate Studies of The University Of Manitoba.

Dixon, L., Graham Kevan, N. (2011). Understanding the Nature and Etiology of Intimate Partner Violence and Implications for Practice and Policy. *Clinical Psychology Review*, 31(7):1145–1155.

Dolu, O., Uludağ, Ş., Doğutaş, C. (2010). Suç Korkusu: Nedenleri, Sonuçları ve Güvenlik Politikaları İlişkisi. *Akdeniz Üniversitesi SBF Dergisi*, 65 (1): 57-81.

Donato, K.M., Gabaccia, D., Holdaway, J. Manalansan, M., Pessar, P.R. (2006). A Glass Half Full? Gender in Migration Studies. *International Migration Review*, 40(1): 3-26.

Donato, K.M., Alexander, J.T., Gabaccia, D.R., Leinonen, J. (2011). Variations in the Gender Composition of Immigrant Populations: How They Matter. *The International Migration Review*, 45(3): 495-526.

Donnelly, P. G. (1989). Individual and Neighborhood Influences on Fear of Crime. *Sociological Focus*, 22(1): 69-85.

Doran B.J., Lees B.G. (2005). Investigating the Spatiotemporal Links Between Disorder, Crime, and The Fear of Crime. *Prof Geographer*, 57: 1-12.

Ekiz Gökmen, Ç. (2011). Türk Turizminin Yabancı Gelinleri: Marmaris Yöresinde Turizm Sektöründe Çalışan Göçmen Kadınlar. *Çalışma ve Toplum*, 1: 201-232.

Elliott, C. (2022). Investigating the Relationship Between Self-Efficacy and Fear of Crime in an Irish Population. Psychology thesis, National College of Ireland, Ireland.

Erbaş, H. (2019). Gidişlerden Kaçışlara Göç ve Göçmenler: Kuram, Yöntem ve Alan Yazıları. Phoenix, Ankara.

Erder, S. (2007). “Yabancısız Kurgulanan Ülkenin Yabancıları.” A. Arı (Ed). *Türkiye’de Yabancı İşçiler*. Derin Yayınları, İstanbul, 1-82.

Erder, S. (2010). “Düzensiz Göçmen, Göçmen Korkusu ve Çelişen Tepkiler”. B. Pusch, T. Wilkoszewski (eds.). *Türkiye’ye Uluslararası Göç: Toplumsal Koşullar, Bireysel Yaklaşımlar*. Kitap, İstanbul, 41-56.

Erder, S. (2000). “Uluslararası Göçte Yeni Eğilimler: Türkiye Göç Alan Ülke mi?” F. Atacan, F. Ercan, H. Kurtuluş, M. Türka (eds.). *Mübeccel Kıray İçin Yazılar*. Bağlam Yayınevi, İstanbul, 235-259.

Eren, A. (2005). Korku Kültürü, Değerler Kültürü ve Şiddet. *Aile ve Toplum*, 2(9): 23-37.

Eren, S., Demiray, N. (2019). Çocuk Suçluluğunu Etkileyen Muhtemel Faktörler: Suç Korkusu, Kentleşme ve Aile Yapıları Samsun İlkadım ve Canik İlçeleri Örneği. *Researcher*, 7(4): 132-161.

Escovedo, L. (2020). Attitudes of Criminal Justice Students' Towards Women: Hegemonic Masculinity in the Workplace. Master Thesis, University of Texas Rio Grande Valley.

Farrall, S. Gray, E., Jackson, J. (2007). Theorising the Fear of Crime: The Cultural and Social Significance of Insecurities About Crime. Experience And Expression in The Fear of Crime Working Paper No.5.

Faist, T. (2003). *Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar*. (Çev.Azat Zana Gündoğani Can Nacar), Bağlam Yayınevi, İstanbul.

Ferraro, K. F. (1995). Fear of Crime: Interpreting Victimization Risk. SUNY press.

Ferraro, K.F. (1996). Women's Fear of Victimization: Shadow of Sexual Assault?. *Social Forces* ,75(2): 667-690.

Fetchenhauer, D., Buunk. B.P. (2005). How to Explain Gender Differences in Fear of Crime: Towards an Evolutionary Approach. *Sexualities, Evolution and Gender*, 7(2): 95-113.

Fischer, C. (1982). To Dwell Among Friends. University of Chicago Press, Chicago:

Fishman, G., Mesch, G. S. (1996). Fear of Crime in Israel: A Multidimensional Approach. *Social Science Quarterly*, 77: 76-89.

Fohring, S. (2018). “Revisiting The Non-İdeal Victim”. Marion Duggan (ed.). *Revisiting the Ideal Victim: Developments in Critical Victimology*. Policy Press, Bristol: 195-210.

Gainey, R., Alper, M., Chappell, A. T. (2011). Fear of Crime Revisited: Examining the Direct and Indirect Effects of Disorder, Risk Perception, and Social Capital. *American Journal of Criminal Justice*, 36(2): 120-137.

Gardner, C.B. (1990). Safe Conduct: Women, Crime, and Self in Public Places. *Social Problems*, 37(3): 311-328.

Garofalo, J. (1981). The Fear of Crime: Causes and Consequences. *The Journal of Criminal Law and Criminology*, 72(2): 839-857.

Gartner R, Macmillan R. (1995). The Effect of Victim-Offender Relationship on Reporting Crimes of Violence Against Women. *Canadian Journal of Criminology*, 37: 393-429.

Gaziarifoğlu, Y. (2009). *Suç Mağduriyeti Korkusu ve Algılanan Suç Mağduriyeti Riskinin Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.

- Gençöz, T. (1994). Korku: Sebepleri, Sonuçları ve Başetme Yolları. *Kriz Dergisi*, 6(2): 9-16.
- Gibson, C. L., Zhao, J., Lovrich, N. P., Gafney, M. J. (2002). Social Integration, Individual Perceptions of Collective Efcacy, and Fear of Crime in Three Cities. *Justice Quarterly*, 19(3): 537-564.
- Giddens, A. (2010). “Göçmenlerin Emek Piyasası Üzerindeki Etkisi”. Anthony Giddens (ed.). *Sosyoloji Başlangıç Okumaları*, Say, Ankara.
- Gilchrist, E., Bannister, J., Ditton, J., Farrall, S. (1998). Women and the ‘Fear of Crime’ Challenging the Accepted Stereotype. *The British Journal of Criminology*, 38(2): 283-298.
- Goldin, I., Reinert, K. (2006). *Globalization for development: Trade, finance, aid, migration, and policy*. World Bank and Palgrave Macmillan, Washington.
- Gomes, S., Sardá, T., Granja, R. (2022). Crime, Justice and Media: Debating (mis)representations and Renewed Challenges. *Comunicação e Sociedade*, 42: 7-24.
- Gökkulu, G. (2011). Perceived Risk of Victimization and Fear of Crime: A Case Study of Metu Students. Yayınlanmamış Doktora Tezi Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gülçür, L., İlkcaracan, P. (2002). The “Natasha” Experience: Migrant Sex Workers from the Former Soviet Union And Eastern Europe in Turkey. *Women’s Studies International Forum*, 25(4): 411-421.
- Gönül, S. (2020). “Zorunlu Göç ve Toplumsal Cinsiyet: Suriyeli Kadınların Evlilik Deneyimleri”. K. Biehl ve D. Daniş (eds.). *Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Türkiye’de Göç Araştırmaları*. SU Gender-GAR, İstanbul, 80-100.
- Gqola, D. P. (2015). *Rape: A South African Nightmare*. Johannesburg: MF Books Joburg.
- Green, N.L. (2012). Changing Paradigms in Migration Studies: From Men to Women to Gender. *Gender & History*, 24: 782-798
- Griffin, S. (2015). *Rape: The Politics of Consciousness*. Open Road Media. Proquest Ebook Central, <https://Ebookcentral.Proquest.Com/Lib/Gazi-Ebooks/Detail>. Action?DocId=2067412, (erişim tarihi: 15.01.2021).
- Grix, J. (2010). *The Foundations of Research*. Palgrave Macmillan, London.
- Göçmez, E., Çelik, C. (2023). Kültürleşme Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Uluslararası Dorlion Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi (DASAD)*, 1(2): 318-336.

- Güleç Solak, S. (2017). Mekân-Kimlik Etkileşimi: Kavramsal ve Kuramsal Bir Bakış. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(1): 13-37.
- Güllü, İ. (2014). Suç Olgusuna Teorik ve Eleştirel Bir Yaklaşım. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16 (Özel Sayı I): 104-107.
- Haas, H., Fokkema, T., Fihri, M.F. (2015). Return Migration as Failure or Success?: The Determinants of Return Migration Intentions Among Moroccan Migrants in Europe. *J Int Migr Integr*, 16(2): 415-429.
- Haas, H. (2021). A Theory of Migration: The Aspirationscapabilities Framework. *Comparative Migration Studies*, 9(8): 1-35.
- Habermas, J. (2002). “Öteki” Olmak, “Öteki”yle Yaşamak. (Çev. İ. AKA). YKY, İstanbul.
- Hale, C. (1996). Fear of Crime: A Review of The Literature. *International Review of Victimology*, 4(2): 79-150.
- Hale, C., Pack, R., Salkeld, J. (1994). The Structural Determinants of Fear of Crime: An Analysis Using Census and Crime Survey Data From England and Wales. *International Review of Victimology*, 3: 211- 233.
- Hanley, N., Ruppner, L. (2015). Understanding the Effects of Crime on Women: Fear and WellBeing in the Context of Diverse Relationships. *Social Sciences*, 4(2): 276-293.
- Harding, S. (2000). “Feminist Yöntem Diye Bir Şey Var mı?” *Farklı Feminizmler Açısından Kadın Araştırmalarında Yöntem*. S. Çakır N. Akgökçe (eds.). İstanbul, Sel Yayıncılık, 34-47.
- Hiçdurmaz, Z. (2023). Göçmenlerin Ötekileştirilmesinde Kolektif Bir Duygu Olarak Zenofobi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 75: 373-384.
- Hollenshead, J.H., Dai, Y., Ragsdale, M.K., Massey, E., Scott, R. (2006). Relationship Between Two Types of Help Seeking Behavior in Domestic Violence Victims. *Journal of Family Violence*, 21(4): 271-279.
- Hondagneu Sotelo, P. (2000). Feminism and Migration. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 571: 107-120.
- Izquierdo, I., Furuni, C.R.G., Myskiw, J.C. (2016). Fear Memory. *Physiol Reviews*, 96: 695-750.

Işıkcı, Ö. (2015). Cinsellik ve Hukuk Üzerine Catherine A. MacKinnon'ın 'Feminist Bir Devlet Kuramına Doğru' Kitabı Üzerinden Bir İnceleme". *Ankara Barosu Dergisi*, 4: 333-42.

İçduygu, A. (2010). Türkiye'ye Gelen Uluslararası Göçün Siyasal Arka planı: Küreselleşen Dünyada Ulus-Devleti İnşa Etmek ve Korumak. B. Pusch, T.Wilkoszewski (eds). *Türkiye'ye Uluslararası Göç: Toplumsal koşullar-bireysel yaşamlar*. Kitap, İstanbul, 17-40.

İçduygu, A., Erder, S., Gençkaya, Ö.F. (2014). *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus Devlet Oluşumundan Ulus-Devlet Dönüşümlere*. MiReKoç Proje Raporları 1/2014 TÜBİTAK 1001_106K291, İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi.

İnliceliler, D. N., (2019). *1923 Yılından Bugüne Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları ve Sosyal-Ekonomik Etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Jackson, J. (2009). A Psychological Perspective on Vulnerability in the Fear of Crime. *Psychology, Crime And Law*, 15(4): 365–390.

Jang, J., Jung, H. (t.y.). Making Homes Survival Places: The Experience and Practices in Fear of Crime of Young Women Living Alone in Seoul. (https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4524403, erişim tarihi: 01.05. 2024).

Johnson, B. (1998). *The Feminist Difference: Literature, Psychoanalysis, Race, And Gender*. Harvard University Press, Cambridge,

Jolly, S., Reeves, H. (2005). *Gender and Migration: Overview Report*. Institute of Development Studies, BRIDGE Development and Gender.

Jotov, M. (2018). "The Role of Women in Japanese Society During Migration". N. Korkmaz (Ed.). *Uluslararası Göç ve Kadın Sempozyumu Bildirileri: Sınırlar Arasında Kadın Olmak*. Star, Bursa, 114-121.

Kahya Nizam, Ö. (2020). "Afrika'dan Türkiye'ye Sığınmacı Göçünün Sosyolojik Görünümleri: Somalili Kadın Sığınmacılar Örneği". S. Sallanan Gül, S. Dedeoğlu, Ö. Kahya Nizam (eds.). *Türkiye'de Mültecilik, Zorunlu Göç ve Toplumsal Uyum*. Bağlam, İstanbul, 341-370.

Kalfa, M. (2013). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Sözlü Kültür Unsurlarının Kullanımı. *Milli Folklor Dergisi*, 12(97): 167- 177.

Kapar, R. (2020). “Uluslararası Sözleşmeler Çerçevesinde Türkiye’de Düzensiz Göçmenlerin Ekonomik ve Sosyal Hakları”. S. Sallanan Gül, S. Dedeoğlu, Ö. Kahya Nizam (eds.). *Türkiye’de Mültecilik, Zorunlu Göç ve Toplumsal Uyum*. Bağlam Yayınevi, İstanbul: Bağlam,146-173.

Kaplan, M. (2019). Türk Ceza Kanunu’nun Yer Bakımından Uygulanmasında Koruma İlkesi. *Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(14): 651-671.

Karakuş, O. McGarrell, E.F., Başbüyük, O. (2010). Fear of Crime Among Citizens of Turkey. *Journal of Criminal Justice*, 38: 174-184.

Karasu, M. A. (2018). Suç Korkusu, Göç ve Suriyeli Sığınmacılar: Şanlıurfa Örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1(3): 332-347.

Kaşlı, E. (2021). *Türkiye’deki Suriyelilere Yönelik Suç Haberlerinin Korku ve Yabancı Suçluluğu Açısından Analiz*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kaukinen, C. (2002). The Help-Seeking Decisions of Violent Crime Victims. *Journal of Interpersonal Violence*, 17(4): 432-456.

Kaya, M. (2018). “Türkiye’deki Suriyeli Mülteci Kadınların Evlenme Deneyimleri”. N. Korkmaz (Ed.). *Uluslararası Göç ve Kadın Sempozyumu Bildirileri: Sınırlar Arasında Kadın Olmak*. Star, Bursa,151-165.

Kaya, S. B. (2020). *Türkiye’de Çalışan Göçmen Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet ve Benlik Algısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Keane, C. (1995). Victimization and Fear: Assessing the Role of the Offender and the Offence. *Canadian Journal of Criminology*, 37: 431-455.

Kilian, R., Müller-Stierlin, A., Lamp, N., von Gottberg, C., Becker, T. (2021). Criminal Victimization, Cognitive Social Capital And Mental Health In An Urban Region in Germany: A Path Analysis. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*, 56(9):1565-1574.

Killias, M. (1990). Vulnerability: Towards a Better Understanding of a Key Variable in the Genesis of Fear of Crime. *Violence and Victims*, 5(2): 97-108.

Kinsella, C. (2007). Femininity, Masculinity and Fear of Crime within Heterosexual Relationships. *Gender: Power and Authority*, eSharp, 9. Femininity, Masculinity and Fear of Crime within Heterosexual R (gla.ac.uk), erişim tarihi: 15.11.2022

Kofman, E. (1999). Female 'Birds of Passage' a Decade Later: Gender and Immigration in the European Union. *IMR*, 33(2):269-299.

Kofman, E., Phyzacklea, A., Raguram, P., Sales, R. (2000). *Gender and International Migration in Europe: Employment, Welfare And Politics*. Routledge, London.

Kofman, E. (2013). Gendered Labour Migrations in Europe and Emblematic Migratory Figures. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 39(4): 579-600.

Korkmaz, N. (2018). Kadınların Göç Süreci ve Göç Araştırmalarında Ayrı Bir Konu Haline Gelmesi. Nuri Korkmaz (Ed.). *Uluslararası Göç ve Kadın Sempozyumu Bildirileri: Sınırlar Arasında Kadın Olmak*. Star, Bursa, 102-107.

Korkmaz A, Başer M. (2019). Toplumsal Cinsiyet Rollerı Bağlamında Ataerkillik ve İktidar İlişkileri. *STED*, 28(1): 71-76.

Koskela, H. (1999). Gendered Exclusions: Women's Fear of Violence and Changing Relations to Space. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 81(2): 111-124.

Kubar, Y. (2020). Ekonomik Suçlar Üzerine Bir Alan Çalışması: Kayseri Kapalı Cezaevi Örneği. *The Journal of Social Science*, 4(7): 359-376.

Kurt, G. (2019). Yeni Medyada Nefret Söylemi: Youtube’da Suriyeli Mültecilere Karşı Üretilen Nefret Söylemi Üzerine Bir Araştırma. *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences*, 5(1): 1-20.

Kurtuldu, K., Şahin, E. (2018). Göçün Kadın Yaşamı ve Sağlığı Üzerine Etkileri. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 1(1): 37-46.

Kümbetoğlu, B. (2003). “Uluslararası Göç, Toplumsal Cinsiyet ve Güvenlik”. Ayhan Kaya ve Günay Göksu Özdoğan (eds). *Uluslararası İlişkilerde Sınır Tanımayan Sorunlar*. Bağlam, İstanbul, 271-298.

Kümbetoğlu, B. (2017). Sosyolojide Ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma. Bağlam, İstanbul.

Lane, J. (2012). “Theoretical Explanations for Gender Differences in Fear of Crime”. C. M. Renzetti, S. L. Miller, A. R. Gover (Ed.). *Routledge International Handbook of Crime and Gender Studies*. Routledge. 57-67.

LaGrange, R. L., Ferraro, K. F. (1987). The Elderly's Fear of Crime: A Critical Examination of The Research. *Research on Aging*, 9(3): 372–391.

Lee, M.S., Ulmer, J.T. (2000). Fear of Crime Among Korean Americans in Chicago Communities. *Criminology*, 38(4): 1173-1206.

Lewis, D., Maxfield, M. (1980). Fear in the Neighborhoods: An Investigation of the Impact of Crime. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 17(2): 160-189.

Lind, M.C, Morash, M. (2013). Transformative Feminist Criminology: A Critical Rethinking of a Discipline. *Crit Crim*, 21: 287–304.

Liska, A., Lawrence, J., Sanchiroco, A. (1982). Fear of Crime as a Social Fact. *Social Forces*, 60: 760-70.

Lordoğlu, K. (2010). “Türkiye’deki Çalışma Hayatının Bir Parçası Olarak Yabancı Çalışanlar”. Babara Pusch, Tomas Wilkoszewski (eds.). *Türkiye’ye Uluslararası Göç: Toplumsal Koşullar, Bireysel Yaklaşımlar*. Kitap, İstanbul: 89-106.

Lutz, H. (2010). Gender in the Migratory Process. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(10): 886-907.

MacKinnon, C. (1991). Reflections on Sex Equality Under Law. *Yale Law Journal*, 100:1281-1328

Madriz, E. (1997). *Nothing Bad to Good Girls: Fear of Crime in Women's Lives*. University of California Press, California.

Markowitz, S. (2001). The Role of Alcohol and Drug Consumption in Determining Physical Fights and Weapon Carrying by Teenagers. *Eastern Economic Journal*, 27(4): 409-432.

Maslow, A. H. (1943). A Theory Of Human Motivation. *Psychological review*, 50(4): 370.

Massey, D.S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., Taylor, J. E. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review*, 19(3): 431-466.

McCoy, H. V., Wooldredge, J. D., Cullen, F. T., Dubeck, P.J., Browning, S.L. (1996). Lifestyles Of The Old And Not So Fearful: Life Situation And Older Persons' Fear Of Crime. *Journal Of Criminal Justice*, 24(3): 191-205.

McGarrell, E.F., Giacomazzi, A.L., Thurman, Q.C. (1997). Neighborhood Disorder, Integration, And The Fear Of Crime. *Justice Quarterly*, 14: 479-500.

Mies, M. (2000). “Feminist Araştırmalar için bir Metedolojiye Doğru”. S. Çakır, N. Akgökçe (eds.). *Farklı Feminizmler Açısından Kadın Araştırmalarında Yöntem*. İstanbul, Sel Yayıncılık, 48-66.

Miles, M. B., Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. Thousand Oaks, CA, Sage.

Moore, M.H., Trojanowicz, R. C. (1988). Policing and the Fear of Crime. *Perspectives on Policing*, No.3, <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/111459.pdf>.

Moreno, M. J. G., Prados, J. S. F., Cuenca-Piqueras, C. (2022). Fear for All Women: European Women's Fear of Harassment and Aggression in Public spaces. *Journal of Interpersonal Violence*, 37 (7-8): 4160-4186.

Morokvasic, M. (2014). Gendering Migration. *Migracijske i etničke teme*, 30(3): 355-378.

Morokvasic, M. (1984). Birds of Passage are also Women... *The International Migration Review*, 18(4): 886-907.

Mulvey, L. (1997). *Görsel Haz ve Anlatı Sineması*. (Çev. Nilgün Abisel). 25. Kare, 21: 38-46.

Najy, R. (2022). "STK'lara inancımı kaybettim". Emel Coşkun, Selmin Kaşka, Lucy Williams (eds.). *Göçmen ve Mülteci Kadınlar: Türkiye'de Araştırma, Politika ve Uygulamada Toplumsal Cinsiyet Farkındalığı*. Bağlam, İstanbul, 203-205.

Nawyn, S. J. (2010). Gender and migration: Integrating Feminist Theory Into Migration Studies. *Sociology Compass*, 4(9): 749-765.

Norris, F.H., Kaniasty, K. (1992). A Longitudinal Study of the Effects of Various Crime Prevention Strategies on Criminal Victimization, Fear of Crime, and Psychological Distress. *American Journal of Community Psychology*, 20 (5): 625-648.

Ocaklı, L., Avaner, T. (2023). Kent Güvenliği Ve Düzensiz Göç Üzerine Bir Değerlendirme: İzmir'de Zenofobi ve Suç Korkusu. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(4): 1504-1529.

Öksüz, M. (2020). Siber Mekanda Suriyeli Mültecilere Yönelik Faşizm Halleri: Faşekşist. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 18(2): 246-275.

Ökten, Ş. (2018). Çifte Kavrulmuş Ötekiler: Suriyeli Mülteci Kadınlar". Nuri Korkmaz (Ed.). *Uluslararası Göç ve Kadın Sempozyumu Bildirileri: Sınırlar Arasında Kadın Olmak*. Star, Bursa, 172-184.

Özdemir, E. (2009). "Eleştirel Güvenlik Yaklaşımları ve Uluslararası Göç". Melih Görgün (ed.) *Uluslararası Göç*. Beta, İstanbul, 165-181.

- Özçüremez, S., İçduygu, A. (2020). Zorunlu Göç Deneyimi ve Toplumsal Bütünleşme: Kavramlar, Modeller ve Uygulamalar ile Türkiye. İstanbul Bilgi Yayınları, İstanbul.
- Özkan, R. (2019). Göç Olgusu ve Toplumsal Yapıya Etkisi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi XLVII*, 2: 127-147.
- Özpolat, A. (2021). Korku Kaynağı Erkek ve Eril Korku Biçimleri Işığında Toplumsal Cinsiyet Oluşumu ve Masal İlişkisi (Umay Günay Derlemesi Elazığ Masalı Örneği). *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi (Fühad)*, 8(16): 45-78.
- Öztürk, M. (2020). Gençlerin Suriyelilere Yönelik Yabancı Düşmanlığına (Zenofobi) Etki Eden Sosyo Demografik Faktörler. *Turkish Studies-Social*, 15(1): 559- 576.
- Özyakışır, D. (2013). *Göç: Kuram ve Bölgesel Bir Uygulama*. Nobel, Ankara.
- Pain, H. R. (1993). Crime, Social Control and Spatial Constraint: A Study of Women' Fear of Sexual Violence. PhD thesis, University of Edinburgh, Edinburg.
- Pain, R.H. (1997). Old Age and Ageism in Urban Research: The Case of Fear of Crime. *International Journal of Urban and Regional Research*, 21: 117-128.
- Palinkas, M. (2022). "Recent Migrants and Crime". The Integration of Recent Migrants and Refugees: A Review of Research on Integration Policy Practices in the EU. Danube University Krems, Krems, 143-245.
- Patton, M.Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. M. Bütün, S. Beşir Demir (Çev. Ed.). Pegem, Ankara.
- Pedraza, S. (1991). Women and Migration: The Social Consequences of Gender. *Annual Review Of Sociology*, 17: 303-325.
- Pessar, P.R. (1989). The Linkage Between The Household and Workplace of Dominican Women in The U.S. *Center for Migration Studies Special Issues*, 7: 239-260.
- Pinnawala, M. (2009). Gender Transformation and Female Migration: Sri Lankan Domestic Workers Negotiate Transnational Household Relations. Phd thesis. Institute of Social Studies, Hague.
- Rader, N. (2008). Fear Strategies: Intersections of Doing Gender and Fear Management Strategies in Married and Divorced Women's Lives. *Sociological Focus*, 41(1): 34-52.
- Rader, N. E., May D. C., Goodrum S. (2007). An Empirical Assessment of The "Threat Of Victimization:" Considering Fear Of Crime, Perceived Risk, Avoidance, And Defensive Behaviors. *Sociological Spectrum*, 27(5), 475-505.

Rader, N. E., Haynes, S. E. (2011). Gendered Fear of Crime Socialization: An Extension of Akers's Social Learning Theory. *Feminist Criminology*, 6(4): 291-307.

Rader, N. (2017). Fear of Crime. Oxford Research Encyclopedias, Criminology and Criminal Justice, 10.1093/acrefore/9780190264079.013.10.

Remennick, L. (2016). "Immigrant Women". J. Stone, R. M. Dennis, P. S. Rizova, A. D. Smith, X. Hou (Eds). *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Race, Ethnicity, and Nationalism*. Wiley-Blackwell, New Jersey.

Reyns, B. W, Englebrecht, C. M. (2012). The Fear Factor Exploring Predictors of Fear Among Stalking Victims Throughout the Stalking Encounter. *Crime & Delinquency*, 59(5):788-808.

Riger, S., LeBailly, R.K., Gordon, M.T. (1981). Community Ties and Urbanites' Fear of Crime: An Ecological Investigation. *American Journal of Community Psychology*, 9(6): 653-664.

Ross, C., Jang, S.J. (2000). Neighborhood Disorder, Fear, and Mistrust: The Buffering Role of Social Ties with Neighbors. *American Journal of Community Psychology*, 28(4): 401-420.

Rountree, P. W. (1998). A Reexamination of The Crime-Fear Linkage. *Journal of Research in Crime And Delinquency*, 35(3): 341-372.

Rydgren, J. (2004). The Logic of Xenophobia. *Rationality and Society*, 16(2): 123- 148.

Sallanan Gül, S., Türkmen E., Kahya Nizam, Ö. (2020). "Türkiye'de Mültecilik, Kadınlık ve Toplumsal Cinsiyet: Isparta Uydu Kentinde Yeni Bir Kadınlık İnşası Mümkün Mü?". S.Sallanan Gül, S.Dedeoğlu, Ö. Kahya Nizam (eds.). *Türkiye'de Mültecilik, Zorunlu Göç Ve Toplumsal Uyum. Bağlam*, İstanbul, 310-340.

Sancar, S. (2013). *Erkeklik: İmkansız İktidar* (3 b.). Metis, İstanbul.

Sargeant, E., Liu, Y., John, N., Fong Hong, N., Huu, F., Chen, J., Mazerolle, L. (2017). Social Capital And Fear Of Crime in Brisbane. *Journal of Sociology*, 53(3): 637-652.

Saygın, S., Hasta, D. (2018). Göç, Kültürleşme ve Uyum. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(3): 312-333.

Schenk, C. (2021). The Migrant Other: Exclusion without Nationalism? *Nationalities Papers*, 49(3): 397-408.

Schreck, C.J., Berg, M.T., Fisher, B.S., Wilcox, P. (2018). That Door You Just Kicked in Was Locked For Your protection, Not Mine: Developing And Testing Competing Theoretical

Models of Crime Prevention Behavior. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 55(2): 316-345.

Schrover, M., Moloney, D.M.(2013). "Introduction: Making a Difference". M. Schrover, D.M. Molone (eds). *Gender, Migration and Categorization: Making Distinctions Between Migrants in Western Countries, 1945–2010*. IMISCOE Research Amsterdam University Press, Amsterdam, 7-54.

Scott, J.W. (1986). A Useful Category of Historical Analysis. *The American Historical Review*, 91(5): 1053-1075.

Scully, D. (2019). Cinsel Şiddeti Anlamak: Tutuklu Tecavüzcü Erkekler Üzerine Bir İnceleme. Metis Yayınları, İstanbul.

Selçuk, S. (2014). Suç, Suçun Öz Nitelikleri ve Tanımı. A.A. Nuhoglu (Ed.). *Prof. Dr. Feridun Yenisey'e Armağan*. Beta Yayınevi, İstanbul, 85-106.

Sevli, H. (2020). "Göçün Kadınsılaşması ve Ev-Eksenli Üretim: Gaziantep'te Suriyeli Kadın Emegi". S. Sallanan Gül, S.Dedeoğlu, Ö. Kahya Nizam (eds.). *Türkiye'de Mültecilik, Zorunlu Göç ve Toplumsal Uyum*. Bağlam, İstanbul: 409-429.

Siddique, J. A. (2016). Age, Marital Status, and Risk of Sexual Victimization: Similarities and Differences Across Victim–Offender Relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 31(15): 2556-2575.

Silva, C., Guedes, I. (2022). The Role of the Media in the Fear of Crime: A Qualitative Study in the Portuguese Context. *Criminal Justice Review*, 48(3): 277-412.

Siviş, S., Yıldız, A. (2023). Constructions of Multiple Deservingness Frames towards Refugees in Everyday Work Life in İzmir. *Journal of Refugee Studies*, 36 (4): 842–862.

Skogan, W. (2015). Disorder and Decline: The State of Research. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 52(4): 464-485.

Skogan, W.G. (1986). "The Fear Of Crime And Its Behavioral Implications". Fattah, A.E.(ed). *From Crime Policy to Victim Policy*. Macmillan, London, 167–188.

Skogan, W.G. (1990). Disorder and Decline: Crime and the Spiral of Decay in American Neighborhoods. Free Press, New York.

Skogan, W. G., Maxfield, M. G. (1981). *Coping With Crime: Individual and Neighborhood Reactions*. Sage Publications, New York.

Smith, L., Hill, G. (1991). Perceptions of Crime Seriousness And Fear Of Crime. *Sociological Focus*, 24: 315-327.

Stafford, M., Chandola, T., Marmot, M. (2007). Association Between Fear of Crime and Mental Health And Physical Functioning. *Am J Public Health*, 97(11): 2076-2081.

Stanko, E.A. (1990). Everyday Violence: How Women And Men Experience Sexual And Physical Danger. Pandora, San Francisco.

Stanko, E.A. (1995). Women, Crime, and Fear. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Reactions to Crime and Violence, 539: 46-58.

Steele, S.A., Garman, J.D., Toto, S.N. et al. (2022). Linking Fear of Violent Crime for Oneself and Loved Ones to Satisfaction with Local Area Characteristics. *Am J Crim Just*, 47: 306–329.

Struyf, P. (2020). “Fear Of The Dark: The Potential İmpact Of Reduced Street Lighting On Crime And Fear Of Crime”. Ceccato, V. and Nalla, M.K. (eds). *Crime and Fear in Public Places: Towards Safe, Inclusive and Sustainable Cities*. Routledge, New York: 347-361.

Soydan, E. (2009). *Görsel Medyada, Pornografi ve Kültürel Yansımaları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şenol, D., Gülver, Ö. (2000). Suçun Sosyal Psikolojik Maliyeti: Suç Korkusu ve Suç Korkusuna Neden Olan Faktörler. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 5: 25-41.

Şimşek, D. (2019). İstanbul’daki Afrikalı Göçmenlerin Gündelik Irkçılık Deneyimleri. *Mukaddime*, 10(1): 233-248.

Taşdelen, B. (2020). Twitter’da Suriyeli Mültecilere Karşı Çevrimiçi Nefret Söylemi; #suriyelileriistemiyoruz. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 11(2): 562-575.

Tekin, N., Demirel Değirmenci, S. (2022). Ataerkil Kültürde Kadın, Erkek ve Toplum İlişkisi. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 12: 187-198

Tseloni, A., Zafonitou, C. (2008). Fear of Crime and Victimization: A Multivariate Multilevel Analysis of Competing Measurements. *European Journal of Criminology*, 5(4): 387-409.

Toksöz, G., Ulutaş Ünlütürk, Ç. (2011). Göç Kadınlaşıyor mu? Türkiye’ye Yönelen Düzensiz Göçe İlişkin Yazına Toplumsal Cinsiyet ve Etnisite Temelinde Bakış. *Birkaç Arpa Boyu*, 21, 167-189.

Toksöz, G., Erdoğan, S. ve Kaşka, S. (2012). *Türkiye’ye Düzensiz Emek Göçü Ve Göçmenlerin İşgücü Piyasasındaki Durumları*. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) yayını, Türkiye ofisi.

Türk, E. (2019). Türk Basınında Suriyeli Göçmenlere İlişkin Haberlere Yapılan Yorumların İncelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1): 17:30.

Uçar, C. (2020). “Gaziantep Parça Başlı Emek Piyasasının Suriyeli Kadınları”. K. Biehl, D. Danış (eds.). *Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Türkiye’de Göç Araştırmaları*. SU Gender-GAR, İstanbul, 38-55.

Uçar İlbuğa, E., Sepetçi, T. (2010). Representations of Foreign Women in the Turkish Media: A Study on Regional Supplements of National Newspapers and Local Newspapers in Antalya. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 13: 29-53.

Uçar İlbuğa, E. (2020). “Antalya’da Göçün Dışıl Yüzü ve Göçmenlik Halleri”. Y. Ahi, M.N. Gültekin, M. Açıkgoz (eds.). *Göç ve Kent: Etkileşimler*. Nika Yayınevi, Ankara, 171-204.

Uludağ, Ş. (2010). Vatandaşların Suç Korku (Güvenlik Endişesi) Seviyesine Etki Eden Faktörler ve Alınabilecek Önlemler: Malatya Örneği. *Polis Bilimleri Dergisi*, 12(1): 1-28.

Valentine, G. (1989): The Geography Of Women’s Fear. *Area*, 21: 385-390.

Valentine, G. (1992). Images of danger: Women’s sources of Information about the Spatial Distribution of Male Violence. *Area*, 24: 22–29.

Van Dijk, T. (1991). *Racism and the Press* (First Published). Routledge, UK.

Van Eijk, G. (2017). Between Risk and Resistance: Gender Socialization, Equality, and Ambiguous Norms in Fear of Crime And Safekeeping. *Feminist Criminology*, 12(2):103-124.

Van Het Hof, S. (2024). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Felsefesi, Tasarımı, Yürütülmesi ve Raporlaması. Gazi Kitabevi, Ankara.

Vanlıoğlu Yazıcı, N. (2020). Kadınların Sesinden Kamusal Alanda Toplumsal Cinsiyet Söylemi: Türkiye’de 8 Mart Kutlamaları. *İDEALKENT*, 11(31): 1657-1675.

Vera Gray, F., Kelly, L. (2020). “Contested Gendered Space Public Sexual Harassment and Women’s Safety Work.” V. Ceccato, M. K. Nalla (eds.). *Crime and Fear in Public Places*. Routledge,UK, 217-231.

Versluys, E. (2014). *Stereotypes of African American Women in US Television Analysis of Scandal and Hawthorne*. Master Thesis, Ghent University Master in American Studies, Ghent.

Vilalta, C. (2011). Fear Of Crime in Gated Communities and Apartment Buildings: A Comparison of Housing Types and A Test of Theories. *Journal of Housing and the Built Environment*, 26(2): 107-121.

Warr, M. (1984). Fear of Victimization: Why Are Women And The Elderly More Afraid? *Social Science Quarterly*, 65: 681-702.

Warr, M. (1985). Fear Of Rape Among Urban Women. *Social Problems*, 32(3): 238-250.

Warr, M. (1987). Fear of Victimization and Sensitivity to Risk. *Journal of Quantitative Criminology*, 3(1): 29-46.

Warr, M. (1994). "Public Perceptions and Reactions to Violent Offending and Victimization". Reiss A.J. and Roth J.A. (eds.). *Consequences and Control, Understanding and preventing violence offending and victimization*. National Academy Press, Washington.

Warr, M., Ellison, C. G. (2000). Rethinking Social Reactions to Crime: Personal and Altruistic Fear in Family Households. *American Journal of Sociology*, 106: 551-578.

Wilson, J., Kelling, G. (1982). The Police And Neighborhood Safety: Broken Windows. *The Atlantic Monthly*: 29-38.

Will, J. A., McGrath, J. H. (1995). Crime, Neighborhood Perceptions, and The Underclass: The Relationship Between Fear of Crime and Class Position. *Journal of Criminal Justice*, 23(2):163-176.

Winkel, F. W. (1998). Fear of Crime and Criminal Victimization Testing A Theory of Psychological Incapacitation Of The 'Stressor' Based on Downward Comparison Processes. *British Journal of Criminology*, 38(3): 473-484.

Welsh, B.C., Farrington, D.P. (2009). *Making Public Places Safer: Surveillance and Crime Prevention*. Oxford University Press, New York.

Yakar, M. (2020). "XXI. Yüzyılın başında Türkiye'nin Yabancı Nüfusunda Yeni Eğilimler: Değişen Profiller ve Mekansal Örüntüler". S.Sallanan Gül, S. Dedeoğlu, Ö. Kahya Nizam (eds.). *Türkiye'de Mültecilik, Zorunlu Göç ve Toplumsal Uyum: Geri Dönüş mü, Birlikte Yaşam mı?* Bağlam, İstanbul, 39-71.

Yaman, M. (2022). "Çocuk Evlendirmeleri: Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Aileler İçin Hayatta Kalma Stratejisi Mi?" E. Coşkun, S. Kaşka, L. Williams (eds.). *Göçmen ve Mülteci Kadınlar: Türkiye'de Araştırma, Politika ve Uygulamada Toplumsal Cinsiyet Farkındalığı*. Bağlam, İstanbul, 221-239.

Yamanlar, Y. (2020). Göç Kuramları Çerçevesinde İkinci Dünya Savaşı Sonrası Batı Avrupa'nın Göç Deneyimi. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 19(2): 553-583.

Yanık, C., Karaali, G.B. (2018). “Adaletin bu mu dünya? Uluslararası Göçte Kadın ve Yaşlı Olmak”. Nuri Korkmaz (Ed.). *Uluslararası Göç ve Kadın Sempozyumu Bildirileri: Sınırlar Arasında Kadın Olmak*. Star, Bursa, 60-74.

Yazgan, Ç.Ü. (2017). “Suç Korkusu”. Fuat Güllüpnar (Ed.). *Suç Sosyolojisi*. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi, 66-95.

Yazıcı, T. (2016). Yeni Medyanın Nefret Dili Suriyeli Mültecilerle ilgili Ekşi Sözlük Örneği. *Global Media Journal TR Edition*, 7(13): 115-136.

Yıldız, A., Genç, C. (2022). “Women Refugees and Internally Displaced Persons in Iraq”. H. Toker, A. Yıldız (eds.). *Gender Equality and Social Cohesion in Iraq*. UNESCO Chair on International Migration Report Series, No: 2. Yaşar University Publications, İzmir, 56-62.

Yılmaz, A., Günay, S. (2008). Mekâna İlişkin Güvenlik Algılamasının Haritalanmasında Cbs Kullanımı. 2. *Uzaktan Algılama ve Coğrafi Bilgi Sistemleri Sempozyumu Uzal-Cbs*, 232-237.

Yılmaz, B. (2009). Gerçekliğin Toplumsal İnşasında Bilgi ve Bilgi Merkezi. *Bilgi Dünyası*, 10(1): 24-45.

Yılmaz, Z., Tuncer, S. (2018). *Van’da Sığınmacı Kadın Olmak: Sorunlar, Stratejiler ve Deneyimler*. Yaka-Koop Kadın ve Çocuk Sığınmacılar İçin Danışma Merkezi Proje Raporu, Van.

Yin, P. (1982). Fear Of Crime as a Problem for the Elderly. *Social Problems*, 30(2): 240-245.

Yun, I., Kercher, G., Swindell, S. (2010). Fear of Crime Among Chinese Immigrants. *Journal of Ethnicity in Criminal Justice*, 8(2): 71-80.

Yücel, M. (2009). Suç Korkusu ve Etkisinin Nötrleştirilmesi. *TBB Dergisi*, 83, 278.

Yücel Yönlü, K. (2018). Göç Sosyolojisi: Batı Eksenli Dünya Düzeni ve Türkiye’ye Gelen Dış Göç Dinamiği. Doğu, İstanbul.

Yüksel, K. D., Yüksel, A. (2022). Göç ve Dil Edinimi: Türkiye’de Mevcut Durum ve Eğitim Politikaları Üzerine Bir İnceleme. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 30: 158-169.

İNTERNET KAYNAKLARI

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu,
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>,
 (erişim tarihi: 23.05.2024).

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu,
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf> (erişim tarihi: 23.02.2024).

6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu,
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/08/20160813-1.htm> (erişim tarihi: 18.02.2024).

CEDAW. (2009). General Recommendation No. 26 on Women Migrant Workers.
https://www2.ohchr.org/english/bodies/cedaw/docs/GR_26_on_women_migrant_workers_en.pdf (erişim tarihi: 26.05.20022).

Numbeo Safety Index by City 2022, <https://www.numbeo.com/crime/rankings.jsp>
 (erişim tarihi: 18.01.2023).

Dünya Göç Raporu, (2020). <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2020-turkish-chapter-2> (Erişim tarihi: 11.11.2021).

Erdoğan, İ. (t.y.). Yaygın ve alternatif iletişim anlayışları.
<https://irfanerdogan.com/uydurular/3iletisimne.htm>, erişim tarihi: 05.05.2024.

UNHCR Türkiye. Tüm mültecilerin yaşadığı koruma sorunları kadınlar tarafından da paylaşılır. <https://www.unhcr.org/tr/tum-multecilerin-yasadigi-koruma-sorunlari-kadinlar-tarafindan-da-paylasilir> (Erişim tarihi: 1.11.2021).

EK 1- KATILIMCI VERİLERİ

Tablo Ek-1.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

	Yaş	Vatandaşı Olduğu Ülke	Eğitim Durumu	Geliri	Medeni Hal	Çocuk	Türkiye’de Kalış Süresi	Oturulan İlçe	TC Vatandaşlığı	Kiminle Yaşadığı	Türkçe Bilme Durumu	Böç Etme Nedeni
K1	34	Azerbaycan	Lisansüstü	40000-50000	Bekar	Yok	7 Yıl	Muratpaşa	Yok	Aile	Biliyor	İsteğe Bağlı
K2	39	İran	Lisansüstü	6000-7000	Evli	Yok	1,5 Yıl	Muratpaşa	Yok	Aile	Biliyor	İsteğe Bağlı
K3	43	İran	Lisans	Yok	Evli	Var	5 Yıl	Konyaaltı	Yok	Aile	Biliyor	İsteğe Bağlı
K4	21	Suriye	Lisans	Yok	Evli	Var	8 Yıl	Aksu	Yok	Aile	Bilmiyor	Zorunlu
K5	30	Suriye	Ortaokul	2000-3000	Evli	Var	9 Yıl	Aksu	Yok	Aile	Bilmiyor	Zorunlu
K6	20	Suriye	Okuryazar	1000-2000	Bekar	Yok	7 Yıl	Aksu	Yok	Aile	Bilmiyor	Zorunlu
K7	27	Suriye	Okuryazar Değil	Yok	Evli	Var	8 Yıl	Aksu	Yok	Aile	Bilmiyor	Zorunlu
K8	21	Norveç	Lise	Yok	Bekar	Yok	9 Yıl	Kepez	Var	Yalnız	Biliyor	İsteğe Bağlı
K9	44	Rusya	Lisans	Yok	Evli	Var	14	Konyaaltı	Var	Aile	Bilmiyor	İsteğe Bağlı
K10	24	Kazakistan	Lisans	5000-6000	Evli	Yok	5 Yıl	Döşemealtı	Var	Aile	Biliyor	İsteğe Bağlı
K11	65	Suriye	Okuryazar	1000-2000	Evli	Var	10 Yıl	Aksu	Yok	Aile	Bilmiyor	Zorunlu
K12	55	Suriye	Okuryazar Değil	1000-2000	Evli	Var	2 Yıl	Aksu	Yok	Aile	Bilmiyor	Zorunlu
K13	38	Rusya	Lisans	Yok	Evli	Var	11 Yıl	Muratpaşa	Var	Aile	Biliyor	İsteğe Bağlı

K14	36	Ukrayna	Lisans	8000-9000	Evli	Var	11 Yıl	Muratpaşa	Var	Aile	Biliyor	İsteğe Bağlı
K15	41	Kırgızistan	Lisans	10000-11000	Evli	Var	8 Yıl	Muratpaşa	Var	Aile	Biliyor	İsteğe Bağlı
K16	39	Moldova	Ön Lisans	10000-11000	Evli	Var	15 Yıl	Muratpaşa	Var	Aile	Biliyor	İsteğe Bağlı
K17	37	Rusya	Lisans	Yok	Evli	Var	10 Yıl	Muratpaşa	Var	Aile	Biliyor	İsteğe Bağlı
K18	31	Rusya	Lisans	7000-8000	Evli	Yok	3,5 Yıl	Muratpaşa	Yok	Aile	Bilmiyor	İsteğe Bağlı
K19	45	Rusya	Lisans	12000-15000	Evli	Var	11 Yıl	Muratpaşa	Var	Aile	Bilmiyor	İsteğe Bağlı
K20	38	Ukrayna	Lisansüstü	Söyleme İstemedi	Evli	Var	12 Yıl	Muratpaşa	Var	Aile	Biliyor	İsteğe Bağlı
K21	39	Rusya	Lisansüstü	10000-15000	Evli	Var	30 Yıl	Konyaaltı	Var	Aile	Biliyor	İsteğe Bağlı
K22	25	Suudi Arabistan	Lise	Yok	Bekar	Yok	5 Yıl	Kepez	Yok	Aile	Biliyor	İsteğe Bağlı
K23	46	Ukrayna	Lisans	8000-9000	Evli	Var	18 Yıl	Muratpaşa	Var	Aile	Bilmiyor	İsteğe Bağlı
K24	44	Azerbaycan	Ön Lisans	Yok	Bekar	Yok	4 Yıl	Konyaaltı	Yok	Yalnız	Biliyor	İsteğe Bağlı
K25	44	Azerbaycan	Lisans	5000-6000	Evli	Var	2 Yıl	Konyaaltı	Yok	Aile	Biliyor	İsteğe Bağlı
K26	33	Azerbaycan	Ön Lisans	7000-8000	Evli	Var	7 Yıl	Kepez	Yok	Aile	Biliyor	İsteğe Bağlı
K27	41	Azerbaycan	Lisans	8000-10000	Evli	Var	8 Yıl	Konyaaltı	Yok	Aile	Biliyor	İsteğe Bağlı
K28	31	Kırgızistan	Lisans	14000-15000	Bekar	Yok	4 Yıl	Muratpaşa	Yok	Aile	Biliyor	İsteğe Bağlı
K29	27	Gana	Lise	Yok	Bekar	Yok	3 Yıl	Kepez	Yok	Yalnız	Biliyor	İsteğe Bağlı
K30	26	İran	Lisans	Yok	Bekar	Yok	5 Yıl	Konyaaltı	Yok	Yalnız	Biliyor	İsteğe Bağlı
K31	20	Etiyopya	Lise	Yok	Bekar	Yok	1 Yıl	Konyaaltı	Yok	Yalnız	Biliyor	İsteğe Bağlı

K32	53	İran	Lisans	4000-5000	Bekar	Yok	5 Yıl	Konyaaltı	Yok	Yalnız	Bilmiyor	İsteğe Bağlı
K33	34	Kırgızistan	Lisans	8000-9000	Evli	Var	8 Yıl	Muratpaşa	Var	Aile	Biliyor	İsteğe Bağlı
K34	38	Rusya	Yüksek Lisans	8000-9001	Evli	Var	14 Yıl	Konyaaltı	Var	Aile	Biliyor	İsteğe Bağlı
K35	24	Sırbistan	Lisans	Yok	Bekar	Yok	1,5 Yıl	Konyaaltı	Yok	Yalnız	Biliyor	İsteğe Bağlı
G36	41	Almanya	Yüksek Lisans	10000-11000	Evli	Var	8 Yıl	Muratpaşa	Var	Aile	Biliyor	İsteğe Bağlı
K37	25	Afganistan	Lisans	14000-15000	Bekar	Yok	7 Yıl	Kepez	Yok	Aile	Biliyor	İsteğe Bağlı
K38	31	Türkmenistan	Lisans	8000-9000	Bekar	Yok	6 Yıl	Kepez	Yok	Aile	Biliyor	İsteğe Bağlı

EK 2- ÖN GÖRÜŞME FORMU

Bu çalışma, Uluslararası Göç ve Suç Korkusu: Kadınlar Üzerine Bir Araştırma (Doktora Tezi) başlıklı bir araştırma çalışması olup, göçmen kadınların suça maruz kalma korkusunu ve bu korkunun toplumsal cinsiyet ile olan ilişkisini ortaya koyma amacını taşımaktadır. Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır. Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, görüşme kayıtlarınız ve kişisel bilgileriniz kesinlikle gizli tutulacaktır. Araştırmaya yaptığınız katkıdan dolayı teşekkür ederim.

Duygu GÜDEKLİ
Akdeniz Üniversitesi

Sosyo-Demografik Sorular

Yaş:

Eğitim Durumu:

Medeni Durumu:

Çocuk Sahibi Olma Durumu:

Bir İşte Çalışma Durumu (göçten önce ve göçten sonra):

Aylık Geliri:

Vatandaşı Olduğu Ülke:

Anadili:

Türkçe ya da Başka Dil Bilme Durumu:

Yaşadığı şehir:

Antalya'da yaşama süresi:

Sığınmacı kartı, oturma ve çalışma izni durumu:

EK 3- DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME SORULARI

1. Göç kararını nasıl verdiniz?
2. Türkiye'ye göçmeye nasıl karar verdiniz?
3. Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye'nin göçmen kadın/erkekler için güvenli olup olmadığı ile düşünceleriniz nelerdi?
4. Türkiye'de nasıl bir yerde kimlerle yaşıyorsunuz?
5. Göç sürecinde neler yaşadınız? Deneyiminizi paylaşır mısınız?
6. Göç sürecinde güvenlik konusunda herhangi bir sorun yaşadınız mı?
7. Hayatınızın herhangi bir döneminde bir suça maruz kaldınız mı?
8. Hayatınızın herhangi bir döneminde tanıdığınız biri bir suça maruz kaldı mı?
9. Çevrenizden ya da haberlerden suça maruz kalma ile ilgili hikayeler/haberler dinlediniz mi?
10. Sizce suç konusunda en önemli risk grubu kimlerdir? En çok kimler mağduriyet yaşamaktadır?
11. Sizce bir kadının/erkeğin suça maruz kalması nedenleri neler olabilir?,
12. Sizce göçmenlerin yaşadığı güvenlik endişeleri ile vatandaşların yaşadığı güvenlik endişeleri birbirinden farklı mı?
13. Sizce kadınlar ve erkekler güvenlikle ilgili sorunlardan nasıl etkilenmektedir?
14. Suça maruz kalmamak için ne tür önlemler alıyorsunuz? Çevrenizdekiler bu önlemleri alırken size ne tür tavsiyeler veriyorlar?
15. Suça maruz kalmanız durumunda kimlerden yardım alabilirsiniz?
16. Ülkenizde kendinizi güvende hisseder miydiniz? En çok hangi suça maruz kalmaktan korkardınız? Bu durum sizin gündelik hayatınız nasıl etkilerdi?
17. Türkiye'de yaşadığınız yerde kendinizi güvende hissediyor musunuz? En çok hangi suça maruz kalmaktan korkuyorsunuz? Bu durum sizin gündelik hayatınız nasıl etkiliyor?
18. Kendinizi güvende hissetmeniz için nelerin yapılması gerekiyor?
19. Sizce geldiğiniz ülke ve Türkiye'yi kadınların suç ve güvenlik konusunda deneyimleri açısından kıyasladığınızda ne tür benzerlik ve farklılıkları görüyorsunuz?

20. Göçmen kadın olarak suça maruz kalmamak ve güvenliğinizi sağlamak için ne tür önlemler alıyor musunuz?
21. Geleceğe ilişkin beklentileriniz nelerdir.
22. Eklemek istediğiniz başka bir şey var mıdır?

EK 4- ÖRNEK DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME DEŞİFRESİ

Göç kararını nasıl verdiniz? Antalya'ya göçmeye nasıl karar verdiniz?

Antalya'ya göç etmeden önce İstanbul'a tatile geldim. Antalya'ya ilk 2016 yılında geldim. Daha önce hiç gelmemiştim. Gelip direkt yerleştim. Nedeni vardı. Ben kendim gelmeyi istedim. Lisansı bitirdikten sonra birkaç yıl sonra yüksek lisansımı yapmak istedim onun için Türkiye'ye geldim. Türkiye bize, dilimize yakın olduğu için buraya geldim. Sıkıntı yaşamayız diye düşündüm. Türkiye'de ilk İstanbul'a geldim. İstanbul Antalya'dan farklı şehir olsa da ayrı havası ayrı insanları olsa da Antalya da belki iyi olabilir diye düşündüm. Ve dilimize de yakın. Kendimi sanki bir güven altına almış oldum. Yani nasıl deyim yabancı hissetmedim kendimi. Belki yabancı Avrupa ülkesi olsaydı, dillerimiz o kadar benzemeseydi belki bir korkardım, çekinirdim. En azından isteklerimi anlatamayabildim, burada öyle bir şey yok. En küçük şeyi bile anlatabiliyorsun. Dillerimiz arasında çok az bir fark var. Zaten Azerbaycan da yaşayan herkes, ortalama yüzde 80'i Türkçeyi biliyor.

Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye'nin göçmen kadın/erkekler için güvenli olup olmadığı ile düşünceleriniz nelerdi?

Şimdi şöyle bir şey var. Biz o an bunu düşünmüyoruz, düşündüğümüz tek şey var o da istiyoruz. Başıma bir şey gelir mi, güvenli olur mu onu her zaman anne baba düşünür. Çünkü benim geldiğim sürede Türkiye'de olaylar vardı. Mesela saldırı falan oldu. Anne babalar zannediyor ki kızımın gittiği yerde saldırı olacak, bir şey olacak, psikolojik olarak onu düşünüyorlar. Veya haberlere baktığında sürekli uyuşturucu yakalıyorlar, sürekli kötü haberler büyüklerimizin bilinçaltında nereye gidersen sana uyuşturucu verecekler, dışarda kötü insanlar var. Onlar (anne babasını kastediyor) bize söylüyor Türkiye'de yaşam iyi değil. Ama sen onu o anda düşünmüyorsun, sen bunu istiyorum diyorsun. Ama senle neyle karşılaşacağını tabi ki de buraya taşındıktan sonra düşünmeye başlıyorsun. Gitmesen, burada devam etsen, transfer yapsan ama o anda sen onu kesinlikle düşünmüyorsun. Herkes zannediyorsun melek gibidir, her şey güzeldir ama yaşayınca her şey fark ediyor.

Göç sürecinde neler yaşadınız? Deneyiminizi paylaşır mısınız?

İlk başta tedirgin oluyorsun, geldiğinde kaldığın yer olmuyor, yeni bir hayata katılıyorsun, biri sana dediğinde acaba doğru mu diyor...Yine de ister istemez duyuyorsun bak dikkatli olun. Orda kandırıyorlar çünkü yabancısın. Mesela bir şey ödemen gerektiğinde iki katını söylüyorlar. Buraya geldikten sonra bize o fikirleri söylediler. O yüzden tedirgin, acaba doğru mu söylüyor, acaba şöyle mi. Artık acabalar başlıyor buraya adım attıktan sonra. Ama geldiğim zaman hiçbir kandırılma olmadı. Çünkü hep adımımı dikkatli attım. Yani bi dediğinde hemen yapmıyorum aralık bırakıyorum düşünmem gerekiyor, bakarız. Yani yine de araştırmaya geçiyorum. Buraya geldikten sonra Azeri ya da uzun zamandır yaşayan arkadaşlarımızın arkadaşları onlarda bize yol gösteriyorlardı. Dikkatli olun. Ev tutarken dışarı çıkarken etrafınıza dikkat etmeniz gerekiyor. Para konusu olduğunda şunu verirsin ben bunu halledersin-sonuçta Türkiye'ye geldiğin zaman evrakları yapman gerekiyor, mesela birçok şeyler vardı, sigorta gibi ödeme yapılması gerekiyor- o türlü şeylerde bizim gözümüzü açtılar. Bilmediğiniz kişilerle bu işleri yapmayın dediler.

Hayatınızın herhangi bir döneminde bir suça maruz kaldınız mı?

Kendimle alakalı bana yönelik bir olay bir suç olmadı ister burada ister kendi ülkemde yaşamadım. Ama sadece yabancılara karşı değil, Türklere karşı mesela kendi eşleridir öyle şeyler duydum. Ama kendimde bana karşı bir şiddet, saldırı gibi bir şey olmadı ama birçok şey çaldırdım.

Çevrenizden ya da haberlerden suça maruz kalma ile ilgili hikayeler/haberler dinlediniz mi?

Tanıdığım biri eşinin uyuşturucu kullandığı zaman gizli şekilde evde onu yetiştirmiş polis baskınında da onla beraber hapse gitmiş. Hep kardeşimin o taraftan da kardeşime gözü açık olması giderken arkadaşlardan uzak dur çünkü gerçekten öyle bir yerde polis baskınında yani ne olacağını bilemezsin arabana bile atarlar cebine bile atarlar çünkü o anda hissetmiyorsun. Çünkü dizilerde de demiyim de haberler de falan mesela görüyorsun. Her şeyi gördüğün için ister istemez bir empati kurmuş oluyorsun ya benim başıma gelirse ne yaparım.

Sizce suç konusunda en önemli risk grubu kimlerdir? En çok kimler mağduriyet yaşamaktadır?

En çok kadınlar suça karşı risk altında yine çocukları koruyabiliyorsun da. Suç da vardır ama kadınlar daha çok oynayabilirler duygusal olarak da kandırabilirler en güzel suç. Daha çok göç insanların başına geliyor. Genel olarak kandırılama ihtimali göçmelerin daha çok.

Sizce göçmenlerin yaşadığı güvenlik endişeleri ile vatandaşların yaşadığı güvenlik endişeleri birbirinden farklı mı?

Arkadaş etrafımda oturup konuştuğumuzda mantiken aynı şeye gelip çıkıyoruz.

Hepsi aynı gruptan değil bazıları evli olunca onların kendilerini koruma şeyleri daha çok ama önlemlerini herkes aynı alıyordur diye düşünüyorum. Evli kadınlar daha güvende eşleri olduğu için.

Sizce kadınlar ve erkekler güvenlikle ilgili sorunlardan nasıl etkilenmektedir?

Onlar için her zaman yeşil ışıktır diye düşünüyorum. Korksalar da belli etmiyorlardır. Kadınlar kadar korkuyorlardır. Kendilerine yakıştırmıyorlar korkmayı. Erkeğim ben hiçbir şeyden korkmam diyorlar. Ama en küçük şeyden bile tedirgin olup depresyona giren onlardır. Aslında en güçsüz onlardır bence biz kadınlar daha güçlüyüz.

Suça maruz kalmamak için ne tür önlemler alıyorsunuz? Çevrenizdekiler bu önlemleri alırken size ne tür tavsiyeler veriyorlar?

Çok basit yerler aşırı kulüp gibi yerler beni çok korkutuyor. Çünkü orda duyduğum çok şeyler var. Uyuşturucu ile ilgili özellikle. Uyuşturucu sözü ben hayatta beni en korkutan şey. Ben hiç içmedim ama etrafımdan duyduğum kadarıyla uyuşturucu içerisinde olan insanların çoğunun hapisshanede olduğunu duydum. Sen bunu kullanmasan bile başkasının kurbanı olarak hapse girebilirsin. Kendin kullanmasan bile. Duyduğum şeyler herhangi bir kulübe girdiklerinde polis vardı mesela ben kulübe da gittim ama kendimi mutlu hissetmedim. Polis baskın yaptığı zaman senin cebine de atabilir bunu fark etmeyebilirsin. Her şeyi düşünen bir karakter olduğum için her şeyi düşünürüm bir yere gitmeden önce.

Giyimime dikkat ederim bence çok önemli insanların her zaman kıyafetine bakılır özellikle gece saati. Geç saate dışarı çıktığımda gece 1 den geç dönmemeye çalışırım. Korkuyorum içimde korku oluy. Oturup kalktığın insanlar genelde aile oluyolar siz gidin ben oturucam

daha diye bir şey olmaz. Hepimizi birbirimizi tutuyoruz, koruyoruz. Ben orda kalmak istiyorum desem de izin vermezler. Tek başına gece asla dışarı çıkmam. Bura da şunu gördüm tek çıktığın zaman hemen sana yaklaşıyorlar. Sen rahatsız etmeye başlıyorlar erkekler. Tanışmak istiyorlar. O anda bilmiyorsun ki kim. Tanımıyorsun. Zaten onunla konuşmaya başladığında mecbur söz sözü getirdiğinde tedirgin olmaya başlıyorsun. Ne oluyor sonra güvenliği çağırıyorsun. O yüzden hiç tek çıkmayı tercih etmiyorum. Gündüz tek çıkarım. Ama gece olduğunda yanımda biri olsun isterim.

Ülkenizde kendinizi güvende hissediyor muydunuz? En çok hangi suça maruz kalmaktan korkardınız? Bu durum sizin gündelik hayatınız nasıl etkilerdi?

Azerbaycan'da insanların bakış açıları çok geniş değil burada çıkıyorsun mesela annem babam buraya geldikten sonra onların bakış açıları değişti. Onlar buradayken bakış açıları değişti. Normal insanlar gibi 12 de 1 de herkes dışarda herkes normal insanlardı. Ama yine de Azerbaycan da izin vermiyorlar çünkü Azerbaycan'da gerçekten farklı kadınlar o saatte dışarı çıkıyorlar. Azerbaycan ona alışmış artık. Ama annemler buraya gelip öyle olmadığını gördükten sonra eskiden sıkarlardı şimdi beni burada sıkıyorlar şu saatte niye geldin demiyorlar. Uzak olsalar da elleri yine üzerimizde. Ama artık bu saatte niye geldin gibi konuşmaları artık olmuyor. Çünkü hayatların farklı olduğunu yani Antalya'da farklı olduğunu belki başka şehirlerde böyle değildir. Ama Antalya'da öyle olmadığını fark ettiler.

Türkiye'de yaşadığınız yerde kendinizi güvende hissediyor musunuz? En çok hangi suça maruz kalmaktan korkuyorsunuz? Bu durum sizin gündelik hayatınız nasıl etkiliyor?

Kendimi burada daha çok mutlu hissediyorum. Çünkü Azerbaycan'da ben kendi ailemden ve yüzde 80 başka ailelerden anlatacağım. Biz çok aileye bağlıyız. Akşam çok dışarı çıkılmaz. Yani normal ailenin kızları akşam dokuzdan sonra dışarı çıkmaz. Bakış açıları geniş değil saat 11 de de gelsen bakış açıları acaba nerden geliyor. Halbuki sen ne kadar eziyet edip çalışıyorsun böyle birşey dediklerinde insanın bütün enerjisi düşüyor. Sen işten geliyorsun, hak etmediğin sözlerin kurbanı oluyorsun. Bizde kesinlikle gece dışarı çıkılmaz ama mesela ben burada gece dışarı çıktım. Çıktığımda da kendi ülkemde hiç dışarı çıkmamış olsam da şaşırmadım burda da. Gittim akşamı çıktığım da hep gittiğim insanlara dikkat ettim. O hayatı da gördüm ki hayatta ne istediğimi biliyim. Aslında gece dışarı çıkmam vaaaw denilecek bir şey değil. Doğru arkadaşlarını seçtiğin sürece, doğru mekana gittiğin sürece insanın başına bence bir şey gelmez.

Suça maruz kalmanız durumunda kimlerden yardım alabilirsiniz?

İlk yardım alacağım kişi bir şey yaşayıp bittiyse hemen polisi aramam en yakın arkadaş olarak birinden yardım isteyebilirsin çünkü o anda kendini iyi hissetmeyebilirsin. Ama o anda şiddete maruz kalıp birini arama şansım varsa tabi ki de polisi ararım. Olup bittiyse önce arkadaşımdan yardım isterim o sırada yardım isteyebiliyorsam polisi ararım. Evdeyken yalnız olursam kapı pencereyi yatmadan önce acaba kapattın mı acaba kilitledim mi bakarım.

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Duygu GÜDEKLİ
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Cumhuriyet Lisesi
Lisans Diplomalari	Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ABD
Yüksek Lisans Diploması	Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ABD Ortadoğu ve Afrika Çalışmaları Bilim Dalı
Tez Konusu	Uluslararası Hukukta İnsani Müdahale
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
BİLİMSEL FAALİYETLER	
SCI, SSCI VE AHCI İNDEKSLERİNE GİREN DERGİLERDE YAYINLANAN MAKALELER Güdekli A., Doğan M. E., Doğan T. G., Güdekli D.(2023). Gender, Sustainability, and Urbanism: A Systematic Review of Literature and Cross-Cluster Analysis, Sustainability, sa.20.	
DİĞER HAKEMLİ DERGİLERDE YAYINLANAN MAKALELER Güdekli, D. (2023). Kadın ve Siyaset: Türkiye’de Hazırlanan Lisansüstü Tezler Üzerine Bir Araştırma. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimleri Fakültesi Dergisi, 25(1), 193-210. Kutlu, D., Aktaş Çimen, Z., Güdekli, D. (2022). Küresel Cinsiyet Eşitsizliğinin İstihdam, Eğitim ve GSYH Değişkenleri Açısından Değerlendirilmesi. Journal of Yasar University,17(68), 857-877.	
HAKEMLİ KONGRE / SEMPOZYUM BİLDİRİ KİTAPLARINDA YER ALAN YAYINLAR ÖKSÜZ O., Güdekli D. (2017). Türkiye Avrupa Birliği İlişkilerinde Kamu Diplomasinin Rolü: TRT World Örneği, 6th ICoSReSSE 2017, Prag, Çek Cumhuriyeti, 12 - 14 Mayıs 2017, ss.30-31.	

KİTAP & KİTAP BÖLÜMLERİ

Güdekli, D. (2023). An Historical Perspective of Women Movement in Egypt. Serap SARIBAŞ (ed.). in Advanced and Contemporary Studies in Social, Human and Administrative Science.18-31. İzmir: Duvar Yayınevi.

Güdekli D., Aktaş Çimen Z., Kutlu D. (2023). Kadın Ve Ev Eksenli Çalışma: Lisansüstü Tezlerin Sistematiik Derlemesi: 2000 - 2021. Sevcin YILDIZ, Özlem TOPCAN (eds). Sosyal Bilimlerde Sistematiik Derleme 7 içinde, 5-32, Ankara: İKSAD Publishing House.

Çetinkaya R., Güdekli D. (2020). Yanyana Gelmemesi Gereken İki Kelime: Çocuk ve Şiddet. Bahar Urban, Ayşad Güdekli (Eds.). Şiddet: Tanımadığın Düşmanı Yenemezsin içinde. 73-94. Ankara: Gazi Kitabevi.

Güdekli, D. (2019). Polonya’da Kadın. Necla ÖZTÜRK (ed.). Geçmişten Günümüze Avrupa’da Kadının Hukuki Durumu içinde. 1-38, Ankara: Gazi Kitabevi.

Güdekli İ. A., Güdekli, D. (2019). Çocuk Kitapları ve Toplumsal Cinsiyet İlişkisi. Ali Murat Kırık (Ed.), Geleneksel Medyada Çocuk ve İletişim içinde 39-65, Konya: Çizgi Yayınevi.

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar

Gazi Üniversitesi, Uzman,2005-2014
Akdeniz Üniversitesi, Öğr. Gör.,2014-devam ediyor